A Happy and Prosperous New Year!

לשנה טובה תכתבו ותחתמו!

ראש השנה נומער

BIALYSTOKER STIMME

ביאַליסטאָקער שטימע

אפיציעלער אָרגאַן פון דער ביאליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין אמעריקע

נומער 299 ▪ ערב ראש השנה תשכ"ז, סעפטעמבער, 1966 ▪ 46-טער יאָרגאַנג

אינהאַלט

אין נאָנג פון צייט	דוד סאַהן	3
א זקנ'ס געבעט (לידל)	פרידע מיזער	5
א מאָדגען אזא (לידל)	אליעזר ניודאָוו נעזוואַדאָווסקי	5
א יום־כיפור מיט א ביי־טעם (ערינערונג)	מ. סיראַטא (פראַנקרייך)	6
שאברינסקי'ס הויף (זכרונות)	פרידא בראָמבאַן	8
חזנים אויף פראָבע (הומאָרעסקע)	מאָל ראשקין	10
העשעלע מעדאָלטשיק (א קאָפיטעל מעמאָרען)	שמואל לייב ראָבינאָוויטש	11
ליכטענשטיין'ס בילדער (פאָעמע)	יאָסף קאַהן	14
ביאליסטאָק, זונינע בילדער	יעקב יערוזאַלימסקי	15
פערל; בית ביאליסטאָק (לידער)	אברהם שבח (פרעזענטינע)	16
ביאליסטאָקער אין ארגענטינע	בן ציון ברזסקער	17
אהרן חיטס רעדע ביי די ביאליסטאָקער אין ישראל		18
ירושלים־דביאליסטאָק (עפיזאָד)	יעקב מעלליער	19
מרדכי טענענבוים (היסטאָרישע פארצייכענונג)	ד"ר. הערמאַן פראַנק	20
אין מאָ פון שטויב און אש (לידל)	ראָזא נעזוואַדאָווסקא	22
שמחה בונים דער עסיג־מאַכער (ביאָגראַפישע שטריכען)	א. פארבשטיין (ישראל)	23
די בעסטע תפילה (לידל)	יצחק אייזראַסמאַן	23
ביאליסטאָק אויף איסט כראָדוועי	ב. באָביטש	24
צום נייעם יאָר (לידל)	אהרן חיטש	26
טעג פון חשבון הנפש	יעקב כהן	27
מיין זיידע דער בעל־תפילה (ערינערונג)	ישראל גיטלסאַן (אויסטראַליע)	28
לאַנדסמאַנשאַפטלעכע נייעס פון ישראל (קאָרעספאָנדענץ)	אברהם שיקעוויטש	29
ביאליסטאָקער אין ישראל (אויפרוקען פון א באָוך)	אהרן חיטש	31
ביי אונזערע לאַנדסלייט איבער אמעריקע (באריכטען פון: וויליאם ווייסער, ראָזע צוקערמאַן, בען טראָש)		34
זכרונות (לידל)	יוסף האָניק	36
ביאליסטאָקער ליידיס אוקזיליערי	יעמע שרייבער	37
אונזער אינסטיטוציע		38
יעקב פאט ע"ה (נעקראָלאָג)	וויליע באָראָנק	44
מרדכי וו. בערענשטיין ע"ה (נעקראָלאָג)	בן משה	46
אונזערע פארלוסטען		47
נייעס באריכטונגען		50-76
ענגלישע אפטיילונג (יעמע שרייבער, רעי סיידעראָן)		3-28

אַרויסגעגעבן פון ביאַליסטאָקער צענטער, 228 איסט בראָדוויי, ניו יאָרק

דוד סאַהן, רעדאַקטאָר

Published by the Bialystoker Center, 228 East Broadway, N. Y. City

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

הונדערט טויזענט דאָלערדיגע פאָלקס־הלוואה

פאַר אונזער האָם – פייערליך פּראָקלאַמירט

ביי דעם דערעפענונגס־מיטינג פון נייעם סעזאָן אין אונזער אינסטיטוציע, וועלכער איז אָפּגעהאַלטען גע־ווָארן מיטוואָך, דעם 7־טען סעפּטעמבער, איז באַשלאָס־סען געוואָרען צו פּראָקלאַמירען אַ פאָלקס־הלוואה פון $100,000 מיט דעם צוועק צו פאַרענדיגען די איבערבוי־ארבעט פון אונזער בילדינג און איינצוקויפען די נויטי־גע מעבעל און אייניריכטונגען איבער דעם גאַנצען בנין, ווי אויך די מעדיצינישע אויסשטאַטונגען פאַר אונזער שפּיטאָל. דער עולם האָט זיך זייער וואַרעם אָפּגערו־פען, און באַלד אויפן פלאַץ איז געשאַפען געוואָרען די סומע פון 16,800 דאָלאַר.

די הלוואה וועלט געגומען פון יחידים און אַרגאַני־זאַציעס אין דער פאַרם פון באַנדס און וועלט גאַראַנ־טירט מיט אונזער מיליאָן דאָלאַרדיגען בנין און אונזער גאַנצען פאַרמעגען. די באַנדס זיינען צו $100, $500 און צו $1000. די באַזיצערס פון די באַנדס וועלען באַקומען 6 פּראָצענט יערליך פאַר די אויסגעבאַרגטע געלטער.

מיר אָפּעלירען דעריבער צו אונזערע מיטגלידער, לאַנדסלייט, פרייַנט, אונטערשטיצער, און צו דעם בריי־טען אידישען עולם איבעראַל זיך זיך אָפּצורופען מיט הלוואות. דאָס איז אַ זיכערער אינוועסטמענט און גו־טער איינקונפט פאַר יעדער פאַראינטערעסירטער פּער־זאָן און — אין דער זעלבער צייט — אויך אַ וויכטיגע הילף צו דערגרייכען דעם געגאַרטען ציל פון אַן איבער־געבויטער, מאָדערניזירטער ביאַליסטאָקער היים, וועל־כע איז אַזוי נאָענט צום האַרץ פון גאַנצען פאָלק, און אין וועלכער איר קענט אַמאָל האָבען אַ פערזענליכען אינטערעס.

מיר בעטען יעדען איינעם אויסצובאַרגען אונז, ווי־פיל נאָר איר קענט, וויייל — ווי איר קענט לייכט איין־זען — איז די הלוואה גאַראַנטירט און ברענגט אַריין 6 פּראָצענט איינאָמע. וועגען מער איינצעלהייטען רופט אָפּ אָדער פאַרשטענדיגט זיך שריפטליך מיט אונ־זער אָפּיס, 228 איסט בראָדוויי, נ. י., און מיר וועלען אייך גערן געבען די נויטיגע אַנווייזונגען.

דערבייַ דאַנקען מיר די אַלע, וועלכע האָבען זיך שוין ביז איצט באַטייליגט אין אַט דער פאַלקס־הלוואה פאַר איינער פון די שענסטע אַמעריקאַנער־אידישע אינ־סטיטוציעס, און מיר בעטען אַלע פאַראינטערעסירטע זיך אָנצושליסען אין אַט דער הילפס־קויט לטובת דער ביאַליסטאָקער האָם.

טשעקס דאַרפען אויסגעמאַכט וועלען אויפן נאָמען פון: Bialystoker Home for the Aged

מיט בעסטע וואונטשען צום נייעם יאָר,

שלום מיר,

ביאַליסטאָקער מושב זקנים

228 איסט בראָדוויי, נ. י.

מיר דרוקען דאָ די ערשטע רשימה פון די וואָס האָבען זיך שוין אָפּגערופען מיט הלוואות:

מר. און מרס.
ע. טאַרלאָפסקי — — — — $2,000
מר. און מרס.
דייוויד דזש. גאָלדבערג — 1,000
מר. און מרס. דייוויד זאַקים
(פּעטערסאָן) — — — — 1,000
מר. און מרס.
הערי סיידערמאַן — — — 1,000
מר. און מרס.
איסאַק ריבאלאָווסקי — — 1,000
מר. און מרס.
סיימאָן ווייַנבערג — — — 1,000
מר. און מרס. סאל גאָלד
(פּעטערסאָן) — — — — — 1,000
מר. און מרס.
ווילליאָם קאָהען — — — — 1,000
דזשוליוס זאַבלודאָווסקי — — 500
מר. און מרס. סעם שאָפּירא — 500
מר. און מרס. דוד סאָהן — — 500
דייוויד פינקוס (פּעטערסאָן) — 500

מר. און מרס.
דזשאָזעף בלעוויצקי — — $500
מר. און מרס.
איזידאָר זאַלאָוויץ — — — 500
מר. און מרס. מאָריס עסטאָן — 500
מר. און מרס.
סידני שאַפּירא — — — — 300
מאַקס טאַבייעס — — — — 300
מר. און מרס.
לעאָן דאָלידסקי — — — 300
מר. און מרס. סעם רובין — 200
מר. און מרס.
בארני סאקס (וועין, נ. דזש.) 200
אסתר סאכאר — — — — — 200
מר. און מרס. אַלעקס שוואַרץ
(וויהאָקען, נ. דזש.) — — 200
מר. און מרס.
ווילליאָם שטשובאַק — — — 200
דזשוליאַ פאַרבער — — — — 200
רוטה בלומבערג — — — — 200

מר. און מרס.
אוירווינג שאָונפעלד — — 200
דאָרע בישקאָוויץ — — — — 200
מר. און מרס. אייב שרייבער — 200
מר. און מרס. טשאַרלס קאָפּ — 200
ליזאַ אייזענבערג — — — — 200
דזשעק און עטל אינגבערג — 100
חזן און מרס.
מרדכי ספּעקטאָר — — — 100
מר. און מרס היימאַן מען — — 100
נעטי וואַגמאַן — — — — — 100
טשאַרלז בערגער — — — — 100
פּעני טאלינסקי — — — — 100
מר. און מרס. ארטשי לין — 100
מר. און מרס.
ווילליאָם ווייַנער (פּעטערסאָן) 100
פרידאַ בראָמסאָן — — — — 100
אסתר און אהרן איינהאָרן — 100

צוזאַמען $16,800

ביאַליסטאָקער שטימע

אפיציעלער אָרגאַן פון דער ביאליסטאקער לאַנדסמאַנשאפט אין אמעריקע

נומער 299 • ערב ראש השנה. תשכ"ו, ניו־יאָרק, סעפטעמבער, 1966 • 46־טער יאָרגאַנג

אין גאַנג פון צייט

געדאַנקען און נאָטיצען

פון דוד סאהן

אויפן שוועל פון נייעם יאר

אין דעם געיצע פון צייט איז וויידער אָוועק א יאָר, אין אט שיידען מיר זיך מיט דעם טיף געבויגענעם, אָנגעלאָדענעם מיט יאָר און זאָרג, אָלטען שנת תשכ"ו, און מיר שטייען גרייט אויפצונעמען דעם יונגען, צאַפּעלדיגן, האָפענונגספולען שנת תשכ"ז.

אין דער וועלט האט זיך דער אוועקגייענדיגער יאָר אויס־געצייכענט מיט בויען אין שאפען פאַרנייטונגס־איינריכטונגען, גראָבען טראנשייען פאר זעלנער, פראָדוצירען אטאָמישע באָמ־בעס, מאָבען בריקען איבער שוימיגע וואַסערן אין שניידען ווע־גען אין דזשאָנגלס, מיט דעם אין־אין־איינציגען צוועק: צו קצמפען אין באָקצמפען, פארנעמען אין פארכאפען.

מיר האָבען וועגען דעם עהערט אין צחאָמענהאָנג מיט וויעטנאָם; מיר האָבען וועגען דעם גלייענען אין פאַרבינדונג מיט די גרענעץ־עפיזאָדען צווישען ישראל אין אירע אראבישע שכנים. איבערהאָל — איז אמכיצי: בויען מיט דעם צוועק צו צעשטערען.

אויך ביי אונז אין דער האום איז עס געווען א יאָר פון בוי־אַרבעט. אָבער מיט א גאָר אַנדערער כוונה. מיר האָבען איבערגעבויט אונזער בילדינג, כדי צו געבען די זקנים און זקנות דעם נחת פון א בעסער לעבען, די מזל־ברכה פון געזינ־טערע יאָרען, די פרייד פון געוונט און דעם טעם פון א זיסער עלטער אין א באקוועמערע היים. מיר האָבען געבויט פאר שלום, פאר וואיילטעטיגקייט, פאר מענטשליכקן גליק.

צום נייעם יאָר קומען מיר צו אינזערע מיטגלידער, לאַנדס־לייט אין דעם בריטען אידישען עולם מיט דער ליכטיגער בשורה פון אַן אפגעפרישטער, מאָדערניזירטער, שענערער אין בעסערער ביאליסטאקער היים און שפי־טאָל, וועלכע וועלען וויי־טער האלטען אפען די טירען פאר דעם עלענטן, הילפלאָזען, פארוואַרלאָזטען זקן און זקנה אין די געשענקטע יאָרען פון זיי־ער לעבען.

טראָץ די נייע אינריכטונגען זייענן מיר געבליבען טריי אונזער אָלטער טראַדיציע פון „א היים מיט א נשמה". וואי די זקנים און זקנות לעבען זיך אויס פאַלקסטימלעך, אידישלעך, אין מאַמע־לשון און אין זייער אייגענער, האַרציגער אטמאספער. כאטש אין א מאָדערניזירטען בילדינג, זייענן מיר אבער אלץ די זעלביגע טרעגער פון אידישען גייסט, פאר וועלכען 228 איסט בראָדוויי האָט זיך שוין גמאַכט א נאָמען און רעפוטא־ציע, אָלס פעסטונג פון פאַלקס־אידעאָלען פאר די לעצטע 35 יאָר.

גלייכצייטיג מיט דער אָנגעשטרענגטער בוי־אַרבעט האָבען מיר אָבער איך ניט פארגאכלעסיגט די יעניגע, פאר וועמען דער בנין וועלט איבערגעבויט, די זקנים און זקנות אין אונ־זערע וועגט. מיר האָבען זיי פאַרזאָרגט מיט אָלעם נויטיגען: מעדיצין, שפייז, קליידונג, וויכטיגן געלעגער. דערפריישענדער פארווילונג א. א. וו.

אונזער אָרבעט האָט זיך אָבער ניט באַגרענעצט בלויז צו די איינווויניגסטע באדערפענישען פון אינזער מושב זקנים און זייגע איינוואוינער, נאָר מיר האָבען אייסגעבריטערט אונזערע טעטיגקייטען איך אויסערהאָלב אינזערע אייגענע וועגט, אין דער בריטער, גאַרער וועלט אַריין.

אונזער ביאליסטאָקער צענטער איז, ווי אָלעמאָל, געווען דער וועלט־אַדרעס, וואוהין עס האָבען זיך צעוועגדעט אין פון וואַנען עס איז אַרויס הילף אין געלט און שפיז־פאָקצטען, אין קליידער און מעדיקאַמענטען צו נויטבאַדערפטיגע לאַנדסלייט איבער דעם גאַנצען ערד־קוגעל. ווי אינזער שטייגער איז זיי־נען מיר אויך דאָס יאָר געווען דער „הכנסת אורחים", די טראָ־זיט־סטאַציע, וואוהין עס זיינען געקומען און פון וואַנען עס זיינען אָוועק געסט פון איבעראָל, מיט דעם האַרציגען געפיל פון ביאליסטאָקער היימישקייט.

עס האָט זיך אויך אָנטוויקעלט אונזער קולטור־אַרבעט. מיר האָבען אָנגעוואָמעלט א זעלטענעם אַרכיוו פון יקר־המציאות־דיגע ביאליסטאָקער מאַטעריאָלען און דאָקומענטען; מיר האָ־בען אינגעאַרדענט א רייכע ביבליאָטעק און מיר האָבען אויך פארשאפט א צאָל מוזיי־אַרטיקלען אין סקולפטור, מאָלעריי אין אויך אין זעלטענע אָנטיקען. עס איז אונזער האָפענונג, אז אט דער גייסטיגער אוצר וועט אינגיכען דערפענטן וועלען פאר דעם אָלגעמיינעם געבריך. אונזער „ביאליסטאָקער שטימע" האָט אויך געבראכט ליכט אין אָלעווינקעלער.

אונזער וואויילטעטיגע אַרבעט האָט זיך ניט באַגרענעצט צו אונזער אייגענער אינסטיטוציע, נאָר מיר האָבען געשאפען קאָ־טאַקט און באַווכט א צאָל לאַנדסלייט אין פריינד, געבראכט טרייסט אין אומגליקספאָלען און שוועריע אָפאַלוסטען, מיט צו קראָנקע מענטשען, עצה צו הילפלאָזע, א גוט וואָרט און אן אויסגעשטרעקטע האנט צו יעדען נויטבאַדערפטיגען.

אָט מיט די צעפילען פון געטרייער דינסט צו דער ביאלי־סטאָקער לאַנדסמאַנשאפט און צו דער בריטער אידישער עפענט־ליכקייט, באַגעגענען מיר דעם נייעם יאָר.

דערבי איז אויך וויכטיג צו פארצייכענען ספעציעלע צווויי געשעענישען, וואָס בארייכערן אונזער רעקאָרד אויפן שיידוועג פון יאָרן:

מיר שטייען איצט ערב א חנוכת הבית פון אונזער איבער־געבויטען בנין, און מיר דערנענטערן זיך צו דעם 300טען נו־מער „ביאליסטאָקער שטימע". היינטיגער נומער 299 טיילט אונז

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

אָפּ בלויז מיט איין ציפער פון אָט דער היסטאָריש־קולטורעלער דערגרייכונג, אַזוינס, אין וואָס די ביאַליסטאָקער זיינען ווידער־אַמאָל די איין־און־איינציגע מיוחסים אויפן געביט פון לאַנדס־מאַנשאַפטליכע זשורנאַלען.

פון טיפען האַרצען דאַנקען מיר אונזערע באַאַמטע, דירעק־טאָרען, טוער און מיטגלידער, אונטערשטיצער און פריינט פאַר דער ביז־איצטיגער הילף, אָן וועלכער אָט די אַלע שאַפונגען וואָלטען געווען אוממעגליך, — און מיר פאַרהאָפען אויף זייער ווייטערדיגער קאָאָפעראַציע מיט פרישען מוט און כחות.

צו אַלע אונזערע לאַנדסלייט, פריינט און צו כלל ישראל אומעטום דריקען מיר אויס אונזער וואַרעמען וואונטש פאַר אַ געזונטען און געבענטשטען נייעם יאָר.

צוויי לאַנדסמאַנשאַפטליכע יובילָאומס

80 יאָר „סומך נופלים", 60 יאָר „יאַנג מענס"

צוויי פון אונזערע פאַרדינסטפולע ביאַליסטאָקער סאָסייעטיס פאַרצייכענען איצט היסטאָרישע יובילָאומס, וועלכע שׂליסען אויך אָפּ וויכטיגע פעריאָדען פון געזעלשאַפטליכער טעטיגקייט אויף דעם אמעריקאַנער באָדען.

דער „ביאַליסטאָקער סומך נופלים" איז געוואָרען אַן „אַכ־ציגער", דערגרייכט דעם סימבאָלישען אידישען ציפער פון „גבו־רות"; די „ביאַליסטאָקער יאַנג מענס אַסס'ן" איז געוואָרען אַ „זעכציגער".

ביידע סאָסייעטיס זיינען פון די פּיאָנעריש ביאַליסטאָקער אָרגאַניזאַציעס דאָ אין לאַנד, וועלכע האָבען פיל געטאָן פאַר אונזער אינסטיטוציע און לאַנדסמאַנשאַפט. דער „סומך נופלים" איז דער „זיידע" פון די ביאַליסטאָקער אין אַמעריקע, און די „ביאַליסטאָקער יאַנג מענס" איז דער „מוזיניק" פון יענע יאָרען, ווען אונזערע לאַנדסלייט האָבען אָנגעהויבען צו שלאָגען וואָרצ־לען אויף דער היגער ערד.

דער „ביאַליסטאָקער סומך נופלים", וואָס איז געגרינדעט געוואָרען אין יאָר 1886, האָט אויף זיך געמומען די מצווה צו העלפען נויטבאַדערפטיגע לאַנדסלייט און האָט אַלע יאָרען אַנ־געהאַלטען דעם שיינעם סטאַנדאַרד פון ביאַליסטאָקער וואויל־טעטיגקייטען. ביים רודער פון דער אָרגאַניזאַציע זיינען גע־שטאַנען וועטעראַנען, צווישען וועלכע עס געפינען זיך נאָך היינט פירער פון דער לאַנדסמאַנשאַפט. דער שרייבער פון די שורות האָט אויך געהאַט דעם כבוד צו דינען אַלס פּרעזידענט פון דער וויכטיגער סאָסייעטי. דער „סומך נופלים" האָט זיך אויך באַ־טייליגט אין די רעליף־אַקציעס פאַר דער אַלטער היים.

די אָרגאַניזאַציע איז אויך געשטאַנען מיטן פּנים צו אונזער אינסטיטוציע, געהאָלפען בויען און אויפהאַלטען צוערשט דעם ביקור חולים, דעם ביאַליסטאָקער צענטער, דאָן דעם ביאַליס־טאָקער מושב זקנים, און פאַרנעמט אויך איצט אַן אָנגעזעענעם פּלאַץ צווישען אונזערע אָנגעשלאָסענע סאָסייעטיס. די אָרגא־ניזאַציע האָט זיך אויך וואָרעם אָפּגערופען צו דעם איצטיגען בילדינג־פּאָנד קאַמפּיין פאַר דעם איבערבוי פון אונזער האָוס.

די „ביאַליסטאָקער יאַנג מענס", געגרינדעט אין יאָר 1906, איז אַ סאָסייעטי, וואו עס האָבען זיך גרופּירט יונגע, ענערגישע ביאַליסטאָקער טוער. זיי האָבען דורך די אַלע יאָרען אָנגעהאַל־טען די ביאַליסטאָקער טראַדיציע פון צדקה און זיינען געווען פון די אַקטיוווסטע טוער פון אונזער רעליף־אַרבעט פאַר דער אַלטער היים און אויך פיל געהאָלפען אין דעם אויפבוי פון אונזער האָוס. אַ צאָל מיטגלידער פון די „ביאַליסטאָקער יאַנג מענס" זיינען מיטגלידער פון אונזער אינסטיטוציע און ווייזען אַרויס אינטערעס און הילף אין אונזער אַרבעט.

ביידע אָרגאַניזאַציעס זיינען אויך טעטיג אין אַלגעמיינעם אידישען לעבען, שטיצען מדינת ישראל און אַנדערע נאַציאָנאַלע קאַמפּיינען.

מיר ווינטשען ביידע אָרגאַניזאַציעס מיט זייערע חשובע באַאַמטע און טוער ווייטערדיגע יובילעאומס און שטייגענדיגען ערפאָלג.

אונזערע פאַרדינסטפולע וועטעראַנען

מיט פרייד און שטאָלץ פאַרצייכענען מיר דריי צענדליג יאָר, זינט אונזער ביאַליסטאָקער מושב זקנים האָט געעפענט די טירען צו דעם עלטערן אידיש־אַמעריקאַנער דור.

גראָד פאַלט זיך צוזאַמען די היסטאָרישע דאַטע מיט דעם איבערבוי־פּעריאָד, ווען מיר באַנייען און פרישען אָפּ אונזער בילדינג צו געבען אים אָן אינגערן אויסזען, און אונזערע זקנים — אַ בעסערע און מאַדערנערע היים.

טאַקע אין אַזאַ צייט, ווען מיר וועלען באַהערשט פון דעם גייסט פון פאַראינגערונג, וואָס פילט זיך איבעראַל, טאָרען מיר ניט פאַרגעסען די אַלטע, גריי־גראָע וועטעראַנען, וועלכע האָ־בען די אינסטיטוציע געבויט, אויפגעהאַלטען, און וואַכען נאָך איבער איר ביז צום היינטיגען טאָג.

טיף, גאָר טיף דאַרפען מיר זיך פאַרנויגען פאַר די „גראָע קעפּ" פון אָט די פּיאָנערען, וועלכע האָבען מיט לייב און לעבען אויפגעשטעלט דעם צען־שטאָקיגען בנין אויף 228 איסט ברואָד־ווייַ, אַוועקגעבענדיג זייערע פרייַע זונטאָגען צו לייגען ציגעל אויף ציגעל און צו פאַרבען און אָפּפרישען זיינע וועגנט.

מיט גרויס דאַנקבאַרקייט דאַרפען מיר דערמאָנען אָט די יעניגע האָרציגע מענער און פרויען, וועלכע פלעגען קומען פון אַלע שטאָט־געגענטען און אין אַלע שטונדען פון מעת־לעת, אין אַלע וועטערן, צו באַדינען פערזענליך די זקנים און זקנות; צו דערלאַנגען זיי דעם מאָלצייט; אויפצופּאַסען איבער זיי אין קראַנקהייט, ראַמען און וואַשען; איבערבייטען און פאַרבעטען זייער געלעגער; מונטערן זייער עלנט געמיט.

מיט פאַרדינטער אָנערקענונג דאַרפען מיר פאַרצייכענען די וואונדערבאַרע איבערגעבענהייט פון די מענער און פרויען, וועלכע פלעגען אָפּרייסען דעם אייגענעם ביסען פון מויל, אָפט פאַר׳משכונ׳ען זייער צירונג און ברענגען געלט אין דער האָוס, שאָפען פּראָדוקטען, העלפען צאָלען בילס און ערליידיגען קרע־דיטאָרען, דעקען חובות און אויסליינען זייער שווער־פאַרהאָרווע־טע און אָפּגעשפּאָרטע דאָלערס אויף טעגליכען געברויך פאַר דעם עלענטען זקן און זקנה.

אַ סך פון די געטרייַע טוערס האָבען שוין, ליידער, נישט דערלעבט דעם היינטיגען גליקליכען מאָמענט, אָבער — צו אונ־זער מזל — זיינען נאָך מיט אונז פאַראַן אַ צאָל וועטעראַנען, וועמען עס איז באַשערט די זכיה זיך צו פרייען מיט אַן איבער־געבויטען ביאַליסטאָקער מושב זקנים.

כאָטש צייטען בייטען זיך, איז אָבער דער ביאַליסטאָקער כאַראַקטער שטאַנדהאָפּטיג. מיר הויבען ניט אָן די ביאַליסטאָקער געשיכטע פון 1966, ווען די האָוס וועלט מאָדערניזירט, נאָר פון 1931, ווען די האָוס האָט זיך געעפענט. פאַר אונז איז עס נאָך אַלץ די אַמאָליגע אימיגראַנטישע „היים מיט אַ נשמה", כאָטש זי וועלט פאַראינגערט און מאָדערניזירט.

וואויל איז אייך, פּיאָנערן און וועטעראַנען, וואָס איר זייט מיט אונז די אַלע יאָרען. מיר באַטראַכטען אייך ווי שותפים אין דער דערגרייכונג און מחותנים צו דער שמחה, ווען מיר וועלען צוזאַמען, מיט מזל, פייערן דעם חנוכת הבית פון אונזער איבערגעבויטער, אַלט־נייער, אַלט־יונגער ביאַליסטאָקער היים.

אַ זקנ׳ס געבעט

(„מן המיצר קראתי ד׳!)

פון **פיליפ מילער**

דער שרייבער פון די שורות, אַ חכם אַ איד און באַגאַבט מיט אַ פיינער פעדער, האָט זיך געזומען צו פאַרזיצן אויף דער עלטער און אונז צוגעשיקט אַ צאָל לידער. מיר דרוקען דאָ אייניע פון זיינע לידער, וועלכע דריקט אויס אַ געזונטע לעבענס-פילאָזאָפיע. רעד.

וועז ס׳איז ענג, בעט איך דיר׳,
גאָטעניו, הער זיך איין צו מיר;
כ׳פאַרלאַנג ניט קיין גרויסע זיבען זאַכען,
איך בעט דיר ניט, דו זאָלסט מיך רייך מאַכען,
ווייל פאַר דעם איז שוין צו-שפּעט —
היט מיך אויס פון ליגן קראַנק אין בעט!

„יסר יסרני ד׳ ולמות לא נתנני!״
שטראָף יאָ, אָבער טויט ניט — איז די כוונה;
אַזוי פלעגט מען בעטען אין די אַמאָליגע צייטען:
„גאָטעניו, זאָלסט דעם טויט אויף יסורים פאַרבייטען!״
היינט האָבען מענטשן געקראָגען מער שכל,
און זיי זיינען גאָט אָט די טובה מוחל.

איך האָב אויך דעם זעלבן געדאַנק:
בעסער שטאַרבן אַיידער צו זיין קראַנק.
גאָטעניו, נעם מיין פאַרלאַנג אין אַגבאַטראַכט,
רואיג און בכבוד׳יג צו שטאַרבען אין שלאָף בייגאַכט,
אָן קראַנקהייט, אָן געפּילדער און שרעק —
זאָל צו מיין לעבן שוין קומען אַן עק!

כל זמן כ׳וועל לעבן, וועל איך דיר בענטשען,
כ׳וויל בעסער שטאַרבען אַיידער אַנקומען צו מענטשען;
נעם פון מיר מיין לעבען צו געשווינדער,
כ׳זאָל ניט מצער זיין און באַלעסטיגען מיינע קינדער.
הער, טאָטעניו, וואָס אַ זקן צו דיר רעדט,
פאַרנעם און דערפיל אַ זקן׳ס געבעט!

אַ מאָרגען אַוואַ...

פון

אליעזר ניודאָוו-נעווואַדאָווסקי

(אין אָנדענק פון געטאָ-אויפשטאַנד)

פון דרויסען אַ גרויקייט, אַ שוועדע
צעלייגט זיך אין צימער געדיכט;
מיט בליי דער הימעל פאַרצויגען,
מאָרגען אַזאַ, — חושך אין ליכט!
דער בורא האָט הימל פאַרווירטן
מיט שטאָלענעם פּאַנצער פאַרשטעלט:
עס זאָל פון תפילה קיין קלאַנג
צו אים ניט דערגיין פון דער וועלט!
וויייל תפילה איז מאָנונג פון חסד
פון באַשאַף אין אַנגסטן, אין פּיין;
געבעט פון גרויזאַם-פאַרפאָלגטען,
פונ׳ם גורל פאַרוועבטען אין זיין.
און תפילה איז אויך אַ דערמאָנונג
ווי שוואַרץ עס קען שיינען די זון, —
אין רויך פון קרעמאַטאָריש פלאַמען...
און גאָט זאָל ניט וויסען דערפון!...
פון אייביקען סוד פון יצירה
פאַרבאָרגען ז׳דער בראשית׳דיק זין:
איז דאָ אין די הימלען אַ דיין?...
צי אויף שחיטה פאַראַן איז אַ דין?...
איז תפילה ניט אָפּנאַר און שענדונג —
וועז גזר-דין איז האַרטער פון שטאָל?...
פון פייער — אַ גזר, פון פאַרלענדונג,
פון בלוט פון מיליאָנען אין צאָל...
אַ כמאַרע אין שוואַרצען דעם הימעל
פאַרשטעלט,
שטום, קיין באַשייד, קיין ענטפער צו
הערען!:::
צינדן זיך וואָלקענס, בליציק-באַהעלט
און שמעלצען אין קאָרגע, דריבנינקע
טרערן.

אַ טרויעריגער און פאַרדרים־ליכער פאַקט

אַ בליק אויף די מעמאָריעל־טאָפעלס אין אונזער שול פרישט אויף אין אונזער זכרון אָנגענעמע און אויך באַנגע עראינערונ־גען און ברענגט אַרויס טרויעריגע באַמערקונגען און געדאַנקען.

מיר זעען פאַר זיך נעמען פון דורות ביאַליסטאָקער, וועלכע האָבען געבויט אונזער לאַנדסמאַנשאַפט, אינסטיטוציע און אידיש לעבען אויף דער זייט ים. מיר געדענקען זיי; מיט פיל פון זיי האָבען מיר מיטגעאַרבעט אין די אַלע פאַרגאַנגענע יאָרען.

אונזער אינסטיטוציע האָט דערפילט דעם הייליגען פליכט און זייער אָנדענק און יאָרצייט, זייערע נעמען, ווערען ביי אונז רעספּעקטירט און אָפּגעהיטען.

עס טוט אָבער ווייַ דאָס האַרץ, ווען קינדער און קינדס־קינדער פון פיל נפטרים זיינען אָפּגעפרעמדעט ניט נאָר צו אונז נאָר צו זייערע אייגענע עלטערן און אור־ערלטערן, וועמענס נעמען עס זיינען אויסגעקריצט אויף די טאָפּעלס. אַ געוויסע צאָל פון די אַמעריקאָנער קינדער נעמען זיך אָפּילו ניט די מי צו קומען זיך נאָכפרעגען, אונטערזוכען, צי דער טאָפּעל איז נאָך פאַראַן, צי מען היט אָפּ דעם יאָרצייט, צי מען זאָגט קדיש עס איז אַ טרויעריגע דערשיינונג און מיר צייַען דערויף די אויפמערקזאַמקייט פון אונזערע לעזער.

אונזער $100,000 פאָלקס-הלוואה

ביי דעם דערעפענונגס־מיטינג פון נייעם סעזאָן איז אייַנ־געטימיג באַשלאָסען געווארען צו פראָקלאַמירען אַ פאָלקס־הלוואה אין באָנדס פאַר דעם באַטראָף פון $100,000 צו פאַרענדיגען די איבערבוי־ארבעט פון אונזער בנין און אייַנצוקויפען די נויטיקע מעבעל און אייַנריכטונגען איבער דעם גאַנצען בילדינג, ווי אויך די מעדיציניש אויסשטאַטונגען פאַר אונזער שפּיטאָל (וועגען אייַנצאָלהייטען זעט דעם אידישען און ענגלישען אָפּיל און די רשימות אויף די שער־בלעטער פון זשורנאַל).

די הלוואה איז גאַראַנטירט מיט אונזער מיליאָן־דאָלערדי־גען בילדינג און מיט אונזער גאַנצען פאַרמעגען. עס וועט אַרייַנ־ברענגען צו די באַזיצער פון די באָנדס אַ גוטע אייַנקונפט פון 6 פראָצענט אַ יאָר.

רופט זיך אָפּ, באַרגט אונז אויס אייער געלט און העלפט אונז דערגרייכען אַן איבערגעבויטע, מאָדערנע ביאַליסטאָקער היים!

אַ יום כיפּור מיט אַ ביי־טעם

לכבוד די ימים־נוראים

(אַן עראינערונג)

פון **מ. סיראָטאַ** (פראַנקרייך)

ביי מיין זיידען (פון פאָטערס צד), אין גאַרפינקעל׳ס געסעל, איז מכמה יאָרען געווען אַ מנין, וואו מ׳פלעגט דאָוונען אַחוץ אין די שבתים און ימים־טובים אויך אין די יומי דפגרא, ווי פורים, חנוכה און אפילו אויך אין די תענית־טעג.

דאָס רוב מתפללים איז באַשטאַנען פון די געסעל־איינ־וואוינער, אָבער ס׳פלעגען אָפט אויך קומען אידען פון אַ זייטיגער גאַס. ס׳זיינען כמעט אַלעמאָל געווען אַ צוויי מניינים אידען צו די תפילות.

צו די ימים־נוראים פלעגען אויך אַראָפקומען אידען פון דער פרעמד״, דאָס הייסט אַזוינע, וואָס אַ גאַנץ יאָר האָבען זיי געדאָוונט אין אַ בית מדרש, אָדער אין שול, אָבער אין די פורכטיגע טעג דאַרף מען שוין קויפען „שטעט״, האָבען זיי געזוכט אַ בחינמ׳דיגען מנין און פאַר די איינגעשפאַרטע געלט האָבען זיי דאַרט געקענט איינהאַנדלען אַ פעטע עליה פאַר אַ שפּאָט־ביליגען פרייז...

אין די רעוואָלוציע־יאָרען פון 1904 און 1905 פלעגט שוין שווער אָנקומען „צונויפזשעברעווען״ אַ מנין צו די שבת׳דיגע מנחה־און־מעריב׳ס.

פלעגט מיין פאָטער אַרויסגיין אויפן געסעל און פרובירען צונויפשלעפּען אַ מנין. קיינער האָט זיך פון אים ניט געקענט אַרויסדרייען, אפילו פאַרברענטע בונדיסטען, עס־עס׳ניקעס האָבען זיך געלאָזט פירען אין מנין. איך פלעג אים באַגלייטען און טאָמער האָט זיך איינער איינגעשפּאַרט, פלעג איך אים אַרויס־העלפען: „איר וועט דאָך ניט לאָזען אַ יתומ׳ל פאַרפעלען דעם קדיש נאָך זיין מאַמען...״ דאָס האָט אַלעמאָל געווירקט.

באַזונדערס האָט מיין פאָטער געלויערט אויף אַ יונגערמאַן פון דער געסעל, אַ פאַרביסענער סאָציאַל־דעמאָקראַט, וועלכער האָט אָבער פאַרמאָגט די מעלה, וואָס ער איז געווען אַ כהן. דער אַרטיקעל האָט אויסגעפעלט ביי אונז אין די שבת׳דיגע טעג, ספעציעל צו מנחה.

דער בחור פלעגט איינ׳טענה׳ן מיט מיין פאָטער, אַז ער איז אַן אַפּיקורס גמור; ער בראַקירט אַפילו ניט מיט חזיר, טאָ ווי קען ער אַריינקומען אין אַ מקום־קדוש, דערצו נאָך מיט אַ שטעקען אין דער האַנט אום שבת...

— ס׳מאַכט ניט — פלעגט אים מיין פאָטער באַרואיגען — דעם שטעקען וועלען מיר ערגעץ פאַרשטעקען און פאַר דיין אפענהאַרציקייט, וואָס איז זייער אַ שיינע מידה, וועסטו דער־פאַר ביי אונז קריגען אַ טאָפעלטע עליה, ווייל עס פעלט אונז אויס אויך אַ לוי, וועסטו אים שוין אויך פאַרטרעטען...

אַ דאַנק מיין פאָטער׳ס עקשנות, פלעגט קיינמאָל ניט אויס־פעלען, אפילו אין ערגסטען וועטער, קיין צען מענטשען צו מנחה־און־מעריב.

אַ שווערע הלכה פלעגט זיין מיט בעלי־מוספים צו די ימים־נוראים.

בעלי־שחריתים האָבען מיר געהאַט אין די פערזאָנען פון מיין זיידען (מוטער׳ס פאָטער) און מ. באַנטשעווסקי, דער מעל־שענקער פון גומיענער גאַס.

אָבער בעלי־מוספים פלעגט מען שוין דאַרפען זוכען. מיין פאָטער האָט שטאַרק מדקדק געווען, אַז דער שליח־ציבור אין די היליגע טעג זאָל באַזיצען אַן אָנגענעמע שטימע און אויך אַ שיינע באָרד. איז דאָס ניט געווען קיין לייכטע זאַך. קיין גרויסע געלטער צו צאָלען פאַר אַזאַ פאַסיגען בעל־תפילה האָט דער מנין ניט פאַרמאָגט, פלעגט מען מוזען ארונטערלאָזען — אַמאָל פון דער שטימע און אַמאָל פון דער באָרד...

אויף וויפיל איך געדענק, האָט זיך ס׳רוב מיין פאָטער איינ־געגעבען צו געפינען דעם ריכטיגען מענטשען מיט ביידע מעלות: מיט אַ קול נעים און אַ זקן מגודל...

צווישען די מתפללים פון מנין האָבען ניט אויסגעפעלט קיין פשוטע אידען מיט גאַנץ פיינע שטימעס, וואָס האָבען אויך געקענט אַ „שייטעל עברי״ און האָבען זיך געריסען צום „ברע־טעל״... פלעגט מען אַזוינע צולאָזען צו אַ תפילה אין אַ פראָס־טען שבת — זאָלן זיי אויך אָפּלעקען אַ ביינדעל...

געווען איינער פון די נכבדי המנין: ר׳ נח דער מלמד (זיין פאָמיליע־נאָמען געדענק איך ניט), אַן עלטערער מאַן ביי די זיבעציגער, וועמען מ׳פלעגט מכבד זיין מיט אַ דאָוונען אין די שלום־רגלים אין די יום־טוב־טעג.

מיין פאָטער האָט אים אָפטמאָל געהאַלטען בעת הדחק פאַר אַ קאַנדידאַט צו די ימים־נוראים, אָבער זיין פאָטער, מיין זיידע, האָט אים ניט געהאַלטען ראוי דערצו, באשר מ׳קען ניט אָנפאַר־טרויען אַזאַ שליח ציבור, וואָס שערט צו די באָרד, פירט אַן מיט אַן אַפּיקורסישען „חדר מתוקן״, זיינע טעכטער גייען אין די גוי׳אישע שקאָלעס און שרייבען אום שבת... געגען אַזוינע „וואָגיקע״ אַרגומענטען, האָט שוין מיין פאָטער ניט געזוכט קאַליע צו מאַכען זיינע „שטים־בענדער״ און ער האָט די קאַנדי־דאַטור פון ר׳ נח׳ן אַלס בעל־מוסף געלאָזט, צייטווייליג, הענגען...

זיינען אַזוי אַריבער יאָרען. דער מנין האָט געהאַט אַמאָל בעסערע און אַמאָל ניט גאַנץ איינגעגעבע בעלי־מוספים, אָבער אַלע זיינען געווען ערליכע און גאָטספאַרכטיגע אידען, אויף וועמען מ׳האָט זיך געקענט פאַרלאָזען, אַז זיי וועלען שטום מאַכען דעם שטן המקטרג אויפן הימלישען גערייכט...

איז אָבער אין איינעם אַ יאָר אַנטשטאַנען אַ קריזיס אין זיידענס מנין. מיין זיידע האָט נאָך אַ לענגערע קראַנקהייט פאַר־לאָזען די נאַרישע וועלט און זיך אַריבערגעטראָגען אַהין, פון וואַנען קיינער קומט ניט צוריק.

אין זיין דירה האָט זיך אַרויסגעקליבען זיין אינגערער זון, מיין פעטער יעקב, אַ מטופל מיט אַ האַלב טוץ קינדער, וואָס האָבען אַרומגעפּויזעט איבער אַלע חדרים און ס׳איז שוין גע־בליבען וויניג פּלאַץ פאַר מתפללים...

וואָלט מען זיך דערמיט נאָך אַן עצה געגעבען. האָט אָבער מיין מומע לאה, אַ כוואַטסקע אידענע, געמאַכט איר שלאַף־צימער אין חדר, וואָס איז געווען באַשטימט פאַר אַן עזרת־נשים. אַי, וואָס אַ סך קומען דאָך אין מנין פרומע וויבער — איז מיין מומען וויניג אָנגעגאַנגען. אַ פרויענצימער, האָט זי געהאַלטען, איז פטור פון דאָוונען. איז זי דעריבער ניט מחוייב זיך צו שטיקען... פונקט ווי אימיצער וואָלט איר געצוואונגען צו פאַרנעמען מיין באָבעס שטוב...

מיין פעטער, אַ שטילער, גוטמוטיגער מענטש, האָט אפילו

ניט געפּרואוט זיך געגענשטעלען — און דער מנין האָט געהאַלטען ביים צעפּאַלען זיך.

איז דעמאָלט געקומען דער מלמד ר׳ נח מיט אַ פּלאַן: מ׳זאָל דעם מנין איבערטראָגען צו אים אין שטוב, וואָס איז פונקט געווען געגענאיבער. זיין חדר וועט זיין פּאַר מענער און דער צימער פון זיינע טעכטער, וואָס זיינען אָפּגעפּאַרען אויף העכערע שטודיומס, וועט זיין אַן עזרת־נשים.

קיין בעסערן אָרט צום דאַוונען האָט מען זיך ניט געקענטווינטשען. די צימערן זיינען געווען געוויסע און ליכטיגע, מיט אַלע נויטיגע אייניריכטונגען.

אַ פּאָר טעג פּאַר ראש השנה האָט זיך דער מנין מיט מזל אַריבערגעצויגען אין דעם נייעם מקום התפילה.

מיין פאָטער, אַלס גבאי, מיט נאָך אַ פּאָר מתפּללים, האָבען אים אָפּגעשטאָט אַ וויזיט, אים געדאַנקט פאַר זיין גוטען איינפאַל און האָבען אים גלייכצייטיג אָנגעפּרעגט צי וואָלט ער ניט געווואָלט זיין דער שליח ציבור פון יום־כיפּור׳דיגען מוסף, וואָס דאָס איז דער וואונטש פון גאַנצען עולם.

ר׳ נח איז פון דאָזיגען אָנבאָט געווען שטאַרק געריר׳ט, און האָט, אָן קוועלקלעניש־שען דערקלערט: — אויב דאָס איז דער ווילען פון ציבור, וועט ער נעמען אויף זיך די שליחות צו זיין דער „אַדוואָקאָט״ ביים רבונו של עולם; ער, דער אויבערשטער, זאָל אים געבען כח אַדורכצופירען זיין אויפגאָבע בשלימות.

פון דעם טאָג אָן האָט ער זיך שוין גענומען גרייטען צו זיין פאַרשטייענדיגער מיסיע: קודם האָט ער אָנגעהויבען טראָגען אַ וואָלענעם שאָל אויפן האַלז און האָט געגאָסען אין זיך הייסע טיי עטליכע מאָל אַ טאָג. מיין באָבע, די אַלמנה, פלעגט אים ברענגען פרישע אייער אויף „גאָגעל־מאָגלען״...

די אַלגעמיינע מיינונג איז געווען, אַז הגם ער האָט אַביסעל אַ הייזעריגליכע שטימע, איז זי אָבער זייער האַרציג און וועט מעורר זיין דעם עולם צו תשובה און מעשים טובים.

די צוויי טעג ראש השנה זיינען אַריבער נאָרמאַל. די טעג זיינען גראָד געווען זוניגע און וואַרימע, און דער עולם האָט געהאַט בטחון, אַז די כתיבה איז געווען אַ גוטע, מ׳דאַרף נאָר וואַרטען אויף דער חתימה!

ס׳האָט זיך דערנעענטערט דער גורל׳דיגער טאָג פון יום הכיפּורים.

גראָד דעם יאָר האָט מיין פאָטער זיך אָנגעשטויסען אויף אַ אידען, אַ באָרימטען בעל־תּפלה, וואָס איז על־פּי צופאַל געבליבען ניט אָנגאָזשירט פון אַ גרויסען בית־מדרש אויף נעילה, האָט ער מסכים געווען צו דאַוונענען „כל־נדרי״ פאָרן ביליגען פרייז פון פינף רובל ביי אונז אין מנין.

האָט ער אַוועקגעלייגט אַ „כל־נדרי״ וואָס אַזוינס האָט נאָך אונזער מנין ניט געהערט. ער האָט ממש דורכגענומען דעם עולם מיט זיין צאַרטער, קלאָנגפולער שטימע און האָט אַרויסגעבראַכט טרערען אפילו ביי די מענער. פּאַרשפּאָר איך שוין צו זאָגען ווי די ווייבער האָבען געקליפּעט...

אין קעגענזאַץ צו די העלע, ליכטיגע טעג פון ראש־השנה, איז דער טאָג פון יום־כּפּור געווען אַ טריבער, אַ טונקעלער; ס׳האָט געגאָסען אַ קאַלטער האַרבסט־רעגען.

מיין זיידע איז געווען דער בעל־שחרית און ,ווי תמיד, געזאָגט די תפילות מיט אַזאַ נאָגענדיגען ניגון, אַז ס׳האָט געריסען בייַם האַרצען. זעענדיג ווי ס׳גיסען זיך ביי אים טרערען פון די אויגען, שטייט דאָך: „דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב״, האָט דאָס טאָקע באַווירקט דעם עולם, ער זאָל זיך ערנסט פּאַרטראַכט אויף די אָפּגעטוענע ניט גאַנץ־ריינע מעשים, פאַר וועלכע ער בעט סליחה ומחילה און זאָגט צו דאָס אַלץ צו פאַררי׳כטען מיט צדקה און מעשים טובים...

די שטימונג איז געווען נאָך ערנסטער וועו ס׳איז געקומען צו „יזכור״. דאָ דערמאָנט מען זיך פון די אַלע ליבע און טייערע, וואָס אָט־אָט ניט לאָנג האָבען זיי נאָך געלעבט, געהאָוועט און איצט זיינען זיי שוין שוכני עפר...

טרויעריגע געדאַנקען באָמבלען זיך אין מח: וואָס איז מישטיינס געזאָגט דער גאַנצער „בשר ודם״ וואָס לויפט, האָוועט, ברענט אַ וועלט, אַז וועו ס׳שטעלט זיך אָפּ איין שרייפּעלע אין מענטשענס אָרגאַניזם, ווערט מען אויס חכם און אויס גבור; מ׳איז גאָרנישט. מ׳האָט ניט די ווערט פון אַ שמעק טאַבאַק... מ׳זוכט צו פאַרטומלען די דאָזיגע רעיונות מיטן זאָגען מיט אייפער דעם טעקסט פון די יזכור׳ס און מלא׳ס.

אָפּגעפּאַרטיגט זיך מיט די הזכרות, קומט אַ קלאַפּ אין טיש וואָס דינט פאַר אַ בימה: מ׳לאָזט וויסען אַז מען הויבט אָן די תפילת־מוסף.

ר׳ נח מיטן ווייסען־קיטעל, מיט זיין טלית און עטרה און אַ זיידענע יאַרמולקע, אָן שיך אויף די פיס, האָט מיט אַ ציטערדיגער שטימע אָנגעהויבען דעם „הנני העני ממעש״ מיט אַזוי פיל האַרץ און נשמה, אַז ס׳האָט אַלעמען אויפגעטרייסלט. ער איז גוט אַריין אין דער ראָליע צו דער דער סניגור פאַר זיין עדה אידען און האָט מיט געפיל אויסגעזונגען אַלע תפילות מיט דער מיטהילף פון גאַנצען קהל, מיטן סקאַרבאָוון אַי־אַי־אַי...

פון עזרת־נשים האָט זיך געהערט אַ שלוכצען פון די ווייבער, וואָס האָבען מיט כוונה נאָכגעזאָגט די תפלות.

אַזוי איז אַלץ אַדורך כשורה ביז... ס׳איז געקומען צו דער „עבודה״.

וועו ר׳ נח האָט אָנגעהויבען אויסזינגען „והכהנים״ און איז געפאַלען „כורעים״, איז אים אַרויס אויפן שטערן אַ קאַלטער שווייס און ער איז שוין ניט געווען בכח זיך אויפצושטעלען.

מ׳האָט אים געהאָלפען זיך אויפצוהויבען, אָבער ער האָט זיך ניט געקענט האַלטען אויף די פיס. האָט מען אַ וואונק געטאָן צו מיין זיידען, ער זאָל שוין פאַרענדיגען דעם מוסף...

אויף אַלע בקשות פון די מתפּללים, ער זאָל עפּעס נעמען אין מויל און זאָל זיך צולייגען, ווייל ס׳גייט דאָך אין פּיקוח־נפש, האָט ער זיך דערפון אָפּגעשאָקלט און איז אויסגעזעסען דעם גאַנצען יום־כּפּור׳דיגען טאָג מיטן גאַנצען עולם.

דער דאָזיגער צופאַל מיט זייער שליח־ציבור האָט איבערגעלאָזען אַ שווערען רושם אויף אַלעמען, וועלכע האָבען געזען דערין אַ ניט־גוטען סימן...

די שטימונג איז געווען נאָך געדריקטער וועו נאָך נעילה, ביים שופר־בלאָזען, האָט זיך ביי אונזער געניטען בעל־תקיעה פאַרהאָקט דער שופר און ער האָט בשום־אופן ניט געקענט אַרויסלאָזען קיין קלאָנג. ער האָט דעם שופר געדרייט אַהין, געדרייט אַהער, אָבער ער האָט גאָר ניט געקענט אַרויסבלאָזען. ענדליך האָט איינער פון די מתפּללים, דער אַלטער קצב ר׳ אריה־לייב, אויסגעשריען: וואָס טוט זיך דאָ מיט אייך? ווייזט נאָר מיר דעם „טרומייטער״, וועט ער שוין ביי מיר פייפען!

צו אַלעמענס דערשטוינונג האָט ר׳ אריה־לייב, אָן שום אָנשטרענגונג, אַרויסגעלאָזען אַ תקיעה גדולה, אַז ס׳האָט אָפּגעקלונגען אויף דער צווייטער גאָס. דאָס האָט אַביסעל באַרואיגט דעם עולם.

אָבער וועו מ׳האָט פאַרענדיגט דעם וואָכעדיגען מעריב און מ׳איז אַרויס אין גאָס מחדש זיין די לבנה, האָט מען געפונען אַ שוואַרצען הימעל. די לבנה איז ניט געקומען צום כפּורדיגען „ראָנדעוואו״.

זאָלען אונזערע לייענער זיך ניט נעמען צום האַרצען פון די יום־כיפּורדיגע פאַסירונגען יענעם יאָר. אַלץ איז גראָד אַדורך בחסד עליון. ר׳ נח האָט אויסגעלעבט דעם יאָר, אָבער דער עמוד האָט אים שוין מער ניט געריצט...

שאַברינסקי'ס הויף

(זכרונות)

פון **פרידא בראַמסאָן**

מיינע בעסטע קינדערשע יאָרן, מיינע ליכטיגע נאַיוועט דעראינערונגען, זיינען פאַרבונדען מיט דעם הויף, וואָס האָט פאַרבונדען צוויי גאַסען: די מאַרק־גאַס און די לעגיאָנאָווע...

פאַר דער צייט וואָס מיר האָבען געוואוינט אויף דעם הויף, האָבען זיך שכנים אַריינגעצויגן און אַרויסגעצויגען, געביטען זיך ווי אין אַ קאַליידאָסקאָפּ; עס זיינען פאַרבייגעגאַנגען פאַר מיר פאַרדינטע טוער אויפן געביט פון קולטור און געזעלשאַפט־ליכער אַרבעט, וויסנשאַפט און האַנדל. זיי אַלע, פילייכט דורך איינפאַכען צופאַל, האָבען געוואוינט אויף דעם לאַנגען הויף, וועלכער איז באַשטאַנען פון פיר גרויסע, דריי־שטאָקיגע הייזער. דאָס גרעסטע הויז אין פראַנט איז אַרויסגעקומען אויף דער לעגיאָנאָווער — געגענאיבער דעם פאַרק — וואו עס האָט זיך געפונען דער אינסטיטוט פון „איידעל־געבוירענע מיידלעך", אַ רוסישער לערן־אַנשטאַלט...

נאָך ביז דער ערשטער וועלט־מלחמה האָט אויפן אויבער־שטען שטאָק פון דעם הויז געוואוינט אַ רייכער סוחר, דוד שאַפּירא, וואָס האָט פאַרמאַגט אַ געשעפט פון אייזערנע און פּאַרצעלייענע כלים אויפן מאַרק־פּלאַץ, לעבען דעם געשעפט פון מוראָווי־אוו'ען און פּאַפּיר־געשעפט פון גאַליי (זיין טאָכטער סאָשע סלאָבאָדסקי, אַ פרוי פול מיט לעבען, אַ רירעוודיגע און פול מיט הומאָר, וואוינט איצט אין פּאַריז און איז באַרימט מיט איר גוטסקייט און גרייטקייט יעדערן צו העלפען). וועג די וואוינונג איז אָפּגעליידיגט געוואָרען, האָט זיך אַהין אַריינגעצויגן די זעלשאַפט, אויף וואָס עס האָט אָנגעוויזען דאָס קליינע שילדעלע אונטען בײַם אַריינגאַנג אויף די טרעפּ, און וואָס האָט אויף אונז קינדער אָנגעיאָגט אַ געוואַלדיגע מורא און גלייכצייטיג גרויס דרך־ארץ.

דער פאָטער וואָקס, אַ שיינער הדרת־פּנימ'דיגער מאַן מיט אַ זאַרגפעלטיג־צעקעמטער באָרד און קלוגע אויגען, פלעגט זיך אומקערן אין אָוונט אַהיים — מיט זיין לאַנגזאַמען מיושב־דיגען גאַנג — אויף קיינעם נישט קוקענדיג...

די מוטער איז געווען אַ פולע, שיינע ברונעטקע, מיט אַ ביסעל צוגוינפּגעזשמורעטע אויגען. פון אַלע מיטגלידער פון דער גאַנץ־גרויסער משפּחה האָבען נאָר צוויי זיך איינגעקריצט אין מיין זכרון: דער עלטסטער זון, יעקב וואָקס, און דער אינג־סטער, משה'לע, ווי אַלע האָבען אים גערופען.

איך געדענק נאָך יעקב וואָקסען אין זיינע יונגע יאָרען. מיט ביכער אונטערן אָרעם פלעגט ער פאַרקלערט פאַרבייגיין דעם הויף. אַמאָל פלעגט ער פאַרפאַלען וועראָן אויף אַ שטיקעל צייט און קיינער האָט נישט געוואוסט וואו ער איז און וואָס ער טוט. און פלוצלונג פלעגט ער זיך אויפסניי באַווייזען מיטן זעל־בען פאַרקלערטען בליק אין די אויגען, קוקענדיג ערגעץ זייער וווייט... זיין טעטיקקייט, אין צוזאַמענהאַנג מיטן קאַמף פאַר פאַרבעסערן די באַדינונגען פון אַרבעטער־קלאַס, איז געווען אַלעמען באַקאַנט. ער האָט זיין גאַנצען לעבען, זיינע יונגע יאָרען, זיינע בעסטע לעבענס־כוחות, אַוועקגעגעבען פאַרן פאַרווירקליכען זיין אידייע. דוך די לעצטע יאָרען וואָס איך בין געווען אין מעל־בורן (אויסטראַליע), פלעגט איך זיך אָפט טרעפען אין זיין זעל־שאַפט מיט יעקב וואָקסען. אומזיסט האָב איך געזוכט אין זיין

שאַברינסקי'ס הויף

(זכרונות)

פון **פרידא בראַמסאָן**

מיינע בעסטע קינדערשע יאָרן, מיינע ליכטיגע נאַיוועט דעראינערונגען, זיינען פאַרבונדען מיט דעם הויף, וואָס האָט פאַרבונדען צוויי גאַסען: די מאַרק־גאַס און די לעגיאָנאָווע...

פאַר דער צייט וואָס מיר האָבען געוואוינט אויף דעם הויף, האָבען זיך שכנים אַריינגעצויגן און אַרויסגעצויגען, געביטען זיך ווי אין אַ קאַליידאָסקאָפּ; עס זיינען פאַרבייגעגאַנגען פאַר מיר פאַרדינטע טוער אויפן געביט פון קולטור און געזעלשאַפט־ליכער אַרבעט, וויסנשאַפט און האַנדל. זיי אַלע, פילייכט דורך איינפאַכען צופאַל, האָבען געוואוינט אויף דעם לאַנגען הויף, וועלכער איז באַשטאַנען פון פיר גרויסע, דריי־שטאָקיגע הייזער. דאָס גרעסטע הויז אין פראַנט איז אַרויסגעקומען אויף דער לעגיאָנאָווער — געגענאיבער דעם פאַרק — וואו עס האָט זיך געפונען דער אינסטיטוט פון „איידעל־געבוירענע מיידלעך", אַ רוסישער לערן־אַנשטאַלט...

נאָך ביז דער ערשטער וועלט־מלחמה האָט אויפן אויבער־שטען שטאָק פון דעם הויז געוואוינט אַ רייכער סוחר, דוד שאַפּירא, וואָס האָט פאַרמאַגט אַ געשעפט פון אייזערנע און פּאַרצעלייענע כלים אויפן מאַרק־פּלאַץ, לעבען דעם געשעפט פון מוראָווי־אוו'ען און פּאַפּיר־געשעפט פון גאַליי (זיין טאָכטער סאָשע סלאָבאָדסקי, אַ פרוי פול מיט לעבען, אַ רירעוודיגע און פול מיט הומאָר, וואוינט איצט אין פּאַריז און איז באַרימט מיט איר גוטסקייט און גרייטקייט יעדערן צו העלפען). וועג די וואוינונג איז אָפּגעליידיגט געוואָרען, האָט זיך אַהין אַריינגעצויגן די פאַמיליע וואָקס: אַן אָנגעט פון אַ פּאַרזיכערונגס־גע־זעלשאַפט, אויף וואָס עס האָט אָנגעוויזען דאָס קליינע שילדעלע אונטען בײַם אַריינגאַנג אויף די טרעפּ, און וואָס האָט אויף אונז קינדער אָנגעיאָגט אַ געוואַלדיגע מורא און גלייכצייטיג גרויס דרך־ארץ.

דער פאָטער וואָקס, אַ שיינער הדרת־פּנימ'דיגער מאַן מיט אַ זאַרגפעלטיג־צעקעמטער באָרד און קלוגע אויגען, פלעגט זיך אומקערן אין אָוונט אַהיים — מיט זיין לאַנגזאַמען מיושב־דיגען גאַנג — אויף קיינעם נישט קוקענדיג...

די מוטער איז געווען אַ פולע, שיינע ברונעטקע, מיט אַ ביסעל צוגוינפּגעזשמורעטע אויגען. פון אַלע מיטגלידער פון דער גאַנץ־גרויסער משפּחה האָבען נאָר צוויי זיך איינגעקריצט אין מיין זכרון: דער עלטסטער זון, יעקב וואָקס, און דער אינג־סטער, משה'לע, ווי אַלע האָבען אים גערופען.

איך געדענק נאָך יעקב וואָקסען אין זיינע יונגע יאָרען. מיט ביכער אונטערן אָרעם פלעגט ער פאַרקלערט פאַרבייגיין דעם הויף. אַמאָל פלעגט ער פאַרפאַלען וועראָן אויף אַ שטיקעל צייט און קיינער האָט נישט געוואוסט וואו ער איז און וואָס ער טוט. און פלוצלונג פלעגט ער זיך אויפסניי באַווייזען מיטן זעל־בען פאַרקלערטען בליק אין די אויגען, קוקענדיג ערגעץ זייער וווייט... זיין טעטיקקייט, אין צוזאַמענהאַנג מיטן קאַמף פאַר פאַרבעסערן די באַדינונגען פון אַרבעטער־קלאַס, איז געווען אַלעמען באַקאַנט. ער האָט זיין גאַנצען לעבען, זיינע יונגע יאָרען, זיינע בעסטע לעבענס־כוחות, אַוועקגעגעבען פאַרן פאַרווירקליכען זיין אידייע. דוך די לעצטע יאָרען וואָס איך בין געווען אין מעל־בורן (אויסטראַליע), פלעגט איך זיך אָפט טרעפען אין זעזעל־שאַפט מיט יעקב וואָקסען. אומזיסט האָב איך געזוכט אין זיין געזיכט עפּעס פון זיינע פאַרגאַנגענע יונגע יאָרען, וואָס האָט געלעבט אין מיין זכרון. נאָר גאָרניט — אויסער זיינע אויגען פול מיט טרויער און אומעט, וואָס האָבען געקוקט אין זיך, אין זיין אייגענער נשמה — האָב איך נישט געפונען...

איך וויייס נישט פאַרוואָס פלעג איך אים רופען „דער זינגער פון זיין טרויער. דערנאָך דער אינגסטער פון זייער משפּחה: משה'לע, אין די זעלבע יאָרען מיט מיר (געפינט זיך איצט אין סידני, אויסטראַליע). פרייטאָג פאַרנאַכט פלעגט דער קליינער משה'לע, מיט שוואַרצע אויגען וויי קוילען און מיט שוואַרצע האָר ווי פּעך, אָנגעטאָן שבת'דיג, זיך אַוועקזעצען יום־טוב'דיג אויפן באַלקאָן. איך, אַן אויסגעוואַשענע, אַ יום־טוב'דיקע, מיט אַ באַנד אין די שיין־פאַרקעמטע האָר, פלעג זיך אויך אַוועק־זעצען אויף דעם שכנות'דיגען באַלקאָן, אָפּצורוען זיך פון אַ גאַנצען טאָג אַרומלויפען איבערן הויף, קריכען אויף ביימער און דעכער מיט צעקלאַפּטע נעזער און צעדראַפּעטע פיס און נאָך אַזעלכע שטיק פון אונזערע קינדישע שטיפערייען... און דער שוואַרץ־אויגיגען משה'לע, אָן ווערטער, נאָר מיט די אויגען — פלעגט מיט צושיקען זיין נאַיוועטן, קינדישען שמייכעל... זיסע קינדער־יאָרען! אומפאַרגעסליכע עראינע־רונגען! וויפיל צויבער און שיינקייט איז געווען אין אַלץ... וויפיל אומשולדיגע קינדערשע אינפאַכקייט...

דער צווייטער שטאָק פון דעם הויז איז געווען באַוואוינט פון דער משפּחה שאַברינסקי, דער „קאָפּ" פון דעם הויף, דער פאָטער שאַברינסקי, פאַר וועלכען מיר קינדער האָבען געציטערט ווי פאַר פייער, פאַר זיינע בריללען אין גאַלדענע רעמלעך אויף אַ דינער הייטעלע. ער האָט זיך שטענדיג אין ערגעץ געאיילט. ווינטער האָט ער געטראָגען אַ פוטער מיט אַ באַבערנעם קאָלנער, בריייט צעפּעפּנט, און אַ הויכען קאַראָקולנעם היטעל. ער האָט געהאַט אַ גאַלאַנטעריי־געשעפט און אַ סקלאַד פון גומענע קא־לאָשען אונטער דער פירמע „שאַברינסקי־לוקסעמבורג" און דעם גרעסטען טייל פון טאָג איז ער געווען פאַרנומען אין זיין גע־שעפט. זיין פרוי, אַ דיקע, מיטלוואוקסיגע, האָט אַכטונג גענעבען אויף דעם הויף; און אירע שארפּע אויגען פון אַ באַלעבאָסטע האָבען גאָרניט שט אַדורכגעלאָזען...

די עלטסטע טאָכטער שארלאָט, אַ הויכע, עלעגאַנטע מיי־דעל, האָט אין דער צייט געענדיגט די קאָמערץ־שולע. די מיטל־סטע בוזשל, נישט קיין הויכע, נאָר אַ זשוואַווע און רירעוודיגע, האָט נאָך באַזוכט די קאָמערץ־שולע. דער זון שמעון, אַ גימ־נאַזיסט, דער עלטסטער פון די זין, און דער מיטלסטער איסר, אַדער לאַזאַר. לאַזאַר, אַ שעמעוודיגער אינגל מיט אַ בריייטען, גוטען שמייכעל און מיט גרויסע הימעל־בלויע אויגען, האָט זעלטען גענומען אָן אָנטייל אין אונזערע קינדערשע שפּילען, מערסטענטייל זיך צוגעקוקט צו אונז פון דער ווייטענס אוך רק שעמעוודיג געשמייכעלט (נאָך פיל יאָרען פון וואַנדערן איבער דער וועלט האָב איך אים געטראָפען דאָ אין ניו יאָרק, וואו ער האָט אַ גרויס געשעפט אין צענטער פון שטאָט). אָט דער שטילער, שעמעוודיגער אינגל האָט זיך מיט די יאָרען פאַרוואַנדעלט אין אַ מאַן מיט גוטע אייראָפּעאישע מאַניערן; נאָר אויפן פּנים זיינען נאָך געבליבען די זעלבע הימעל־בלויע אויגען מיטן זעל־בען אויסדרוק.

זיין אינגערער ברודער — זיין נאָמען געדענק איך נישט — נישט קיין נאַרישער, מיט גרויע אויגען, נישט קיין געוויק־סיגער, אַ רירעוודיגער, איז געווען איסר'ס ליבלינג און צו אים באַזונדערס צוגעבונדען.

דער אונטערשטער שטאָק פון דעם הויף איז געווען באַ־וואוינט דורך אַ מענער־שניידער, שטילע, איינפאַכע מענטשען. דער אויבערשטער שטאָק פון צווייטען הויז, וואָס איז געווען ענג־צוזאַמענגעדריקט צו דער ערשטער הויז, איז געווען פאַר־

נומען פון דער משפחה קאָטשינער —אין יענער צייט אַן אייַ־
גענטימער פון אַ וויין־געשעפט אויפן מאַרק־גאַס, געגענאיבער
דעם שטאָט־זייגער, לעבען געשעפט פון שאָשקעס (דער פאָטער
פון ד״ר שאָשקעס ע״ה פון ניו יאָרק). קיין קינדער האָבען זיי
נישט געהאַט און אין אָט דער פאַמיליע בין איך געוואָקסען,
זיך דערצויגען, און צו די מענטשען בין איך פאַרפליכטעט מיט
אַלץ וואָס לעבט און דענקט אין מיר... אָט די אויסערגעווייַ־
ליכע און נאָבעלע מענטשען האָבען געלאָזט נאָך זיך אַ ליכטיגען
אָנדענק און מיר באַאָנצערט מיט גלויבען אין דאָס בעסטע
און ליכטיגסטע וואָס עקזיסטירט אויף דער וועלט.

אויף דעם זעלבען שטאָק, אין דער שכנות׳דיגער וואוינ־
נונג, האָט געלעבט די משפחה ראַשקין. צוויי אינגלעך האָבען
זיך איינגעקריצט אין מיין זכרון: קובאַ און מילקאַ. מילקאַ,
אַ קאָמערסאַנט, אַ קליין־געוואויקסיגער, אַ לעבעדיגער וויי קעווק־
זילבער, איז שטענדיג געווען גרייט אַלעמען צו העלפען. אַ פע־
איגער, אַ שאַרפזיניגער, האָט ער ליב געהאַט צו שפילען מיט
אונז אין קראַקעט. דער אינגערער קובאַ, אַ הויכער, אַ שיינער,
מיט אַ חוזק׳דיגען שמייכעל אויף זיינע ליפען, אַ שטיפער —
איז געווען מערסטענטייל צעקריגט מיט זיין ברודער מילקאַ,
זיך אַרומגעשלאָגען, געשריגען און נישט איינמאָל געוואָרפען
דעם האָמער, צעוואָרפענדיג מיט די פיס די הילצערנע, רונדע
באַלען איבערן גאַנצען הויף...

דער צווייטער שטאָק פון איין זייט איז געווען באַזעצט
פון דער משפחה הערשבערג. דאָס איז געווען אַ וואונדערבאַרע,
שטילע, רואיגע פאַמיליע. איך געדענק אַזוי ווי דורך אַ נעפעל
דעם זון, דעם לערער, וואָס האָט געטראָגען אַ שוואַרצען קינסט־
לעריש־פאַרבונדענעם קראַוואַט. געווען אויך אַ צווייטער זון,
נאָר איך געדענק אים נישט. צוויי מיידלעך וואָס האָבען זיך
באַשעפטיגט מיט דער באַלעבאַטישקייט און צום סוף, אברהם
שמואל הערשבערג אַליין, דער אויסערגעווייניליכער מענטש.
שטענדיג פאַרטיפט אין זיינע געדאַנקען, אַן ערנסטער, האָט ער
קיינמאָל נישט געגעסען אַן אַ צייטונג אָדער אַ בוך, קיינעם נישט
באַמערקענדיג — מיט קיין אַנדער זאַך זיך נישט אינטערע־
סירט... ער האָט געטראָגען ברילען און מיר האָט זיך שטענדיג
געדאַכט, אַז ער האָט צוויי וועלטען: אַ וועלט פאַר זיך, אַן
אינעווייניגסטע, און אַן אויסווייניגסטע; די אַנדערע וועלט האָט
ער געזעען דורך קאָלירלאָזע גלעזלעך פון די ברילען... ער
האָט געלעבט מיט זיינע ביכער און ער האָט געהאַט זיין אייגע־
נעם שטאַנדפונקט וועגען לעבען... א. ש. הערשבערג איז גע־
וען אַ גרויסער געלערנטער און דער רעדאַקטאָר פון „ביאַלי־
סטאָקער טאָגעבלאַט״. שפעטער מחבר פון באַרימטען, „פנקס
ביאַליסטאָק״.

די אַנדערע העלפט פון דעם שטאָק איז געווען באַזעצט
פון אַ פויילישער משפחה, פּעזאָוויטש — אַ געשוואירענער אַד־
וואָקאַט. ביי דער משפחה האָב איך פאַרבראַכט אַ סך גליקליכע
שעה׳ן פון מיין לעבען. זיי האָבען געהאַט צוויי קינדער: אַ
טאָכטער, אירענע, אַ חבר׳טע פון מיין קינדהייט, און אַ זון,
גענעק, אַ שילער פון ראָאַל־שולע. די פרוי פאָזעוויטש, אַ וואונ־
דערליך־גוטע פרוי, זייער אַ ליבעראַלע, האָט אויסגעצייכענט
דערצויגען אירע קינדער — נישט מאַכענדיג קיין אונטערשייד
פון ראַסע אָדער רעליגיע, וואָס איז געווען אַ זעלטענהייט אין
יענער צייט צווישען די פּאָליאַקען... שטענדיג אַ גאַסטפריינט־
ליכע, האָט זי זיך באַצויגען צו יעדען וואָרעם און האַרציג. גענעק
איז אין דער צייט פון דער ערשטער וועלט־מלחמה משוגע גע־
וואָרען — און פלעגט אַרומבלאָנדזשען איבערן שטאָט, נאָכ־
גייענדיג עקשנות׳דיג נאָך מענטשען. ער האָט עפּעס ווי געזוכט
עמעצען, וואָס איז געווען נאָענט צו זיין נשמה, נאָר וואָס איז
צוליב אַ פאַטאָלען צופאַל פאַרלוירען געגאַנגען פאַר אים אויף
אייביג... ניט איין מאָל טרעפענדיג מיר, פלעגט ער זיך אָפּ־
שטעלען און פרעגען, אַריינקוקענדיג אין די אויגען: „וואו ביזטו
געווען? איך זוך דאָך דיך אַזוי לאַנג!״ און פלוצלונג האָט ער
איבערגעריסען, פאַרלירענדיג דעם פאָדעם פון זיינע געדאַנקען
און אַדורכפירענדיג מיט זיין האַנט איבער זיין אויסגעדאַרטען
פּנים, ווי אָפּיאָגענדיג עמעצינס געשטאַלט — מיט אַ טרויעריגען
אויסדרוק פון זיינע טיף־זיצענדע אויגען אַוועקגיין, פריער צו
ביסלעך און דאַן פאַרשנעלערן זיינע טריט, ווי ער וואָלט זיך
וויייטער געיאָגט נאָך עמיצען, וואָס מען קען נישט כאָפּען...
אַרעמער גענעק! וויפיל שעה׳ן פון מיין גליקליכער קינדהייט
זיינען פאַרבונדען מיט אים און מיט זיין שוועסטער אירענקען,
אַ וואונדערליך מיידל, מיט שיין־פאַרפלאָכטענע צעפלעך, אי־
בערגעבונדען מיט אַ בריייטער לענטע...

דער אונטערשטער שטאָק פון דעם הויף איז געווען פאַר־
נומען פון אַ וואַרשטאַט צו פאַרריכטען שירעמס, פון וועלכען
עס האָט זיך צו אונז דערטראָגען דאָס אומעטיגע געזאַנג פון
די אַרבעטערינס:

„צי בין איך פון אַ שטיין געבוירען,
צי האָט מיר קיין מוטער געהאַט...״

און די לידער האָבען אויף אונז קינדער געווירקט זייער מאָדנע,
מיטן טרויעריגען און אומעטיגען ניגון...

צווישען דער ערשטער און צווייטער העלפט הויף זיינען
געווען אויסגעבויט שטאָלען פון האָלץ, לעבען וועלכע עס האָט
זיך געפונען אַ זאַמדיגער, פיר־קאַנטיגער פּלאַץ, וואו מיר
קינדער פלעגען פאַרברענגען די צייט אין שפּילעריייַן פון מאָטע־
קליפּה, טשייכעס, פילקע, שפּילען טשאָרט און קראַקעט. מיר
פלעגען, ווי באַנומענע זיך טראָגען איבערן הויף, צעברעכענדיג
די דאָכאָווקעס פון די דעכער, נישט אויסשליסענדיג די שויבען
פון די וואוינונגען, ברעכענדיג און צעשטערענדיג אַלץ וואָס איז
אַריינגעפאַלען אין אונזערע קינדערישע הענט...

צווישען די צוויי העלפט פון הויף זיינען געוואָקסען דריי
איינזאַמע ביימער מיט פויגעל־מילך, מיט די ווייסע קנאָספּען,
וואָס פלעגען פרילינג אַרויסגעבען פון זיך אַ זיסען ריח וואָס
פלעגט פאַר׳שיכור׳ן די איינוואוינער, וועלכע פלעגען זיצען אין
די אָוונטען אויף די באַלקאָנען, אַניאָגענדיג אויף זיי אַן אומעט
פון נישט־פאַרווירקליכטע חלומות און נישט קיין באַשטימטע
פאַרלאַנגען...

און נאָך אייניגע וווערטער וועגען דער צווייטער העלפט
פון הויף, וואָס איז געווען וויניגער באַרימט וויי די ערשטע.
גאָרדאָן, דער אָגענט פון שרייב־מאַשינען, וועמענס צווויי טעכטער
וואוינען איצט אין מעלבורן (אויסטראַליע): די שיינהייט רחל,
אָדער „די געלע״, ווי מיר פלעגען זי רופען, מיט וואונדער־
באַרע שוואַרצע אויגען און אַ געפלעכט פון קופער־גאָלדיגע האָר,
וואָס האָבען זיך אויף דער זון איבערגעגאָסען מיט גאָלד... זי
איז אויך נאָך איצט שיין, אָבער נישט מיט דער שיינקייט פון
יוגענט, וואָס אַלץ אין איר האָט געלעבט און זיך געצאָפּעלט...
און ניוטאַ, די עלטערע, אויך אַ שיינע מיידל, אָבער נישט מיט
דער רייצענדיגער שיינקייט פון רחל׳ען, נאָר אַן איינגעהאַלטענע
שיינקייט, אַ רואיגערע...

נאָכדעם האָט געוואויניט איינער אַ גריין, וואָס האָט געהאַט
אַ מאַנופאַקטור־קרעמעל אין די ברעמלעך, אונטער דעם באַ־
רימטען „שטאָט־זייגער״; אויך אַ שלאָסער, וואָס האָט זעכצען
יאָר נישט געהאַט קיין קינדער, און נאָך אַזוי פיל יאָרען איז
דאָס געבורט פון זיין ערשטען בן־יחיד געווען נישט קיין קליינע
געשעענישׂ אויף אונזער הויף... און צום סוף די משפחה פון
נייַדאָרף. זיי האָבען גאָט אַ געשעפט פון פאַרטיגע מענער־
קליידער. דער פאָטער נייַדאָרף איז מערסטענס געשטאַנען פאַר
זיין קראָם, אַריינרופענדיק קונים און רימענדיג אויף אַ הויך

חזנים אויף פראבע

(צייטליכע הומאריסקע)

פון סאול ראשקין

די חברה „אנשי אהבת כסף" האבען געדארפט האבען א חזן אויף ימים־נוראים. האבען זיי מודיע געווען אין אלע אי־דישע צייטונגען, אז זיי פארלאנגען א גוטען חזן. און אזוי ווי חזנים אן שולען זיינען ב"ה לרוב, האבען זיך געמאלדען איניגע חזנים.

געווייניליך מיינט יעדער חזן, אז ער איז דער גרעסטער און דער בעסטער און געוויס וועט ער באקומען דעם כתב־חזנות. אבער וואס טוט מען מיט אזויפיל חזנים, אז מען דארף האבען בלויז איין חזן? איז דעם פרעזידענט איינגעפאלען א פלאן, אז פריער זאל דער חזן קומען צו אים אין הויז אויף פראבע, און אויב דעם פרעזידענט וועט דער חזן געפעלען ווערען, וועט ער נאכהער דאוונען א שבת אין שול אויף פראבע. און אויב דעם עולם וועט דער חזן געפעלען, וועלען זיי אים געבען דעם כתב־חזנות.

אלע חזנים איז דעם פרעזידענט׳ס פלאן געפעלען געווארען. דער פרעזידענט איין האלט זיך פאר א גרויסען מבין, וויל זיין עלטער־זיידע פלעגט דאוונען שחריתים אין דעם שניידערשען בית המדרש אין זיין שטעטל. ער איין איז גראדע געווען אן „איזוואשטשיק", אבער דא, אין דער גאלדענער מדינה, איז ער געווארען אן אלרייטניק און א שול־פרעזידענט. ער זאגט מבינות אויף רבנים און חזנים.

דער ערשטער צו פראבע איז געקומען א חזן פון דעם אלטען שניט, מיט א שיינעם הדרת־פנים; געווען גראד א חזן אין א גרויסער שטאט אין דער אלטער היים. דער פרעזידענט האט אים געהייסען זאגען א שטיקעלע. דער חזן זינגט „זכרנו לחיים", זינגט און קוקט אויפן פרעזידענט, וואס פאר אן איינדרוק ער מאכט אויף אים. דער פרעזידענט שאקעלט מיטן קאפ אויף ניין; עפעס ניט דאס; שוין געהערט. דער חזן זאגט נאך א זאך פון וועלט־באריממטע חזנים, דא וייסט שוין דער פרעזידענט ניט וואס צו טאן, און רופט זיין וויב, חוה, צו הערען איר מבינות. דא זעט דער חזן מיט וועמען ער האט צו טאן, רוקט ער זיך ארויס אן א „זיי געזונט".

אויף מארגען קומט א צווייטער חזן צום פרעזידענט געבען פראבע. ער איז שוין א היינט־וועלטיגער, מיט א קליין, שפיציג בערדעל. ער טוט אן זיין גרויסע יארמולקע און פרעגט הכנעה־דיג, וואס דער פרעזידענט פארלאנגט עפעס צו הערען. מען הייסט אים זינגען „מכלכל חיים". דער חזן, ניט קיין יאלד, געווען אמאל א כאריסט אין אידישען טעאטער, זעט ווער זיין מבין איז. זינגט ער „מכלכל חיים" מיט דער מעלאדיע פון „פין־טעלע איד" און ער זעט ווי דער פרעזידענט קוועלט אן. ער רופט צו זיין חוה און פרעגט איר וואס זי וואלט וועלען הערען. חוה בעט זינגען „די גרינע קוזינע". דער חזן זינגט. חוה׳ן איז זייער געפעלען דער חזן און זי בעט איר מאן, ער זאל זעען, אז קיין אנדער חזן זאל מען ניט נעמען, ווייל קיין בעסערן קען מען גאר ניט קריגען.

קומענדיגען שבת האט דער חזן געדאוונט אויף פראבע אין שול. אמת, די „עברי" איז ארויסגעקומען „צע׳הרג׳עט, ווי א סאלדאט אויפן שלאכטפעלד", אבער דער פרעזידענט האט געזאגט, אז ער איז דער בעסטער דאוונער. דער עולם האט נישט געהאט די חוצפה זיך שטעלען געגען דעם פרעזידענט, און מען האט דעם חזן געגעבען דעם כתב־חזנות.

א גרויסע שילד איז אויסגעהאנגען געווארען אויף דער שול, אז דער בארימטער חזן יונה האלעדריגע וועט דאוונען אין דער שול און ווער עס וויל האבען אן עונג רוחני און אויס־בעטען א גוט יאר, זאל זיך צואיילען און קויפען בילעטען.

הערט אבער וואס עס האט פאסירט. צו די ערשטע סליחות, ווי דער חזן זאגט „אשרי", קומט ארויין א איד, גיט א קוק אויף דעם חזן און זעט אז דאס איז זיין „תכשיט", דער איידעם, וואס האט פארלאזען זיין פרוי מיט 4 קינדער אין שיקאגא שוין צוויי יאר צייט און וויל ניט אנדערש ווי נאר צו באקומען צווי טויזענט דאלאר. אנדערש ווען ער זיין פרוי נישט באפרייען.

דער איד, ניט קיין נאר, האט ניט געמאכט קיין טומעל. ווייל דער חברה־מאן קען נאך מאכען פליטה. האט ער געווארט ביז אויף מארגען און געלאזט דעם חברה־מאן ארעסטירען. און אזוי איז די חברה „אנשי אהבת כסף" געבליבען אן א חזן.

און ווער איז שולדיג? די פראבע ביים פרעזידענט אין הויז און זיין וויב חוה.

סאול ראשקין ע"ה, א יארען־לאנגער טויער און איינוואוינער אין אונ־זער היים, באקאנט צו די לאנדסלייט נאך פון די יארען פון „ביאליסטאקער רעליף", האט אין דער שילדערונג בארירט אן אנגעווייטאגטע פלאג אין דעם קהלשען אידיש־אמעריקאנער לעבען. צוליב דעם ימים־נוראים־סעזאן איז די פאסירונג באזונדערס צייטליך. רעד.

קול זיין סחורה. זיין זון משה׳קע, א שיינער יונג, איז געווען דער פאקטישער בעל־הבית פון געשעפט. ער האט מיר זייער גערן געהאט, מיך אפט אפגעשטעלט, געבענדיג א צוקערקע אדער א שאקאלאדקע.

זיינען אוועק צענדליגער יארען און דער בארימטער הויף לעבט נאך אין מיין זכרון, און מיט אים זיינען פארבונדען מיינע אלטע קינדערשע ליידען און פריידען. דא האב איך געוואוינט און געוואקסען, און מיט מיר האבען געוואקסען אלע קינדער פון מיין פארגאנגענהייט...

פרייליכע, בלוי־אויגיגע, גרוי־אויגיגע און שווארץ־אויגי־גע... געלע און שווארצע קעפלעך... אין מיינע אויערן קלינגט נאך איצט זייער פריילעכער, שטראליגער געלעכטער און קלאנג פון נייע שפראך...

איך זע די איינוואוינער די עלטערע: גרויע קעפ, אויסגעלא־שענע אויגען, צעקנייטשטע פנימ׳ער... און ווען צום געדאנק דערטראגט זיך אז זיי זיינען שוין לאנג נישטא צווישען די לע־בעדיגע, אז כמעט אלע האט אראפגעראמט די מלחמה און נאר א קליינע צאל האט דער גורל צעווארפען איבער דער וועלט — ווערט אומעטיג און וויייטאגליך, און איך באמי זיך אויפסנייי מיט מיינע געדאנקען ארויבערטראגען זיך און איינטונקען אין די שא־טענס פון פארגאנגענהייט, וואס ווארימען מיין אנגעווייטאגטע נשמה, אניאגענדיג זיסע דעראינערונגען פון יוגענט און זיסע טעג פון מיינע קינדער־יארען...

העשעלע מעדאַלטשיק און זיין זון, ד״ר היילפּרין דער משומד

(פון דער סעריע: „אַלט ביאַליסטאָק און אירע טשיקאַווע געשטאַלטען)

פון שמואל לייב ראַבינאָוויטש

דעם פיר און צוואַנציגסטען אָקטאָבער, 1966 וועלט פופצען יאָר זינט עס איז פון אונז אַוועק אין דער אייביקקייט אונזער ליבער לאַנדסמאַן און אומפאַרגעסלעכער מעמואַריסט, מיטאַרבעטער פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע", איבעראַל באַקאַנט אַלס דער „ביאַליס־טאָקער שלום עליכם" ר׳ שמואל לייב ראַבינאָוויטש ע״ה פון לאַנ־דאָן. זיינע פאַלקסטימליכע שילדערונגען פון דער אַמאָליגער ביאַ־ליסטאָק און אירע אינטערעסאַנטע אידישע פערזענליכקייטען טיפען און געשטאַלטען, פלעגען נאָכגעפאָלגט ווערען פון אונזערע לעזער מיט אַ פאַרכאַפּטען אָטעם.

צו זיין איצטיגען 15־טען יאָרצייט (24 אָקטאָבער 1951), דרוקען מיר דאָ איינעם פון זיינע קאַפּיטלען זכרונות, אַלס דענקמאָל צום נפטר און פרישען בלומענקראַנץ אויף זיין קבר. רעד.

איר דאַרפט פאַרשטיין, אַז מ׳האָט מיט אומגעפער הונדערט און עטלעכע און פערציג יאָר צוריק איינעם ניט געפונען מיטן טיטול רבי העשעל, אָדער רבי שמערל, נאָר „העשעלע", איז מסתמא עפּעס אַ מעשה אין דעם.

צי העשעלע מעדאַלטשיק איז שוין געבאָרען געוואָרען אין ביאַליסטאָק קען איך אייך ניט זאָגען אויף זיכער, נאָר געשטאַמט האָט די פאַמיליע פון זאַבלודאָווע, אַזוי ווי כמעט אַלע אידען אין דער יונגער ביאַליסטאָק מיט 160 יאָר צוריק האָבען גע־שטאַמט פון די אַרומיגע שטעטלעך. דער חשובער בעל־הבית אין זאַבלודאָווע יהושע־העשעל היילפּערין, דער פאָטער פון גרויסען פאָדריאָטשיק יעקב־קאָפּעל היילפּערין (דעם „גביר׳ס" שוואָגער), איז געווען „העשעלע מעדאַלטשיק׳ס" (וואָס האָט אויך געהייסען יהושע־העשעל היילפּערין) אַ פעטער אָדער אַ קאָזין.

דער יחוס פון אונזערע ביאַליסטאָקער היילפּערינס איז געווען דער גרויסער גאון, מינסקער רב, ר׳ יחיאל היילפּערין, דער בעל „סדר הדורות" זצ״ל, וואָס האָט זיך אָפּגעשלאָסען אין זיינע ד׳ אמות און געשאָפען מיט מער ווי צוויי הונדערט און פופציג יאָר צוריק אַ העברעאישע „ענציקלאָפּעדיע" מיטן נאָמען „סדר הדו־רות" — אַלץ וואָס האָט פאַסירט אין דער וועלט בכלל, פון אָדם הראשון אָן ביז צו זיינע צייטען, און בפרט אין דער אי־דישער וועלט: אַלע מחברים ביז צו די תנאים ואמוראים און ווייטער, ווען זיי האָבען געלעבט און וואָס זיי האָבען געשאָפען. ביז צו ר׳ יחיאל היילפּערין איז אַזאַ ספר ניט געווען און דער ספר האָט געמאַכט אַ גאַנצע רעוואָלוציע אין די לומדישע קרייזען.

דאָ אָבער איז מיר געקומען א. ש. הערשבערג־ס ענציקלאָ־פּעדיע פון ביאַליסטאָק און האָט מיר אַרויסגעראַטעוועט פון אַלע נויטען: איך בין גראָד אַרויפגעפאַלען אויף „העשעלע (היילפּערין) מעדאַלטשיק׳ס" מאַנאָגראַפיע, וואָס הערשבערג האָט איבער אים געשריבען. איך האָב זיך דערמאָנט, אַז צווישען מיינע נאָטיצען פאָר מאַנאָגראַפיע: „ווער איז געווען דער ערשטער אין אַלט ביאַליסטאָק?", געפינט זיך „העשעלע מע־דאַלטשיק", דער ערשטער ביאַליסטאָקער איד, אַ שפּיאָן פאָר דער רוסישער רעגירונג, און זיין זון ד״ר שמערל היילפּערין, דער ערשטער „משומד" אין ביאַליסטאָק.

„העשעל מעדאַלטשיק" איז געווען ניט קיין „דיפלאָמאַט" און ניט קיין אידישער שתדלן, ווי אַמאָליגע צייטען פלעגען די אידישע קהילות אויסקלייבען אַ מענטשען, וואָס האָט געקענט רעדען און שרייבען רוסיש, און אַוועקשיקען קיין פּעטערסבורג, פאַרטיידיגען זייערע רעכט און פאַדערונגען. אַלזאָ, העשעלען האָבען ניט אידען אויסגעקליבען, נאָר די רוסישע געהיים־פּאָליציי. איר פאַרשטייט דעם אונטערשייד?

די ביאַליסטאָקער עשיכטע, די אמת׳ע, וואָס איז איבער־געגעבען געוואָרען פון טאַטע־מאַמע צו קינדער, פון זיידע־באָבע צו אייניקלעך, דערציילט, אַז מ׳האָט אים ניט געוואָלט —כאָטש ער איז געווען אַ גרויסער למדן, אַ ירא־שמים און בעל־צדקה — נאָר „העשעלע מעדאַלטשיק" און אויך דאָס, אַז ער האָט געהאַט מעדאַלען, האָט מען זיך דערוואוסט ערשט שפּעטער. אָט הערט בעסער די מעשה גופא, וואָס זי שטאַמט ניט פון די אַרכיוון, ניט פון געלערנטע און ניט פון פאָרשערס, נאָר ממש פון נאַקעטען לעבען.

די מיטגלידער פון דער פאַמיליע היילפּערין, סיי גאַנצע, סיי האַלבע היילפּערינס, וואָס האָבען חתונה געהאַט מיט אַנדערע, ניט היילפּערינס, האָבען געגעבען זייערע קינדער די נעמען וואָס זיינען שוין אָנגענומען געוואָרן אין דער פאַמיליע פון דורות, למשל: „יהושע־העשעלע היילפּערין" אין זאַבלודאָווע; „יהושע־העשעל היילפּערין" (העשעלע מעדאַלטשיק), און אויך „העשעל" ב״ר דוד אין ביאַליסטאָק (דעם „גביר׳ס" שוואָגער), און קאָפּל היילפּערין אין ביאַליסטאָק; בנימין־זאב (וואָלף) היילפּערין אין ביאַליסטאָק, העשעלע מעדאַלטשיק׳ס עלטערער זון און בנימין היילפּערין אין ביאַליסטאָק, יעקב־קאָפּל היילפּערינ׳ס זון פון זאַבלודאָווע; יהושע־העשעל קראָנענבערג (האַלבער היילפּערין) פון ביאַליסטאָק, שפּעטער סלאָנים, און זיין זון בנימין אין סלאָ־נים אאַז״וו.

אַ טאַטזאַך, אַז העשעל מעדאַלטשיק איז אין ביאַליסטאָקער לומדישע און באַלעבאַטישע קרייזען ניט געווען באַליבט. דערי־בער, כדי צו שפּילען די ראָלע, וואָס עס האָט אים געקומט לויט זיין לומדות און יחוס, האָט ער זיך געמוזט חברׂ׳ן מיט „עמך" — ווערען אַ גבאי אין „שומרים לבוקר", „חברה תהילים" און נאָך אַזוינע חברות, וואָס אין זייער ערליכקייט און גאָטספּאָרכטיגקייט קען גאָר קיין ספק ניט זיין, אָבער אַ „געזנזעל און אַ טרונק בראָנ־פען" האָט אין יענע קרייזען דעמאָלט געשפּילט גאָר אַ גרויסע ראָלע. העשעלע האָט געגעבען נדבות מיט אַ ברייטער האַנט און האָט אין דער „חברותא" געשפּילט דעם אויבען־אָן.

באַזונדערס איז העשעלע געווען אויפגעבראַכט אויף „איטשע דעם גביר" (זאַבלודאָווסקי), אַ דם־שונא איז ער אים געווען. סטייטיט, אַראָפּגעקומען אַן אָרימער יונגערמאַן פון זאַבלודאָווע (אַ יאָר צוויי אינגער געווען ווי העשעל), ניט קיין למדן, ניט קיין יחסן, און אין אַ גאַנץ קורצער צייט געשפּילט די גרעסטע ראָלע ניט נאָר אין ביאַליסטאָק, נאָר אָרום און אָרום. ביאַליס־טאָקער „בעסערע" קרייזען האָבען זיך געערעכענט מיט „איטשע־לע זאַבלודאָווסקי", זיין וואָרט האָט געגאָלטען, מיטן „גביר" האָט מען זיך גע׳חבר׳ט; אַ כבוד געווען צו זיין ביי אים אָן אייגענער אין גאַנץ וויים־רוסלאַנד. אַז מ׳האָט געזאָגט „דער גביר", האָט מען גענוואוסט, אַז דאָס מיינט מען ר׳ איטשע זאַב־לודאָווסקי. און דאָס האָט העשעלען געברענט ווי אַ פּייער.

ווי ווייט די שנאה צווישען העשעל (מעדאַלטשיק), דעם

יחסן, למדן און משכיל און דעם אויפגעקומענעם גביר „זאַב־לודאָווסקי" איז דערגאַנגען, וועט כאַראַקטעריזירען די ווייטער־דיגע אמת'ע מעשה:

אידען וואָס האָבען ניט געהאַט וואָס צו טאָן און געלעבט פון באַרגען „גמילות־חסדים", זיינען געווען איינגייערס ביי ביידע „פּני" העיר, ביי איטשעלע זאַבלודאָווסקי און ביי העשעלע מע־דאַלטשיק. די אידען פלעגען דערציילען „פּלאָטקעס"; פאַרזיכערן יעדערן פון די צדדים, אַז נאָר אים, העשעלען, דערציילט ער וואָס עס טוט זיך ביים „גביר", און זאַבלודאָווסקין פלעגען זיי זאָגען פאַרקערט.

איינער אַזאַ טיפּ, אַ איד אַ למדן און אַ וויצלינג, ר' אפרים אהרקעס קראָנענבערג, אַ ברודער פון ר' יחזקאל אַהרקעס, וואָס האָט געהאַלטען פאַר אַ ווייב „שרה־רבקה היילפּערין", איז איינמאָל געקומען צו העשעלע מעדאַלטשיק און אים דערציילט: איר הערט, ר' העשעל, דער „לאָבוס", דער „ליידאַק" מאַכט דאָך שוין ווידער חתונה אַ טאָכטער. ער האָט מיר געשיקט אַ בילעט אויף דער חתונה; זאָלען מיינע שונאים אַזוי וועלען לעבען אויף דער וועלט, ווי איך וויל גיין אויף דער חתונה צו דעם „אָשוסט".

— וועמען מיינסטו? — פרעגט העשעלע מעדאַלטשיק.

— איך מיין — ענטפערט אפרים אַהרקעס — דעם „עוכר ישראל", דעם גנב, דעם „כל־בו'ניק" „איטשען", דעם גרעסטען ליידאַק אין ביאַליסטאָק.

— פאַרוואָס זאָלסטו ניט גיין אויף דער חתונה? — פרעגט ווידער העשעל.

ענטפערט אפרים אַהרקעס: — איר ווייסט דאָך ר' העשעל, אַז איך בין פון אייערע מענטשען... נאָר וואָס דען, עס טרעפט צייטען, וועז איר ווערט פאַרפאַלען אויף גאַנצע חדשים אוז אַ „גמילות־חסד" מוז מען דאָך האָבען, גיי איך צו „איטשקען", גיט ער מיר. דעריבער וואָלט איך ניט וועלען איינרייסען מיט אים, דעם גביר; פון דער אַנדערער זייט אָבער, ווייס איך ניט, צי איר וועט ניט האָבען פאַראיבעל אויב איך וועל יאָ גיין, כאָטש מיין גאַנצער מיין וואָס איך וויל יאָ גיין איז דאָך כדי איך זאָל וויסען וואָס עס טוט זיך ביי די זאַבלודאָווסקיס אוז אייך דערציילען. אָבער אַן אייער הסכמה, חלילה, וועל איך ניט גיין, וואָרים אַז איר וועט זיך שפּעטער דערוויסען וועט איר מיינען אַז „איטשקע" האָט מיר אָפּגעקויפט.

העשעל האָט פאַררויכערט אַ סיגאָר, אַ גלעט געטאָן די באָרד, האָט זיך פאַרקלערט און געענטפערט פאַמעליך, ווי זיין שטייגער:

„יאָ, אפרים, דו ביסט גערעכט. דו קענסט גיין אויף דער חתונה אוז מיר ווילען טאָקע וויסען וואָס דאָרטען האָט זיך אָפּגעטאָן".

„איך דאַנק אייך זייער, ר' העשעל" — זאָגט ר' אפרים — „גלויבט מיר, איך וואָלט בעסער געגאַנגען צו זיין לוויה; זאָל ער אַזוי וועלען לעבען ווי איך וויל גיין צו אים אויף אַ חתונה. אָבער ער איז דאָך דער גביר פון שטאָט און איך בין דער קבצן. אַ גוטען טאָג, ר' העשעל, אַ דאַנק אייך!"

און אפרים אַהרקעס האָט זיך געלאָזט לויפען אַ צופרידענער. העשעלע האָט דערזעען דורכן פענצטער אַז אפרים לויפט, האָט ער אַנגעקלאַפּט אין פענצטער און אים צוריקגערופען.

— וואָסי, ר' העשעל? — פרעגט אפרים.

זאָגט העשעל: — איצט איז מיר פאַרענטפערט געוואָרען אַ קשיה אין חומש. וועז בלק האָט געשיקט רופען בלעם'ען צו שילטען די אידען, האָט בלעם זיך כלומרשט געמאַכט, אַז ער וויל ניט גיין און האָט אָנגעפרעגט ביי גאָט צי זאָל ער גיין, צי ניט? נאָכדעם שטייט, אַז גאָט האָט אים דערלויבט צו גיין. איז דאָך אַ קשיה, אויב גאָט האָט אים דערלויבט צו גיין, פאַרוואָס שטייט ווייטער אין דער סדרה, אַז דער מלאך האָט זיך אַוועק־געשטעלט אין אַ שמאָלען אָרט און האָט אים מיטן אייזעל ניט גערעכט דורכגיין? דער תירוץ איז, גאָט האָט אים דערלויבט צו גיין, אָבער ניט צו לויפען מיט שמחה; בלעם איז ניט גע־גאַנגען, נאָר געלאָפען מיט שמחה. דו, אפרים, לויפסט מיט שמחה. אַלזאָ, דו זאָלסט אויף דער חתונה ניט גיין.

און אַז העשעלע מעדאַלטשיק האָט געזאָגט „ניט גיין", איז מען ניט געגאַנגען. זיין וואָרט איז געווען אַ זאָקאָן! מ'האָט אין ביאַליסטאָק מורא געהאַט פאַר אים ווי פאַר פייער; מ'האָט גע־וואוסט, אַז העשעל איז „קאָנסטאַנטין פאַוולאָוויטש'ס" (דעם קיי־סער' ברודער) רעכטע האַנט! עס איז געווען געניג זיינען אַ וואָרט אָדער גאָר אַ וואונק, אַז מ'זאָל אַוועקשיקען קיין סיביר, אָדער גאָר פאַרפוילט ווערען אין די טורמעס. אמת, ער האָט געזעגען, ווי וויייט מעגליך, אידען ניט צו פאַרטשעפען, אָבער קיינער האָט ניט געסמייעט זיך אַנצוהויבען מיט „העשעלע מע־דאַלטשיק"; בפרט אַז „עמך" האָט אים גאָר באַטראַכט פאַר אַ „שני למלך" (וויצע־קעניג), זינט זיי האָבען אים געזעגען פאָ־רען אין איין קאַרעטע מיט „קאָנסטאַנטין פאַוולאָוויטש".

ביאַליסטאָקער „פּני", די רייכערע און געבילדעטע, אויך די בעלי־בתים, האָבען אַ לאַנגע צייט גאָרניט געוואוסט פון וואַנען עס נעמט העשעל אויף אַזאַ ברייטען לעבען און ווי קומט צו אים אין דירה „אויסלענדישע מעבעל" און פון וועלכע גע־שעפטען גיט ער אַזעלכע נדבות? זיי האָבען אים חושד געווען, אַז ער האַנדעלט מיט „קאָנטראַבאַנד" אָדער מיט פאַלשע „אַסיג־נאַציעס". אָט די ביאַליסטאָקער פלעגען זיך האַלטען פון דער ווייטענס פון אים, ניט מ'איז געקומען צו אים און ניט ער איז געגאַנגען צו אַנדערע. ביז עס האָט זיך געטראָפען, אַז קאָנ־סטאַנטין פאַוולאָוויטש איז איינמאָל געקומען קיין ביאַליסטאָק (צו זיין ראַיאָן פון „וויצע־קעניג" פון פוילען האָבען אויך גע־הערט ביאַליסטאָק, גראָדנע, און נאָך אַביסעל ווייטער).

צום קבלת פּנים זיינען געקומען די גובערנאַטאָרען פון די אַרומיגע גובערניעס, הויכע באַאַמטע פון מיליטער און פון דער פּאָליציי.

קאָנסטאַנטין פאַוולאָוויטש האָט געפרעגט דעם ביאַליסטאָ־קער גובערנאַטאָר אַ פּאָר פראָגען און דער ענטפער איז אים ניט געפעלען געווארען.. האָט קאָנסטאַנטין געפרעגט, וואו איז „הערשקע" (אזוי האָט מען גערופען אין יענע קרייזען העשעלע מדאַלטשיק). האָט קיינער ניט געוואוסט וועלכער הערשקע. האָט מען געפרעגט קאָנסטאַנטין פאַוולאָוויטש, וועלכען הערשקע מיינט ער. האָט ער געענטפערט הערשקע היילפּערין. איז מען גלאָפען ברענגען העשעלע היילפּערין.

העשעל האָט אויסגעטאָן די זיידעדע זשופּיצע און די סיי־בעלנע שטיימעל, האָט אָנגעטאָן זיין שוואַרצען, ניט לאַנגען „זשאַ־קעט" מיט די זיידענע לאַצען און אַ צילינדער. אַחוץ דעם האָט ער זיך אויסגעפוצט מיט זיינע מעדאַלען און געקומען צו קאָנ־סטאַנטין פאַוולאָוויטש. קאָנסטאַנטין האָט אים געפרעגט די זעל־בע שאלות און העשעלע האָט אים גלייך געגעבען די ריכטיגע תשובות. קאָנסטאַנטין האָט געזאָגט צום גובערנאַטאָר ווייטער, אויב ער וועט וועלען וויסען וואָס עס טוט זיך ביי אים אין גובערניע, זאָל ער פרעגען ביי הערשקען, און ער האָט מיטגע־נומען „העשעלען" אין זיין קאַרעטע און אַוועקגעפאָרען.

פון דעמאָלט אָן האָבען זיך די בכבודיגע אידען נאָך מער דערווייטערט פון אים און דער „המון" האָט אים פאַרגעטערט, געשפּונען מעשיות אַרום אים, ווי ער וואָלט טאָקע געווען דער „שני למלך". אָבער מורא פאַר אים האָבען אַלע באַקומען, חוץ „איטשקע" זאַבלודאָווסקי, דער מיליאָנער, וואָס אַלע הויכע באַ־אַמטע פון דער גובערניע און אין פּעטערבורג זיינען געווען אונטערגעקויפט פון אים.

אָט אַזוי האָט זיך אויף איינמאָל אַנטפּלעקט פֿאַר ביאַליסטאָקער אידען דער „צוויי־פּנימ׳דיגער" העשעל היילפּערין: אין דער היים — אַ זשופּיצע מיט אַ שטריימעל, פּאַנאַטיש פֿרום; און אונטערוועגענס עלעגאַנט אין אַ שוואַרצען „שלוס־ראָק" מיט אַ צילינדער און געלעבט דעם לעבען וואָס ער האָט געמוזט אין דער עזעלשאַפט, וואו ער האָט זיך געפונען. ממש אַ „טאָפּעל־לעבען". עס איז דעמאָלט אַנטפּלעקט געווארען פֿאַרוואָס ער, העשעל, ווערט פֿאַרפֿאַלען אויף גאַנצע חדשים און, וען ער פלעגט צוריקקומען, פלעגט ער מיטברענגען גאַנצע זעקלעך מיט „רענדלעך". עס איז אויך רעכט געוואָרען פון וואַנען ער האָט „אויסלענדישע מעבעל" אין זיין דירה (העשעל פלעגט מיט־פֿאָרען מיט דער „צאַרסקע פֿאַמיליע" קיין אויסלאַנד).

ווי איך האָב שוין דערמאָנט, האָט מען געציטערט פֿאַר אים. זיין איין ווארט איז געווג געווען, אַז מענטשען זאָלען פֿאַרשוויי־דען און מ׳זאָל ניט וויסען וואו זיי זיינען אהינגעקומען.

וויפיל קינדער ער האָט געהאַט ווייס איך ניט ענווי. קיין וויכטיגע מענטשען זיינען זיי ניט געווען. אָחוץ „שמערל דער משומד" איז מיר באַקאַנט: בנימין וואָלף, דער משוגע׳נער" און אַ טאַכטער. טיקאַצקי, דער רוסישער לערער, איז געווען איר זון, אַזוי דוכט זיך מיר. און אויב עס איז עפּעס דאָ וואָס צו דערציילען פון זיינע יורשים, איז נאָר פון ד״ר שמערל היילפּערין, וואָס איז געווען דער ערשטער משומד אין ביאַליסטאָק.

„שמערל היילפּערין" דער שפּעטערדיגער „משומד", איז געווען אַ וואויל אינגעל, געקענט גוט לערנען. וועג ער איז געוואָרען בר־מצוה האָט אים העשעל — ווי די מאָדע איז דעמאָלט געווען — חתונה געמאַכט.

עס איז אַבער געווען די צייט וועג די „השכלה" איז אַריינ־געדרונגען אין אונזער געגענט פון דייטשלאַנד און די יוגענט האָט געשטרעבט צו בילדונג.

שמערל האָט געוואָלט שטודירען און דער טאַטע האָט ניט געלאָזען. שמערל איז אַנטלאָפען פון דער היים, איבערגעלאָזען די ווייב און איז אַוועק אין דער גרויסער וועלט. די גרויסע וועלט פון השכלה איז דעמאָלט געווען ווילנע מיט אירע משכילים.

ער האָט געלעבט אין ווילנע אין גרויס דחקות, ממש גע־הונגערט, אָבער שטאַרק געלערנט און איז אַנגעקומען אין פּע־טערבורג אין דער מעדיצינישער אַקאַדעמיע. די „אַקאַדעמיע" האָט ער געענדיגט מיט גרויס דערפֿאָלג און איז געוואָרען אַ דאָקטאָר.

שמערל האָט זיך פֿאַרליבט אין אַ רייכער פּויליש־ער גראַ־פּינע און האָט זיך גע׳שמד׳ט. מיט דער גרעפּין האָט ער באַזוכט פּראַנקרייך, איטאַליע און זיי האָבען געלעבט אַ גוטען טאָג. די גראַפּינע איז פֿלוצלונג געשטאָרבען אין איטאַליע און שמערל, דער יונגער, לעבענס־לוסטיגער, איז מיט איינמאָל געוואָרען אַן אַנדער מענטש: אַן אַלטער צעבראָכענער איד. אַזוי שטאַרק האָט עס אויף אים געווירקט. ער איז אין האַרצען (ווייל אָפּיציעל האָט מען עס דעמאָלט ניט געטאָרט) געוואָרען צוריק אַ איד.

ער איז צוריקגעקומען אין אונזער געגענט, האָט אויפגע־הערט צו ריידען פּויליש און האָט אָנגעהויבען צו פּראַקטיצירען. ער פלעגט זיך נאָר רייבען אַרום אידען לומדים, הערען תורה און זאָגען גלייכווערטלעך געפּעפּערט מיט תורה.

נאָך דעם טויט פון דער גראַפּינע האָט שמערל זיך קיין אָרט ניט געפונען. ער איז ניט געזעסען אויף איין אָרט און געוואָרט אויף חולאים. ער האָט געקויפט אַ פּערד מיט אַ „בריטשקע" און איז אַרומגעפֿאָרען פון איין אידישער שטעטל אין דער אַנדע־רער, פּראַקטיצירען צווישען אָרימע אידען.

ער האָט געהיילט מיט נאַטור־מיטלען און האָט ניט גע־שריבען קיין רעצעפּטען. ער האָט באַקומען אַ נאָמען פון אַ „וואונדער־דאָקטאָר", וואָס טוט אויף נסים. זיין מאַרשרוט איז געווען: וואָלקאָוויסק, זעלווע, לונע, סלאָנים, רוזשאַנאָי, פּרוזשאַני, זשעטל, אויך די שטעטלעך אַרום און צוריק פון אָנהויב.

עפּעס פון זיינע נסים וואָס מ׳פלעגט דערציילען, וועל איך אייך דאָ בקיצור איבערגעבען: ביי די „אַרקינס" אין לונע (די גרויסע גבירים פון יענער געגענט) איז נאָך דער חופּה געפֿאָלען דער חתן און געשטאָרבען. אָבער, האָט אים זיין טאַטע געגעבען אַ פּאַטש, אפשר, ווייל ער האָט צו פרי אַ קוק געגעבען אויף דער כלה. עס איז געוואָרען אַ גרויסער טומעל; מ׳האָט געבראַכט דעם גוי׳אישען דאָקטאָר פון שטעטל און ער האָט געזאָגט, אַז דער חתן איז טויט. האָט אימיצער געזאָגט, אַז ׳שמערל דער משומד איז גראָד דאָ אין שטעטל. האָט מען געפּוהפּען שמערלען, כאָטש די פרומע קריזען האָבען פון אים ניט געוואָלט ווייסען — נאָר אין אַזאַ צרה איז רעכט אַ משומד אויך.

שמערל איז געקומען, אָנגעקוקט דעם געשטאָרבענעם און האָט זיך אַוועקגעלייגט אויף דער ערד און אָנגעהויבען אַריינ־שרייען דעם חתן אין אויער: משה, אָדער יאַנקל, ווילסטו „כלה־יויך"? אפשר אַ שטיקעלע געפילטע פיש? אַזוי האָט ער אים אויסגערעכענט אַלע חתונה־פּאָטראָוועס. דער סוף איז געווען, אַז דער געשטאָרבענער האָט זיך אָנגעהויבען צו רירען. ד״ר שמערל האָט געהייסען אים אַריינגיסען עפּעס עסען אין מויל און אַזוי האָט ער אים אָפּגעחייקעט.

אַן אַנדער אמת׳ע מעשה האָט מיר דערציילט מיין פּריינט, בנימין גריגאָראָוויטש קראָנענבערג, וואָס זאָגט אויף זיך אַליין, אַז די משוגעת האָט ער גע׳ירשנ׳ט פון די היילפּערינס:

זיין פאָטער, דער משכיל ר׳ העשעל קראָנענבערג ע״ה, אַ זון פון שרה־רבקה היילפּערין פון ביאַליסטאָק, האָט נאָך דער חתונה אין סלאָנים אָנגעהויבען צו קרענקען. ער איז דאָר גע־וואָרען ווי אַ שפּאָן, געלעגען אין בעט און געוואָרט אויפן טויט. די פּוילישע דאָקטוירים אין סלאָנים (דעמאָלט זיינען ס׳רוב דאָקטוירים געווען פֿאָליאַקן), האָבען גערזאָגט, אַז ער האָט „סוכאָטע" און צו סוכאָטע איז ניטאָ קיין שום מיטעל; אפשר פֿאָרען קיין „מעראָן", וועט ער ציען נאָך אַ פּאָר חדשים. נאָר ווי פֿאָרט מען קיין מעראָן מיט ניינציג יאָר צוריק?

אַ קיצור, שלעכט! האָט זיך געמאַכט, אַז די וויבער וואָס פלעגען אַריינקומען טרייסטען, האָבען אַן עצה געגעבען, אַז מ׳זאָל אַרייגרופען שמערל דעם משומד, „דעם משוגענעם" (אים האָט מען אויך געפרופען דער „משוגענער"), ער איז גראָד דאָ אין סלאָנים. דער חולה, העשעל קאָרנענבערג, וואָס האָט אים גוט געקענט פון ביאַליסטאָק און האָט זיך דערוויטערט פון אים, וויל ער האָט זיך גע׳שמד׳ט, האָט זיך געקווינקעלט — יאָ געוואָלט און ניט געוואָלט. צום סוף מסכים געווען, אַז מ׳זאָל אים רופען, כאָטש ער האָט פון משומד ניט געהאַלטען.

ד״ר שמערל איז אַריינגעקומען מיט אַ פּריילעכען פּנים: „גוט מאָרגען, העשעלע, וואָס איז מיט דיר? איך געדענק דאָך, אַז דו ביסט געווען אַ וואויל־ער אינגעל אין לערנען. וואָס האָט גע־טראָפּען מיט דיר?"

„סוכאָטע" — האָט געענטפערט העשעל קראָנענבערג.

„סוכאָטע"? — האָט זיך ׳שמערל דער משומד פאַרוואונ־דערט. — ווי אַזוי? ניט דיין טאַטע, ניט דיין מאַמע, ניט אי־מיצער פון אונזער משפּחה האָט ניט געהאַט קיין סוכאָטע.

— הוסטו שטאַרק? — פרעגט שמערל. — ניין — ענטפערט העשעל — אָבער עס גייט מיר בלוט פון נאָז.

— בלוט פון נאָז? אַזוי? ביסטו דאָך טאַקע אַן אמת׳ער היילפּערין — זאָגט שמערל דער משומד — אַלע אמת׳ע היילי־פּערינס ליידען דערפון. דאָס האָט אָבער גאָרניט צו טאָן מיט סו־כאָטע. טו זיך אויס, ווייל איך דיר אויסהערען.

ער האָט דעם חולה אויסגעטאַפּט און אויסגעהערט און

ליבטנשטיינ׳ס בילדער

פון יאָסל קאָהן

(יצחק ליכטענשטיינ׳ען)

עס פליט אַ אידעלע צו מיר אַריין
אינגאַנצען אַרײַנגעטאָן אין קדושה;
באַשערט מיר ביידע זאָלען זיין
פון טויזענטער דורות די ירושה.

דאָס אידעלע קומט פון מרחקים צו מיר —
אין התלהבות טוט ער זיך וויגן,
אַ טאַנצענדיגער פראַלט ער אויף די טיר —
ביים טיש פאַרציען אידען אַ ניגון.

די שטוב נעמט זיי אַלע אויף,
דער טיש איז זיי מקבל־פנים;
זמירה גייט גלייך צום בורא אַרויף
אויף צעפיקעניש די שונאים.

דאָס זיינען אידעלעך, לויטער געזאַנג
פאַרטאָן אין עולמות־העליונות;
נישט גוף האַלט זיי אין געפאַנג —
פאַרפוצט זיינען זיי מיט ליכטיגע רעיונות.

יאוש האָט זיי נישט אָנגערירט,
עצבות האָט נישט געהאַט קיין פעולה,
דאָס האָבען זיי זיך אויסגעצירט
אַ מלבוש נאָר, אויף ווייזען זייער גדולה.

זייער גדולה, אָן אַן אָנהויב, אָן אַ ברעג,
אין קדושה נאָר אָנגעטאָן;
עס זעצען זיך די אידעלעך גאָר אַוועק
צופוסענס פון בוראׄס טראָן.
די אידעלעך ווערען פאַראָנדערשט אין ניגון,
עס דערפרייט זיך גאָט אויף זיין שטול;
עס קוועלט תענוג־פאַרגעניגן,
מיט נגינה ווערט וועלט פול.

גופים קענען אַזוי נישט זינגען,
נאָר אַזאַ התלהבות דערפרייט הענט;
נישט פלאַמען קענען זיי פאַרשלינגען,
נישט זיי קאָנען ווערען פאַרברענט.

אָן גופים קן מען נישט ברענען,
דער ספר איז גאָר אייביקער שוץ;
ניגון — די וועלט איינצונעמען —
ניגון — צעשטראַלטע פוץ.

ניגונים טוען וויכוחים פירען;
ניגונים האָבען חזיונות געשאַפט;
ניגונים טוען מיט פרייד באַצירען;
ניגונים האַלטען די וועלט פאַרגאַפט.

אידען אויפגעלויכטענע גייען שבת
אַנטקעגען —
זיי פירען אויף שבת אַוועק,
זיי באַגלייטען שבת צו די ווענען
כדי צו בענקען גאַנצע זעקס טעג.

שבת בענקט צו ברענגען פרייד אידען —
לויטערן, דערהויבען, זיי באַשטראַלען —
אָנטאָן אויף זיי די קרוין פון פרידען —
גליקזעליקייט, אָנשפּאָן מנוחה ווי פון קוואַלען.

אידען פאַרגייען זיך אין עקסטאַז.
איבער וועלט טראָגט זיך מתיקות.
מיט אידיש געזאַנג ווערט פול די גאַס —
תורה פאַרוועבט אידען אין דבקות.

וועלט האָט די קאַפּ געצוואָגען;
שבת האָט די האָר פאַרקאָמט.
צום רבינס טיש האָט זיך דערטראָגען
דער זיידע חיים־אָשר צעפלאַמט.

דער זיידע און בעטלער הענט געפלאָכטען,
ביים בעטלער צינדט תורה פון מויל;
דער שור־הבר איז נאָך נישט געשאָכטען —
געבעט, נישט נדבה; אַ תפלה פאַרן
פאָלק ישראל.

∴

עס זיינען אידעלעך אַ ציר —
נישט אויף לייוענט, נישט אויף פאַפּיר.
זיי זיינען נישט געוואָרען אויסגעטראַכט —
אייביקייט האָט אויף זיי געוואַרט.

עס האָט יצחק דעם זיידען מיט זיידענס
און אַטלעס אָנגעטאָן,
געזעצט אים ביי אַלע ווענען אין
אויבענאָן,
געלאָזען געזאַנג זיינער זאָל קייקלען
אַראָפּ;
מיט תורה איז געוואָרען פאַרפוצט זיין קאַפּ.

דער זיידע פון פאַרב שיילט זיך אָפּ,
ער קומט פון דער מאָלונג אַראָפּ,
ער טוט געשווינד מיט די פאָלעס אַ
צעפיר;
ס׳האָבען אידעלעך אַרײַנגעטאָנצט דורך
דער טיר.

אַרײַנגערופען העשעל קראָנענבערג׳ס ווייב און געזאָגט צו איר: — „מערינקי, עס איז דאָ זייער הייס. גיב מיר אַ גלאָז קאַלטע וואַסער מיט מאַלינאָווע זאַפט. דרײַי פערטל גלאָז וואַסער און אַ פערטעל זאַפט". האָט אָפּגעווישט דעם שטערן מיט אַ זיידענער טיכעל, פאַררויכערט אַ ציגאָר און אָנגעהויבען צו דרשנ׳ען:

— העשעלע, דו געדענקסט נאָך חומש? אין פרשה ויחי שטייט, אַז יעקב אבינו איז קראַנק געוואָרען, האָט מען יוספ׳ן אַנגעזאָגט: „הנה אָביך חולה" און דאָס איז דער ערשטער מאָל אין דער תורה, וואָס דאָס וואָרט „חולה" ווערט דערמאָנט, ווייל ביז יעקב׳ן איז קיין קראַנקשאַפט ניט געווען. און אויפן „ויאמר ליוסף" מאַכט רש״י „אחד מן המגידים". צו וואָס האָט מען געדאַרפט דערצו אַ „מגיד"? צום דערקלערן יוספ׳ן וואָס עס איז אַזוינס אַ קראַנקהייט. ווייל אַ מגיד אַ קרענק האָט ער, אַ קרענק קען ער און אַ קרענק ווייסט ער, ווען ער דאָס בעסער קענען דערקלערען.

העשעלע, דיינע דאָקטוירים, וואָס קדחת האָבען זיי, קדחת קענען זיי און קדחת פאַרשטייען זיי, האָבען ניט פאַרשטאַנען, אַז דו האָסט „קדחת" (אַ פיבער).

העשעלע, איך וועל דיר שיקען אַ פלעשעלע. דו זאָלסט עס נעמען דריי מאָל אַ טאָג. און דו, מערינקע — האָט ער זיך געווענדעט צו איר — דו ווייסט ווי מ׳קאָכט אַ הון מיט שטשאָוו? דו זאָלסט אים אויסקאָכען אַלע טאָג אַ הון מיט שטשאָוו, אַפילו שבת. רוף אַ גוי׳ע און זי זאָל קאָכען. און פאַרטרינקען זאָל ער מיט טאָקאַיער וויין. אין אַ חודש אַרום וועל איך דאָ זיין, זאָלסטו פאַר מיר אויך צוגרייטען מיטאָג; איך האָב אויך האָלט הון מיט שטשאָוו מיט טאָקאַיער וויין.

אין אַ חודש אַרום איז שמערל געקומען און העשעל איז געוואָרען עזוזנט ווי אַ בער. העשעל קראָנענבערג האָט זיך מיט אים איבערגעבעטען און זיי האָבען אָפּגעשמועסט פון השכלה און ווייסנשאַפט ביז האָלבער נאַכט. שמערל דער משומד האָט געזאָגט צו העשעלען: „העשעל, דו ביסט דאָך גאָר ׳געכאַפט אין דער מעשה׳". און אַז שמערל איז אַוועק האָט העשעל קראָנענבערג, דער משכיל, געזאָגט אויף אים: „ער איז אַ גרויסער מענטש, נאָר געבאָרען געוואָרען הונדערט יאָ צו פרי".

אויב עס איז נאָך יאָ דאָ וואָס צו דערציילען, וואָס פאַראַ־ראָלע העשעל מעדאָלטשיק האָט געשפּילט אין די הויכע ספע־רען, איז מיין השערה, אַז העשעל איז געווען מיט אָלעקסאַנדער דעם ערשטען אויפן ווינער קאָנגרעס אין 1815 אָלס געהיים־אַגענט. „באַראָן", אין זיין בוך: „די יודענפראַגע אויף דעם ווינער קאָנגרעס", דערמאָנט די רוסישע געהיים־פּאָליציי, און אַז רוסישע „הויף־יודן" האָבען באַגלייט דעם קייסער צום ווינער קאָנגרעס. באַראָן גיט צו, אַז דאָס איז נישט געווען „זאָנענבערג און דיללאָן". איך מיין, אַז דאָס איז געווען העשעלע מעדאָלטשיק.

ביאַליסטאָק: זוניגע בילדער פון מיין יוגענט...

(דריטער טייל)

ליטעראַטור, טעאַטער, קונסט און ראָמאַנטיק אין ביאַליסטאָק

פון יעקב יערוואַלימסקי

ביאַליסטאָק, די שטאָט פון זעכציג טויזענט אידען, האָט געשפרודעלט מיט לעבען אויף אַלע געביטען. די פיר יאָר פון דער דייטשער אָקופּאַציע האָבען שוין געהערט צו דער פאַרגאַנגענהייט און די פויליש־אַרדענונג — אַדער פוילישע אומ־אַרדענונג — האָט זיך צוביסלעך פאַרפעסטיגט.

דער יאָר 1919 האָט אַריינגעשפרייזט אין ביאַליסטאָק מיט אַ אידישער באַפעלקערונג וואָס האָט געהאַט אוך געשריבען אויף פינף שפראַכען. די רבנים, די בית־מדרש־אידען, די חסידים, די ישיבה־בחורים און גלאַט העברייער און תלמודיסטען האָבען געשריבען העברעאיש, אַדער געמישט זייערע אידישע בריוו מיט פיל העברעאיזמען, אַנהויבענדיג די בריוו מיט דעם גרויס דרך־ארצ׳דיגען „לכבוד הרב הגדול, המופלג והמפורסם...“ און פאַרענדיגענדיג מיט „ברגשי כבוד“ — כאָטש דער פערזאָן צו וועמען מען האָט אַדרעסירט די הויכע טיטולען האָט געקענט זיין אַן אונטער־שמש פון אַ קליין בית־מדרש... וואָס האָט געווייזען די גוטע זיטען פון גרויס דרך־ארץ ביי אידען. די אידישע בריוו האָבען זיך אָנגעהויבען מיט די באַרימטע זאַצען „ערשטענס קום איך דיר צו מעלדען...“ און פאַרענדיגט מיט דעם „פון דיר דאָס זעלבע צו הערען...“ האָט נישט איין אידענע מיטטיילענדיג וועגען דעם טויט פון איר מאַן, על־פי געוואוינהייט אַריינגעבראַקט דעם זאַץ „פון דיר דאָס זעלבע צו הערען...“

אויך דייטש און ספעציעל רוסיש האָבען פראַמינענט פיגורירט אין דעם ביאַליסטאָקער באַבילאָנישען מישׁ־מאַשׁ פון שפראַכען. און די יוגענט האָט זיך צוגעכאַפּט צו פויליש מיטן אידישען ברען, צו: סלאָוואַצקין, הענריק סענקעוויטש, פיבי־שעווסקי, און ספעציעל באַליבט איז געווען די גראָדנער פוילישע עץ שרייבערין עליזאַ אַרזשעשקאָ מיט איר באַרימטען ראָמאַן פון אידישען לעבען „מאיר יוזעפאָוויטש“, געשריבען אין זייער סימפּאַטישען טאָן און שילדערענדיג אידען מיט גוטע פאַרבען...

אָבער די הויפּט־מחותנת׳טע איז געווען דאָס באַליבטע פאָלקס־אידיש מיט ספעציעלע ביאַליסטאָקער אויסדרוקען ווי „האָסט שוין פאַררוקט דעם טשאָנט?“ (טשאָלענט), „וואָס לויפּסטו אַרום ווי אַ פינטיפּלושקע?“ (איך האָב אין קיין אַנדער שטאָט אָט דעם אויסדרוק ניט געהערט), „דו אָפּגעסמאַליעטער יאָלד“ (געהערט אויף כאַנייקעס און סוראָזער גאַס), „ביזט אַ יאָט פון יאָטען־לאַנד...“ (אַ פּאָפּולערער אויסדרוק אין ביאַליסטאָק). אוי, דאָס זיסע ביאַליסטאָקער אידיש...

אָבער אויך די אידישע קולטור, וואָס האָט מעכטיג זיך פאַנאַנדערגעבליט אונטער דער דייטשער אָקופּאַציע, האָט נאָך שטאַרקער באַהערשט ביאַליסטאָק, אַזוי ווייט, אַז אויך אינסטיטוציעס, וואָס האָבען קיינמאָל ניט געהאַט קיין שייכות און ניט געהאַט קיינע אַספּיראַציעס צו ווערען טאָן־געבער פון דער אידישׁ־קולטור, האָבען נאָכגעטאַנצט די מאָדע. אָפילו אַזוינע אינסטיטוציעס, וואָס זיינען באַזירט געווען אויף פילאַנטראָפּיע און מעדיצינישע הילף, ווי „לינת הצדק“, האָבען אויך איינגעפירט ביי זיך קולטורעלע און דראַמאַטישע אָפּטיילונגען, וואָס האָבען אויפגעפירט ליטעראַרישע משפטים, פאָר־שטעלונגען פון געזאַנג, דעקלאַמאַציע, רעציטאַציע און פאָרטראָגען אויף ליטעראַרישע טעמעס.

לינת חולים, וואָס האָט געהאַט איר זיץ־ארט אויף יאַטקע־גאַס און געווען באַרימט מיט אויסטיילען מעדיצינישע הילף פאַר נויטבאַדערפטיגע, צושטעלען מעדיצינישע כלים ווי פאַראַווקעס פאַר האַלז־קראַנקהייטען און צוקילונגען, גומענע שפּריצערס פאַר קלעסטירען, ספּעציעלע באַסיינען (נאַכט־קאָנען) פאַר קימפּע־טאַרינע, גומענע פּענסערס פאַר אייז, וואָס לינת חולים האָט געגעבען פון איר אייגענעם באַרימטען אייז־קעלער, איין און איינציגער אין ביאַליסטאָק, וואו אַ פאַר׳חושכ׳טע און פאַרזאַרגטע מאַמע פלעגט אָנקלאָפּען נאָך אַ האַלבע נאַכט, פאַר איר קראַנק קינד וואָס „ברענט אין היץ“. יונגע ביאַליסטאָקער בחורים און מיידלעך, וואָס פלעגען באַדינען אומזיסט די אָרימע קראַנקע, זיצענדיג לעבען זיי אַ גאַנצע נאַכט, געבענדיג זיי יעדע פאָר שעה אין אַ לעפעלע דעם רעצעפט אַדער אַ וואַרעמע גלאָז טיי מיט היימיש־אויסגעפרעגעלטע מאַלינקעס, וואָס מען פלעגט נו־צען — „הלוואי מען זאָל דאָס ניט באַדאַרפען...“ איינער פון די ליניסטען, מינע דער בעקערקע׳ס זון פון זאַלעוונאַ־גאַס, נע־בען דער שטאָט־שול, איז געווען באַרימט פאַר דעם בעסטען ליניסט אין ביאַליסטאָק, ווי אויך אַלס עקספּערט אויף מאַכען איינשפּריצונגען צו די קראַנקע.

פון די אַקטיווסטע טוער אין לינת חולים זיינען געווען: וועלוועל ליפשיץ, אַן אַרבעטער אין אַ זייף־פאַבריק (מיין נאָענטער פריינדינס סאָניע ליפשיצ׳ס אַ ברודער), ווי אויך מאַן און פרוי רייגראדסקי (זי האָט געשטאָמט פון די כעסינס), וואָס האָבען זיך ממש מקריב געווען פאַר לינת חולים און האָבענדיג אַ פאַרב־געשעפט אויף ראָזשאַנסקי־גאַס (לינת הצדק געסען), האָבענדיג שטענדיג הענט אויסגעשמירט מיט פאַרב, פלעגען זיי אין מיטען טאָג זיך אַוועקרייסען פון געשעפט, כדי צו העלפען אין טעגליכער אַרבעט פון לינת חולים. עס איז געווען צו באַוואונדערן וויפיל גוטסקייט און אָפּפערווויליגקייט אָט די צוויי מענטשען, שוואָכע און קליין־געוואוקסיגע, נישט קיין גיבורים און נישט קיין גבירים — האָבען אָפּגעגעבען פאַר אָרימע, נויטבאַדערפטיגע און קראַנקע ביאַליסטאָקער אידען; זעלטען האָרציגע מענטשען פון אַ דור וואָס איז פאַרשוואונדען... און אָט דער לינת חולים האָט איינגעפירט ביי זיך אַ ליטעראַריש־דראַמאַטישען קרייז, וואו אני הקטן, זייענדיג אַזוי יונג, האָב זיך אַקטיוו באַטייליגט.

אין דער מעדיצינישער אָפּטיילונג פון אַמבאַלאַטאָריום האָט אַקטיוו מיטגעאַרבעט אַ יונגער דאָקטאָר מיטן נאָמען זאַדווא־ריאַנסקי, וועלכער איז געווען אַן איידעם פון חשוב׳ן בעל־הבית סאָקאָלסקי פון ניקאָלאַיעווסקי, וואָס די פאָליאָקען האָבען גע־ענדערט אויף סענקעוויטש גאַס. ד״ר זאַדווא־ריאַנסקי האָט גע־שטודירט אין דייטשלאַנד און מיטגעבראַכט פון דאָרטען אַ סך נייע, פאָרגעשריטענע אידייען פון מעדיצין און מעטאָדען פון היילונג. אין איינעם פון זיינע רעפעראַטען האָט ער געערעדט אי־בער דער קללה פון מענטשהייט, די קראַנקהייט „קרעבס“ (קענ־סער).

איך האָב געשלונגען מיט אַן אומגעהויערן דורשט די מע־

דיציניש רעפעראַטן, באַזיצענדיג שוין דעמאָלט אַ באַגרעניצטע טערמינאָלאָגיע פון מעדיצינישע אויסדרוקן; און אויך צום לויב פון דער ביאַליסטאָקער יוגענט פון ביידע געשלעכטן מוז מען זאָגן, אַז זיינע רעפעראַטן זיינען געווען זייער פאָפולער און דער זאַל איז געווען געפאָקט. אויפן פאַרלאַנג פון מיינע חברים, האָב איך דעמאָלט געהאַלטן אַ לענגערן רעפעראַט און באַקאַנט דעם עולם מיט די טעאָריעס פון טשאַרלס דאַרווין, די טעאָריעס פון אַנטשטייאונג פון ראַסען.

אויך האָט דער ליטעראַרישער און דראַמאַטישער קרייז פון לינת חולים אויפגעפירט אַן איינאַקטער פון אַרציבאַשעווס „אייפערזוכט", וואו די אינטעליגענטנע לערערקע חנה סטאָלאָוואַ, אַ העברעאישע לערערין פון „תחכמוני", און איך האָבען געשפילט — חנה סטאָלאָוואַ אַלס יעלענאַ ניקאָלאַיעוונאַ און איך אַלס סערגיי פּעטראָוויטש, וואָס האָט זיך אָבער געענדיגט מיט אַ קאָמישען פינאַל: נאָך דעם וויי איך דערשטיק איר אין דער סצענע פון אייפערזוכט און זי בלייבט אויסגעצויגען אין איר גאַנצער לענג (קיין עין הרע, אַ גרויס מיידל געווען), האָט זיך דער פאַרהאַנג בשום אופן נישט געלאָזט פאַרציען. און לי־געגדיג אַזוי אַרום 5 מינוט, האָט זי זיך מיישב געווען, אַז עס איז נישט קיין תכלית אַזוי צו ליגען און ביים אַלגעמיינעם געלעכטער פון „דאָס געערטעס פובליקום" האָט זי אַ פאַרשעמטע אַראָפגעלאָפען פון דער בימה, וועראַנדיג פון טויט לעבעדיג...

מיר האָבען אויך אויפגעפירט אַ ליטעראַרישען משפט איבער נאָמבערג׳ס ווערק „צווישען בערג", וואָס האָט געהאַט אַ גרויסען דערפאָלג און נאָכגעפאָלגט געווארען מיט שפאָנונג צוויי שבת־אָוונטען ביי אַ פול־געפאָקטען זאַל און איז הייס דיסקוטירט געווארען אין שטאָט.

אונזער ליטעראַריש־דראַמאַטישער קרייז פון לינת חולים איז דעמאָלט באַשטאַנען פון אהרן בערעזינסקי — אָדער אַרטשיק, ווי מיר האָבען אים געוויפען — וואָס איז שפעטער געווארען דער וויכטיגסטער מיטאַרבעטער פון „דאָס נייע לעבען" און נאָך שפעטער מיט־רעדאַקטאָר פון „אונזער לעבען", וואו דער פילזייטיגער, גאָט־געבענטשטער, טאַלאַנטפולער פסח קאַפּלאַן איז געווען דער הויפּט־רעדאַקטאָר. אַגב, האָט פסח קאַפּלאַן געשריבען אונטער דריי פּען־נעמען: פאָליטישע אַרטיקלען אונטער זיין אייגענעם נאָמען, געזעלשאַפטליכע אַרטיקלען אונטערן נאָמען „פוקסמאַן" און וויצעלדיגע, סאַטירישע פעליעטאָנען און טעאַטער־קריטיק אונטערן נאָמען „אַרגוס" (דער נאָמען פון גרי־כישן גאָט מיט פיל אויגען). אויך חיים וויסאָצקי, דער שפעטער גוט־באַקאַנטער בעלעטריסט פון קורצע דערציילונגען, איז געווען אַן אַקטיוואַר מיטגליד. חיים וויסאָצקי׳ס ברודער איז געווען משה וויסאָצקי, דער גוט־באַקאַנטער זשורנאַליסט, רעדנער און וויכטיגסטער טוער צוזאַמען מיט פסח קאַפּלאַן און אהרן אַלבעק אין דער באַקאַנטער „פאָלקס־פאַרטיי", געפירט דורכן באַרימטען דעפוטאַט און קעמפער פון אידישע רעכט און סיים־דעפוטאַט נח פרילוצקי. אויך דער אַלטער תלמודיסט און שריפטשטעלער ישראל ליפסקי, וואָס האָט ביים טיש אויף דעם פרעזידיום־טיש פון ליטעראַרישע אָוונטען אויסגעזעהן וויי אונזער זיידע און האָט געהאַט אַן ענליכקייט צום באַרימטען שרייבער־זיידע פון דער אידישער ליטעראַטור, מענדעלע מוכר ספרים. צווישען די חשובע מיטגלידער איז אויך געווען עקשטיין, אַן אינטעליגענטער יונ־גערמאַן — דער שפעטערדיגער דירעקטאָר פון דער גוט־באַ־קאַנטער העברעאישער שולע „תחכמוני". אַן אַריגינעלען אָרט האָט ביי אונז פאַרנומען אַ באַגאַבטער בחור, בערקנער, פון וועמען דער עולם האָט אָנגעקוואָלען פון זיינע הומאָרעסקעס, געשריבען אויף לאַנגע און שמאָלע ראָלען פאַפּיר, וואָס האָבען זיך געוויקעלט ביז דער פאָדלאָגע וויי אַ מגילה.

די איינציגע פרוי אין אונזער ליטעראַריש־דראַמאַטישען קרייז איז געווען חנה סטאָלאָוואַ איר שוועסטער פייגעל סטאָ־לאָוואַ האָט געהאַט אַ געשעפט פון פאַפּיר און שרייב־געציג אין פאַסאָזש פון וואַרנגאָלץ, אויף ליפאָווע). חנה סטאָלאָוואַ איז געווען אַ הויך־אינטעליגענטע מיידעל, אַ לערערקע פון העב־רעאיש אין „תחכמוני", וואָס האָט פריי באַהערשט פיר שפּרַאַ־כען: דייטש, העברעאיש, רוסיש און פויליש. האָבענדיג אַ פע־נאָמענאַלען זכרון און ציטירענדיג אויף אויסענווייניג שטיקער פון פּושקינ׳ס „יעווגעני אָניעגין", „דזשיאַדי" פון סלאָוואַצקי און שטיקער פון „האמא סאָפיען" פון פישביישעווסקי וויי אויך רעציטאַציעס פון חיים־נחמן ביאַליק׳ס ווערק. זי איז געווען אַ מערקווירדיגע מיידעל. זייענדיג אַ טאַכטער פון אַ אידען אַ גרויסען למדן, האָט זי שוין פון קינדווייז אָן אַרויסגעוויזען אַ גרויסען אינטערעס אין תלמודישע לימודים. דער פאָטער אירער האָט איר דערמוטיגט אין דעם און זי האָט געקענט תנ"ך, גמרא, און שולחן ערוך. אין דער שולע פון „תחכמוני" אויפן ערשטען שטאָק איז געווען אַ בית מדרש. פלעגט זיך חנה אַריינכאַפען דאָרט און זיך אַריינלאָזען אין אַ וויכוח מיט די בערדיגע אידען וועגען גמרא, אָדער דינים שולחן ערוך, אָדער דיסקוטירען הייס וועגען תלמוד בבלי און תלמוד ירושלמי... זיי פלעגען באַ־וואונדערן איר חריפות און גערן מיט איר זיך אַריינגעלאָזט אין פלפולים, כאָטש עפּעס האָבען זיי זיך געפונען געקרעמפירט, צו וועלכן אַריינגעשלעפט אין אַ היציגער רעליגיעזער דיסקוסיע מיט דער „פייערדיגער מיידעל", מיט דעם קאָפּ ברוינע, קורץ־געשאָרענע האָר...

די יוגענט פון ליטעראַריש־דראַמאַטישען קרייז פון לינת חולים האָט — יעדערער פון זיי — פאַרנומען אַן אַנגעזעענעם אָרט אין דער אידישער ליטעראַטור, פּרעסע און גזעלשאַפט־ליכען לעבען. די ביאַליסטאָקער יוגענט האָט מיט טאַלאַנט, אַל־געמיינעם וויסען און חלומות אויף דער צוקונפט, און מיט ענערגיע געקענט שאַפען אַ וועלט־נאָמען פאַר אונזער באַליבטער שטאָט, וועלן נישט די בעסטיע, די היטלעריסטיש־בלוטיגע דייטש־לאַנד, וואָס האָט מיטן וואָרצעל אַרויסגעריסען אונזער היים־שטאָט און זי פאַרזונקען אין בלוטיגען חורבן.

פערל

פון **אברהם שבה** (בוענאָס אייראָס)

אין די ימ־ען וואוינען פּערל,
און אַ פּערל וואוינט אין דיר;
זע איך אין דיין אויג אַ טרערל —
ס׳איז אַ פּערל דאָכט זיך מיר.

אין די הימלען לייכטן שטערן,
לייכט מיין שטערן צווישען זיי;
דער וואָס וועט צו דיר געהערן —
דער וועט האָבען שטערן צוויי — — —

אין די געדטנער וואַקסען בלומען,
וואַקסט אַ בלום אין האַרץ ביי מיר;
קיינער קען אַהין ניט קומען —
ס׳איז אַ גאָרטען נאָר פאַר דיר!

אין די וועלטען לעבען מענטשען,
און דו לעבסט אין מיין געדאַנק;
אייביק כ׳וועל מיט דיר זיך בענטשען —
ווי געבענטשט האָסט מיין געזאַנג...

ביי אונזערע לאַנדסלייט אין אַרגענטינע

פון **בן ציון ברוקער** (בוענאָס אירעס)

אין דער אייגענער היים, אויף זשאַן זשאָרעס 620, האָט לעצטענס דער פאָר־באַנד פון ל"ל פון ביאַליסטאָק און אומ־געגענד דורכגעפירט אַ מסיבה, אויף וועל־כער ס'זיינען געזעגענט געוואָרען: דער פּרעזידענט פון דער קרעדיט־קאָאָפּעראַ־טיווע „לאַ טעקסטיל" זיידל וואָראָן, דער רעכנונגס־איבערזעער פון דער זעלבער תנחום אָוסעכעוויטש און דער טוער פו־נעם פאַרבאַנד יעקב באַגיש.

די דערמאָנטע זיינען אָפּגעפאָרען קיין ישראל, פראַנקרייך און די פאַראיניקטע שטאַטען, וואו זיי וועלען זיך צוזאַמענטרע־פען מיט די אָרטיגע ביאַליסטאָקער לאַנדס־מאַנשאַפטען אויף צו באַהאַנדלען וויכטיגע פראַגען.

די פייערונג איז ערעפענט געוואָרען דורכ'ן סעקרעטאָר פון דער קאַסע ה' יצחק גרינצווייג.

דער רעדנער האָט פּעסטגעשטעלט, אַז דער איצטיגער צוזאַמענטרעף איז אַן אויפ־לעבונג פון מאַמענטען, פון גערעגעל אין די קינדער און אין די יוגענט־יאָרען, אַ געמיש פון נעכטען און הייַנט, שטיקער פון לעבענס ליגען באַהאַלטען אינ'ם דאָ־זיגען זאָל, וואָס וועט בקרוב ווערען די היים פון אַלע ביאַליסטאָקער.

דער סעקרעטאָר באַציט זיך דאָן צו די באַהרטע, וואָס וועלען לויטן זיין מיינונג — שעפּען נייע באַגייסטערונג פאַר זייער אַקטיוויטעט אין דער געזעלשאַפט.

דער פאַרבאַנדס־סעקרעטאָר גדליה פיינסאַד נעמט איבער די פירונג פון דער פייערונג, באַמערקענדיג דערבי, אַז ס'איז אַ גרויסע סאַטיספאַקציע פאַר אַלע, וואָס האָבען מיטגעהאָלפען פאַרשאַפען דאָס דאָ־זיקע הויז, וואָס זיי האָבען אַ מעגליכקייט דאָ זיך צוזאַמענטרעפען.

דער פאָרזיצער האָט געלויבט די אום־דערמידליכע אָנשטרענגונגען פונ'ם קאָסיר יהושע גרוצקי, וואָס איז דער שטויס־כוח פון דער איבערבוי־אַרבייט. דער לעצט־דערמאָנטער איז שטורמיש אָפּגע־דירט געוואָרען פון אַלע אָנוועזענדיגע.

דער פראָסעקרעטאָר אָלטער מירסקי האָט געמאָכט אַן איבערזיכט איבער די פאַרשידענע אינסטיטוציעס, וועלכע האָ־בען עקזיסטירט אין ביאַליסטאָק פאַר'ן חורבן און אויסגעפירט, אַז אויך איצט, וועלן ס'איז געבליבען דער לעצטער דור ביאַליסטאָקער, מוזען זיי טריי זיין די פאָלקס־אינטערעסען.

שרה טורעק האָט אַרויסגעבראַכט דעם געדאַנק, אַז ס'פאַרגן נישט אָפּ דריי ביאַ־ליסטאָקער פאַמיליעס קיין ישראל, ווייל אַלע ביאַליסטאָקער בילדען אין משפּחה.

די פאַרשטייערין פון דער דאַמען־קאָ־מיסיע סאָפיע גרוצקי, האָט גערופען אַלע פרויען — אָפּשטאַמיגע פון ביאַליסטאָק און אומגעגענד צו ווערען טעטיג אינ'ם פאַר־באַנד, באַזונדערס איצט וועלן ס'האָבען זיך געשאָפען אומבאַגרעניצטע מעגליכקייטען.

דער שרייבער פון די שורות, לעצטער רעדנער בן־ציון ברוקער האָט זיך אָפּגע־שטעלט אויף דער מיינונג פון יונגען דור אין ישראל איבער די אידען אין די תפו־צות.

באַציענדיג זיך צום „בית ביאַליסטאָק" האָט ער געזאָגט, אַז ס'איז נישט בלויז נויטיג צו פאַרענדיגען דאָס הויז, נאָר אויך אָנצופילען עס מיט אינהאַלט, בכדי צו באַ־רעכטיגען זיין עקזיסטענץ.

ס'ווערט דורכגעפירט אַ זאַמלונג פֿאַרן קק"ל און אַלס רעזולטאַט ווערען די באַ־עהרטע איינגעשריבען אינ'ם ספר־הזהב.

באַשיינט די מסיבה האָט דער לאַנדסמאַן דאָדיע זאַבלודאָווסקי מיט זייַנע געלונגע־נע רעציטאַציעס.

איינשטימיק ווערט באַשלאָסן איבערצו־שיקען אַ דאַנק העם בן־עיר — דעם קינ־סטלער בען פון פאַריז פאַר זיין אָקוואַרעל, וואָס ווערט באַצירן דעם „בית ביאַליסטאָק".

אויך איז איבערגעשיקט געוואָרען אַ באַגרוסונג דעם אָנפירערגדיגען טוער פון די ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפטען און רעדאַקטאָר פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע", דוד סאָהן צו זיין 75־יעריגען יובילייַ.

צום שלוס קומען צום וואָרט די ה"ה זיידל וואָראָן, תנחום אָוסעכעוויטש און יעקב באַגיש, וועלכע האָבען דערקלערט, אַז די איצטיגע פייערונג דערמוטיגט צו נייער טעטיקייט און דער עיקר צו באַווע־גען נאָך ל"ל צו זיין טעטיג אינ'ם פאַר־באַנד, בפרט איצט ווען ס'איז נויטיג אַזוי־פיל צו טאָן און ווען ס'מוז געמאַכט וע־רען אַזוי פיל אָנשטרענגונגען.

ביי זייער אַ באַגייסטערטער שטימונג איז די פאַרזאַמלונג פאַרענדיגט געוואָרען מיט „התקוה".

חתונה ביי די עסטראָוויצעס אין לאַ פּלאַטאַ

פרייטאָג, דעם 15טען יולי 1966, איז אין לאַ פּלאַטאַ, אַרגענטינע, פאָרגעקומען די חתונה פון אונזער יונגען לאַנדסמאַן, דאַרדאָ עסטראָוויץ, מיט אַמעליאַ נעלידאַ טומאַלאָוויציוס.

דער חתן איז דער זון פון אונזערע חשוב'ע טוער, אברהם און ראָזע עסטע־ראָוויץ, און דער פלימעניק פון מאָריס און אַליס עסטאָן, אָנגעזעהענע וויס־פּרעזידענ־טען פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים פון ניו־יאָרק.

די כלה איז די טאָכטער פון אַלבינאַ און רעימונדאַ טומאַלאָוויציוס, חשוב'ע ביר־גער אין אַרגענטינע.

צו דער חתונה איז אָנגעקומען אַ טעלע־גראַפישע באַגריסונג פון דעם ביאַליסטאַ־קער צענטער און מושב זקנים אין ניו־יאָרק.

בית ביאַליסטאָק

פון **אַברהם שבח**

געקומען די פריידיגע שעה —
אַן אייגענע הויז איז שוין דאָ,
אַ בנין, פאַר גאַט און פאַר לייט!
געלוינט עס האָט וואַרטען אַ צייט.

אַ חלום פון צענדליגער יאָר —
געוואָרען פאַרוואַנדעלט אין וואָר;
אַ שמחה, אַ גדולה, אַ פרייד —
ניט זיין מער צעזייט און צעשפּרייט.

אַ מוסטער וועט זיין אונזער הויז,
פון וואָס נאָר אַ מויל רעדט אַרויס:
טעאַטער, קולטור און געזאַנג —
אָפּילו אַן אייגענע „באַנק".

און זיין וועט דאָרט אַלץ אַזוי גוט!
די יוגענט, מיט גייסט און מיט מוט,
די טעכטער און זין פון בני־עיר —
אין „הויז" וועלען זיין אונזער ציר.

און טאָקע אַ וויל־טאָן זיך אויך;
אַ טאַנץ־טאָן אַז גיין זאָל אַ רויך!
פאַרגעסען אַ רגע פון פיין —
מיט פרייד אונזער המשך זאָל זיין.

און שטאַרק זאָלען זיין אָט די הענט,
וואָס האָבען עם בויען געקענט —
פאַרפלאַנצט אָט דעם גייסטיגען בוים,
„בית ביאַליסטאָק" — ביסט מער
קיין טרוים!...

„ביאַליסטאָקער וועגען"
אַרגענטינע

אויסצוג פון אהרן חיטס רעדע ביי די ביאַליסטאָקער אין ישראל

חשובער פאַרזיצער און מיינע האַרציגע לאַנדסלייט:

איך באַטראַכט עס פאַר אַ היסטאָרישער זכיה אויפצוטרעטן הײַנט דאָ ביי דער פייערליכער פאַלקס־פאַרזאַמלונג, אַלס דער שליח־מצווה פון די ביאַליסטאָקער אין אַמעריקע און דער אָנגעליגטער גאַסט פון די ביאַליסטאָקער אין ישראל.

מיט טיפען דאַנק פאַרצייכן איך די ווארעמע אויפנאַמע און האַרציגע באַגריסונגען פון מיינע פאַררעדנער, מיט דער איינציגער אויסבעסערונג, אַז ניט מיר קומט דער צוגעטיילטער כבוד, ווייל איך בין בלויז אַ געווויינליכע בשר־ודם — נאָר די יעניגע, וועמען איך האָב דאָס גליק הײַנט דאָ צו פאַרטרעטן.

ערע פאַרדינט אונזער אומפאַרגעסליכע ביאַליסטאָק, וועלכע האָט אונז דאָ אַלעמע געבראַכט אונטער איין דאַך, מיינע, אייערע און סעגאַלאָוויטש'ס טייערע

„היים פון אַלע נאָענטסטע פון מיין שטאַם,

וואָס ווי אַ בוך אַרײַנגעפאַלן איז אין פלאַם".

כבוד קומט מיין גרויסען רבי'ן און אונזער אַלעמענס פירער, עקזעקוטיוו־דירעקטאָר, פריינט דוד סאַהן, וועמענס געהאַרכזאַמער תלמיד איך בין פאַר די לעצטע 18 יאָר ביז צום היינטיגן טאָג.

אָנערקענט אַלס דער פאָפולערסטער ביאַליסטאָקער איד, די לעבעדיגע לעגענדע פון אידיש ביאַליסטאָק, איז ער דער אַרכיטעקט פון אונזער לאַנדסמאַנשאַפט איבער דער גאַנצער וועלט, דער גרינדער און בויער פון אינסטיטוציעס און אָרגאַניזאַציעס אין ניו יאָרק און איבערן לאַנד, שאַפער פון ביאַליסטאָקער רעליף, וואָס האָט איבערגעשיקט 5 מיליאָן דאָלאָר הילף צו דער אַלטער היים צווישען צוויי וועלט־מלחמות; מלאָך הגואל צו אַ פאַראַרימטער און רואינירטער שטאָט מיט הילף און טרייסט אונטער אַ האָגעל פון קוילען; רעדאַקטאָר פון דער „ביאַליס־טאָקער שטימע" און טרעגער פון ביאַליסטאָקער אידעאַל, גע־דאַנק און געדרוקטען וואָרט.

אַ יישר־כוח פאַרדינט אונזער ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים, וועלכער איז דער וועלט־אַדרעס פון דער אָרגאַני־זירטער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט.

פאַר אידיש ביאַליסטאָק, פאַר פריינט דוד סאַהן, פאַר דעם ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים אין ניו יאָרק און די ביאַליסטאָקער אין אַמעריקע, און אַלס זייער שליח — נעם איך אָן מיט באַשיידענהייט די ערע, וואָס איר טיילט מיר צו הײַנט אָוועגט.

זאָל מיר דערבײַ ערלויבט ווערען צו נעמען אייך אויף אַ שפּאַציר איבער ביאַליסטאָק, אין דער היים און איבער דער וועלט, און ציען דעם גאָלדענעם פאָדעם און די אַלט־נייַע קייט פון דעם סאַמאַראַדנעם, סקאַזקאָווען ביאַליסטאָקער אָפּשטאַם און יחוס.

איז געווען אַמאָל אַ שטאָט אַזאַ, האָט געלעבט אַמאָל אַ קהל אַזאַ, אַ כשר'ער, הייליגער, ערליכער; און געהייסען האָט עס ביאַליסטאָק, אידיש ביאַליסטאָק בײַם ווייסען סטאָוו.

און געוואָקסען איז די שטאָט, פון גראָף בראַניצקי'ס דער־פעל געוואָרען אַ כרך, אַן עיר ואם בישראל, מיט פאַבריקן, מיט תורה, חכמה און קולטור, מיט בילדונג און קלאַסען־קאַמף, מיט פאַרטייען מיט אַ פולבלוטיג אידיש לעבען.

האָבען זיך געוויכערט די פאַבריקען־קוימענס און געברומט האָבען וועב־שטולען; האָט געצויגען זיך די קעטע און געפלויגען זיינען שוצען. האָט אַ וועלט געהאַט אַ בגד אויפן לייב פון ביאַ־ליסטאָקער טעקסטיל, טוך, געוואַנט, און אַ שטאָט האָט געהאַט פרנסה און פרידען, חיונה און גליק.

קינדישע קול'כלעך האָבען פאַרהילכט די סוראַזער און גומיענע, נאַוואָליפּיע און נייַ־וועלט. געלעכטער פון קאַוואַליערען און באַרישניעס, „עמך" און אינטעליגענץ, גימנאַזיסטען און סטודענטען, האָבען פאַרקלונגען צערטעל'ס וואַלד און „פאַרק ראָסקאָש", די אַלייען און דעם „גרינעם וועג". אידיש לשון האָט געשפּרודעלט, געוואָגן אַ ליכטיגע, רואיגע, זאַרגלאָזע שטאָט און וועלט.

האָבען זיך ליכטיגע גרויסע נעמען איינגעקריצט אויף אייַ־ביג אין דעם פּנקס פון דער שטאָט און אין דער געדעכטעניש פון אירע אידען: די ציון־פּיאָנערן — הרב ר' שמואל מאָהליווער, וועלכער האָט געוואונען באַראָן ראָטשילד'ס האַרץ און האָבט פאַר דעם אידישען הייַמלאַנד; דער „טשודאַק" פאָלקס־דאָקטאָר יוסף חאַזאַנאָוויטש, וועלכער פלעגט קרעכצען הלמאי דער טערק לאָזט ניט די אידען אַריין אין ארץ־ישראל, און דער חולה האָט דערווייל געמיינט, אַז ער זאָגט אים אָפּ דאָס לעבען; אָט דער זעלבער זאַמלער פון שמות, וועלכער פלעגט צאָלען העכסטע פּרייזען פאַר יקר־המציאות'דיגע ביכער און זיי אָפּשיקען אין דער „בית נאמן"־ביבליאָטעק אין ארץ־ישראל; דער פאָטער פון עספּעראַנטאָ, ד"ר לודוויג זאַמענהאָף, וועלכער האָט אַ וועלט פאַרבריידערט מיט דעם כישוף פון געמיינזאַמען וואָרט; דער גרויסער דראַמאַטורג, אָסיפּ דימאָוו, וועמענס פּיעסען זיינען געשפּילט געוואָרען אויף אַלע בינעס אין אַלע שפּראַכען; דער אומפאַרגעסליכער זוסמאַן סעגאַלאָוויטש, באַזינגער פון אידיש לעבען; דער שאַרפזיניגער וואָרט־מייסטער, רעדאַקטאָר פסח קאָפּלאַן; דער באַרימטער היסטאָריקער, פּראָפעסער, מחבר פון „פּנקס ביאַליסטאָק", א. ש. הערשבערג, אאז"ו.

הונדערטער יאָרען האָט אַ ישוב אַזוי געלעבט, אין נחת און אין פריידען, ביים זוים פון „שיסעל", אונטער דעם טיק־טאַק פון שטאָט־זייגער און געוויש פון די ברעמלעך.

ביז געקומען איז אַ מבול פון בלוט און פלאַמען, וועלכער האָט אַהער אַ פלייץ געטאָן מיט דעם שטורעם־ווינט פון דער ברוינער מענטשליכער חיה, פון דעם „הערען"־פאָלק און דעם האַקענקרייץ.

איז אַ שטאָט געגאַנגען צו דער עקידה מיט גבורה און מיט קדושה. עס שוידערט, וועט מען דערמאָנט זיך וועגען דער שריפה פון 2000 צוגעפּגעפּרעסטע אידען אין דער ביאַליסטאָקער גרויסער סער שול; די מאַסען־שחיטה פון דער שטאָטישער אינטעלי־גענץ אויף פּעטראַשער פעלדער; דער קאַמף און ווידערשטאַנד אין געטאָ; די פאַרטיזאַנקע אין די וועלדער; די אַקציעס און סעלעקציעס, די „דאָנערשטאָגדיגע" און די „שבת'דיגע". דאָס בלוט גליווערט אין די אָדערן, וועט מען פּריסט אויף אין זכרון די נעמען פון די העלדען און מאַרטירער: די מאַלמעדס און די טאַמאַראָוו־טענענבוימס, די מאָדערנע „הרוגי מלכות", וועלכע האָבען ממש מקדש השם געווען און צוזאַמען מיט דעם גאָטס־פאַרכטיגען „שמע ישראל" אויף געזונגען דאָס ליד פון אייביג־קייט: „זאָג נישט קיינמאָל, אַז דו גייסט דעם לעצטען וועג..."

און דאַן — די אויפריכטונג נאָך דער מלחמה. אויפגעהויבען האָט זיך אַ וועלט פון חורבות, און צוזאַמען מיט איר די רעשט־לעך פון דער ביאַליסטאָקער שארית הפליטה: נסים־אידען, אַפּ־געראַטעוועטע האַלאָווישקעס פון די געטאָס, קאַלכאויוועס און גאַז־קאַמערן; צוריקגעקומענע פאַרטיזאַנער פון די וועלדער; אויסגעליפערטע רעפאַרטריאַנטען פון טיף־רוסלאַנד, זיין און טעכטער פון דער חרוב'ער שטאָט און אויסגע'הרג'עטער עדה.

אבלים נאָך אַ פאַרברענטער היים און וועלט מיט מאַסען־קברים פון די ליבסטע הינטער זיך, האָבען זיך אָט די ביאַליס־טאָקער נע־ונד'ניקעס אַוועקגעלאָזען איבער דעם גאַנצען ערד־קוגעל — ווער קיין אַמעריקע, ווער קיין ישראל, ווער קיין

ירושלים־ביאַליסטאָק

(עפיזאָד פון מיין באַזוך אין מדינת ישראל)

פון יעקב מעללער

באַקאַנט איז די שבועה: „אם אשכחך ירושלים תשכח ימיני". זאָל מיר אָבער ערלויבט ווערען צו ענדערן דעם נוסח אויף מיין שטייגער: „אם אשכחך ביאַליסטאָק תשכח ימיני". די אור־זאָך ווערט פאַר אייך קלאָר ווערען פון דעם פאָלגענדען עפּיזאָד, ווָאס איז פאַרלאָפען ביי מיין לעצטען באַזוך אין ישראל.

צו מיין 65־סטען יאָר פון לעבן, נאָך „ריטאַירמענט" פון מיין שווערער פּאַך און צו דעם יובל־דיגען יום העצמאות פון ח"י — 18 יאָר עקזיסטענץ פון אונזער אויפגעריכטער מדינת ישראל, ווָאס זיינען גראָד צוזאַמען אויסגעפאַלען דעם פאַרגאַנ־גענעם פרילינג, האָב איך באַשלאָסען צוזאַמען מיט מיין פרוי זיך צו פאַרגינען דעם לוקסוס פון אַ רייזע צו דעם אידישען היימלאַנד. עס איז דערביי אויך געווען מיין צוועק צו באַזוכען — נאָך אַ צעשיידונג פון 37 יאָר — מיינע אייניציגע לעבען־געבליבענע צוויי ברידער.

מיין חלום איז פאַרווירקליכט געוואָרען און צו מיין גרויסען גליק האָב איך זיך געטראָפען ניט בלויז מיט מיינע ברידער, געזעסן מיט מיינע אייגענע אויגען דעם נס פון אונזער בליענ־דער מדינה, נאָר געהאַט אַן אינטערעסאַנטע באַגעגעניש מיט אונזער ביאַליסטאָק טאַקע גראָד אין דער הייליגער ירושלים.

אין אַ שיינעם, זוניגען, הערליכען חול־המועד־פּסח־דיגען טאָג האָב איך באַשלאָסען צו פאָרען קיין ירושלים. שוין זייענ־דיג מיד פון אַרומפאָרען און אַרומגיין, האָב איך באַשלאָסען צו פאָרען צוריק אין דעם חיפה־ר האָטעל, וואו מיר זיינען אייני־גע שטאַנען.

בכדי צו פאָרען צוריק קיין חיפה האָט מען מיר געזאָגט צו נעמען אַן אויטאָבוס נומער 15, ווָאס וועט מיר פירען צו דער באַן־סטאַנציע, פון וואַנען עס פאָרט אָפּ דער באַן קיין חיפה. אין דער הייליגער שטאָט ירושלים.

שטייענדיג ביי אַ הויז פון ר' יצחק אלחנן גאָס, וואו עס איז דער פּלאַץ, וואו עס שטעלט זיך אָפּ דער אויטאָבוס נום. 15, גייט פאַרבי אַ מיטעלאַריגער איד אָנגעטאָן אין אַ ספּרינג־מאַנטל און אַ העט. שטעל איך אים אָפּ און פרעג אים אין עברית: „סליחה, אדוני! זה המקום של הבאס חמש עשרה?" (אַנטשולדיגט הער! איז דאָ דער פּלאַץ פון באָס נום. 15?) דער מאַן גיט אַ נייגעריגען קוק אויף מיר — און אָנשטאָט מיר צו ענטפערן אויף מיין פראָגע, וועגדעט ער זיך צו מיר מיט אַ פראָגע אין אידיש: „זאָגט מיר, זייט אַזוי גוט, פון וואַנען איז אַ לאַנדסמאַן?"

זאָל איך בלייבען אַ בעל־חוב פון צו ענטפערן מיט מיין שטאָלצער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט? „איך בין אַ געבאָ־רענער ביאַליסטאָקער און וואוין איצט אין אַמעריקע..."

דער איד האָט לאַנג נישט געקלערט און אויסגעשטרעקט זיין האַנט און זיך פאָרגעשטעלט פאָר מיר מיט גרויס עקסטאַז: „אויך איך בין אַ ביאַליסטאָקער!"

דאָן זיינען געקומען פראָגען אויף פראָגען. און ווען איך האָב אים געזאָגט נאָך וואָס איך שטיי אויף דעם פּלאַץ, האָט ער מיר געזאָגט, אַז עס איז שוין צו שפּעט בכדי צו קענען פאָרען מיט דער באַן קיין חיפה. און אַן וועלכע ס'איז צערעמאָניעס זאָגט ער צו מיר: „קומט צו מיר אין הויז, וועט איר עסען אָוועגט־ברויט, מיר וועלען געמיטליך זיך גוט דורכשמועסען צווישען זיך און איר וועט איבערשלאָפען ביי מיר די נאַכט און אויף מאָרגען גאַנץ פרי וועל איך אייך צופירען צום באָס, וואָס וועט אייך פירען צו דער באַן וואָס פאָרט קיין חיפה..."

אַזוי איז געווען. דעם אָוועגט און די גאַסטפריינטליכקייט וועל איך קיינמאָל נישט פאַרגעסען. אונזערע געשפּרעכען זיינען געווען געשלאָסען און געבונדען וועגען אונזער פאַר־יתום־טער און אָבל־דיגער שטאָט ביאַליסטאָק און אויך וועגען דעם ביא־ליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק און דער נאָבעלער טעטיגקייט פון דער פירערשאַפט פון צענטער, בראש מיט דעם דירעקטאָר דוד סאָהן.

און ווייסט איר ווער דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן, וועמען איך האָב געטראָפען אין דער שטאָט ירושלים?... איך ווייס, איר קענט אים, ווייל ער איז אַ געטרייער פריינט פון ביאַליס־טאָקער צענטער און אויך אַן אָנטיילענעמער מיט באַשרייבונגען אין דער ביאַליסטאָקער שטימע". זיין נאָמען איז: אלחנן כרמי — אַ איד אַ געלערנטער, קען די שוואַרצע פינטעלעך און אַ ביאַליסטאָקער מכניס־אורח. ער וואוינט שוין 29 יאָר אין ארץ־ישראל.

אויסטראַליע, ווער קיין אַרגענטינע, אאז"ו, לאָזענדיג הינטער זיך אַ בית־עולם, אַ פּוילישע ביאַליסטאָק, אינגאַנצען „אידען־ריין". נאָכן חורבן האָבען זיך אָט די וואָגלער פאַרנומען צו בויען אַ ניי אידיש ביאַליסטאָק אין דער גרויסער, גאָרער וועלט.

ווי געטרייע ברידער און שוועסטער, האָבען מיר אין ניו יאָרק, לויט דעם מוסטער פון די אַלע ביז־איצטיגע יאָרען, אויך דאָס מאָל געוואָרט און געוואָכט איבער אונזערע אָפּגעראָטעוועטע ברידער און שוועסטער. פון אונזער ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים, דעם ביאַליסטאָקער וועלט־אָדרעס, האָט געשטראָמט און שטראָמט כסדר גלויבען, האָפענונג, גייסט, טרייסט און הילף אומעטום, וואו עס שלאָגט נאָר אַ ביאַליסטאָקער גליד.

דאָ ביי אונז אין ניו יאָרק האָבען אָט די פליטים געפונען אַ מקום מנוחה און אַ ניי לעבען. אונזער „ביאַליסטאָקער שטימע" — רעדאַגירט פון פריינט סאָהן פאָר די לעצטע 45 יאָר — האָט צוזאַמענגעפירט קרובים, אויפגעבויט צעבראָכענע היימען, פאָר־איניגט צעזייטע און צעשפּרייטע פאַמיליעס, פון פראָסטיגען שוועדען אַזש ביז צום זוניגען ישראל.

אונזער ביבליאָטעק, אַרכיוו און מוזעאום ביים „ביאַליס־טאָקער צענטער" אין ניו יאָרק — אַן אוצר פון ביאַליסטאָקער וואָרט, קולטור און קונסט, דאָקומענטען און פראָטאָקאָלען, כתב־יד'ן און בילדער, איז די „ביאַליסטאָק של מעלה" דער קוואַל פון אונזער אייביגען גייסט.

דער ביאַליסטאָקער איד אין ישראל'ס גרויס־אינדוסטריע מיט זיינע שטריק־פאַבריקען איבערן לאַנד; די ביאַליסטאָקער וויסענשאַפטלער און אַקאַדעמיקער; דער ביאַליסטאָקער ויצע־מעיאָר פון תל־אָביב; דער ביאַליסטאָקער פאַרזיכערונגס־אַגענט; דער ביאַליסטאָקער האָטעל־אייגענטימער און רעסטאָראַטאָר; דער ביאַליסטאָקער סוחר און בעל־מלאכה און דער ביאַליסטאָקער שאָפער — אַלץ און אַלע שעפען זייער חיות פון דעם „אַלוועלט־ליכען פּינטעלע ביאַליסטאָק", וואָס מיר היטען און פלעגען ביי אונז אין ניו יאָרק.

אָט אין דעם גייסט און געמיט בין איך דאָ געקומען צו פאַרצייכענען די שייכות און נאָך ענגער פאַרקניפּען דעם בונד צווישען די ביאַליסטאָקער אין ישראל און אין די תפוצות דורך אונזער צענטראַלע אין ניו יאָרק, און צו געווינען אונזער ביא־ליסטאָקער יוגענט פאָר די אידעאַלען פון דער לאַנדסמאַנשאַפט און פאָר נצח ביאַליסטאָק לדורי־דורות.

מרדכי טענענבוים, העלדישער קאָמענדאַנט פון ביאַליסטאָקער געטאָ

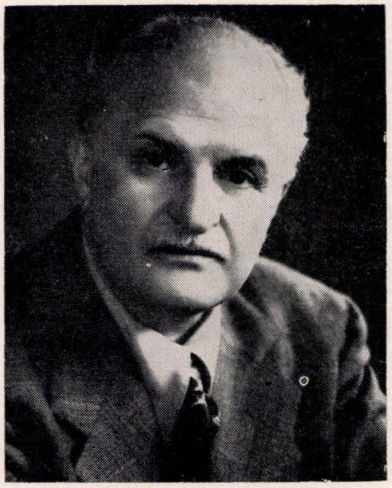
פון ד״ר הערמאַן פראַנק

דעם 10־טען אויגוסט 1966 האָבען מיר פאַרצייכענט דעם 15־טען יאָרצייט פון אונזער חשובען לאַנדסמאַן, באַרימטען היסטאָריקער און שרייבער, ד״ר הערמאַן פראַנק ע״ה.

דעם 16־טען אויגוסט 1966 האָט אויך די ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט איבער דער גאַנצער וועלט אָפּגעריכט דעם 23־סטען יאָרצייט גון חורבן ביאַליסטאָק, ווייל אין דער טראַגישער וואָך פון דעם 16־טען ביז דעם 23־סטען אויגוסט 1943 איז אָפּגעווישט געוואָרען אונזער היים־שטאָט דורך דעם לעצטען אָקט פון דער ליקווידאַציע פון דער ביאַליסטאָקער געטאָ מיט אירע זעכציק טויזענט קדושים. צווישען די העלדען פון דעם היסטאָרישען אויפשטאַנד אין דער ביאַליסטאָקער געטאָ איז אויך געווען דער אומפאַרגעסליכער קעמפער, מרדכי טענענבוים־טאַמאַראָף ע״ה.

מיר דרוקען דעם אַרטיקעל צום איצטיגען 15־טען יאָרצייט פון ד״ר הערמאַן פראַנק ע״ה. גלייכצייטיג איז עס אויך אַ דענקמאָל צו מרדכי טענענבוים־טאַמאַראָף ע״ה און צו די קדושים פון אונזער חרובער היים־שטאָט.

רעד.

ד״ר הערמאַן פראַנק ע״ה

אַ באמת לעגענדאַרישע, אומשטערבליכע פיגור פון דעם הערָאישען קאָמף, וואָס די אידישע יוגענט האָט געפירט געגען דעם רוצחישען דייטש אין די גרויליגע יאָרען 1939־1944, איז געווען דער יונגער, מוטיגער און גייסטיג־באַגאַבטער העלד, מרדכי טענענבוים. זיינע פאָר לעצטע יאָר האָט ער אינגאַנצען אָפּגעגעבען דער אונטערערדישער אידישער ווידערשטאַנד־באַוועגונג אין פויליען און ליטע, און האָט אָנגעפירט מיטן לעצטען פאַרצווייפעלטען קאָמף פון די אידישע מאַרטירער אין ביאַליסטאָקער געטאָ אין אויגוסט 1939.

געבוירען אין וואַרשע (פורים 1916), איז מרדכי געווען דער זון פון אַדמיניסטראַטאָר פון וואויז־הייזער און זייער דירה איז געווען אויף לעשנע 27. מרדכי איז געווען אינער פון די אינטעליגענטסטע שילער אין דער שול, הגם ער האָט זיך גאָר שווער צוגעפאָסט צו דער שול־דיסציפלין. ער האָט גאָר אַ סך געלייענט אויף וויסנשאַפט־געביטען: געשיכטע, ספּעציעל אידישע געשיכטע און געשיכטע פון נאַפּאָלעאָן מזרח, עקאָנאָמיע, סאָציאָלאָגיע, נאַטור, ליטעראַטור און אַפילו אַסטראָנאָמיע. אין דער יוגנט איז מרדכי אַ געוויסע צייט געווען — חבר אין „הנוער הציוני״. אין יאָר 1935 איז ער אַריינגעטראָטען אין דער יוגענט־גרופּע „פרייהייט״, און אין אַ האַלב יאָר צייט האָט דער 19־יאָריגער שוין איבערגענומען די דערציאונג־גרופּע „נאַטור״ פון געענדיגטע תלמידים פון די פאָלקס־שולען — און זי מוסטער־האַפט אָנגעפירט. מיט אַ קורצער צייט שפּעטער איז ער שוין געווען מיטגליד פונם ראַט פאַרן יונגן שיכט און איז דאָרט געווען זייער אַקטיוו. אין 1937 איז ער, צוזאַמען מיט זיין גרופּע, אַרויסגעפאָרען אויף הכשרה (צוגרייטונג פאַר אַ חלוצישער עמיגראַציע קיין ארץ־ישראל) אין באַראַנאָוויטשער קיבוץ. די באַוועגונג האָט אים אין 1938 אַריבערגעפירט קיין וואַרשע, אָבער מיטגליד פון דער קולטור־ און דערציאונג־אַרבעט ביי דער החלוץ־צענטראָלע — דער אינגסטער חבר אין מרכז (צענטראַלע־פאַרוואַלטונג).

ביים מלחמה־אויסברוך אין 1939 האָט ער מיט די חברים פאַרלאָזט וואַרשע, צוזאַמען מיט זיין בחורה, טעמע שניידערמאַן (שפּעטער איינע פון די העלדישסטע טוערקעס אין אונטערגרונט אין 1941־1943), און נאָך לאַנגע וואַנדערונגען אָנגעקומען קיין קאָוועל אין וואָלין און דערנאָך קיין ווילנע. בשעת די וואַנדערונגען, אין אָנבליק פון טויט־גפעפאָר און אינם אַקטיוון ווידערשטאַנד, האָבען זיך אַנטפּלעקט זיין גאַנצע אַרבעטס־פעאיגקייט און פּראַקטישע איניציאַטיווע. אין ווילנע, וואו ס׳האָבען זיך קאָנצענטרירט ביי צוויי טויזענט חלוצים־מיטגלידער פון פּוילען, איז ער געשטאַנען אין דער שפּיץ פון דער גאַנצער טעטיגקייט און איז געוואָרען איר לעבעדיגער גייסט. ער איז געווען צווישען די אָרגאַניזאַטאָרען פון אַ ספּעציעלען סעמינאָר פאַר די עסקנים פון דער באַוועגונג מיטן צווק זיי צוצוגרייטען צו אונטערערדישער. אין יענער תקופה איז ער זייער אַ סך אַרומגעפאָרען און אַריבערגעפירט געלטער פון ווילנע אין אַנדערע אָקופאַציע־געביטען, אונטער דער סאָוועטישער אָדער נאַצישער הערשאַפט. אָפט פלעגט ער גנב׳ענען די גרענץ און אַרויסלאָזען זיך אין געפערליכע וועגען, כדי אויפצוהאַלטען דעם קאָנטאַקט צווישען די צענטראַלע אָרגאַניזאַציע פון דער באַוועגונג אין פאַרשידענע אָקופאַציע־געביטען, ווי ווילנע, ביאַליסטאָק, פינסק אאַז״וו. דאָס איז אין יענער צייט געווען איינע פון די וויכטיגסטע אויפגאַבען.

פילפאָך איז געשטיגען מרדכי׳ס אַקטיוויטעט און זאָרג, ווען ווילנע איז אָקופּירט געוואָרען (אָנהויב יולי 1941) דורך די דייטשען און ס׳איז געשאַפען געוואָרען דאָס געטאָ. מען האָט געדאַרפט אויסבאַהאַלטען חברים און אויסגעפינען פאַר זיי שוץ־ערטער, מען האָט געדאַרפט איינשטעלען און אויפהאַלטען אַ קאָנטאַקט צווישען דער געטאָ און דעם אַרישען (ניט־אידישען) טייל שטאָט — און מרדכי איז אין אַלע ענינים געווען אַקטיוו־טעטיג. גרופּעס פון ווילנע זיינען אַריבערגעפירט געוואָרען קיין ביאַליסטאָק און ער פלעגט באַוועגונג זי זאָל ניט זיין. דערביי האָט גאָר אַ סך מיטגעהאַלפען דער דייטשער פעלדפּעבעל און מיליטערישער שאָפער אַנטאָן שמידט *).

*) דאָס איז געווען אַ 40־יאָריגער וויינער סאָציאַל־דעמאָקראַט — פון די יחידים צווישען די מיליאָנען דייטשען, וועלכער האָט זיך מיט טרייקייט און מיט האַרץ מיטגעאַרבעט מיט דעם אידישען אונטערגרונט, און זיך קאָנספּיראַריש אָפּגעזאָגט צו נעמען פאַר זיך וועלכע ס׳איז באַלוינונג אָדער אַפילו נאָר די קלענסטע מתנה. ער האָט געשטעלט אין טויט־געפאַר זיין לעבען יעדע שעה און האָט אויך אויסבאַהאַלטען ביי זיך אַקטיוויע אידישע

אין ווילנע און שפּעטער אין וואַרשע האָט מרדכי געהאַט אַ פּאָספּאָרט פון אַ קאַראַימער און אויך אָנגענומען אַ קאַראַי־מישען נאָמען — טאַמאַראָוו.

אויב אַ מענטש מיט אַ שארף־אויסגעדריקטען אידישען אויסזען פלעגט מוזען פאָרען מיט דער באַן פון איין גענטאָ אין אַ צווייטער, וואו זיין ספּעציעלע פּעאיגקייט האָט זיך געפּאָדערט, איז אזא איינער פשוט געווען געצוואונגען איינצושטעלען זיין לעבען. דאָ האָט נאָר דער געוואָגטער, בראָווער, מוט און דרייסט גענומען דעם מאַנספּערזאָן על־פּי נס העלפען (מיידלעך און פרויען פלעגן לייכטער זיך קענען פאַרשטעלען פאַר „אַריער", ד״ה ניט־אידען). מרדכי טענענבוים, דער שפּעטערדיגער קאָמענדאַנט פון ביאַליסטאָקער גענטאָ־אויפשטאַנד, האָט געדאַרפט מאַכען אָפּטע רייזעס, הין און צוריק, צווישען ווילנער און ביאַליסטאָקער געטאָס. ער האָט ביי זיך טאָקע געהאַט געפּעלשטע פּאַפּירען פון אַ קאַראַימער (צומאָל אויך פון אַ טאַטער), אָבער זיין אידישער פּנים האָט עמעזט צייגן די שארפסטע אויפמערקזאַמקייט. אין באַן־וואָגאָן אין ער געזעסען טיף פאַרטאָן אין לייענען די הויפּט־נאַציש צייטונג „פּעלקישער בעאָבאַכטער", אָבער דאָס פּנים האָט נישט אָפּגעהאַלטען אייניגע פּאָליאַקען, וואָס זיינען געזעסען אויף איין באַנק מיט אים, זיך צו נעמען שפּעטשען צווישען זיך, אַז דאָ זיצט לעבען זיי אַ איד. ער האָט זיך געמאַכט ניט־הערענדיג און האָט זיין לייענען די טייוולאַנישע צייטונג נישט איבערגעריסען. דורך אַ צופאַל אָדער אַדאַנק זיינען שטאַרקע נערוועז, איז ער דערפאָרען צו זיין ציל אָן דער שוידערליכער, כמעט אינקוויזיטאָרישער, קערפּערליכער אונטערזוכונג צו אויסגעפּינען צי ער איז אַ איד.

שפּעטער האָט מרדכי זיך אַריינגעוואָרפען אין דער ארבעט מחוץ די געטאָס (צו קריגען געווער אאַז״וו) און זיך אומעטום אַרויסגעשטעלט פאַר אַ טאַטער אָדער קאַראַימער (זיי פלעגען פון די נאַציס נישט גע׳רודפ׳ט ווערען). לויט זיינע פּאַפּירען איז ער געווען אָן אמת׳נער ניט־איד, אָבער אַז די נאַצי־רוצחים האָבען אים געפּרעגט „צי קענט איר באַווייזען, אַז איר זייט טאָקע אַ טאַטער און ניט גאָר קיין ׳רוסע׳" (טאַמאַראָוו איז אויך אַ פאַרשפּרייטער נאָמען ביי רוסען), פלעגט ער גלייך מוטיג זיכער ענטפערן: „געוויס. אויב איך וואָלט ניט געווען קיין מאַכמעדאַנער, וואָלט איך דאָך ניט געווען זיין אַ גע׳מל׳טער". מען האָט אים טאָקע אַרויסגעגעבען די נויטיגע „אַרבעטס־פּאַפּירען", און ער האָט פריי געקענט זיך באַוועגען פון דרויסען די געטאָ־וועגט, דינענדיג אָלס פאַרבינדונגס־מאַן פאַרן גאַנצען אידישען אונטערגרונט פון ליטע און אַ טייל פון פוילען.

שטענדיג מוטיג, רירעוודיג און מיט אַ באַצויבערנדיגען, געמייניספולען און שמייכלענדיגען פּנים, האָט מרדכי טענענבוים געהאַט אַ צויבער־כוח צוציען צו זיך מענטשען. אָלע האָבען זיך באַצויגען צו אים מיט אַ טיפער באַוואונדערונג, אַכטונג און ליבע. ער איז געווען איינער פון די איניציאַטאָרען אין ווילנע צו שיקען שליחים און ידיעות אין די געטאָס פון גראָדנע, ביאַליסטאָק און וואַרשע. אין ווילנער געטאָ איז ער געשטאַנען בראש פון חלוצישען קאָאַרדיניר־קאָמיטעט. אייניער פון זיינע הויפּט־אויפּטוען איז געווען אַרויסצופירען 28 חלוצים קיין ביאַליסטאָק. דאָרט האָבען זיי געשאַפען אַ חלוצישען סעמינאַר און אַ קיבוץ, וואָס איז דערנאָך געוואָרען אַ וויכטיגער קערן פון דער וויידערשטאַנד באַוועגונג אין ביאַליסטאָק. אָט דעם 6־וואָכיגען סעמינאַר האָט ער אָנגעפירט צוזאַמען מיט דער העלדישער מיידעל פרומקע פּלאָטניצקע און מיטן באַקאַנטען העלדישען וואָלינער חלוץ צבי מערסיק. דער סעמינאַר זאָל זיך האָבען געפונען אויף איוועגנסקע גאַס נומ. 13 (דוואָרזשעצקי: זכרונות פון ווילנער געטאָ, ז. 347).

אין פעברואַר 1942, וועו ער איז געווען אין ביאַליסטאָק, האָט ער אויף אַ זיצונג פון פאָרשטייער פון אידישע פּאַרטייען און געזעלשאַפטליכע קרייזען אין ביאַליסטאָק פאָרגעלייגט אַ פלאַן פון אַקטיוועו ווידערשטאַנד, אויב די נאַצים וועלען אָנהויבען דעם די פאַרניכטונגס־אַקציע. זיין פלאַן איז אָנגענומען געוואָרען און די חברים זיינען צוגעטראָטען צו די פאַרבאַרייטונגען (זאַמלען געווער אד״גל). ער האָט אַ סך מיטגעהאָלפען אין דער דאָזיגער אַרבעט.

אין טאָג וועו מרדכי איז אַוועק פון וואַרשעווער געטאָ אין געטאָ ביאַליסטאָק צו איבערנעמען דאָרט די צוגרייטונג און פירערשאַפט פון אידישען אויפשטאַנד, האָט ער באַהאַלטען אין אַ קעסטעל אַ טייל פונם אַרכיוו פון דער „דרור"־באַוועגונג (יונג־

מרדכי טענענבוים־טאַמאַראָוו ע״ה

ציוניסטישע גרופּע) און אַ טייל מאַנוסקריפּטען פון דעם פּאָעט און קדוש יצחק קאָצענעלסאָן. דערצו איז אויך געווען צוגעגעבען אַ צעטעלע, דאַטירט 20 יולי 1942, וואָס פאַרענדיגט זיך מיט די ווערטער „ושלום על החוקר שיוציאן שוב לאור העולם" (באַגריסט זאָל זיין דער פאַרשער וואָס וועט זיי ווידער אַרויסברענגען צום ליכט פון דער וועלט). די באַהאַלטענע מאַטעריאַלען זיינען נאָך דער מלחמה געפונען געוואָרען אין די חורבות פון אַ קעלער אויף דזיעלנע גאַס נומ. 30 אין וואַרשע. איצט געפינען זיך אָלע זיינע שריפטען אין אַרכיוו פון סעקרעטאַריאַט פון „פאַראייניגטען קיבוץ" אין ישראל.

די ערשטע קאַמפּען אין ביאַליסטאָקער אונטערערד, בעת דער ערשטער „אַקציע" געגען דער געטאָ, אין אָנהויב פעברואַר 1943, זיינען טראָגיש דורכגעפאָלען, ד״ה כמעט קיינער אָדער גאָר וויניג פון די דייטשען־רוצחים זיינען פון דער אידישער נקמה פאַרניכטעט געוואָרען. אָנגעלערנט פון אָט דער דערפאָרונג אין ביאַליסטאָק, האָבען שפּעטער אָלע שוין געזוכט צו פאַראייניגען די קאַמפס־גרופּעס אונטער אַן אייניהייטליכער קאָמאַנדירונג. ענדלעך האָט אונזער ביאַליסטאָקער קעמפּערישע און צום העלדישען טויט אַנטשלאָסענע יוגענט (צווישען זיי איז אויך געווען חייקע גראָסמאַן) געשאַפען אַן „אַנטי־פאַשיסטישען קאַמפּבלאָק". מרדכי טענענבוים, צוזאַמען מיטן קאָמוניסט דניאל מאַשקאָוויטש, זיינען אויסגעקליבען געוואָרען אָלס פאַרזיצערס.

חברים. פאַר אָט דער טרייקייט האָט ער באַצאָלט מיט זיין לעבען, מען רעכענט אַז ס׳איז געווען אַ מסירה. די געסטאַפּאָ האָט אים אין אַ געוויסען טאָג געזונמען און נאָך דעם זעלביקען טאָג דערמאָרדעט.

דעם 2־טען אַפּריל 1943 האָט מרדכי געשריבען אַ בריוו צום פּוילישען אונטערערד אין ביאַליסטאָקער קרייז, בעטענדיג געווער פאַרן אידישען ווידערשטאַנד. דער אַ בריוו איז אייגענט־ליך געווען שוין אַ תשובה אויף דער טענה פון די פּוילישע מאַכט־אָרגאַנען אין אונטערגרונט, אַז זיי האָבען אַליין נישט קיין סך געווער. דער בריוו ווערט פאַרענדיגט מיט אָט די ווערטער:

מיר קענען ניט וואַרטען. יעדער טאָג קען ברענגען דאָס אַרויספיר פון די אידען צו דער שחיטה. דער מאַמענט איז נישט פאַסיג פאַר פּאָליטישע „דינגענישען". מיר וועלען זיך צו אייך, פאַרשטייער פון פרייען פּוילען, אַלס ביירגער פון דער מלוכה. צוויי הונדערט גראַנאַטען, אַ פּאָר צענדליג רעוואָלווערען וועלען נישט האָבען קיין אַנטשיידענדיגע באַדייטונג אינם גורל פון לעצטען טאָג פונם צווייט־גרעסטען געטאָ אין פּוילען (נאָך וואַרשע — ביאַליסטאָק. ה.פ.)... מיר דערוואַרטען אייער אַנטשלוס און האָפענען, אַז אין לעצטען מאָמענט וועט איר געדענקען וועגען אייער פאַראַנטוואָרטליכקייט פאַר גאָט און פאַר דער געשיכטע.

די אידישע קעמפער האָבען דאָס געווער פון די פּוילישע אונטערגרונט־פירער נישט באַקומען.

פון ביאַליסטאָק, אין יולי 1943, האָט מרדכי געשיקט אַ לאַנגען בריוו צו זיין שוועסטער תמר אין ארץ־ישראל. דאָרט שילדערט ער די פאַרניכטונג פון די אידען אין פּוילען און ער באַשרייבט ווי זיין מוטער און אַנדערע קרובים זיינען אומגעקומען. ער דערציילט אויך וועגען דער זעלטענער, ממש לעגענדאַרישער אונטערערד־אַרבעט פון זיין חבר'טע טעמע שנייידער־מאַן, וואָס האָט געפירט אירע וואונדערליכע אַקטיוויטעטען אַלס העלפערין און טרייסטערין פון די אידען אין די געטאָס, חוץ דירעקטע אַנטי־נאַצישע קאַנספּיראַטיוויע אַרבעטען, ווי פירען גענלט, געווער און דאָקומענטען, אונטער פאַרשטעלטען נאָמען פון אַ פּאָלקע (וואַנדאַ מאַיעווסקאַ), און וועגען איר דערמאָרדונג. זיין בריוו צו דער שוועסטער פאַרענדיגט מרדכי מיט די ווערטער:

וען מיר וואָלט שטאַרק געווען גיין אין דעם — פאַרן פרייז פון מיין ערע, געגען וויללען — וואָלטען מיר זיך נאָך געזען. אָבער איך וויל נישט. נאָפּלייווען! (אַ שפיי צו טאָן). און דו וועסט דאָך נישט וויינען?! דאָס העלפט גאָרנישט. איך וויים דאָך פון דערפאַרונג. איז נאָך אייגער: די מאַמע, וואַנדע און איך **).

אין היסטאָרישען קאַמף פון די ביאַליסטאָקער העלדען אין אויגוסט 1943, וועו ס'האָט זיך אָנגעהויבען די לעצטע און גרעסטע אויסמאָרדונג פון די ביאַליסטאָקער אידען, האָט מרדכי, וועלכער איז געווען אַדורכגעדרונגען מיט אומבאַגרעניצטער העל־דישקייט און איבערגעבענקייט, שטאַרק באַווירקט אינם דאָזיגען גייסט די אָנדערע קעמפער. פון דעם האָט זיך געמומען זייער העלדען־מוט, וואָס האָט דערמעגליכט זיי, די פּאָר הונדערט קעמפער, מיט אָרימע באָוואָפענונג, צו פירען אַ קאַמף געגען איבער דריי טויזענט דייטשע סאָלדאַטען, באָוואָפענטע מיט דער מאָדערנסטער אַמוניציע (בשעת די קאַמפען דעם 17־טען אויגוסט 1943 האָבען זיי באַנוצט אויך טאַנקען און אַראָפּלאַנען), און אויסצוהאַלטען אַ חודש פון אומאויפהערליכע קאַמפען. דער 27־יעריגער מרדכי טענענבוים איז געווען זייער קאַמאַנדיר אין נאָמען פון דער אידישער קאַמף־אָרגאַניזאַציע.

**) דער אומגעהויער־אינטערעסאַנטער בריוו איז אָפּגעדרוקט געווא־רען אין „ייוואָ־בלעטער" (אָרגאַן פון אידישען וויסענשאַפטליכען אינסטיטוט), באַנד 27, נומ. 5, 1946. ער איז אויך איבערגעדרוקט געוואָרען אין באַ־רימטען בוך פון ד"ר מ. דוואָרזשעצקי: זכרונות וועגען ווילנער געטאָ: „ירושלים דליטא אין קאַמף און אומקום". אין אָט דעם בוך וועלט, אַגב, דערמאָנט אין שייכות מיט די פאַרבינדונגען וואָס מ. ט. האָט געהאַט מיט חלוצים־אָרגאַניזאַציעס אין אַנדערע שטעט, דער נאָמען פון יונגען ג. כמעל־ניק, אַלס העלדישער פירער פון דער החלוץ־גרופּע אין ביאַליסטאָק. דאָס איז מסתמא איינער פון די צוויי זין פון באַקאַנטען ביאַליסטאָקער כלל־טויער און פּועלי־ציון־פירער מאָקס כמעלניק — דער זון פון אַלטען, לאַנג־יאָריגען פאָרזיצער פון אידישען שפּיטאָל אויף נייטשטאָט, וואָלף כמעלניק.

אין דעם טאָל פון שטויב און אַש

פון ראָזא נעווואַראָווסקא

איך טראָג זיך דורך די שטעט, וואָס זיינען געווען אונזערע אידישע שטעט.
פאַרגויאישט איצט זיינען די שפּורן פון די 6 מיליאָן לעבנס.
נאָר פון אונטער דער ערד הער איך די ניט פאַרשטילטע שטימען פון אידישקייט.

איך הער דעם קול פון מיין פאָלק,
עס טראָגן מיך די קולות,
איך הער די הימנען פון אידישער הייליקייט.
עד לב השמים אין עליונות
פליט
די מאָנונג פון די קדושים.

לזכרון

עס ברענען נאָך די פייערן פון די גענטאָס — זעט און הערט!
יעדע שקיעה טראָגט אויף די פליגלען זייערע פלאַמען.
אַלע וואָסערן פון דער ערד
טראָגען אום זייערע קולות.
דעם שמע פון אַלע קדושים
באַהאַלט די אייביגקייט —
פאַר אַלע אייביגקייטען.

ווי מען זעט פון זיין לעצטען בריוו צו דער שוועסטער אין ארץ־ישראל, האָט ער קלאָר געוואוסט וואָס עס דערוואַרט אים, אָבער ער האָט גאָרנישט געטראַכט וועגען זיך ראַטעווען. ער האָט ביזן לעצטען מאָמענט דערפירט זיין שליחות מיט ווירדע און טרייהייט, ווי עס ווערט דערציילט אין אַלע באַריכטען ביאַליסטאָקער אויפשטאַנד. די פּערזענליכע אומגליקען, צו־ערשט די דערמאָרדונג פון זיין מוטער און שפּעטער (אין יאַנואַר 1943, אין די ערשטע וואַרשעווער געטא־קאַמפען) פון זיין אים אַזוי נאָענטער טעמע, האָבען נישט געבראָכען זיין שטאָלענעם כאַראַקטער, הגם זיינע ליידען זיינען געווען אומבאַשרייבליך גרויס.

וועו ס'איז שוין פאַרשוואונדען יעדע האָפענונג און ס'איז שוין נישט געווען קיין שום מעגליכקייט צום פאַרטיידיגונג־און וויידערשטאַנד־קאַמף, איז ער באַאַנגען זעלבסטמאָרד, צו־זאַמען מיט זיין קאַמאַנדירונגס־חבר דניאל מאַשקאָוויטש.

לויט דער באַהויפטונג פון ד"ר שמעון דאַטנער, וואָס האָט געפירט אַ פאַרטיזאַנער־קאַמף אין די וועלדער אַרום ביאַליסטאָק און האָט דער ערשטער אָפּגעדרוקט (אין פּויליש) אַ בראָשור וועגען דעם לעצטען קאַמף פון ביאַליסטאָקער געטא, האָבען מרדכי־טענענבוים־טאַמאַראָו און דניאל מאַשקאָוויטש זיך פריי־ווילליג געטויטעט, כדי נישט אַריינצופאַלען לעבעדיקערהייט אין די הענט פון די דייטשען.

אַזוי האָט זיין יונגען לעבען פאַרענדיגט, צווישען די מאַר־טירער־קעמפער פון ביאַליסטאָקער געטא, דער וואונדערליך־הערָאישער, כמעט לעגענדאַרער (נאָך אַפילו ביים לעבען) מרדכי טענענבוים. ער האָט מיטן פרייז פון זיין אייגענעם לעבען אייג־געקויפט די רומפּולע אויסצייכענונג פאַר זיין פאָלק — נישט צו לאָזען זיך אויס'הרג'ענען אומבאַשטראָפט. ער האָט געשטרעבט אַוועקצולייגען וואָס מער רוצח'ישע שונאים פון אידישען פאָלק, און אונזער פאָלק טאָר אים, און נאָך פילע העלדען וויי ער, קיינמאָל נישט פאַרגעסען.

שמחה בונים דער עסיג־מאַכער

(שטריכען צו אַ זעלטענער ביאַליסטאָקער גע־
שטאַלט צו זיין 20־סטען יאָרצייט, כ׳ טבת, דעם
27־סטען דעצעמבער 1966)

פֿאַרצייכענט פון זיין זון

אליהו פֿאַרבשטיין, ישראל

מיין גאָטזעליגער פאָטער, דער אויסגעלייטערטער מאַר־
טירער, ר׳ שמחה בונים פֿאַרבשטיין ע״ה, איז געבאָרן געוואָ־
רען אין יאָר 1898 אין אונזער היימשטאָט ביאַליסטאָק, אַלס זון
פון דעם באַוואוסטען שטאָטישען מוהל, ר׳ אליהו פֿאַרבשטיין ע״ה
און אייניקעל פון דעם באַליבטען כלל־טוער און אָנגעזעענעם
בעל־הבית, ר׳ בונים דער עסיג־מאַכער (וועגען מיין עלטער־
זיידען איז געווען געדרוקט אַ לענגערער אַרטיקעל פון זיידעל
כאַבאַקי אין דער „ביאַליסטאָקער שטימע״ פון אַפּריל 1957,
נום. 278).

שוין אינגעלווייז האָט זיך מיין פאָטער אַרויסגעוויזען אַלס
בראַנד־פייער און אַ כל־בו׳ניק, פעאיג און געראָטען צו אַלץ.

טראָץ דעם, וואָס ער האָט יונגערהייט שוין געמוזט איבער־
נעמען דעם יאָך פון פרנסה און אָנפירען די עסיג־פאַבריק, ווען
זיין פאָטער, מיין זיידע, איז אין יאָר 1921 געשטאָרבען נאָך אַ
שווערער אָפּעראַציע אין בערלין, און ניט קוקענדיג דערויף,
וואָס ער איז געוואָרען דער אייניציגער ברויט־געבער אין הויז,
האָט ער דאָך געפונען צייט און ענערגיע פאַר געזעלשאַפטלי־
כער אַרבעט.

אַלס זון פון אַ חסידישער משפּחה, האָט ער זיך אין זיין
יוגענט אָנגעשלאָסען אין דער אַרטאָדאָקסישער באַוועגונג פון
די „צעירי אגודת ישראל״, געגרינדעט אַן אָפּטיילונג אין שטאָט
און אויך אַרומגעפאָרען אָגיטירען אין דער פרעמד. מיט פלאַ־
מיגען וואָרט פון די בימות און פליסיגער פעדער אין די צייטונ־
גען האָט ער פאַרשפּרייט דעם אַרטאָדאָקסישען גדאַנק. ער איז
אָבער אויך געווען טעטיג אין צענדליגער וואויליקעטיגע אינ־
סטיטוציעס אין שטאָט און איז אויך אויסגעוויילט געוואָרען פון
זיין פאַרטיי אין דער ביאַליסטאָקער קהילה און שטאָט־ראָט.

מען פלעגט צו אים קומען נאָך אַ טובה אָדער אַן עצה,
אַפילו אום שבת, און באַלד נאָך דער הבדלה פלעגט ער זיך נעמען
ערליידיגען דעם פאַרלאַנגטען ענין. ער איז באַוואוסט געוואָרען
אַלס אייניער פון די געטרייסטע און אָנגעזעענסטע כלל־טוער פון
דער אַמאָליגער אידישער ביאַליסטאָק.

ווען עס איז אויסגעבראָכען די צווייטע וועלט־מלחמה, האָט
ער געהאַט אַ געלעגנהייט זיך צו ראַטעווען, אָבער ער איז
פאַרבליבען אין שטאָט צו העלפען זיינע ברידער און שוועסטער.

ר׳ שמחה בונים איז געבליבען אַליין, נאָכדעם ווי זיין פרוי
און קינדער זיינען אַרויסגעפירט געוואָרען אין יאָר 1941 קיין
סיביר, אָבער דער אומגליק האָט ניט צעבראָכען זיין מוט. אין
דער צייט פון דעם ריזיגען צושטראָם פון פּליטים, ווען אידען
פון פוילען זיינען אָנטלאָפּען קיין ביאַליסטאָק פון די דייטשע
שחיטות, וואָס האָבען זיך דאָרט אָנגעפאָנגען נאָך אַ צייט פריער,
האָט ר׳ שמחה בונים בריַיט צעעפענט זיין הויז פאַר יעדען פאַר־
וואָגלטען און עלענטען פליכטלינג און זיי באַזאָרגט מיט אַ
היים, געלעגער און שפּייז. מענטשען האָבען זיך ביי אים אויפ־
געהאַלטען אין יעדען ווינקעל פון הויז און ער האָט איינגע־
שטעלט זיין לעבען צו ראַטעווען זיי פון געפאָר. ער האָט אויס־
באַהאַלטען ביי זיך אַ סך אידען, וועלכע מען האָט געדאַרפט
פאַרשיקען אָדער אומברענגען.

פונקט ווי אין די פרידענס־צייטען אין דער רואיגער ביאַ־
ליסטאָק, וועו ר׳ שמחה בונים פלעגט דערפרייען אידישע הער־
צער מיט זיין אַרבעט פאַר טובת הכלל, הילף צו אָרימע פאַ־
מיליעס און זיין געזונטען הומאָר און זעלטענעם געזאַנג ביי
חתונות; אָט פונקט ווי ער פלעגט אויפמונטערן אידישע גע־
מיטער מיט זיינע תפילות אין ימים־נוראים, ווי אויך שבתים
און ימים־טובים ביים עמוד — אַזוי האָט ער דערקוויקט אידישע
לעבענס אין דער ביאַליסטאָקער געטאָ אונטער די נאַציס.

אַ גאָר וויכטיגער אויפטו אין זיין רעטונגס־אַרבעט אין
ביאַליסטאָקער געטאָ אונטער די נאַציס איז געווען די קיך פאַר
הונגעריגע אידען, וואָס ער האָט אויפגעשטעלט אין דער וויי־
בערישער שול אין שמואל ציטרינ׳ס בית המדרש. דער אידען־
ראַט האָט אַסיגנירט אויף דעם צוועק אַביסעל געלט און דאָס
איבעריגע האָט ר׳ שמחה בונים אַליין געשאַפען. אין דער קיך
פלעגט ער פאַרזאָרגען כשר׳ע, געשמאַקע און נאַרהאַפטע מאָל־
צייטען און מחיה נפשות זיין אַ סך פאַרשמאַכטע מענטשען.

אין יאָר 1943 האָט ר׳ שמחה בונים איינגעאָרדענט אין
דער זעלבער ווייבערשער שול אַ געזעלשאַפטליכען סדר פאַר
עטליכע הונדערט אידען, וועלכע האָבען אונטער די אומשטענ־
דען ניט געקענט אָפּריכטען קיין סדר ביי זיך אין הויז. אומפאַר־
מעגליכע מענטשען האָבען דערפון גענאָסען אינגאַנצען אומזיסט.
ער האָט דאָן געהאַלטען פאַר דעם עולם אַ רירענדע רעדע און
אַלע האָבען זיך באַגאָסען מיט זודיגע טרערען.

פון ביאַליסטאָקער געטאָ איז ר׳ שמחה בונים פאַרשיקט
געוואָרען אין אוישוויץ און אויך דאָרט, אין יענעם גיהנום, האָט
ער אַרויסגעוויזען גרויס איבערגעגעבענקייט צו זיינע ליידענדע
ברידער. ער האָט אַראָפּגעגומען אַ פּאָר שיך פון זיינע אייגענע
פיס און עס אָוועקגעגעבען צו אַ צווייטען בארוועסען אידען.
ער האָט זיך אָבער אַליין פארקילט, באַקומען אַן אָנטצינדונג
אין די פיס און איז געשטאָרבען אין אוישוויץ כ׳ טבת, דעם
27 דעצעמבער 1946, עטליכע חדשים פאַר דער באַפרייאונג.

אַזוי האָט הייליג געלעבט און איז הייליג געשטאָרבען אייַ־
נער פון די אידעאַלסטע ביאַליסטאָקער כלל־טוער, און צו דעם
איצטיגען 23־סטען יאָרצייט פון חורבן ביאַליסטאָק ווערט זיין
נאָמען און אָנדענק דערמאָנט מיט יראת הכבוד און ערפורכט.

די בעסטע תפילה

פון **יצחק אייבראַמסאָן**

ווי די גראָזען,
ווי די בלומען,
יאָרען גייען,
יאָרען קומען.

יעדער יאָר
די זעלבע תפילה:
מען בעט ביי גאָט
סליחה ומחילה.

צו קיין מענטש
טו קיין שלעכט;
זיי צו יעדען
גוט און רעכט.

סליחה בעטען
אַלע יאָרען,
וועסט דו דאָן
גאָר פאַרשפּאָרען.

אום יום כיפור
„יזכור״ זאָגסט,
נאָך די טויטע
ווייַנסט און קלאָגסט.

הער מיין עצה,
זאָלסט אויך געדענקען
פאַר נויטבאַדערפטיגע
דיין געלד צו שענקען.

וועט דיין תפילה
ווערען אָנגענומען
און אַ חתימה טובה
דו וועסט באַקומען.

ביאַליסטאָק אויף איסט בראַדוויי

(געדאַנקען און שטימונגען)

פון מ. באַביטש

אין אַ פרילינגס־טאָג בין איך אָנגעקומען מיט דער סאַבוויי אויף איסט בראַדוויי, די גוט־באַקאַנטע גאַס פון אידישען געזעלשאַפטליכען לעבען; די גאַס, וואָס איז איבערפולט מיט די בעסטע עראינערונגען פון אידישען דור עמיגראַנטען. יעדעס מאָל וואָס איך קום אין דער נאַכבאַרשאַפט באַוואונדער איך ווי שנעל עס בייט זיך די באַפעלקערונג אין דער אַמאָליגער אידישער גענט. אָט די געגענט איז איצט פאַרביטען מיט שפּאַנישע און שוואַרצע תושבים. אפילו די צאָל אידישע קראָמען ווערען וויניגער און זייער פּלאַץ פאַרנעמען פאַרטאַריקאַנער. אידען זיינען גאָר וויניק פאַרבליבען. אין דעם „העסטער פּאַרק" זיינען געצייַלטע אידען געזעסען אויף די בענק, אָבער אידען, וואָס האָבען שוין קיין מוט און קרעפטען אַריבערצוציען זיך אין אַ נייער אידישער געגענט.

איך האָב שטענדיג ליב געהאַט די איסט בראַדוויי גאַס, וואו עס געפינען זיך די אידישע צייטונגען, דער „טאָג" און „פאָרווערטס"; אָבערליי אידישע געזעלשאַפטען, וואו פון גרויסען ניו יאָרק קומען טויזענטער אידען צו מיטינגען און זיך אויס־לעבען געזעלשאַפטליך; די אידישע גאַס, וואו עס געפינט זיך דער ביאַליסטאָקער צענטער.

ביים אָנקומען דאָ אין ניו יאָרק מיט 45 יאָר צוריק האָב איך אָפט באַזוכט די אידישע בראַדווייַ. עס איז איבערפולט געווען מיט אידישער יונגווארג, וואָס האָבען אומרואיג געחלומט פון איבערבויען די געזעלשאַפט אין אַ וועלט פון יושר; זיי האָבען געבויט יוניאָנס, אידישע שולען, אידיש טעאַטער, אידישע לי־טעראַטור. אין „העסטער פּאַרק" און אַרום דער געביידע פון „פאָרווערטס", פלעגען פאַרקומען היציגע דעבאַטעס פון לינקע און רעכטע — אָבער פון דעם איז גאָרנישט פאַרבליבען.

אין אַמעריקע קומט פאַר אַ שטענדיגע וואַנדערונג פון דער באַפעלקערונג. די אידען פון דער איסט סייד האָבען פראָגרעסירט אין זייער לעבען. זיי האָבען שווער געאַרבעט אין די שפּעטער אָדער קליינע געשעפטען; זיי האָבען געבילדעט זייערע קינדער פאַר פראָפעסיאָנאַלען און ביסלעכווייז פאַרלאָזען די אָמאָליגע אידישע געגענט און אַוועק אין נייע און ווייטערע אידישע ישובים.

די „פאָרווערטס"־געביידע מיטן וויסען מאַרמאָר איז פאַר־שטויבט. די באַזוכער אין דער געביידע זיינען דער רוב עלטערע אידען, וואָס קומען צו אַ מיטינג אָדער געשעפטליך. אויף די פאָר טרעפלעך צום אַריינגאַנג טרעפען זיך אַלטע באַקאַנטע, מ׳טיילט זיך מיט אָמאָליגע איבערלעבונגען פון דער ווייטער פאַרגאַנגענהייט.

אויף די טרעפלעך פון „פאָרווערטס" האָב איך מיט קאָרגע 20 יאָר צוריק איינמאָל באַגעגענט זיצענדיג אונזער לאַנדסמאַן, דעם טאַלאַנטפולען פּאָעט און שרייבער — י. סעגאַלאָוויטש. ער איז געזעסען מיטן קאָפּ אָנגעשפּאַרט אויף זיינע הענט. ער איז געווען פאַרטאָן אין טיפען ליידען און צער. מיט אַ קורצער צייט שפּעטער איז סעגאַלאָוויטש געשטאָרבען. זיין פּאָעטישע נשמה האָט ניט געקענט איבערטראָגען דעם אידישען חורבן אין מזרח־אייראָפּע.

כ׳האָב מיך געלאָזט גיין צו דער געביידע פון „ביאַליסטאָקער צענטער". די רעכטע זייט, וואו עס געפינען זיך די אידישע צייטונגען, איז פאַרבליבען ווי אַמאָל. אַלטע און אָפּגעלאָזטע בנינים, וואו עס געפינען זיך נאָך אַ צאָל אַרטאָדאָקסישע אינ־סטיטוציעס. אָבער די לינקע זייט, וואו עס פאַנגט זיך אָן די שטאָט־ביבליאָטעק — איז פולשטענדיג איבערגעבויט. דאָרט זיי־נען אַראָפּגענומען געוואָרען אַלע אַלטע הייזער און ריזיגע צוואַנ־ציג־שטאָקיגע געביידעס מיט גערטנער זיינען אויסגעבויט. ס׳איז פאַרבליבען פון פריער בלויז די געביידע פון ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים, וואָס זעט זיך אָן מאַיעסטעטיש מיט זיינע צען שטאָק, מיט דעם שיינעם פאַרקעל פאַר די זקנים, מיט באַקוועמע בענק, ביימער און פלאַנצונגען.

איך בין צוגעגאַנגען צו דער געביידע און עס באַטראַכט ווי צום ערשטען מאָל. איבערן אַריינגאַנג זיינען אויסגעקריצט די ווערטער „ביאַליסטאָקער צענטער". איך האָב מיך דערמאָנט אין מיין ערשטען באַזוך מיט 45 יאָר צוריק. עס איז אויך געווען אַ פרילינגס־טאָג. אויף דעם פּלאַץ פון דער גרויסער געביידע איז דאָן געווען אַן אַלטער בנין. מיט טרעפלעך בין איך אַריין־געקומען אין לאָקאַל פון די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט. עס איז באַשטאַנען פון צוויי לאַנגע צימערן. אַרום די טישען זיינען געזעסען עטליכע מיטעל־יאָריגע לאַנדסלייט, וואָס האָבען טשי־קאָווע באַטראַכט דעם נייעם „גרינעם". איך האָב ביי די שפּע־טערע באַזוכען זיך באַקאַנט די פאַלגענדע טוער: דזשאָזעף ליפּ־ניק, ירחמיאל ליפּשיץ, זעליג וויקטאָר, לייב קאָהן, אַלטער קו־שעס, סעם נאָוויק, יודל גאָלד, דער ליטעראַרישער אייזמאַן און פילע אַנדערע.

עס איז געווען אַן אָרימע היים אָבער פול מיט אַקטיוויטעט, וואו עלנדע עמיגראַנטען האָבען געפונען אַ נייע היים — אַ צווי־טע ביאַליסטאָק אויף איסט בראַדוויי אין ניו יאָרק. און אָט אַרום דעם נייעם ביאַליסטאָק זיינען פאַראייניגט געוואָרען די געזעל־שאַפטען: סומך נופלים, ביקור חולים, יאָנג מענס בראַדערלי לאָוו, בריקלייערס פאַראיין, פיינטערס פאַראיין, ברענטש 88 אָר־בעטער־רינג, ליידיס עקזילערי, קאַטערס קלוב און יוגענט קלוב פון לעצטענס־אָריבערגעקומענע און אַנדערע געזעלשאַפטען. אַלע זיינען געווען פאַרנומען מיט געבען דערמוטיגונג און פריינטשאַפט און אַרויסהעלפען די נייע עמיגראַנטען און אָפט געהאָלפען גע־פינען פרנסה. אַלע צוזאַמען זיינען געווען פאַרנומען מיט העלפען דער היים ביאַליסטאָק, מיט געלט־שטיצע נאָכן ביאַליסטאָקער פאָגראָם, די רעליף־אַקציע נאָך דער ערשטער וועלט־מלחמה און די הילף פאַר די רעשטלעך לעבען־געבליבענע נאָכן אום־קום פון דער אידישער ביאַליסטאָק נאָך דער צווייטער וועלט־מלחמה.

אינם יאָר 1929 איז פאַרווירקליכט געוואָרען דער לאַנג־יאָריגער חלום און ס׳איז אויסגעבויט געוואָרען די פרעכטיגע צען־שטאָקיגע געביידע, וואו עס געפינט זיך דער ביאַליסטאָקער צענטער און מושב־זקנים.

איך עפען אויף די שווערע אייזערנע טיר פון ביאַלי־סטאָקער צענטער און מושב זקנים און קום אַריין אין דער שיינער לאַבי. עטליכע זקנים זיצען אויף די בענק. לינקס איז דער אָפּיס און אַנטקעגען דער אוידיטאָריום. אין דער אָפּענער טיר זע איך ווי מ׳בויט דאָרטען איבער דעם פּלאַץ. איך קלאָפּ אָן אין טיר פון פריינט דוד סאַנ׳ס צימער און קום אַריין. דוד

סאָן זיצט ביים שרייב־טיש. ער באַגעגענט מיר מיט אַ פריינט־ליכען שמייכעל. איך זעץ זיך אַנטקעגען אים.

מיר שמועסען וועגען אַלץ וואָס האָט אַ שייכות מיט ביאַ־ליסטאָקער טעטיגקייט. דער ביאַליסטאָקער צענטער וואָס שטייט אין פאַרבינדונג מיט דער גאַנצער וועלט, וואו ס׳איז נאָר דאָ אַ אידישער ישוב. עס איז דאָ טעטיגקייט פון ביאַליסטאָקער אין יאָהאַניסבורג, מעלבורן, בוענאָס אייראָס, מעקסיקאָ, פאַריז, תל אָביב און אפילו פאַרבינדונגען מיט איינצעלנע, פאַרוואָגלטע לאַנדסלייט אין דער חרובער ביאַליסטאָק. די „ביאַליסטאָקער שטימע" דערגרייכט אָט די אַלע לאַנדסלייט איבער דער גאָראָר וועלט.

פריינט דוד סאָן שמועסט. איך הער זיך צו און באַטראַכט אים דעם איצט עלטערן מענטשען מיטן מידען פנים. איך דער־מאָן זיך אין אונזער ערשטער באַקאַנטשאַפט אין ביאַליסטאָק אינם יאָר 1920. ער איז געקומען אַלס דעלעגאַט פון די לאַנדס־לייט אין אַמעריקע טאָן רעליף־אַרבעט. איך בין געשטאַנען גרייט מיט די טשעמאָדאַנעס, צום לויפען פון פויילען אין דער וועלט אַריין. מיר זיינען ביידע געווען גאָר יונג. זיין ערשטער אייndרוק אויף מיר איז געווען אַ וואָרימער. ער האָט אויסגעזעען אַזוי יונג, אינגער ווי זיינע 30 יאָר. איז געווען פול מיט ענערגיע און פלענער פאַר דער אַלטער ביאַליסטאָק און דער נייער ביאַליסטאָק אויף איסט בראָדוויי אין נ״ו יאָרק.

איצט, נאָך 45 יאָר, זיצען מיר ביידע עלטערע מענטשען, איינער אַנטקעגען צווייטען. — ער איז ניט ביים בעסטען געזונט. ער רעדט וועגען איבערבויען דעם בנין ביאַליסטאָק אויף איסט בראָדוויי. מענטשען פון זיין עלטער נעמען דאָס לעבען לייכטער און גענישען פון די מאַטעריעלע אָדער גייסטיגע אַנזאַמלונגען אין די אינגערע יאָרען. אָבער דוד סאָהן קלערט גאָרניט פון „ריטייערן", אָדער נעמען לייכטער די שוועריקייטן זאָרגען פון אַר־בעטען. ער פירט אָן מיט אַן אַקציע פון איבערבויען די גע־ביידע, כדי עס זאָל ווערען גאָר אַ מאָדערנע היים פאַר אַלטע לייט מיט די לעצטע מאָדערנע באַקוועמליכקייטען, מיט אַ מא־דערנעם שפיטאָל פאַר די קראַנקע און אינוואַלידען. דוד סאָהנ׳ען העלפען טאָקע אַרויס אונזערע לאַנדסלייט, אָבער דאָס רוב זיינען שוין פון מיטעלען און העכערן עלטער, וואָס העלפען מיט אַלע קרעפטען אָנצוגיין מיטן איבערבויען.

דוד סאָהן האָט אויך אָנדערע פלענער פאַר ביאַליסטאָק אויף איסט בראָדוויי. ער פלאַנעוועט אין דער באַנייטער געביידע צו שאַפען אַ מוזעאום און אַרכיוו ביאַליסטאָק — צום זכרון פון דער אומגעקומענער היים־שטאָט. ער האָט אָנגעזאַמעלט אַ גרויסע צאָל אַרכיוו־מאַטעריאַלען, וויסענשאַפטליכע און ליטעראַרישע ווערק אַרויסגעגעבען פון ביאַליסטאָקער געלערנטע און שרייבער, בילי־דער און סקולפטורען און אָנדערע וויכטיגע מאַטעריאַלען. איך ווינטש עס זאָל מקויים ווערען: אַ ביאַליסטאָקער מוזעאום און אַרכיוו־ביבליאָטעק אין בנין ביאַליסטאָק אויף איסט בראָדוויי, ניו יאָרק, פאַר דער צוקונפט, פאַר דער אידישער געשיכטע.

עס פעלען אָבער אויס קרעפטען, באַמערקט דוד סאָהן מיט גרויס באַדויערן. אונזער ביאַליסטאָקער שאַפענדע אינטעלי־גענץ שרינקט, ווערט וויניגער. עס זיינען אַוועק אין אייביגער רו — יעקב קרעפליאַק, הערמאַן פראַנק, דוד קלעמענטינאָווסקי, ד״ר חיים שאָשקעס און לעצטענס יעקב פּאַס.

איך בין צופרידען צו הערען, אַז אונזער לאַנדסמאַנשאַפט אין ניו יאָרק פאַרמאָגט נאָך אַלץ פיל וויטאַליטעט, כאָטש אונזער דור עלטערט זיך. איך ווייס, אַז עס זיינען דאָ אַ צאָל אינגערע טוער, ווי די לעצטע־יאָרען־אַריבערגעקומענע און קינדער פון די טעטיגע לאַנדסלייט. אָלע ווייסען, אַז די ביאַליסטאָקער טעטיג־קייט אין ניו־יאָרק זעט זיך שטאַרק אָן, ווי למשל די יערליכע טעאַטער־אונטערנעמונגען און באַנקעטען, צו וועלכע עס קומען עטליכע טויזענט לאַנדסלייט. אָט די אָטפע צוזאַמענקונפטען אין אוידיטאָריום פון צענטער, ספּעציעל די יערליכע יזכור־פאָר־זאַמלונגען נאָך די אומגעקומענע פון אונזער היים־שטאָט ביאַ־ליסטאָק. די אידישע געזעלשאַפט שאַצט אָפּ ווי געהעריג די „ביאַליסטאָקער שטימע", פּעריאָדישע אויסגאַבע פאַר די לאַנדס־לייט איבער דער גרויסער וועלט, וואו עס ווערט פאַרצייכענט יעדע וויכטיגע אַקטיוויטעט און די צאָל אויסגאַבען האָט דער־גרייכט כמעט דעם נומער 300. אונטער דער רעדאַקציע פון דוד סאָהן באַטיליגען זיך אַ צאָל מיטאַרבעטער פון אַלע ישובים, וואו ביאַליסטאָקער געזעלשאַפטליך לעבען עקזיסטירט. איך קלער, אַז קיין לאַנדסמאַנשאַפט אין אַמעריקע האָט ניט אַרויס־געוויזען אַזוי פיל לעבען און טעטיגקייט, ווי די ביאַליסטאָקער אויף איסט בראָדוויי.

דער שמועס פון דוד סאָהן און מיר מאַכט פאַר מיר קלאָר וואָס פאַראַ גרויסע פאַראַנטוואָרטליכקייט עס איז אַנצופירען מיט אַ היים פאַר עלטערע מענטשען, וויפיל מאַטעריעלע און גייס־טיגע קרעפטען מ׳דאַרף האָבען, כדי די לאַנדסמאַנשאַפט זאָל קענען אָנגיין מיט דער טעטיגקייט פון ביאַליסטאָקער צענטער. עס קלינגט דער טעלעפאָן. דוד סאָהן פאַרטיפט זיך אין אַ שמועס מיט עמיצען.

איך פאַרקוק זיך צום פאַרטרעט אויף דער וואַנט: דער ביאַליסטאָקער שטאָט־זייגער און קראָמען אַרום, געמאָלען פון באַרימטען מאָלער און לאַנדסמאַן בען פון פאַריז. איך טראַכט פון דער אומגעקומענער היים־שטאָט, וואו אַלע הייזער זיינען פאַרניכטעט געוואָרען, עס איז אויסגעבויט געוואָרען אַ נייע שטאָט מיט בריייטע גאַסען און ביימער פון די זייטען. די הייזער זיינען דאַרטען באַזעצט מיט קריסטליכע תושבים, קיין אידען וואויענען ניט אין די נייע הייזער, זיי זיינען ניט אַריבער אין נייע קוואַרטאַלען ווי דאָ אין אַמעריקע, נאָר זיינען פאַרניכטעט גע־וואָרען פון די מענטשען וואָס הייסען דייטשען.

איך דערמאָן זיך מיין לעצטען באַזוך אין ביאַליסטאָק אין יאָר 1929. איך בין געשטאַנען אויפן מאַרק־פּלאַץ לעבען דעם שטאָט־זייגער. אַ צענדליג אויטאָבוסען זיינען דאָרט געשטאַנען. פּלוצלונג האָט דער פּוילישער פאָליציאַנט אַ פּייף געטאָן און אַלע אויטאָמאָבילען האָבען זיך אַ לאָז געטאָן אין אַלע ריכטונגען מיט איין מאָל. פּלוצים איז געוואָרען די שטאָט אָפּגעלייdיגט פון אידען, אַזוי פּוסט, אַזוי ליידיג... אונזער היים־שטאָט איז היינט פאַרבליבען פּוסט און ליידיג פון אידען, נאָכקעט וויי נאָך אַזאַ גרויזאַמער קאַטאַסטראָפע...

דוד סאָהן האָט פאַרענדיגט זיין טעלעפאָן־שמועס און מיר זעצען־פאָר אונזער געשפּרעך. דער ביאַליסטאָקער צענטער דאָרף אַ גרויסע סומע אויף איבערצובויען די היים פאַר עלטערע מיט־גלידער. זעט אויס, אַז די ביאַליסטאָקער וועלען העלפען איבער די קרעפטען.

עס וועט זיין גוט — פאַרזיכער איך אים — עס וועט גאָר שנעל זיין אַן איבערגעבויטער מושב זקנים מיט אַלע מאָדערנע אייניריכטונגען... עס וועט פאַרווירקליכט וועלען אייער טרוים צו שאַפען דעם מוזעאום און אַרכיוו־ביבליאָטעק ביים ביאַליסטאָ־קער צענטער... לאַנדסלייט איבער דער גאָראָר וועלט וועלען נחת האָבען. עס וועלען נאָך זיין פאַר אייך, מר. סאָהן, פילע פרוכטבאַרע יאָרען פון טעטיגקייט פאַר די ביאַליסטאָקער אויף איסט בראָדוויי.

מיר ביידע, עלטערע מענטשען, האָבען וואָרים געדריקט די הענט. איך האָב אים געוואונטשען דערפאָלג.

אַז כ׳בין אַרויס אין דרויסען איז געווען וואָרים און זוניג. כ׳האָב מיך אָפּגעשטעלט לעבען דעם אייזערנעם פאַרקאָן פון גערטענדעל ביים ביאַליסטאָקער בנין. כ׳האָב באַטראַכט פריער די ריזיגע געביידעס און גערטענדלעך פון דער זייט פונם בי־אַ־

ליסטאקער בנין, דאן זיך פארקוקט צו דער צווייטער זייט מיט די אלטע און אפגעלאזטע הייזער. אויפן מיטן גאס האבען זיך געשפילט שפאנישע און נעגערישע קינדער, וואס האבען פאר־נומען דעם פלאץ פון די אמאליגע עמיגראנטען — אידישע קינדער.

כ׳האב געטראכט וועגען דער צוקונפט פון דעם עמיגראנ־טישען דור ביאליסטאקער, דעם בנין ביאליסטאק אויף איסט בראדווי. כ׳האב זיך געפרעגט: ווער וועלען זיין די יורשים? איך האב געטראכט פול מיט האפענונגען, אז די וויכטיגע אר־בעט פון א דור עמיגראנטען וועט ניט פארלוירען גיין — — —

כ׳האב מיר פארגעשטעלט, אז ביים אנהויב פון יאר 2000 וועט די וועלט זיין א בעסערע צום לעבען, אן שרעק פון אטא־מישער פארניכטונג. כ׳האב זיך פארגעשטעלט אז די אלטע זייט פון איסט בראדווי וועט זיין איבערגעבויט מיט ריזיגע, מאדער־נע בנינים און מיט געריטנער. גאנץ איסט בראדווי וועט אויס־זען אנדערש. אבער דער בנין ביאליסטאק וועט עקזיסטירען אויף דער אלט־נייער איסט בראדווי.

מעגלעך, עס וועט פאסירען דאן, מיט פילע יארען שפעטער — א קאר וועט פארבייפארען אין וועלכער עס וועלען זיצען א פאטער מיט זיין בר־מצוה בחור׳ל. דער אינגעל וועט אויס־שטרעקען זיין האנט און פרעגען זיין פאטער: פאפא, וואס פארא געביידע איז עס, וואס איז אויסגעקריצט מיט די ווערטער — ביאליסטאק?

דער פאטער וועט שנעל אפשטעלעזד די קאר און אנהויבען אויפקלערען: זון מיינער, אט די אינסטיטוציע ביאליסטאק האט געהאלפען בויען מיין זיידע און דיין עלטער־זיידע. מיר ביידע שטאמען פון די עמיגראנטען, וואס האבען זיך גערופען ביאליס־טאקער. מיין זון, איך בין א מיטגליד פון דער אינסטיטוציע ביאליסטאק, וואס איך אונטערשטיץ מיט ביישטייערונגען.

דער אינגעל האט זיך דאן שטארק פאראינטערעסירט און געבעטען דעם פאטער: — דערצייל מיר מער וועגען אונזער אפשטאם, וועגען די ביאליסטאקער...

דער פאטער וועט שנעל אפשטעלען די קאר און אנהויבען נאמען פון א שטאט אין פוילען. דארטען האבען געלעבט צענד־ליגער טויזענטער אידען... מ׳האט זיי דארט פארביטערט דאס לעבען... מ׳האט זיי פארפאלגט, באליידיגט און געשלאגען... פרנסה איז געווען וויניג און פילע זיינען געווען פארארימט... זיינען אנגעקומען די דייטשען, אין דער צווייטער וועלט־מלחמה, און פארניכטעט די שטאט ביאליסטאק צוזאמען מיט דער אידי־שער באפעלקערונג, צוזאמען מיט אלע אנדערע אידישע שטעט און שטעטלעך, אינאיינעם מיט די זעקס מיליאן אומגעקומענע אידען אין אייראפע. עס האבען צום גליק נאך פריער עמיגרירט צענדליגער טויזענטער ביאליסטאקער אידען איבער דער גרויס־סער וועלט. אבער דאס רוב זיינען געקומען קיין אמעריקע, איבערהויפט אין דער שטאט ניו יארק. דא האבען זיי געשאפען פילע פאראייגען און געבויט דעם ביאליסטאקער צענטער און א היים פאר עלטערע מענטשען אויף איסט בראדווי. זיי האבען געהאלפען דער אלטער היים־שטאט מיט פיל געלט, זיי האבען דא געהאלפען די עלענדע עמיגראנטען און האבען געטאן פיל וויכטיגע טעטיגקייטען. דער גאנצער דור פון די בויער איז שוין אוועק אין דער אייביגער רו... דאס איז געווען א טרא־גישער דור, וואס האט געליטען צוליב דעם אומקום פון זיינע קרובים, זייערע פריינט און דעם טראגושען אידישען גורל; א דור וואס האט געטרויערט מיט צער און ווייטאג איבער דער אידישער פאלקס־טראגעדיע...

זיי האבען דאס איבערגעלאזט א מאנומענט, וואס הייסט ביאליסטאק, אויף איסט בראדווי.

דער אינגעל האט דעם פאטער געפרעגט: — פאפא, ווער פארוואלטעט היינט צו טאג מיט אט דער וויכטיגער אינסטי־טוציע?

— מיין זון — האט דער פאטער געענטפערט — אויב א בוים האט גוטע וואורצלען וועט עס וואקסען פאר לאנגע דורות, ווי די רעדווואוד, די ריזיקע ביימער אין קאליפארניע; צווייגען וועלען וועלקען, אבער אויב די וואורצלען זיינען שטארקע, וועל־לען שטענדיג נייע צווייגען און בליעכצען ארויסקומען. עס זיי־נען פארען יורשים — האט דער פאטער פארגעזעצט — וואס האבען געירש׳נט פון זיערע זיידעס און באבעס דעם רעספעקט פאר דעם מאנומענט: ביאליסטאק. עס איז אמת, אז די צאל איז ניט גרויס. דער לעבענס־שטראם האט דאס רוב קינדער פון עמיגראנטען־דור פארטראגען אויף די כוואליעס פון שטורמדיגען אמעריקאנער לעבען. אבער די וויניגע פון נייע דורות פירען אן מיט דעם אקטיוויטעט פון דער היים פאר עלטערע מענטשען, וואס טראגט דעם נאמען ביאליסטאק.

דער אינגעל האט מיט אן ערנסטען פנים באטראכט די געביידע, וואס זיין עלטער־זיידע האט געהאלפען בויען; ער האט מיט זיין רעכטער האנט סאלוטירט, ווי א געניטער „באי סקאוט", ווי פאר א זייער וויכטיגען נאציאנאלען מאנומענט...

* * *

אויב איר גלויבט אז קיין געזעלשאפטליכע טעטיגקייט גייט ניט פארלוירען, אויב ס׳איז דא גלויבען אין דער געגענווארט — איז עס ניט סתם א גוטער וואונטש... עס קען און דארף זיין א צוקונפט — פון האפענונג...

מיט לאנגזאמע טריט האב איך מיר געלאזען איבערן ברייט־טען טראטואר, פארביי די נייע ריזיגע געביידעס, פארביי די גרינע גערטנער, פארביי דעם העסטער פארק פון איין זייט און די „פארווערטס"־געביידע אנטקעגען־איבער דער פארלאזטער איסט בראדווי. כ׳האב מיך געלאזט צוריק צו דער סאבווי, אויפן וועג אהיים אין דער אידישער בראנקס.

צום נייעם יאר

(צייט־מאטיוו)

פון **אהרן חייט**

עס איז נאך א יאר שוין פארשוואונדען,
אין אייביגקייט ווייטער — אוועק,
און ס׳צאפלט די מענטשהייט אין וואונדען
עס ציטערט די וועלט אין גרויס שרעק.

דער „מזרח" זיך רויטעלט אין פלאמען,
פארגאסען וועלט אומשולדיג בלוט;
געראנגעל פון פעלקער און שטאמען,
געיעג פון א פייערדיג רוט.

ישעיהו, דו נביא פון פרידען,
באגליק אונזער זינדיגע ערד,
באפעל, אז מען זאל איבערשמידען
אין אקעראייזען — דעם שוועכסט.

מקויים זאל ווערען דער חלום,
אין אונזער צייט, אונזער דור,
די וויזיע פון אמת׳ן שלום,
אלס סימן פון איצטיגען יאר.

אין די טעג פון חשבון הנפש

(ימים־נוראים׳דיגם)

פון יעקב כהן

וואָס איז דער מענטש? פונוואַנען קומט ער און וואו גייט ער? וואָס איז זיין אויפגאַבע אויף דער וועלט און דער זין פון זיין לעבען? אָט די דאָזיגע פראַגען עגבערען שוין דעם מענטש־ליכען געדאַנק „מימות עולם" (פון אייביגע צייטען).

באַלד ווי דער בן־אדם האָט זיך אַרויסגעוויקעלט פון זיינע קינדער־וויקעלעך, ווי נאָר ער איז אַרויס פון זיין פינצטערער הייל, האָט ער גלייך אויף אַזאַ צי אַן אַנדער אופן, אין געדאַנק צי אין דער הויך, אַנגעהויבען שטעלען אָט די פראַגען.

וואָרים ווי נאָר דער מענטש האָט זיך אַרומגעקוקט אַרום זיך, האָט געפֿרואווט באַנעמען אַלץ וואָס אַרום אים, האָט ער זיך באַלד אַנגעשטויסען אין זיך אַליין, אין זיין אייגענער מיס־טעריע (אייגענעם סוד).

זוכענדיג דעם באַשייד פון דער וועלט, פון אַלץ וואָס מחוץ אים, האָט ער נישט געקענט נישט באַמערקען, אַז אייגענטליך איז ער אַליין מיט זיין אויפקום — ווי דער באַשאַפער פון דער וועלט. ער, דער מענטש, איז דער „יציר" (דער באַשאַפענער) ווי דער „יוצר" („באַשעפער") צוזאַמען.

מחמת ער, דער מענטש, איז דער אַרויסרופער און גאָר דער באַוואונדערער פון דער וועלט און פון אַלץ וואָס איז אין איר. ער איז איר מאַס און וואָג מיט וועלכע ער מעסט און וועגט אַלץ. מיט זיינע אויגן קוקט ער אויף איר און מיט זיינע חושים נעמט ער איר אויף.

ער איז דער וואָס טוט אָן דעם באַשאַף די קרוין געמייסטערט און געמאַכט לויט זיין מאַס, און קוויקט זיך מיט איר שיינקייט. און אָן אים, דעם מענטש, איז גאָר נישטאָ ווער עס זאָל זי באַוואונדערען.

און כאָטש זי, די וועלט, איז אומאַפֿהענגיק פונם מענטש, איז אַ יש פאַר זיך, וואָלט זי, אַזוי צו זאָגען, פון זיך אַליין קיין הנאה נישט געהאַט, ווען ס׳וואָלט נישט געווען ווער עס זאָל זי באַוואונדערען.

בכן, אויב דער מענטש איז די מאַס פון אַלץ, אויב זיין גייסט איז דער שאַצער פון אַלע וועַרטען, וואָס־זשע איז ער אַליין?

אַזוי אַרום האָט דער מענטש זיך אַרומגעזעהן, אַז ער דאַרף קודם אָנהויבען פון זיך אַליין, טראַכטען איבער זיך און וועגען און מעסטען די אייגענע מחשבות און מעשים. אין דער אייגענער נשמה אַריינקוקען.

און אַזוי פאַרטיפענדיג אין זיך, האָט ער אויסגעפונען ווי קאַמפליצירט ער אַליין איז. ער איז דער מענטש, יאָ און ניין, גוט און שלעכט, שטאַרק און שוואַך...

ער איז קליין און גרויס. קליין און נישטיג אין זיין פיזיש־ביאַלאָגישען זיין — מחמת אונטערוואַרפען די געזעצען פון ליידען און פאַרלענד. און דאָך, ווי באַגרעניצט ער זאָל נישט זיין, איז ער גרויס אין זיין גייסטיגען באַגעס.

פיזיש־ביאַלאָגיש (קערפערליך) הילפלאָז און נישט מער יחסן ווי די מילב און די אַמבאַ (אַן איין־קעמערלדיג באַשעפּע־נישן). נאָר גייסטיג, איז ער די קרוין פון באַשאַף (כתר היצירה). אין זיין גייסטיגען אַריינדרינג און פאַרטראַכט — אַ ריז. און „ותחסרהו מעט מאלקים" — שיער נישט אַ גאָט.

ער קען, דער מענטש, אויפבויען וועלטען און חרוב מאַכען וועלטען. כאָטש מערקווירדיג, טראָץ זיין יכולת אויפצובויען וועל־טען, קען ער זיין אייגען וועלטעל, זיך אַליין, נישט פאַרזיכערען. און נישט נאָר קען ער זיך נישט פאַרזיכערען אויף אַ לענגערער צייט, נאָר אַפֿילו נישט אויף אַזא אייגענע רגע.

דערפאַר אָבער, צו צעשטערען, איז ער ווי אומבאַגרעניצט. ער האָט אויף צעשטערען, חרוב מאַכען, די גרעסטע טייוולאַנישע קראַפֿט.

און אָט דאָס דאָזיגע, די קאַמפליצירטקייט און די סתירות וואָס אין אים, די פיזישע פון איין זייט און די גייסטיגע פון דער צווייטער זייט, דאַרפען אים צווינגען זיך אָפּצושטעלען און זיך ערענסט פאַרטראַכטען.

און ווי אייגער וואָס מאַכט פון צייט צו צייט זיין באַלאַנס כדי צו וויסען ווי ער האָלט מיט זיין געשעפט, אַזוי מוז דער בן־אדם פון צייט צו צייט מאַכען זיין גייסטיגען באַלאַנס, זיין חשבון הנפש, כדי צו וויסען ווי ער האָלט מיט זיך.

און אָט דאָס גייסטיגע באַלאַנסירען, דאָס מעדיטירען און טראַכטען איבער זיך, אויב נאָר עס וועלט גענפירט אין דער געהעריגער ריכטונג, אין דער ריכטונג פון מענטש־פאַרטיפונג און דערהויבונג, איז שוין פאַר זיך אַליין אַ גרויסע עובדה.

וויל דער באַוואוסטזיין פונם מענטשען׳ס נישטיקייט, די דערקענטעניש פון זיין קליינקייט און באַגרעניצטקייט, דריקט אַראָפּ זיין גאווה און פאַררייסענקייט, מילדערט דעם אינערליכען אויפברויז, דירעקטירענדיג זיינע כוחות הנפש אין דער ריכטונג פון פריינטשאַפט און מענטש־פאַרברודערונג.

צו דעם אָבער זיינען נויטיק באַזונדערע טעג; טעג, אין וועלכע דער מענטש טוט זיך אויס פון גאָר זיין וואַכעדיגקייט און וואַרפט פון זיך אַראָפּ דעם יאָך פון חומר, אַריבערטראַגענדיג זיך אינגאַנצען אין דער ספערע פון גייסט.

פון כולו גייסט, כדי פון זיך אַרויסצוהויבען דאָס לויטער־מענטשליכע און דערהויבענע וואָס אין אים. און ס׳איז גוט וואָס מיר האָבען אַזעלכע טעג.

טעג, אין וועלכע עס באַהעפט זיך דער יחיד קודם מיט זיך אַליין, מיטן אייגענעם מאַלישען „איך", און ערשט פון זיך, פונם אייגענעם באַהעפט אַרויס — גיסט ער זיך צונויף אין השתפכות הנפש מיטן אידישען כלל, פאַרן וואויל פון אַלע מענ־טשען, פאַרן וואויל פון גאָר דער וועלט.

„בין השמשות", אַ ניי לידער־בוך פון יעקב כהן

אין פאַרלאַג „המנורה", ישראל, איז נאָר־וואָס דערשינען אַ ניי לידער־בוך פונם באַרימטען דיכטער, פּראָזאַאיקער און עסייאיסט יעקב כהן, א. נ. „בין השמשות".

דאָס בוך „בין השמשות", וואָס איז דאָס פערטע לידער־בוך פון מחבר, איז אין פרייַ פערזון. און כאָטש אייגענאַרטיג און אין אַ נייעם אופן און פאָרם, איז עס געשריבען אין אַן איינפאַך קלאָרער שפּראַך, פאַרשטענדליך פאַר אַלע.

די לידער זענען פאַרטיפט, לירישׂ־עמאָציאָנעל און זיי נעמען אַרום די פאַרשידענסטע פאַזען פון וועלט און לעבען. און הגם אין אַ קלאָרער שפּראַך און אין איינפאַך צעשטעלטע שורות, זענען זיי נישט וויניגער ריטמיש, בילדליך און פילפאַרביג.

דאָס בוך וואָס איז פרעכטיג געבונדען און אַרויסגעגעבען (דעלוקס־אויסגאַבע), איז ראוי און עס וועט פונקט ווי דאָס פריערדיגע „אין פלאַם פון דאַרן", קריגן דעם פאַרדינטען אָפּרוף פונם קריטיקער און לייענער.

אינם זעלבען פאַרלאַג דערשיינט אויך אַ פאַרבעסערטע אויפלאַגע פונם פּליט־בוך „דריי יאָר אין פוילישען מיליטער", מיט פאַרכאַפענדיגע בילדער און סצענעס פון דער פויליישער קאַוואַלעריע און די שלאַכט ביי דער וויסל („צוד נאַד וויסלאָן"). ס׳בוך איז פאַרזען מיט אַ קינסטלערישער צייכענונג פון מאַלער־קדוש טינעוויצקי (ביאַליסטאָק) און אַן אַריינפיר פון יצחק בא־שעוויס־זינגער.

באַשטעלען דורך אַ טשעק:

J. KAHAN

1519 Jesup Avenue, Bronx, N. Y. 10452

און אין ציק״א, ניו־יאָרק.

מיין זיידע, דער בעל תפילה

פון ישראל גיטלסאן
(מעלבורן, אויסטראליע)

אַ סך, אַ סך האָב איך זיך צוגעזען, נאָכמער האָב איך געהערט דערציילען אין שטוב וועגען מיין זיידען. דאָ וויל איך אַנווארפען בלויז עטליכע שטריכען וועגען דער דאָזיגער שיינער געשטאַלט, דעם גרויסען איד און עכטען מענטש, מיין זיידע, ר' יהודה־מאיר ווינצענטאָווסקי ז"ל.

ישראל גיטלסאן.

לאַנגע יאָרען האָט ער געוואוינט אויף דער פולנאָצנע־גאַס נומער 20 אין לאָדזש. ביז זיין פטירה, אין יאָר 1927, האָט ער געצויגען זיין פרנסה בדוחק פון פאַרקויפען ש"ס און אַנדערע אַלטע ספרים. אַלס אינגעל, געדענק איך, איז געקומען צו אים קויפען אַ ניו־יאָרקער מוכר־ספרים און ער האָט געפלעגט דערציילען ווי אַזוי אידען פון דער איסט־סאַיד זיינען זיך מוסר נפש פאַר אידישקייט.

ביים זיידען זיינען כמעט גאַנצע פיר־און־צוואַנציק שעה אין מעת־לעת געווען אויסגעפילט מיט תורה, חסידות און מעשים טובים. יעדען נאָך האַלבער נאַכט האָט ער אָפגעריכט תיקון חצות, געווויינט אויף גלות השכינה, אויף צרות ישראל און געמאַכט דעם חשבון הנפש פון זיינע אייגענע מעשים, וואָס ער האָט אויפגעטאָן אַלס איד, און גאָר טיף האָט ער איבערגעלעבט די מחשבה, אַז ער האָט עפעס נישט גענוג נוהג כבוד געווען וועמען עס איז, אַז ער האָט זיך נישט גענוג מטפל געווען ביים טאָן אַ טובה, אַ מצווה וכדומה.

דער ציטער פאַר די אָנקומענדיגע ימים־נוראים האָט אין דער לאָדזשער דרוקער גאַס (שפעטער פולנאָצנע) אָנגעהויבען פילען זיך באַלד נאָך תשעה־באב.

אין ראַדאָמסקער שטיבעל, וואָס האָט זיך געפונען אויף דער פולנאָצנע־גאַס נומער 11, זיינען די חסידים צוגעשטאַנען צום זיידען, ער זאָל היי־יאָר זיין דער בעל־מוסף.

דעם זיידען — האָט מען אין שטוב דערציילט — איז באַפאַלען אַ שרעק און ער האָט אין גרויס פאַרלעגענהייט זיך געווארט:

— היתכן? איך בין דאָך נאָך אַפילו נישט קיין בן־שלושים. בפרט, אַז עס זיינען נאָך דאָ אַזויפיל גרעסערע לומדים פון מיר, מיט מער יראת שמים, וואָס זיינען מער ראוי צו זיין שליחי ציבור.

די חסידים האָבען נישט אָפגעלאָזט, אויפגעוויזען מיט ראיות ברורות, אַז עס איז נישט בנמצא קיינער וואָס זאָל זיין מער ראוי צו דער ראש־השנה־דיגער עבודה...

עס איז ווייט נישט געווען אין מהות פון מיין זיידען אָפצוזאָגען אַ איד'ס בקשה, על אחת כמה וכמה אַ מנין אידען. האָט ער בייַ זיך באַשלאָסען צו פאָרען קיין ראַדאָמסק, שואל־עצה זיין ביים רבי'ן.

רביסטווע האָט אין ראַדאָמסק דעמאָלט געפירט דער זון פון בעל „תפארת שלמה", ר' אברהם־ישכר הכהן ראַבינאָוויטש זצ"ל, דער מחבר פון „חסד לאברהם". דערזעענדיג דעם זיידען האָט ער זיך אויפגעשטעלט און מיט גרויס דביקות דערלאַנגט אים שלום־עליכם, געפרעגט:

— וואָס איז געשען, יודא־מאיר, אין אַ געוויינליכען וואָכענטאָג צו קומען קיין ראַדאָמסק?!

וועז דער זיידע האָט געענדיגט זיין דערציילען, האָט דער רבי אים צוגעפירט צו דער אַלטער ספרים־שאַנק, אַרויסגענומען פון דאָרט אַן אַלטען אָפגענוצטען טלית און מיט אַ האַרציגער גערעדט צו אים וואַרעם, פאַטערליך:

— דאַרפסט נישט מורא האָבען, יודא־מאיר'ל. כ'בין דיר מבטיח, אַז עס וועט מיט דיר נישט געשען קיין שום מכשול. נאָדיר דעם טלית, מיט וועלכען עס איז אַ זכיה גדולה אַרומצוהילען אַ גוף, וואָס איז זיך נוהג בקדושה ובטהרה.

— רבי, כ'בין דאָך ערשט אַלט אַכט־און־צוואַנציג יאָר. די אימתא דציבורא גליט דאָך אין מיר ווי הייסע קויליען... אין שטיבעל זיינען דאָך אַזעלכע יראים ושלמים, וואָס זיינען מער ראוי פון מיר, אַ זון פון אַ פשוט'ן וועבער... אַ זון פון ר' משה קינסקער!...

— קול המון כקול ש־די! — האָט דער רבי נישט נאָכגעגעבען — זיי נישט קיין עקשן, אידען בעטען דיך... די אימתא דציבורא וועט אויפהויבען די נשמה צו אַ העכערע מדרגה; כ'ווייס, אַז דו וועסט חלילה־וחס נישט מסיח־דעת זיין, אַז אָרום דיר שטייט אַן עדה־קדושה מיט דביקות הבורא.

די דאָזיגע וועכטער — האָט מיין טאַטע צוגעגעבען — האָבען דעם זיידען צוגעגעבען פליגעל. ער האָט פאַרשטאַנען, אַז דאָס איז אַ הייליגע שליחות אויסצופירן פאַרן כלל ישראל ישועות ונחמות.

איך, נאָך גאָר אַ קינד, בין געשטאַנען הינטער דעם זיידענס פלייצעס און אין דעם גלאָז פונעם גרויסען „שויתי" געזעהן אָפשפיגלען דעם זיידענס פנים מיט דער וויסער באָרד, אויף וועלכער עס זיינען געפאַלען די הייסע טרערען פון זיינע אויגען, וועלכע האָבען רעפלעקטירט מיט אַ הימלישער אָפשיין.

עס איז געווען אינגאַנצען אַ יאָר צווישן פאַר זיין פטירה, וועז עס איז צוגעשטאַנען צו אים זיין גאָר־נאָענטער ידיד, ר' נתן לאַנדאָ הי"ד (זיין אייניקעל, פרוי פינטשעווסקאַ, לעבט איצט אין ניו־יאָרק) און געבעטען אים, ער זאָל אַביסעל אַרויספאָרען אויף דאַטשע, בכדי אָנצונעמען פרישע כוחות. ער האָט אָפילו גלייך אַרויסגענומען געלט, אָבער דער זיידע האָט עס נישט געוואָלט נעמען. אפשר האָט זיך אים אויסגעוויזען, אַז דאָס ווייל מען אים באַצאָלען פאַר זיין הייליגער שליחות און ער האָט פאַר דעם שטאַרק געציטערט.

ער האָט זיך ווירקליך שוין געפילט שוואַך, אָבער וויפיל ר' נתן לאַנדאָ, אַ גרויסער גביר, האָט אים געפרואווט איבערצייגען, ווי נויטיג עס זיינען פאַר אים עטליכע וואָכען אָפרו אויף דער פרישער לופט, האָט ער גאָרנישט געקענט פועל'ן

נויט אונזערע ביאַליסטאָקער איבער דער וועלט

מדינת ישראל

פון אונזער קאָרעספּאָנדענט
אברהם שיקעוויטש

אונזערע ביאַליסטאָקער אין ישראל האָבען לעצטענס פֿאַרצייכענט אַ צאָל וויכטיגע פֿאַסירונגען אין אונזער לאַנדסמאַנשאַפֿטליכער וועלטעל.

מיט הרב אהרן חייט ביים „ארגון יוצאי ביאַליסטוק"

דעם פֿאַרגאַנגענעם זומער האָבען מיר געהאַט דעם פֿאַרגעניגען אויפצונעמען דאָ ביי אונז אַ חשוב'ן פֿאַרשטייער פון דער אָרגאַניזירטער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפֿט אין אַמעריקע, הרב אהרן חייט, לאַנג־יאָריגער געהילף צו דוד סאָהן, עק־זעקוטיוו דירעקטאָר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים אין ניו־יאָרק.

דער גאַסט, אַ באַוואוסטער כלל־טוער, שרייבער און רעדנער איז דער דירעקטאָר פֿאַר עפענטליכע ענינים פון דער אינסטיטוציע און אַ שטענדיגער מיטאַרבייטער פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע".

דאָ איז לאַנד האָט ער זיך געטראָפֿען מיט באַרימטע גדולי תורה און ראשי ישיבות, לייטענדע פירער פון דער רעגירונג, איינגעשלאָסען דעם פֿרעזידענט פון מדינת ישראל, זיין לאַנדסמאַן, זלמן שז"ר, ווי אויך מעיאָרס פון גרויסע שטעט אין לאַנד, פֿאַרשטייער פון דער פֿרעסע, און איז אויך אויפגענומען אויף דעם ראַדיאָ־פֿראָגראַם פון „קול ישראל" אין ירושלים. ער האָט אָבער אַ גרויסען טייל פון זיין באַזוך געווידמעט אונזערע לאַנדסלייט אין תל־אביב.

מיר האָבען מיט דעם גאַסט געהאַט אַן ענגע באַראַטונג, ביי וועלכער מיר האָבען אויסגעאַרבייט דעם פֿראָגראַם פון אַ פּייער־ליכען קבלת פּנים אין זיין כבוד.

צו דעם קבלת פּנים ביי גענדעקטע טישען אין אַ ספּעציעל־גענדונגענעם זאַל איז זיך צוזאַמענגעקומען אַ גרויסער עולם פון לאַנדסלייט פון איבערן גאַנצען לאַנד. די אויפנאַמע איז ערעפענט געוואָרען פון דעם פֿאַרזיצער פון „ארגון", זלמן ירושלמי; דער גאַסט איז באַגריסט געוואָרען פון אונזערע חשוב'ע טוער: אַדוואָקאַט צבי קלעמענטינאָווסקי; מרדכי קרוגליאַק; דעם שרייבער פון די שורות און אַנדערע. דער גאַסט האָט וואָרעם באַדאַנקט פֿאַר דעם צוגעטיילטען כבוד, און אין אַ שיינער רעדע, אין אידיש און אין העברעאיש, אי־בערגעגעבען אַ גרוס פון זיין „גרויסן רבי'ן און מדריך, דוד סאָהן, דעם אַרכיטעקט פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפֿט און די לעבעדיגע לעגענדע פון אידיש ביאַליסטאָק", און אויך די בעסטע וואונשען פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים אין ניו־יאָרק.

פּריינט חייט האָט געשילדערט די גע־שיכטע פון ביאַליסטאָק אין דער אַמאָלי־גער אַלטער היים, אין אַמעריקע און אי־בער דער גאָרער וועלט, די היימשטאָט און אירע אידען אין אויפקום און אומקום, און די ענטשטייאונג, אַרבייט און ראָל פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים אין ניו־יאָרק, אַלס דער וועלט־אַד־רעס פון ביאַליסטאָקער אידען און די „ביאַ־ליסטאָק של מעלה" מיט איר אַרכיוו און קולטור־אוצרות, וואָס גאַראַנטירען „נצח ביאַליסטאָק".

אַ וואַרעמע באַגריסונג איז אויך אויפ־גענומען געוואָרען פון די אַנדערע אויס־לענדישע גענסט: תנחום אָוסיעוויטש, גע־וועזענער פֿרעזידענט פון דעם ביאַליסטאָ־קער פֿאַראַנד אין אַרגענטינע און גרינ־דער פון דער קאָאָפּעראַטיוואָר לייה־קאָסע „לאַ טעקסטיל", וועלכער איז געקומען מיט זיין פרוי און נאַנטע פריינט, אברהם און דבורה פּאָדסקיס, און פּ. אַלבערט, סעק־רעטאַר פון דעם ביאַליסטאָקער פֿאַראַנד אין אויסטראַליע.

די פֿאַרזאַמלונג האָבען איבערגעשיקט אַ האַרציגען גרוס צו די ביאַליסטאָקער אין אַמעריקע, באַזונדערס צום אַלוועלט־ליכען פירער פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפֿט און עקזעקוטיוו־דירעק־טאָר פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים אין ניו־יאָרק, פריינט דוד סאָהן.

הזכרה־פֿאַרזאַמלונג צום 23־טען יאָרציים פון חורבן ביאַליסטאָק

דעם 23טען אויגוסט 1966 האָט זיך אין אַמפּיטעאַטער פון „קרית ביאַליסטאָק" פֿאַרזאַמעלט אַ גרויסער עולם לאַנדסלייט פון ביאַליסטאָק און אומגעגענט, כדי בצי־בור אָפּצוריכטען דעם 23טען יאָרציים פון חורבן ביאַליסטאָק ביי דער טראַדיציאָ־נעלער יערליכער טרויער־אַקאַדעמיע.

די יזכור־פֿאַרזאַמלונג איז פֿאַררופען געוואָרען פון דעם „ארגון יוצאי ביאַליס־טאָק" פון תל אָביב צוזאַמען מיט דעם ועד המקומי פון „קרית ביאַליסטאָק". עס האָבען זיך באַטייליגט מער ווי 1,500 לאַנדסלייט פון איבער דעם גאַנצען לאַנד.

מיט הספּדים זיינען אויפגעטראָטען: הרב טורטשין פון יהוד, בצלאל לוריע, אַדוואָקאַט צבי קלעמענטינאָווסקי, מרדכי קרוגליאַק, פּסח בורשטיין, מר. זאַלצמאַן, ש. חאַזאַנאָוויטש און דער שרייבער פון די שורות.

אַלע רעדנער האָבען מיט ערפורכט גע־הייליגט דעם אָנדענק פון די לעצטע 60 טויזענט אידען, וועלכע זיינען אומגעקו־מען ביי דער ענגילטיגער ליקווידאַציע פון דער ביאַליסטאָקער גטאָ, געשילדערט דעם העלדענטום און די יסורים פון די אומפֿאַרגעסליכע קדושים און גערופען די פֿאַרזאַמעלטע וווייטער אָנצוהאַלטען „דאָס „פּינטעלע ביאַליסטאָק" אין מדינת יש־ראל.

בייַ אים.

צווייַ־און־פֿערציג יאָר האָט מיין זיידע געדאָוועט פֿאַרן עמוד מוסף. די ראָדאָמסקער חסידים האָבען אין אים געפֿילט אַ געטריייען שלי חציבור. יעדעס מאָל נאָכן דאָוועגען האָבן זיך, מיט דער הארציגסטער דאַנקבאַרקייט פון אַלע זייטען געשטרעקט צו אים הענט.

— יישר־כוח, ר' יודא־מאיר!

עלטערע, וואָס זיינען מיט אים געווען אויף דו, האָבען נאָך העכער גערופען:

— יישר־כוח, יודא־מאיר!

הייַ־יאָר, התשכ"ז, ווערט פונקט פערציג יאָר זינט איך האָב אים צום לעצטען מאָל אין מיין לעבען געהערט דאָוועגען.

פערציג יאָר, אַזוי רייך אין איבערלעבונגען, אויפטרייס־לונגען און יסורים, דאָך האָט נישט אויפגעהערט צו גליען אין מיר דעם זיידענס ניגון, די גאַנצע ימים־נוראים'דיגע אַטמאָ־ספער, די קדושה, וואָס האָט אַרומגעשוועבט אינעם חלל פון ראָדאָמסקער שטיבעל בעת די תפילות פון מיין זיידען.

עס טרעפט בעת דער יאָרצייט נאָך אים אָדער סתם אין שעה"ן, וועג איך דערמאָן זיך אין דער הייליגער נשמה פון מיין זיידען, און אָנשטאָט אַ פּרק משניות, לזכר נשמתו, דער־הער איך זיך איבער'חזר'ן די תפילות און ניגונים, לויטן נוסח פון מיין זיידען.

גרופּען־בילד פון יובילעאום־באַנקעט פון די אָפּגעראַטעוועטע ביאַליסטאָקער קינדער

אין צענטער, צווייטע רייע, פון רעכט צו לינקס: יעקב טאַביאַש, דער אידעאַליסטישער לערער און מלאך הגואל פון די קינדער; רחל ברעזינסקי, לערערין אין דער דרוסקעניקער קינדער־קאָלאָניע (אַלמנה פון שרייבער און קדוש, אהרן ברעזינסקי ע"ה), און אברהם שייקעוויטש, שרייבער פון די שורות.

ראל און אין די תפוצות, אַלס אייביגע, לעבעדיגע מצבה צו אונזער היימשטאָט און אירע קרבנות.

חזן בנימין אונגער פון תל אָביב האָט דורכגעפירט דעם ליטורגישען טייל פון טרויער־פראָגראַם, געמאַכט די הזכרה און מיט אַ רירענדען קדשים בציבור האָט זיך די אַקאַדעמיע פאַרענדיגט.

יאָר 25־יאָריגער יובל פון די גערעטעוועטע ביאַליסטאָקער קינדער

שבת אָוונט, דעם 9־טען יולי, איז אין תל־אביב פאָרגעקומען אַ פייערליכער באַנקעט פון די „דרוסקעניקער קינדער" מיט זייער לעגענדאַרען רעטער און דערציער, דער „זיידע פון 100 אייניקלעך", יעקב טאַביאַש, צום 25־יאָריגען יובל פון זייער רעטונג.

דער נס פון די „דרוסקעניקער קינדער" איז אייגער פון די רירענדסטע קאַפּיטלען אין דער געשיכטע פון אידישער רעטונג אין די יאָרען פון דער לעצטער מלחמה. דאָס זיינען געווען 150 געשטראַנדעטע קינדער פון ביאַליסטאָק, וועלכע האָבען זיך געפונען אין דער דרוסקעניקער זומער־קאָלאָניע אין דעם טאָג פון 22טען יוני, 1941, וועז היטלער ימח שמו האָט פאַרנומען ביאַליסטאָק. דאָס קליינווואַרג מיט זייער לערער און אָנפירער, יעקב טאַביאַש, זיינען פאַרכאַפט געוואָרען פון דעם נאַצישען איבערפאַל און ניט געקענט מער קומען אַהיים. מיט זייערע אַלעמענס לעבענס אין קאָן, האָט יעקב טאַביאַש אַריבערגעשמוגלט די קינדער קיין טיף־רוסלאַנד; נאָך דער מלחמה האָט ער זיך מיט זיי צוריקגעקערט אין פוילען און פון דאָרט צוזאַמען עמיגרירט קיין מדינת ישראל. אין צפת האָט ער געפעפנט אַ שולע פאַר די קינדער און זיך מיט זיי אָפּגעגעבען, ווי אַ לייביליכער פאָטער.

פון די קינדער האָבען בלויז צוויי גע־פונען זייערע מאַמעס. די אַלע אַנדערע זיינען פאַרבליבען יתומים. היינט זיינען זיי שוין דערוואקסענע מענטשען, מיט אייגענע פאַמיליעס, קינדער און אייניק־לאַך, און מר. טאַביאַש איז זייער אַלע־מענס טאַטע און זיידע. ער איז פאַרנומען, פאַרענדיג פון איין שמחה צו דער אַנדע־רער.

די אַמאַליגע קינדער און היינטיגע דער־וואקסענע מענטשען זיינען צעזייט און צע־שפרייט איבערן לאַנד. זיי זיינען אַ וויכ־טיגער טייל פון ישוב, און פיל פון זיי פאַרנעמען אָנגעזעענע פאָזיציעס אין דער רעגירונג, מוניציפּאַליטעט און אין וויכטי־גע פראָפעסיעס, מסחר און מלאכה, ווי אויך אין אַ צאָל קיבוצים איבערן לאַנד.

די פייערונג איז געווען אַ צוזאַמענטרעף פון די אַלע „נסים־קינדער" פון אַלע עקען וועלט. יעקב טאַביאַש, דער „זיידע פון 100אייניקלאך", האָט דערציילט די סענסאַציאָנעלע געשיכטע פון די „דרוס־קעניקער" און זייערע וואַנדערונגען אי־בער דער וועלט.

עס האָבען אויך באַגריסט: רחל ברע־זינסקי, איינע פון זייערע אַמאַליגע לערע־רינס, און דער שרייבער פון די שורות, וועלכער האָט געראפען די „קינדער" אַנ־צוהאַלטען די טראַדיציעס און אָנדענק פון אונזער אומפאַרגעסליכער חרוב'ער היימ־שטאָט, ביאַליסטאָק.

עס איז אויך געהייליגט געוואָרען דער אָנדענק פון די „קינדער", וועלכע זיינען געפאַלען אַלס העלדען אין דער באַפרייי־אונגס־מלחמה פון מדינת ישראל.

די פייערונג האָט אויף אַלעמען אבער־געלאָזען אַן אומפאַרגעסליך־טיפען אייני־דרוק.

לאַנדסמאַנשאַפטליכע שמחות

דער שרייבער פון די שורות פאַרציי־כענט מיט פרייד אַ צאָל שמחות אין זיין משפּחה און שיקט אַ האַרציגען מזל־טוב אין זיין פערזענליכען נאָמען ווי אויך אין נאָמען פון זיין פאַמיליע, צו:

אַרטשי שייקעוויטש, צו דער חתונה פון זיין טאָכטער ליבע מיט דוד גאָלדבלאַט;

מר. און מרס. בען שייקעוויטש, לכבוד דער חתונה פון זייער טאָכטער רייזעל מיט עקיבא מאַרקוס פון רמת גן, ישראל;

סאָניעל און מלכה מירמאָן פון מאָנט־רעאָל, קאַנאַדע, צו דער חתונה פון זייער זון בענטאָן מיט שאַרלאָט האָלענדער;

צו אונזערע גוטע פריינט, ליבע לאַנדס־לייט, אַברהם און דבורה פּאָפּאָווסקי פון תל אָביב, צו דער חתונה פון זייער טאָכ־טער ניצה מיט איר אויסדערוויילטען און באַשערטען יוסף וויסגראָס.

פיל נחת וויינטשען מיר אַלע חשובע בעלי־שמחה.

מיט אונזערע ביאַליסטאָקער אין מדינת ישראל

(איינדרוקען פון אַ באַזוך)

פון **אהרן חייט**

דעם פאַרגאַנגענעם זומער האָב איך דורכגעמאַכט איינע פון די אָנגענעמסטע ערפאַרונגען אין מיין לעבען: אַ באַזוך אין מדינת ישראל.

אַ באַזונדער געפיל אין אָט דער איינדרוקספולער פֿאַנאַראַמע פון 3 וואָכען אין ישראל זיינען געווען מיינע באַגעגענישען מיט אונזערע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין דער אידישער מדינה; אַ בינטעל פאַקטען און עפיזאָדען, וועלכע זיינען פאַר מיר געווען אַ טיף־רירענדע איבערלעבעניש.

אַ האַרציגע באַגעגעניש ביים ערשטען שריט

ביי מיין אָפּשטייג אין לוד האָט עס צו מיר באַלד אַ פלייץ געטאָן מיט וואַרעמער היימישקייט, ווען איך האָב צווישען דעם עולם, וואָס איז מיר געקומען מקבל־פנים זיין, גלייך דערקענט צפורה לעווין, די געטרייַע שוועסטער פון אונזער אומפאַרגעס־ליכען לאַנדסמאַן און טוער, לאַנג־יאָריגער מיטאַרבעטער פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע", ירוחם לעווין ע"ה.

זי האָט מיר אַנטקעגען געטראָגען דעם „שלום עליכם" פון אַן ענג־געקניפּטער לאַנדסמאַנשאַפט, דורכגעפּעדימט מיט די ברידערליכע און שוועסטערליכע טראַדיציעס פון דער אַמאָליגער עיר ואם בישראל, וואו גאַנץ שטאָט איז געווען איין גרויסע, אינטימע פאַמיליע.

ביי דעם ביאַליסטאָקער וויצע־מעיאָר פון תל־אָביב

עס איז געווען אַ נחת און אַ כבוד צו זיצען און פאַרברענגען אין דער ביוראָ פון אַדוואָקאַט צבי קלעמענטינאָווסקי, אין דעם גרויסאַרטיגען בילדינג פון תל־אָביב׳ער שטאָט־ראַט. דער וויצע־מעיאָר איז אַרויס אין סאַמע מיטען פון אַ וויכטיגער באַראַטונג צו באַגעגענען דעם גאַסט פון ניו יאָרק. מען האָט זיך געקוויקט מיט אַ ישראל׳דיגען כיבוד פון זיסען נאַשוואַרג, אָפּגענומען און איבערגעגעבען גרוסען, דערמאָנט פריינט און טוער, געשמועסט וועגען דעם ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים אין ניו יאָרק, באַזונדערס וועגען זיין גרינדער און פירער דוד סאָהן; וועגען דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין אַמעריקע, ישראל און אירער דער גאָרער וועלט.

אויפן זכרון זיינען געקומען די יאָרען, ווען אַדוואָקאַט קלע־מענטינאָווסקי איז נאָך געווען דער פיבערהאַפטער ציון־פירער אין דער אַמאָליגער ביאַליסטאָק; דער פאַרזיצער פון דער לעצ־טער אידישער קהילה אין אונזער פרידליכער היימשטאָט פאַר דער וועלט־מלחמה און גרויסען חורבן — און עס איז אין גע־דאַנק דורכגעפירט געווארען אַ פאַראַלעל צו זיין איצטיגער לייטענדער ראָל אַלס וויצע־מעיאָר פון דער מאָדערנסטער אי־דישער שטאָט. אַ פאַרדינטער המשך.

עס איז אויך אָפּגעפרישט געווארען אין דער געדעכטניש די וויכטיגע ראָל פון אַדוו. קלעמענטינאָווסקי אַלס פאַרשטייער פון דעם ביאַליסטאָקער ישוב אין ישראל ביי דער היסטאָרישער קאָנפערענץ אין יאָר 1949, פאַררופען פון ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק; און עס שטייט פאַר די אויגען זיין איצטיגער רעקאָרד אַלס מיטגרינדער און איינער פון די זיילען פון „ארגון יוצאי ביאַליסטאָק" אין תל־אָביב.

פון ביאַליסטאָק ביז תל־אָביב — די מערקווירדיגע געזעל־שאַפטליכע קאַריערע פון אַ פאַרדינסטפולען פירער.

דער פייערליכער קבלת־פנים

נאָך אַ מיטינג מיט מיין וויניגקייט אין לאָקאַל פון דעם „ארגון יוצאי ביאַליסטאָק", פאַררופען פון דעם פרעזידענט פון „ארגון", דעם ענערגישען און יוגענטליך־דינאַמישען עסקן זלמן ירשולמי, איז באַשלאָסען געווארען איינצוארדענען אַ גרעסערן קבלת־פנים פאַר דעם גאַסט פון אַמעריקע. מען האָט ביי דער געלעגענהייט אויך דורכגעלופטערט אַ צאָל לאַנדסמאַנשאַפטליכע פראָבלעמען.

אין דעם מיטינג זיך באַטייליגט: דער פאַרזיצער זלמן ירושלמי, און די באַאַמטע: מרדכי קרוגליאַק, אַברהם שיי־קעוויטש; סעקרעטאַר א. ראַפאָפּאָרט, ווי אויך שלמה גאַרבער.

דער הויפּט־טיש ביי דער פייערליכער אויפנאַמע

פון רעכטס צו לינקס: זלמן ירושלמי; אהרן חייט, גאַסט פון ניו יאָרק; תנחום אָוסעיעוויטש און פרוי, געסט פון אַרגענטינע, און מרדכי קרוגליאַק.

עס איז געווען אַ פאַרגעניגען צו הערען די פּיקחות׳דיגע אויפקלערונגען און פאַרשלאָגען פון פריינט קרוגליאַק, וועלכער האָט אַרייַנגעבראַכט פרייד מיט זיין געזונטען הומאָר, און די תמימות׳דיגע רייד פון אַברהם שייקעוויטש, געווענעם ספּאָרט־לער אין ביאַליסטאָק, פירענדע פיגור צווישען די ביאַליסטאָקער אין קאַנאַדע און אורוגוואַי, און איצט — ישראל־קאָרעספּאָנדענט פון אונזער „ביאַליסטאָקער שטימע".

צו דעם אָפּיציעלען קבלת־פנים איז געקומען אַ גרויסע צאָל לאַנדסלייט פון אומעטום. פון דעם שפּיץ פון „הר כנען" איבער צפת האָט אַראָפגענידערט אונזער לאַנדסמאַן, פריינט מינעס, אייגענטימער פון דעם גרויסאַרטיגען האָטעל אין יענעם פלאַץ. עס זיינען אויך געקומען ביאַליסטאָקער פון ירושלים, חיפה, קרית ביאַליסטאָק און אַנדערע שטעט. תל־אָביב איז גע־וען צאָלרייך פאַרטראָטען.

פאַר די אויגען האָט זיך צעעפענט אַ וואונדערבאַרע לאַנדס־מאַנשאַפטליכע פאַנאַראַמע: די וותיקים, די פעסט־איינגעפונדע־ווען נאָוואָסעלסקיס, מינעסעס, ירושלמיס, צפורה לעווין אאַ"וו, האָבען זיך דאָ אויסגעמישט מיט די לעצטענס־אַריבערגעקומענע יונגווארג, די בוקשטעלסקיס, ביגעלמאַן־וועבמאַנס, שייקעווי־

טשעס און אַנדערע. אָלץ און אָלע האָבען זיך צונויפגעשמאָלצען אין איין ביאַליסטאָק, יורשים פון אַ פאַרשוואונדענע שטאָט, וועלכע זיינען דאָ געקומען אויסגעהונגערט נאָך אַ גרוס פון זייערע ברידער און שוועסטער אויפן אַמעריקאַנער קאָנטינענט. (אַ געוויערן באַריכט פון דעם קבלת־פּנים וועלען די לעזער געפינען אין דער קאָרעספּאָנדענץ פון אַבֿרהם שייקעוויטש אין היינטיגען נומער. רעד.)

אַ שנעלער בליק אויף קרית ביאַליסטאָק

אויף דער איינלאַדונג פון פריינט ירושלמי, און טאָקע אין זיין מאָשין, בין איך אין זיין באַגלייטונג אַרויסגעפאָרען אויף עטליכע שטונדען אָנצוקוקען קרית ביאַליסטאָק. איך האָב געזען די גאַסען, די הייזער, די אינסטיטוציעס, איינשליסענדיג די אַרטיגע שולע און דעם קינדער־גאָרטען, דעם אַנטוווערקער־וואַרשטאַט און אויך די שול. איך האָב זיך אויך באַקאַנט מיט די 2 הויפט־פיגורען פון דעם שול־וועזען אין קרית ביאַליסטאָק, די לאַנדסלייט, פאַרוואַלטערין, סידראַנסקי, און לערער, פריינט לעוו.

צוליב מיין באַזוך אין די פרימאַרגען־שעה'ן, ווען דער עולם איז געווען ביי דער אַרבעט אויסער „קרית ביאַליסטאָק", האָב איך ניט געהאַט די געלעגענהייט צו כאַפּען אַ שמועס מיט די פאַרוואַלטונגס־מיטגלידער פון דעם „שיכון".

אַ ביאַליסטאָקער טרונק וואַסער אין באר־שבע

זודיג־הייס מיט אַ פלאַם־פייער פון אַן ארץ־ישראל'דיגען „כאַמסין" האָט געבריט די זון איבער די קעפּ, ווען מיר האָבען זיך אַרויסגעקליבען אויף אַ טור איבערן נגב. דאָס זאָמד אונטער די פיס האָט געגליט און די פעלזיגע מדבר־לאַנדשאַפט אַרום האָט געלאַנגווייליגט מיט אַ טריבער מאָנאָטאָניע. ערגעץ־וואו אַ גרעזעל, אַ בוימעל, דער פּראָדוקט פון פּיאָנערישען אידישען שוויים און מי צו באַהערשען די וויסטעניש און אַרויסברענגען אַביסעל חיות פון הינטער די האַרטנעקיגע שטויב און שטיין.

מיר האָבען מיט מזל דערגרייכט באר־שבע, דאָס וויכעלע פון וואַסער אין דער ביבלישער עפּאָכע פון אַבֿרהם אָבינו, און עס איז געווארן היימליכער אויפן האַרצען. אָט באַלד וועט מען שטילען דעם דורשט.

אָט אין דעם אָאַזיס אין דער מדבר האָט זיך אָבער פאַר מיר אַנטפּלעקט נאָך אַ קוואַל פון חיות: אַ סאָמאָראָדנער, סקאַזקאָווער ביאַליסטאָקער „קענדי־סטאָר" אויף די זאָמדען פון נגב.

איך בין אַריין אין דעם קרעמל פון פרישע געטראַנקען און זיסוואַרג אָפּצונעצען די פאַרשמאַכטע ליפּען, און ווי דער־שטוינט בין איך געוואָרען, אַז שוין ביים ערשטען זופ האָב איך זיך דערוואוסט, אַז מיין גאַסט־געבערין אין אַ ביאַליסטאָקערין. עס איז מיר אויפּפאַלענד געוואָרען איר היימיש מאָמע־לשון, און אויף מיין טשיקאַווער פראַגע פון וואַנען זי שטאַמט, איז געקומען דער מערקווירדיגער ענטפער: סימע צאַלעוויטש־גאָר־דין פון ביאַליסטאָק, די קוזינע פון אונזער פאַרשטאַרבענעם לאַנדסמאַן און טוער, דעם פירער פון „בונד", בענציל צאַלע־ויטש ע"ה.

סימע איז שוין דאָ אַ צאָל יאָרען. זיך פאַרקליבען אין דעם ווייטען נגב, וואו זי דערפריש פאַרטריקענטע טוריסטען מיט אַ „ביאַליסטאָקער" טרונק וואַסער, וואָס האָט עפּעס גאָר אַן אַנדער טעם: פרישער, קילער, זאַפּטיגער.

איך האָב געטראַכט: באַשערט סימען צו באַזעצען זיך ביי דעם ראַנד פון באר־שבע, כדי צו דערקוויקען אַן אַמעריקאַנער גאַסט פון ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו יאָרק, איצט אויף אַ רייזע אין ישראל.

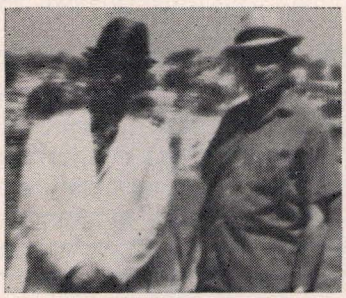
אברהם אָבינו'ס אור־אור־אייניקעל, יאָרטויזענטער שפּע־טער, אין דער זעלבער שטאָט, מיט דער זעלבער מידה פון הכנסת אורחים, אָבער פון ביאַליסטאָקער אָפּשטאַם און — נוסח ביאַליסטאָק.

מיט פּרץ בוקשטעלסקי אויף אַ טור אין גליל

אַנגענעמע עראינערונגען זיינען אויך פאַרבליבען אין מיין זכרון פון דעם אינטערעסאַנטען טור מיט אונזער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן פּרץ בוקשטעלסקי אין גליל. ער האָט מיך טראַקטירט מיט דעם פיינעם „כיבוד", וועלכער מיינט זייער פיל פאַר אַ טוריסט אין ישראל.

לויט דעם מנהג פון דער מדינה, וואו דאָס לעבען הויבט זיך אָן אין סאַמע באַגינען, איז שוין פּרץ זעקס פרי געווען אין מיין האָטעל מיט זיין קאַר, און מיר אויסגענומען אין דעם וויטען וועג אַריין. גראָד איז עס געווען זייער אַ הייסער טאָג, ווידער אַ „כאַמסין" אויף מיין מזל, און די מאָשין, אַ קליינע און אַ „טעמפּעראַמענטפולע", פלעגט זיך „צעהיצען" און אָנצינדען מיט רויטען צאָרען אָזוי, אַז מיר האָבען זיך עטלעכע מאָל געמוזט אָפּהאַלטען אין וועג. דאָס האָט אונז אַגב אויך געגעבען די געלעגענהייט אָנצוזעען געוויער די לאַנדשאַפט אַרום, זיך אַנ־קוויקען מיט דעם צויבערליכען בליק אויף כנרת און אָפילו זיך אָפּשוועמען אין ירדן.

פּרץ איז אַ וואויילער בחור, אַ גוטער ברודער, פון דעם טיפּ „ביאַליסטאָקער יאַטען", וואָס וועלען אַוועקגעבען פאַר יענעם

פּרץ בוקשטעלסקי (רעכטס) און אהרן חייט (לינקס) אויף צוריקוועגס פון טבריא.

דאָס לייב און לעבען; ממש אַ מענטש אָן אַ גאַל. איז עס געווען ניט בלויז אָן אַנגענעמע רייזע, נאָר אויך אַ האַרציגער ביאַליס־טאָקער צוזאַמענטרעף.

אַ בראָווער מאָן, האָט ער דורכגעמאַכט קאַלטס און וואַרעמס, געווען אַ „הויכע שישקע" ביי די רוסען און אַלס רעפּאַטריאַנט זיך דערנאָך גערעטעוועט פון „רויטען גן־עדן" קיין מדינת יש־ראל. אויפן וועג צוריק פון רוסלאַנד איז פּרץ געווען אין ביא־ליסטאָק. אַ מאָלער פון פאַך, האָט ער אויך מקיים געווען אַ גרויסע מצוה אין דער חרוב'ער היים: ער האָט אָפּגעפּרישט דעם מאַסען־דענקמאָל נאָך די קדושים אין דער נאָך־מלחמה'־דיגער ביאַליסטאָק.

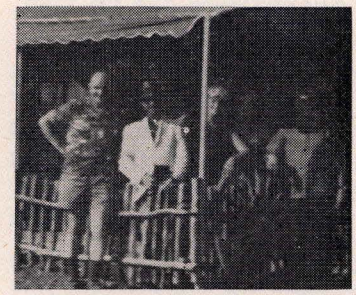
איך האָב באַוואונדערט פּרצ'ס פענאָמענאַלען זכרון, ווי ער האָט צו מיר אויסגערעכנט הייזער, הויפען און גאַסען אין ביא־ליסטאָק אַזוי גענוי, ווי אַ פאַרלעסליכער „לעבעדיגער גע־גראָפישער אַטלאַס" פון דער שטאָט. ער וויסט, וואָס עס איז געבליבען שטיין נאָכן חורבן, ווי אויך די גרענעצען, הייזער און גאַסען אַרום.

אין אַ ביאַליסטאָקער גאַסט־הויז צופּוסענם פון דעם בארג תבור

אַ ביז גאָר אינטערעסאַנטע איבערלעבעניש איז געווען אונזער אָפּשטעל און באַזוך אין ביאַליסטאָקער גאַסט־הויז אין דער געגענט פון הר תבור, אויפן וועג צווישען טבריה און תל־אָביב. דאָס האָבען מיר אויך צו פאַרדאַנקען פּרצ׳ס מאַשינדעל, וועלכע האָט זיך „צעהיצט", פאַרקאַפריזעוועט אינמיטען וועג און געבליבען שטיין, ביז איר „זודיגער געמיט" וועט זיך אַביסעל אָפּקילען. מיר זיינען אַריין אין אַ גאַסט־הויז, אין אַ פאַרוואָר־פענעם העק, אונטערוועגענס, צווישען צווי טשערקאַסער דערפער. דאָס אידישע דערפל, וואו מיר האָבען זיך אָפּגעשטעלט, הייסט „כפר תבור" און דער פלאַץ הייסט „לאָס טראַנקאָס", אַ שפּאַניש נאַמען פאַר „אָפּגעהאַקטע שטאַמען", ווייל דער פאַרקאַן אַרום איז געמאַכט פון אָפּגעהאַקטע קלעצער.

פון דעם מאַמע־לשון פון די בעלי־בתים האָט פרץ מיט זיין פילבאַרען „ביאַליסטאָקער נאָז" דערשמעקט, אַז דאָס זיינען ביאַליסטאָקער אידען, און אַזוי איז טאַקע געווען.

מיר האָבען אַדורכגעלופטערט די שפּראַך און זיך דערוואוסט, אַז די אייגענטימער זיינען ניט קיין אַנדערע ווי יוסף ביאַלאָסטאָצקי און זיין פרוי פערקע, פון דער היים — אַלטער. ביידע פון ביאַליסטאָק. זיי האָבען געווואוינט אין ביאַליסטאָק אויף פאַר־

ביאַליסטאָקער רעסטאָראַן „לאָס טראַנקאָס" צופּוסענם פון באַרג תבור.

פון לינקס צו רעכטס: אייגענטימער, יוסף אַבראַמאָוויטש; אהרן חייט; אין שאָטען: די טאָכטער פון די אַבראַמאָוויטשעס און איר מוטער, די געוועזענע פערקע אַלטער פון ביאַליסטאָק, און פרץ בוקשטעלסקי.

ריטשנע גאָס נום. 37. ביאַלאָסטאָצקי׳ס פאָטער, יצחק, איז געווען אַ מייסטער אין דער ביאַליסטאָקער האַנטווערקער שולע. פערקע אַלטער איז אַ שול־חבר׳טע מיט מאַלי גאַלדבערג־ריבאַלאָווסקי (פרוי פון אונזער ווייסט־טשערמאַן פון באָארד אָוו דירעקטאָרס און פאַרמאַן פון „פאַרווערטס", איסאַק ריבאַלאָווסקי).

דאָס פאַרפאַלק האָט געלעבט 35 יאָר נאָכאַנאַנד אין אַרגענטינע. אויף דעם פאַרלאַנג פון זייער טאָכטער, וועלכע איז געקומען אין ישראל מיט אַ צייט פריער און זיך דאָ אייגעגעאָרדענט אַלס לערערין, האָבען טאַטע־מאַמע זיך אויפגעהויבען, ליקווידירט האָב און גוטס, און געקומען אהער זיך צו באַזעצען און געעפענט אַ גאַסט־הויז אין אָט דעם פאַרוואָרפענעם העק. זיי זיינען צופרידען און גליקלעך. אין אַ פרייער צייט כאָפּען זיי זיך אַריבער צו די ביאַליסטאָקער אין תל־אָביב.

פרץ האָט זיי דערציילט, אַז ער האָט נאָך געזעען זייער הויז אין ביאַליסטאָק און אָפּילו באַצייכענט די היינטיגע שכנים. די גאַסט־געבער זיינען געווען אַזוי איבעראַשט, אַז זיי האָבען אַוועקגעשטעלט אַ טיש מיט כל טוב פאַר די אומגעריכטע און אַזוי ליבע ביאַליסטאָקער געסט.

אינטערעסאַנט, אַז פרוי ביאַליסטאָצקי האָט זיך באַקלאָגט, אַז צוליב אַ פאַרשפּעטיגטער אינלאַדונג האָט זי ניט באַוויזען צו קומען קיין תל־אָביב צום קבלת־פּנים פאַר דעם ניו יאָרקער גאַסט פון ביאַליסטאָקער צענטער. ווי איבעראַשט איז זי געוואָרען, וואָרען, ווען זי האָט זיך דערוואוסט, אַז דער גאַסט איז צופעליג געקומען צו איר.

איך האָב ביי זיך געטראַכט: מען דערציילט פון די „רויטע אידעלעך", וועלכע זיינען מגולגל געוואָרען פון יענעם זייט סמבטיון, ערגעץ הינטער די הרי חושך. ווייס דען אָבער עמיצער וועגען אָט דעם ביאַליסטאָקער פאַרפאַלק, וואָס איז פאַרוואָגעלט געוואָרען אַזש הינטערן הר תבור אין אידישען היימלאַנד? און געטאָן האָבען זיי עס פרייוויליג, צו בויען פאָלק און לאַנד, מחיה צו זיין אַ גאַסט און געבען אים אַ היימיש ווינקעל אונטערוועגענס.

וואו ביאַליסטאָקער קענען אַלץ אָנשפּאַרען...

אַ „לחיים" מיט ר׳ אלחנן כרמי

עס איז פאַר מיר געווען אַ פאַרגעניגען צו פאַרברענגען אין דער וואוינונג פון אונזער ליבען לאַנדסמאַן אלחנן כרמי, אין ירושלים.

אַ זעלטענער מכניס־אורח, האָט ער מיר אויפגענומען זייער האַרציג און מכבד געווען מיט אַ גלעזעלע וויין. מיר האָבען געטרונקען „לחיים" און אין זינען געהאַט די ביאַליסטאָקער אין ישראל און אין די תפוצות. אַ שאָד, וואָס מיין באַגרענעצטע צייט האָט מיר געצוואונגען צו פאַרקירצען דעם וויזיט, אָבער אין מיין זכרון האָט זיך טיף איינגעקריצט די באַגעגעניש מיט אָט דעם פיינעם תלמיד־חכם, משכיל און אינטעליגענט, וועמען איך געדענק נאָך פון זיין באַזוך אין ניו יאָרק, דאָ ביי אונז אין „ביאַליסטאָקער צענטער", און וועלכער פאַרנעמט אין ישראל אַן אָנגעזעענעם פּלאַץ מיט זיינע ראַדיאָ־פּאַרטראַגען און עפענטליכע לעקציעס.

∴

אַ שאָד, וואָס די באַגרענעצטע צייט פון מיין באַזוך האָט מיר ניט דערלויבט צו טרעפען זיך מיט נאָך ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און טוער, אָבער די באַגעגענישען, וועלכע איך האָב געהאַט, האָבען זיך טיף איינגעקריצט אין מיין זכרון.

אַ בוך מיט אהרן חייט׳ס רייזע־איינדרוקען גרייט זיך צום דרוק

אהרן חייט, וועלכער האָט באַזוכט מדינת ישראל און זיך באַגעגענט מיט אונזערע לאַנדסלייט, גרייט איצט צום דרוק אַ בוך פון זיינע רייזע־איינדרוקען, אונטער דעם נאָמען: „ישראל פאָלק און לאַנד פון לעגענדאַרען אמת".

אין דעם בוך שילדערט דער מחבר זיינע צוזאַמענטרעפען מיט דעם פּרעזידענט פון מדינת ישראל און אַנדערע הויכגעשטעלטע רעגירונגס־פיגורען, דעם ישראלי אין הויז און אין דער גאַס, די שטעט און דערפער, פאַרהייליגטע פלעצער א. אַ. וו.

פאַראינטערעסירטע קענען שיקען אין פאָראויס דער באַטרעף פון 2 דאָלער צום מחבר און זיי וועלען באַקומען דאָס וועג עס וועט אַרויס פון דרוק. אַדרעס פון מחבר:

AARON CHAIT, 1662 CARROLL ST., BROOKLYN, N. Y.

איטקע צירל באַראַקין ע״ה

מיט אַ טיף פאַרוואונדעט האַרץ, אָבער מיט אַ סך ליבע און יראת הכבוד דערמאָן איך דיר, טייער מאַמע מיינע, צו דעם 23־טען יאָרצייט זינט די דייטשע רוצחים האָבען דיין עלענטן, שטילען לעבען אויסגעלאָשען אין דער ביאַליסטאָקער געטאָ.

כבוד דיין הייליגען אָנדענק.

דיין, אין אייביגען טרויער נאָך דיר, טאָכטער

חיה־פייגל באַראַקין־מעלאַמדאָוויטש

שיקאָגאָ, 1966 און פאַמיליע

ביי אונזערע לאַנדסלייט איבער אַמעריקע

פּעטערסאָן

טראָץ דעם וואַקאַציע־סעזאָן דורך די זומערדיגע מאָנאַטן, ווען דער עולם איז געווייניקלעך אויסער שטאָט, זיינען מיר דאָך אָנגעגאַנגען מיט אונזערע טעטיקייטן.

ביאַליסטאָקער מאָדהערס־דעי און פּאָדהערס־דעי

דער אַמעריקאַנער מוטערס־טאָג און פאָטערס־טאָג האָט ביי אונז באַקומען אַ אידישלעך־ביאַליסטאָקער כאַראַקטער. מיר האָבען אויף אונזער שטייגער דורכגעפירט די ימים טובים, און מיר האָבען אויסדערווייל אונזערע צוויי געטרייַע טוער און אונטערשטיצער: מרס. בעסי גאָלדמאַן, אַלס די „מוטער פון יאָר", און מר. מענדיל מאַרגאָליס, אַלס דעם „פאָטער פון יאָר", אַלס אָפּשאָצונג פאַר זייער שטענדיגער הילף צו אונזער „ביאַליסטאָקער רעליף סאָסייעטי" און באַזונדערס צו דעם בילדינג־פאָנד קאַמפּיין פון דער ביאַליסטאָקער האָום אין ניו־יאָרק. ביידע זיינען געווען צווישען די חשובע ביישטייערער פון דער באַדייטענדער סומע, וואָס מיר האָבען לעצטענס איבערגעגעבען צו דער אינסטיטוציע.

נאָענט צו 1,700 דאָלאָר פאַר דעם בילדינג־פאָנד פון ביאַליסטאָקער מושב זקנים

ביי דעם שלוס־מיטינג פון דער ביאַליסטאָקער האָום אין ניו־יאָרק האָט אונזער ארגאַניזאַציע איבערגעגעבען אַ סומע פון נאָענט צו 1700 דאָלאָר פאַר דעם בילדינג־פאָנד פון אונזער אינסטיטוציע. אַ העלפט פון דעם באַטרעף איז געשאָפען געוואָרען פון אונזערע באַאמטע, טוער און מיטגלידער און די אַנדערע העלפט איז בייגעטראָגען געוואָרען פון דער קאַסע פון אונזער סאָסייעטי.

אונזער שוועסטער פאַרלוסט

די געמיטליכע שטימונג אין אונזער „סאָסייעטי" איז צעשטערט געוואָרען דורך אַן אומגליק, וואָס האָט לעצטענס געטראָפען אונזערע טייערע טוער, מר. און מרס. דזשייקאָב קעטץ. דעם 18־טען דזשולאַי האָבען זיי פלוצלינג פאַרלאָרען זייער ליבען אייניקעל, דזשאָעל זאַלצמאַן ע"ה, וועלכער איז בלויז מיט אַ קורצער צייט צוריק געוואָרען בר־מצוה. מיר דריקען אויס צו די עלטערן און צו די זיידע־באָבע פון דעם יונג־פאַרשניטענעם 13־יאָריגען בחור'ל אונזער טיפסטען מיטגעפיל און טרייסט. אין דער גוטער ארבעט פאַר אונזער לאַנדסמאַנשאַפט זאָלען זיי געפּינען אַ טרייסט.

* * *

מיר ווינטשען אונזערע לאַנדסלייט אין פּעטערסאָן און אין ניו־יאָרק אַ געזונטען און געבענטשטען נייעם יאָר.

ווילהעלם ווינער

שיקאַגאָ

די ארגאַניזירטע ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין שיקאָגאָ האָט געהאַט אַן אַקטיוון סעזאָן. מיטינגען זיינען אָפּגעהאַלטען געוואָרען בייַ דער ליידיס אוקזילערי און די מיטגלידער און טוער האָבען זיך באַטייליגט אין דער ארבייט.

אונזער הילפס־פראָגראַם

מיר העלפען נויטבאַדערפטיגע לאַנדסלייט אין שטאָט און אויך אין אויסלאַנד, באַזונדערס אין ישראל.

באַזונדערס אָבער שאַפען מיר הילף פאַר דעם ביאַליסטאָקער מושב זקנים אין ניו־יאָרק. דער ביאַליסטאָקער סאָשעל קלוב, אָנגעפירט פון פרעזידענט איזראַעל מינעס, און די ביאַליסטאָקער ליידיס אוקזילערי, מיט דער שרייבערין פון די שורות, אַלס פרעזידענטין, ארבעטען געמיינזאַם צו שאַפען די נויטיגע הילף, ספּעציעל צו דעם בילדינג־פאָנד פון דער אינסטיטוציע.

שמחות ביי אונזערע ביאַליסטאָקער

מיר ווינטשען אַ הארציגען מזל טוב צו אונזערע ליבע טוער: מר. און מרס. טשאַרלס שיינמאַן צו דער בר־מצווה פון זייער אייניקעל; מרס. פעני ראָזאָף צו איר אייניקעל, ליא קאַלאָדני'ס גראַדויאירשאַן, און אויך צו שעלי ראָזענטאַל, אייניקעל פון דער שרייבערין פון די שורות, וועלכע האָט געפּראָוועט אַ בת־מצווה. זאָלען די עלטערן און די קינדער האָבען נחת אייַנע פון די אַנדערע!

רפואה שלימה צו קראַנקע לאַנדסלייט

אַ צאָל פון אונזערע טוערינס זיינען געווען קראַנק און באַהאַנדעלט געוואָרען אין שפּיטעלער, און מיר ווינטשען א רפואה שלימה: אונזער פינאַנס־סעקרעטאַר, שוועסטער רינאַ מייזער; אונזער רעקאָרדינג־סעקרעטאַר, שוועסטער פעני ראָזאָף; אונזערע טוערינס: מרס. טשאַרלס שיינמאַן און מר. דזשוליוס גאַרפינעלד.

אונזערע שוועסטער פאַרלוסטען

מיר האָבען לעצטענס פאַרלאָרען אַ גרויסע טרייַען מיטגליד און איבערגעגעבענע טוערין, מרס. טעפּסי שוואַרץ ע"ה, די שוועסטער פון אונזערע טוערינס, מרס. לילי גערבער און מרס. טשאַרלס שיינמאַן.

עס איז פון אונז אויך אַוועק מר. נייטען לעמבערג, דער מאַן פון אונזערער אַקטיווער גלידער.

מיר ווינטשען אַלע שוועסטער־געטראָפענע פאַמיליעס טרייסט און רוה.

צו אַלע אונזערע שוועסטער, לאַנדסלייט און כלל ישראל דריקען מיר אויס די בעסטע וואונטשען פאַר אַ געבענטשטען נייעם יאָר.

ראָזע צוקערמאַן

מילוואָקי

די „ביאַליסטאָקער בענעוואָלענט סאָסייטי" אין מילוואָקי האָט פאַר די לעצטע עטליכע מאָנאַטען פאַרצייכענט אַ שטאַלצען רעקאָרד פון ארבעט און דערגרייכונגען. טראָצדעם, וואָס אַ באַדייטענדע צאָל טוער און מיטגלידער זיינען געוואָרען זייערע אַקטיוויטעטען אָנגעגאַנגען; עס זיינען דורכגעפירט געוואָרען מיטינגען און אונטערנעמונגען און עס זיינען געשאַפען געוואָרען פאָנדען פאַר אַרטיגע צוועקען, ווי אויך לאַנדסמאַנשאַפטניטען אין ניו־יאָרק און אין ישראל.

ביישטייערונגען צום מעות חיטים־פאָנד פון דער ביאַליסטאָקער האָום

ביי אַ מיטינג פון דער ארגאַניזאַציע, דעם 9־טען מאַי 1966, איז באַווילליגט געוואָרען אַן אָנגעזעענע סומע צום מעות־חיטים פאָנד פון דעם ביאַליסטאָקער מושב זקנים אין ניו־יאָרק. דער בייטראָג איז גלייך איבערגעשיקט געוואָרען צו דער אינסטיטוציע.

טויזענט דאָלאָר, צווייטע ראַטע, פאַר דעם בילדינג־פאָנד פון ביאַליסטאָקער מושב זקנים אין ניו יאָרק

ביי דעם שלוס־מיטינג פון דער ארגאַניזאַציע, דעם 13טען דזשון, איז באַווילליגט געוואָרען דער צווייטער אייַנצאָל פון 1000

דאָלער אויפן חשבון פון דעם צימער פון דער „ביאַליסטאָקער בענעוואָלענט סאָסייעטי" אין מילוואָקי אין דעם איבערגעבויטען בנין פון דער ביאַליסטאָקער האָם אין ניו־יאָרק. צוזאַמען מיט דער ערשטער ענליכער ראַטע, באַטרעפט שוין איצט דער ביז־איצטיגער בייטראָג פון די ביאַליסטאָקער אין מילוואָקי צו דעם בילדינג פאָנד פון דער האָם די אַלגעמיינע סומע פון 2000 דאָלער, און עס איז פאַראַן אַ באַגרינדעטע אויסזיכט, אַז וויטערדיגע אינצאָלונגען וועלען געמאַכט ווערן אין דער נאָענטער צוקונפט.

די „סאָסייעטי" האָט אויך געשיקט 1000 דאָלער, אַלס אונטערשטיצונג צו דער „ביאַליסטאָקער לייה־קאָסע" אין תל־אביב.

דער דערמאָנטער באַטרעף פון 1000 דאָלער איז שוין דערהאַלטען געוואָרען אין אָפיס פון דער ביאַליסטאָקער האָם, פון וואַנען עס איז אָנגעקומען אַן אָפיציעלע באַשטעטיגונג.

אונזער יערליכע קאָרד־פּאַרטי

דעם 29־טען מאַי איז אין דעם „בית עם צענטער" פאָרגעקומען אונזער יערליכע קאָרד־פּאַרטי, אונטער דער פירערשאַפט פון דער טשערליידי פון דער אונטערנערמונג, ראָזע שומאַכער, מיט דער מיטהילף פון די קאָ־טשערליידיס: איידע שומאַכער און בעסי באַקסענבוים, און דעם אוקשאָנער, מאַקס שומאכער, טשערליידי פון דער רעפרעשמענטס קאָמיטע, ראַשע ליבע דאָרען און אַנדערע טוער. די קאָרד־פּאַרטי איז געווען גוט באַזוכט און איז אויך געקרוינט געוואָרען מיט אַ מאַטעריעלען ערפאָלג.

ערפאָלגרייכער יערליכער פּיקניק

זונטאָג, דעם 24־טען דזשולאי 1966, האָבען מיר דורכגעפירט אַן ערפאָלגרייכען פּיקניק, וועלכער האָט אַריינגעבראכט אַ היפּשע סומע אין דער קאַסע פון אונזער אַרגאַניזאַציע.

אונזער פּרעזידענט, מר. אַלעקס דאָרען, האָט טראָץ זיין שוואַכען געזונט, אַוועקגעלייגט פיל מיה בייַ דער אונטערנעמונג. עס האָבען אויך זייער טיכטיג מיטגעאַרבעט: אונזער עקס־טשערליידי, מרס. בעסי באַקסענבוים; די פרוי פון דעם פּרעזידענט, ראַשע ליבע דאָרען, מרס. מאַריס און אויך מרס. אסתר ראַטנער. גראָד ניט קיין ביאַליסטאָקערין, העלפט אונז דאָך מרס. ראַטנער זייער טיכטיג אין דער אַרבעט. אויך מר. ראַטנער איז בייַ אונז זייער טעטיג.

מיר פאָרצייכענען דאָ די פיינע זשעסטען פון אונזערע שטאָטישע פירמעס: „עי" ענד „פי"; די „נעשאָנעל" און פון „קאָל׳ס סופּער־מאַרקעט", אַ צאָל אידישע בעקערס און בוטשערס, וועלכע האָבען אונז געהאָלפען מיט פּראָדוקטען צום פיקניק און צו וועמען מיר דריקען אויס אונזער טיפסטע דאַנקבאַרקייט.

פּעקלעך קיין ישראל

די אַרגאַניזאַציע האָט אויך באַאַרגט אויף יום־טוב פּעקלעך קיין מדינת ישראל צו העלפען אונזערע גויטבאַדערפטיגע לאַנדסלייט.

אונזער שלום־מיטינג

דער שלום־מיטינג פון סעזאָן איז פאָרגעקומען דעם 13־טען זשון. עס זײַנען אויפגענומען געוואָרען וויכטיגע פראָגען, אייגנשליסענדיג אונזער יערליכען פּיקניק און דעם ביאַליסטאָקער מושב זקנים אין ניו־יאָרק. דער עולם האָט זיך געזעגענט פאַר דעם זומער מיט געגענזייטיגע וואונטשען פאַרצוזעצען די הייליגע ארבעט גענטערהייט צום נייעם סעזאָן.

רפואה שלימה צו איידע שומאַכער

דעם טאָג פון פּיקניק איז גראָד קראַנק געוואָרען אונזער פאַרדינסטפולע טרעזשורערין, מרס. איידע שומאַכער. זי איז צוגענומען געוואָרען אין שפּיטאָל. טראָץ דעם, אָבער, האָט איר מאַן, אונזער אוק־שאָנער, וויס־טשערמאַן מעקס שומאַכער, זיך באַטייליקט אין פּיקניק און דורכגעפירט די אָוקשאַן מיט ערפאָלג. ער איז אויך געווען דער טשערמאַן פון פּיקניק. מיר ווינטשען די שומאַכערס געזונט און לאַנגע יאָר.

דער „סיגעל האַל" אין דער ליטווישער שול

פרייטאָג אָוונט, דעם 6־טען מאַי, איז צוגעטיילט געוואָרען גרויס כבוד צו די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, מיטגלידער און טוער פון דער אַרגאַניזאַציע, דוד און העטאַ סיגעל, בייַ דעם חנוכת הבית פון דעם „סיגעל האַל", וועלכען זיי האָבען אויפגעשטעלט אין דער ליטווישער שוהל, „טעמפּעל בית איזראַעל" אין שטאָט. די חשוב׳ע מנדבים זיינען באַערט געוואָרען אין דער אַנווועזענהייט פון אַן עולם פון 1,500 מענטשען דורך הרב גאַרפינקעל, גייסטיגען פירער פון דער שוהל און אַנדערע חשוב׳ע רבנים. עס איז פאַר אונז געווען אַ כבוד און נחת צו פילען, אַז אַ ביאַליסטאָקער פאַר־פאַלק טוט אויך פאַר אידישקייט בייַ אונז אין שטאָט. אגב, ווינטשען מיר אויך אַ מזל טוב צו די סיגעלס צום געבורט פון זייער נייעם אוראייניקעל בייַ זייער טאָכטער, ראָזע.

דאָפּעלטע שמחה ביי די באַקסענבוימס

אונזערע איבערגעבענע טוער, עקס־טשערליידי פון דער אַרגאַניזאַציע, בעסי, און איר מאַן, דזשאָו באַקסענבוים, זיינען געוואָרן עלטער־זיידע און עלטער־באָבע פון אַ נייעם אור־אייניקל ביי זייער טאָכטער, רוטה, און זיידע און באָבע פון אַ נייעם אייניקל פון זייער זון, מאָריס. מיר ווינטשען זיי און דער פאַמיליע אַ סך גליק. אגב, איז מרס. באַקסענבוים אויך די טשערליידי פון דעם סאָנשיין פאָנד, וואָס טראָגט דעם נאָמען „העלער־נאָרמאַן־האַ־בערד" און מיר ווינטשען איר ערפאָלג אין דער גוטער אַרבעט.

מיר ווינטשען אויך אַ האַרציגען מזל־טוב צו די באַקסענבוימס לכבוד דער בר־

דעניעל קאַסטרול

מצוה פון זייער ליבען אייניקעל דעניעל קאַסטרול. זאָלען זיי פון אים האָבען אַ סך נחת.

ביאַליסטאָקער מושב זקנים דערמאָנט וועגען דיום

• ווי אַלע יאָר וועלען אויך דאָס מאָל אַרויסגעשיקט ווערען פון אונזער אָפיס דיום־בילס פאַר 1966. מיר בעטען אַלע מיטגלידער זיך אָפּצורופען אויף דער וועגדונג און אָפּצורופען אויף אָט דער וועגדונג און אַפּעלירען צו ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און כלל ישראל זיך אָנצושליסען אַלס מעמבערס אין אונזער אינסטיטוציע.

לואים (משה לייבעל) קאַרען ע"ה

דעם 21-טען דזשון איז נאָך אַ לענגערער קראַנקהייט אין עלטער פון 74 יאָר פון אונז אַוועק אין דער אייביקקייט אונזער חשובֿער לאַנדסמאַן, מיטגליד און טוער, לואים (משה לייבעל) קאַרען ע"ה. גראָד איז מיט 2 יאָרען צוריק אויך געשטאָרבען זיין ברודער סאַל קאַרען, וועלכער איז אויך געווען ביי אונז זייער אַקטיוו.

די נפטרים זיינען געווען די זין פון דעם שיינעם ביאַליסטאָקער בעל הבית, ר׳ שמואל קאַראַך ע"ה, בוכהאַלטער אין דעם געשעפט פון דאָליצקי׳ס ביר אויפֿן אַלטען שאָסיי.

משה לייב קאַרען איז געקומען אין אמעריקע אין יאָר 1905. מיט 2 יאָר צוריק האָט ער אויך פאַרלאָרען זיין פרוי, מילדרעד קאַרען ע"ה.

אַ ליבער, האַרציגער מענטש, לאָזט איבער לואים קאַרען איז פאַרהייראַטען זון, סימאָר (שמואל) קאַרען און 2 אייניקלעך. מיר דריקען אויס אונזער מיטגעפיל און טרייסט צו דער שווער-געטראָפענער פאַמיליע.

מרס. לונאַ העלער ע"ה

אונזער שטימונג און געמיט ערב דעם פיקניק זיינען אַביסעל צעשטערט געוואָרען, וועו גראָד 2 טעג פאַר דער אונטער-נעמונג, דעם 22-טען דזשולאַי, איז פון אונז אַוועק אין דער אייביקייט אין עלטער פון 77 יאָר אונזער געטרייַע טוערין, מרס. לינאַ העלער ע"ה.

די פאַרשטאַרבענע האָט געשטאַמט פון טיקטין, ביי ביאַליסטאָק, אָבער האָט זיך אויפגעהאַדעוועט אין ביאַליסטאָק, און איז מיט לייב און לעבען געווען געטריי אונזער אַרגאַניזאַציע. זי איז געווען די אלמנה פון מאָקס העלער ע"ה. מרס. העלער לאָזט אין-בער 5 טעכטער, 12 אייניקלעך און 4 אור-אייניקלעך. איין אומפאַרהייראָטע טאָכטער איז אַ מעידזשאָר אין דער אַרמיי. זי לאָזט אויך איבער אַ ברודער, סעם שעקאַרא, וועלכער איז אַ מיטגליד פון אונזער אַרגאַניזאַציע. מיר ווינטשען דער שווער-געטראָפענער פאַמיליע טרייסט און רוה.

די באַאַמטע פון דער אַרגאַניזאַציע

די באַאַמטע פון דער „ביאַליסטאָקער בענעוואָלענט סאָסייעטי" זיינען: אַלעקס דאָרען, פּרעז.; מעקס שו-מאַכער, 1-טער וויס-פּרעזידענט; סעם שומאכער, 2-טער וויס-פּרעז.; איידע שו-מאַכער, טרעזש.; בען טראָש, פינאַנס און רעק. סעקרעטאַר; מרס. מאַריס, טשערליי-די אָף סיק; מרס. בעסי באַקסענבוים, טשערליידי אָף סאָנשיין פאָנד; דזשאָו רו-בין, טשערמאַן אָוו סיק; ראָשע ליבע דאָרען, טשערליידי, רעפּרעזענטס קאָ-מיטע; מעקס באַרקין, לואים זייבעל און רובין מאָריס — טראָסטיס.

בען טראָש

מאַרטין וויינער דערהויבען צו א הויכען אַקאַדעמישען אמט

עס איז פאָר אונז אַ נחת און אַ כבוד זיך צו דערוויסען, אַז אונזער חשובער לאַנדס-מאַן, מאַרטין וויינער פון קליפטאָן, נ. דזש., איז באַשטימט געוואָרען אַלס מיטגליד פון דעם באַארד אָף טראָסטיס פון דער פאָר-לעי דיקינסאָן אוניוועךזיטעט אין ניו-דזשוירזי.

מר. וויינער איז דער זון פון אונזער גאָטזעליגען לאַנדסמאַן און דאָנאָר, לואים

מאַרטין וויינער

וויינער ע"ה, און דער פלימעניק פון אונ-זער פאַרדינסטפולען וויס-פּרעזידענט, וויי-ליאָם וויינער פון פּעטערסאָן, נ. דזש.

אַ גרויס-אינדוסטריעלער אין דער טעק-סטיל-בראַנזשע און דער פּרעזידענט פון דער באַרימטער פירמע „מאַרטין וויינער קאָרפּאָריישאָן" אין קליפטאָן, נ. דזש., גע-פינט דאָך מר. וויינער צייט און ענערגיע פאַר פאָליטישער, געזעלשאַפטליכער און קולטורעלער אַרבעט. ער איז געווען אַ מיטגליד פון דעם „פאָרעין סוירוויס פּראָ-מאָשאָן פּאַנעל" ביי דער יוניייטעד סטעיטס אינפאָרמיישאָן אייזשענסי אונטער פּרע-זידענט קענעדי, און איז אפילו פאָטאָ-גראַפירט מיט דעם מאַרטירער-פּרעזי-דענט. דאָס היסטאָרישע בילד איז געדרוקט געוואָרען אין אונזער „ביאַליסטאָקער שטי-מע" פון מערץ 1964, נומער 294.

ער האָט אויך באַקומען אַן עהרען-דיגרי פון דעם דיקינסאָן אוניוועךזיטעט ווי אויך פון דעם קיונג-הי אוניוועךזיטעט אין סעאול, קאָרעאַ.

טראָץ זיין הויכער פאָזיציע אין לאַנד, איז מאַרטין וויינער דאָך זייער שטאָלץ אויף זיין ביאַליסטאָקער אָפשטאַם, זיינע לאַנדסלייט און ער האַלט זיך נאָענט צו אונזער אינסטיטוציע.

מיר באַגריסען מאַרטין וויינער מיט זיין פאַמיליע און מיר ווינטשען אים ערפאָלג אויף זיין הויכען אַמט.

זכרונות

פון **יוסף האָניג**

פאַרשטומט געוואָרען
טאַטע-מאַמעס וואָרט,
פאַר׳יתומ׳ט איך בין געבליבען;
בלעטער איך טאַטע-מאַמעס בריוו
פון אַמאָל צו מיר געשריבן.

שרייבט דער טאַטע:
„קינד מיינס, יוסף,
דערקוויק מיר מיינע אַלטע יאָרען;
נעם אַ שיף און קום צופאָרען.

„שרייב מיר, ווען אין שטעטעל קומסט,
וועל איך זיך פאַר דיר גרייטען;
איך וועל מיט מאַמען דיר אַנטקעגען גיין
אויף דעם מאַרק דעם ברייטען.

„מאַמע וועט אַ פלאָדען באַקען,
איך וועל משקה שטעלען;
ס׳וועלען קינד און קייט באַגריסען דיך
פון אַלע פאָריצקער שוועלען.

„אַ קאַפּעליע דינגען וועל איך, קינד,
אַ שיינעם מאַרש אויפצושפילען;
אין מיטען מאַרק כ׳וועל אַ טענצעל גיין,
און מיין בענקשאַפט וועט זיך שטילען".

— — — — — — — — — — —

כ׳האָב מיין רענצעל ניט געפּאַקט,
מיט דער שיף ניט געפאָרען,
טאַטע-מאַמעס הערצער ניט דערקוויקט,
וועה איז צו מיינע יאָרען! . . .

ביאַליסטאָקער ליידים אָוקזילערי פֿאַרצייכענט גוטען סעזאָן

פון **יעטא שרייבער**, רעק. סעק.

אונזער „ביאַליסטאָקער ליידיס אָוקזי־לערי" איז שטאָלץ מיט איר פיינעם רע־קאָרד פון טעטיגקייטען און דערגרייכונ־גען:

אונזערע וועכענטליכע מיטינגען

די רעגעלמעסיגע מיטינגען יעדען מאָנ־טאָג בייטאָג אין אונזער האָוּם זיינען גע־ווען גוט באַזוכט. מיר האָבען אויפגענומען ניט נאָר אַרגאַניזאַציאָנעלע פראָגען און פֿלענער, נאָר אויך געמיטליך פֿאַרבראַכט אין אַן אינטימען קרייז, ווי לייבליכע שוועסטער, אַרום געדעקטע טישען מיט געשמאַקע רעפרעשמענטס. עס האָבען זיך אָנגעשלאָסען אַ צאָל נייע מיטגלידער אין אונזער אָוקזילערי.

די קוואַלען פון אונזער איינאַמע

די אָוקזילערי ציט איר איינאַמע פון יערליכע דיוס אין באַטראַף פון 5 דאָלער, ווי אויך פון דאָניישאָנס, וואָס די שוועס־טער גיבען אַדער שאַפען פון זייערע פרייַנט. געווייניליך פֿאַרצייכענען אונזערע מיטגלידערינס יעדע פֿאַסירונג אין זייע־רע פֿאַמיליעס, אין פריידען און — חלילה — אין ליידען, מיט צדקה פֿאַר דער אַרגאַניזאַציע. יעדער מיטינג ברענגט אַריין אַ היפּשע סומע אין אונזער קאַסע.

אַ וויכטיגע קוועלע פון איינאַמע זיי־נען די אָפּטע באַפּעלס, אין וועלכע עס האָבען זיך לעצטענס אויסגעצייכנט אונ־זערע שוועסטער: מרס. ראָזע גאָלדבערג, וויים־פֿרעזידענטין פון אונזער ביאַליסטאָ־קער האָוּם, און מרס. רעבעקאַ הענקאָ־ויץ.

מיר פירען דורך פֿאַרשיידענע אונטער־נעמונגען, פונקציעס, לאָנטשאָנס, וועל־כע העלפען שאַפען די נויטיגע פאָנדען. באַזונדער וויכטיג איז אונזער יערליכער באַזאַר, אונטער דער טשערמאַנשיפּ פון פריינט מילטאָן וויינער מיט דער מיט־הילף פון זיין ליבער פרוי, רוטה, און אַפּילו די קליינוואַרג אין דער פאַמיליע, און מיט דער וואַריאַנט קאָאָפּעראַציע פון אַלע אונזערע שוועסטער.

אונזער אָנטייל אין די קאַמפּיינס פון דער האָוּם

אונזער איינאַמע גייט אויסשליסלעך פאַר דער ביאַליסטאָקער האָוּם. מיר באַ־טייליגען זיך אין אַלע קאַמפּיינס: מעות חיטים, זומער עמוירדזשענסי פאָנד א.א.וו. מיט אַרבעט ווי אויך מיט פינאַנציעלער שטיצע. אונזערע קאַמיטעס העלפען אויך אַרויס זייער פיל ביים זאַמלען הילף ביי דעם יערליכען טעאַטער בענעפיט פון אונ־זער אינסטיטוציע. אונזער אָנטייל איז אויך זייער באַדייטענד און קאָנטיג ביי דעם איצטיגען בילדינג קאַמפּיין פון דער האָוּם.

אונזערע „גוד־ווייל" קאַמיטעס

די אַרגאַניזאַציע האָט אויך ספּעציעלע קאַמיטעס, וועלכע גיבען זיך אָפּ מיט ווי־זיטען צו קראַנקע שוועסטער אין זייערע היימען אָדער אין שפּיטאָלען און ברענגען אויך אויסדרוקען פון מיטגעפיל און טרייסט אין פֿאַרלוסטען, חלילה. מיר האַל־טען זיך צוזאַמען, ווי אין גרויסע לאַנדס־מאַנשאַפטליכע פאַמיליע. די שרייבערין פון די שורות האָט אויף זיך געפונען די מצווה פון באַזוכען קראַנקע שוועסטער און זי פירט עס אויס געוויסענהאַפט און פּינקטלין.

רפֿואה שלימה צו שוועסטער גאָלדע פרידענבערג

מיר האָבען דורך דעם פאַרגאַנגענעם סעזאָן געהאַט ביי אונזערע מיטינגען די עהרען־פֿרעזידענטין און וועטעראַן־טוערין פון דער אָוקזילערי, שוועסטער גאָלדע פרידענבערג, און עס איז געווען אַ נחת זי צו באַגעגענען, באַזונדערס ווען עס איז פאַר אין אַנשטרענגונג צו קומען מיט די טרעינס אַדער באַסעס און דאָך טוט זי עס מיט פאַרגעניגען.

לעצטען זומער האָט שוועסטער פרי־דענבערג געליטען פון אַן עקסידענט און געווען אַ לענגערע צייט קראַנק אין הויז. מיר ווינטשען איר אַ רפואה שלמה אום מיר האָפען, אַז זי וועט צום נייעם סעזאָן ווידער באַשיינען אונזערע מיטינגען.

אַ שמחה ביי דער פאַמיליע אייראַק

עס איז פאַר אונז אויך געווען אַ פאַרגעניגען צו האָבען ביי די מיטינגען אונזער ליבע פּיאָנערין און מיטגרינדערין, די ערשטע פֿרעזידענטין פון דער אָוקזי־לערי און איצט די חשובע עהרען־פֿרעזי־דענטין, מרס. איידע אייראַק מיט איר ליבען מאַן, לואיס, איר טאָכטער רוטה, און אייידעם, עדוואַרד ווינסטאָן.

מיר האָבען אויך אויפגענומען מיט אינ־טערעס און פרייד די ידיעה, אַז פריינט לואיס אייראַק איז געווארן אַ 90־גער, מיט מזל, און מיר ווינטשען אים געזונט און לאַנגע יאָר און דער פאַמיליע אַ סך נחת איינע פון די אַנדערע און אויך פון דעם איניקעל, בערי.

אונזער ענערגישע פרעזידענטין

אָנערקענונג פאַרדינט אונזער פרעזי־דענטין, מרס. סילוויאַ שאָנפעלד, וועלכע פירט די מיטינגען מיט טאַקט און באַציט זיך זייער ערנסט צו איר אַמט. זי העלפט פֿלאַנירען אונזערע אונטערנעמונגען און באַמיט זיך צוציען נייע שוועסטער. מיר ווינטשען אַ רפואה שלמה איר ליבען מאַן, אויירווינג, און מיר האָפען, אַז ער וועט אויפגעריכט ווערען מיט פולקאַמען געזונט.

די געטרייע טוערינס

מיט אָנערקענונג דערמאָנען מיר אונ־זערע טייערע טוערינס: רחל קעס, הילדע מלאייער, דאָרע ווייַנבערג, נעטי וואָגמאַן, הענריעטא רובין, דזשולייַ פאַרבער, בלו־מע שייפער, סערע זאַלאָוויץ, רעי סיידער־מאַן, בעקי קאָרנוויין, אייידע זאַלאָוויץ, רחל ראָשבוים, רוטה בלומבערג, עני סאָקאָלאָף, אסתר סאכאר, בעסי מארעל, א. א. וו., וועלכע אַרבעטען אומערמידליך, יעדע איינע אויף איר געביט, פאַר אונזער האָוּם און פאַר די זקנים און זקנות.

שמחות ביי אונזערע שוועסטער

מיר לאָזען וויסען מיט פרייד, אַז אונ־זער שוועסטער, שרה רובינשטיין, האָט מיט מזל חתונה געהאַט דעם זומער מיט דעם חשובען טוער פון אונזער האָוּם, פריינט וויקטאָר סאַנשיין. מיר ווינטשען דעם פאָר־פאָלק אַ סך גליק.

עס איז אונז אויך אָנגענעם מיטצוטיילען, אַז אונזער שוועסטער סיליאַ פלאָקי איז אויף אַ באַזוך אין לאָנדאָן, ענגלאַנד, מיט דעם צוועק זיך צו זען מיט פאַמיליע. מיר ווינטשען איר אַ גליקליכע רייזע, און מיר האָפען, אַז זי וועט קומען צוריק געזונ־טערהייט, דערפרישט און אויפגעמונטערט פון דעם אָנגענעמען וויזיט.

אונזער ערעפענונגם מיטינג פון סעזאָן

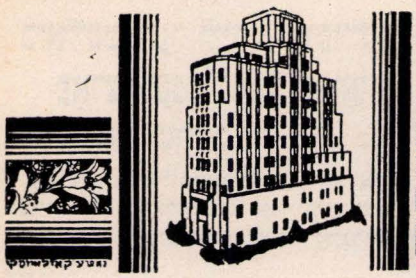
די ביאַליסטאָקער ליידיס אָוקזילערי וועט עפענען דעם סעזאָן מיט אַ פייערלי־כען מיטינג דעם 19־טען סעפטעמבער. די האָסטעס פון דעם ערשטן מיטינג וועט זיין די שרייבערין פון די שורות און איר מאַן, אייבערהעם שרייבער, לכבוד דער בר־מצווה פון זייער איניקעל, דזשאָעל וויייסבראָד, זון פון רובין און סילוויאַ וויים־בראָד, וואָס וועט פאַרקומען דעם 11־טען סעפטעמבער אין פלעיינוויז, לאָנג איילענד.

פלענער פאַר דעם נייעם סעזאָן

די אַרגאַניזאַציע איז אָנטשלאָסען אָנצו־הויבען אַ גרויסען מעמבערשיפּ־קאַמפּיין מיט דעם צוועק אַרייַנצובראָנגען נייע שוועסטער אין דער אָוקזילערי. עס ווערען אויך געמאַכט פאַרבאַרייטונגען צו דעם יערליכען באַזאַר.

אַ גוט יאָר צו אַלעמען

די אָוקזילערי ווינטשט אירע באַמטע, טוערינס, מיטגלידער און זייערע פאַמי־ליעס, אַלע ביאַליסטאָקער לאָנדסלייט און דעם גאַנצען אידישען פֿאָלק איבער דער גאָרער וועלט אַ יאָר פון געזונט, נחת און פרידען.

אונזער אינסטיטוציע

זואָס מען טוט און זואָס מען פלאַנט

אונזער האָום אויפן שוועל פון די ימים הנוראים

ווי אַלע יאָר, וועלען מיר אויך דאָס יאָר אָפּריכטען די פּאַרכטיגע טעג אין אונזער האָום אויף דעם עכט־טראַדיציאָנעלען אידישען שטייגער, ווי אַמאָל אין דער אַלטער היים.

ציכטיג און ליכטיג, וועט אונזער האָום באַגעגענען דעם גרויסען יום־טוב מיט דער אמת׳ער ערנסטקייט און עהרפורכט.

אונזער שוהל וועט אויך דאָס יאָר זיין דער זאַמלפונקט פון מתפּללים, אונזערע אייגענע זקנים ווי אויך שכנים פון דער נאַכבאַרשאַפט, וועלכע וועלען דאָ קומען אויסבעטען אַ גוט יאָר.

אָנגעזאָגט בעלי־תפילה וועלען פּאָר־בעטען און אַ געניטער בעל־תוקע וועט בלאָזען שופר.

עס וועלען אויך אָנגעצונדען ווערען אַלע עלעקטרישע ליכט ביי די נעמען פון אונזערע פּאַרשטאַרבענע מיטגלידער און פריינט, וועלכע זיינען פּאַראייביגט אויף די בראָנז־טאַפעלס אין אונזער שוהל, און זייער אָנדענק וועט געהיליגט ווערען ביי דער תפילה פון „יזכור".

אונזערע נייע עס־צימערן וועלען אויס־זען יום־טוב׳דיג און עס וועלען דאָרט סערווירט ווערען געשמאַקע און נאָרהאַפ־טע מאָלצייטען פון אַלעם גוטען. דאָס איז דער ערשטער יום־טוב, וואָס אונזערע איינווואוינער וועלען געניסען פון דער רח־בות און קאָמפאָרט פון דעם נייעם פול־שטענדיג־אויסגעפאַרטיגטען דייניגג־רום און שפּאָגל־נייער גרויסאַרטיגער קיך. די „סטעינלעס סטיל" איינריכטונגען, די נייע ליכט־פיקסטשורס, דער נייער סופיט וועט־לען פאַרבלענדען די אויגען מיט זייער גלאַנץ און פּראַכט.

ביי די תפילות אין שוהל, ווי אויך ביי די געדעקטע טישען אין אונזערע דייניג־רומס און אין די אָפּרו־צימערן וועלען אונ־זערע עלטערע איינווואוינער בעטען און צוואוינטשען אַלע אונזערע וואויל־טעטיגע מיטגלידער און פריינד, וועלכע האָבען גע־האַלפען אַרייַנברענגען דעם יום־טוב אין הויז אַריין, אַ געזונטען, געבענטשטען און מזל׳דיגען נייעם יאָר.

אונזער ערפאָלגרייכער „זומער עמוירדזשענסי דראַיוו"

מיר פּאַרצייכענען מיט פרייד די גוטע רעזולטאַטען פון אונזער „זומער־דזשענסי קאַמפּיין", וועלכער האָט אַרייַנ־געבראַכט באַדייטענדע הילף צו אונזער האָום.

אונזערע דירעקטאָרען און טוער, די שוועסטער פון דער „ביאַליסטאָקער ליידיס אָוקזילערי" און די „בראָנקס ליג", האָבען פאַרנומצט זייערע וואַקאַציעס אין שטאָט ווי אויך אין די זומער־רעזאָרטען צו זאַמלען הילף פאַר דער האָום, און אונז פיל געהאָל־פען צו קענען לייזען דעם שווערען פּראָב־לעם פון די זומער־מאַנאַטען. וואַרעמע אָפּ־רופען זיינען אויך געקומען פון אונזערע מיטגלידער איבער דעם לאַנד און איבער דער גאָרער וועלט.

די באַגרענעצטע ראַמען פון אַ נאָטיץ ערלויבען ניט אויסצורעכענען אַלע נעמען פון אונזערע וואָלונטיר־קאַמפּיינערס, דאָך דערמאָנען מיר אייניגע, וועלכע האָבען זיך ספּעציעל אויסגעצייכענט מיט זייער ענער־גישער אַרבעט און געשאַפענע געלוטאַטען: אייבערהעם ביימאַן; סעם שאַפּירא; מאָריס עסטאָן; הייַמאַן אוגוסט; אייבערהעם און יעטע שרייבער; הערי און רעי סיידער־מאַן; מרס. הילדע סלאָיער; מרס. ראָזע ראַשבוים.

יעדען אייַנעם וועלכער האָט נאָר צוגע־לייגט אַ האַנט צו דעם „קאַמפּיין", דריקען מיר אויס אַ האַרציגען דאַנק און אָנערקע־נונג.

די לשנה טובה באַגריסונגען אין אונזער זשורנאַל

אונזערע לעזער וועלען באַמערקען די ראש השנה באַגריסונגען אין אונזער הייַנ־טיגען נומער, וועלכע זיינען שוין ביי אונז געווארען אַ יערליכע טראַדיציע.

ווי אַלע יאָר, שיקען מיר אויך דאָס יאָר אַרויס בילס פאַר די לשנה טובה וואונ־טשען, און מיר דערמאָנען די יעניגע, וועלכע האָבען נאָך ניט אַרייַנגעשיקט זייער באַטרעף, אַז זיי זאָלען עס טאָן אַזוי שנעל, ווי מעגליך, ווייל הילף אין צייט האָט אַ דאָפּעלטע ווירקונג.

ביאַליסטאָקער יערליכער טעא־טער בענעפיט, מאָנטאָג אָוונט, דעם 17-טן אָקטאָבער, 1966

אונזער טראַדיציאָנעלער יערליכער טע־אַטער בענעפיט ווערט דאָס יאָר פאָרקומען מאָנטאָג אָוונט, דעם 17־טען אָקטאָבער, 1966, אין „אָנדערסאָן אידישען טעאַטער", סעקאָנד עווניו און איסט 4־טע סטריט, ניו־יאָרק.

דאָס וועט זיין די פּרעמיערע־פּאָרשטע־לונג פון דעם נייעם אידישען טעאַטער־סע־זאָן. עס וועט אויפגעפירט ווערען די שפּא־געל־נייע מוזיקאַלישע קאָמעדיע: „א מי־ליאָנער אָן פּרנסה", מוזיק פון דעם מייס־טער פון אידישען ניגון, שלום סעקונדאַ, מיט דער באַטייליגונג פון די סטאַר־אַר־טיסטען, דעם האָליוואוד־קאָמיקער, לעאָ פוקס, מרים קרעסין, סימאָן רעכטצייט, לעאָן ליבגאָלד, טעלמאַ מינץ און אַנדערע באַוואוסטע טאַלאַנטען פון דער אידישער ביינע.

טיקעטס זיינען אַרויסגעשיקט געווארען צו די מיטגלידער פון אונזער אינסטיטו־ציע און צו אַ צאָל אונטערשטיצער און פריינט.

די אַלע, וועלכע האָבען ערהאַלטען די טיקעטס, ווערען געבעטען אַרייַנצושיקען דעם באַטרעף אַזוי שנעל ווי מעגליך. מיר מאַכען אויך אויפמערקזאַם, אַז מען זאָל די טיקעטס אָוועקלייגען אויף אַ זיכערען פּלאַץ, כדי צו קענען זיי לייכט געפינען.

נייער מעמאָריאַל טאָפעל אין אונזער שוהל

די טעג איז אויפגעדעקט געווארען אַ נייער מעמאָריאַל טאָפעל אין אונזער שוהל. דער טאָפעל איז אַ דאַניישאָן פון אונזער חשוב׳ען פּרעזידענט, מר. דזשייקאָב קא־הען, אין אָנדענק פון זיין אומפאַרגעסלי־כער פרוי, דאָרע קאָהען ע״ה.

אויף דעם נייעם טאָפעל וועט זיין פּלאַץ פאַר עטליכע הונדערט נעמען. פּאַראַינטע־רעסירטע, וועלכע ווילען מאַכען רעזער־וויישאָנס, אָדער פאַראייביגען זייערע ליב־סטע און בעסטע, קענען זיך שטעלען אין פאַרבינדונג מיט אונזער אָפיס.

פייערליכער קבלת פנים פאַר אונזער פרעזיעגט מר. דזשייקאָב קאָהען

דעם 16־טען דזשון, 1966 איז אין אונזער האָום פאָרגעקומען אַ גרויסאַרטיגער קבלת־פנים פאַר אונזער ליבען פרעזידענט, מר. דזשייקאָב קאָהען, וועלכער איז דאָ געקומען צו־גאַסט פון מיאַמי ביטש, זיין איצטיגען שטענדיגען וואוין־אָרט.

דער באַזוך פון אונזער פרעזידענט איז ביי אונז געווען אַ גרויס געשעעניש און האַרציגע שמחה. צו דעם ספּעציעלען קבלת־פנים דינער ביי אַ מיטינג פון אונזער באָארד אָוו דירעקטאָרען זיינען אין

דזשייקאָב קאָהען

דעם פרעזידעט׳ס כבוד געקומען אַלע אונזערע דירעקטאָרען און טוער. עס זיינען אויך געווען אונזערע חשובע ווייס־פרעזידענטן, סאל און אסתר ווינער פון מיאַמי ביטש, וועלכע האָבען זיך דאָן געפונען אין ניו־יאָרק. באַזונדערס האָט זיך געמערקט די פּעטערסאָנער דעלעגאַציע, וועלכע זיינען פון די אַקטיוווסטע לאַנדס־לייט אויף דער פּראָווינץ.

דער פרעזידענט האָט געמאַכט אַ שפּאַציר איבער אונזער בילדינג, וועלכער ווערט איצט איבערגעבויט און האָט באַוואונדערט די שוין־דערגרייכטע ביז־איצטיגע רעזולטאַטען. ער האָט געלויבט דעם טשערמאַן פון דער בילדינג־קאַמיטע, אונזער ווייס־פרעזידענט און זיין איידעם, ווי־ליאָם קאָזענער, פאַר דער פאַכמענישער אויפזיכט איבער דער בוי־אַרבעט און אויך אַלע מיטגלידער פון דער בילדינג־קאַמיטע.

מיט באַגריסונגען לכבוד דעם עהרען־גאַסט, מר. דזשייקאָב קאָהען, וועלכער איז לעצטענס דערווייַלט געוואָרען צום 21־טען טערמין, אַלס פרעזידענט פון אונזער אינ־סטיטוציע, זיינען אויפגעטראָטען: קאונסעלאָר דייוויד דזש. גאָלדבערג, טשערמאַן פון אונזער באָארד אַף דירעקטאָרען; ווי־צע־פּאַרזיצער פון באָארד, איסאַק ריבא־לאָווסקי; ווייס־פרעזידענט, מר. ווילי־אַם קאָזענער; טרעזשורער, פריינט עלי טאר־לאָווסקי, וועלכער איז געקומען צום מי־טינג אין באַגלייטונג פון זיינע 2 באַגאַבטע זין: גאָס און מ. אַרטור טארלאָוו; עהרען־טשערמאַן פון אונזער באָארד, קאונסעלאָר פיליפּ נאָוויק; עקזעקוטיוו־דירעקטאָר, דוד סאָהן; און אַדמיניסטראַטאָר, מרס. עטעל אינגבערג.

עס האָבען אויך וואַרעם גערעדט: הרב דר. טוביה שטערן, גייסטיגער פירער פון דער „דזשייקאָב קאָהען קאַמיוניטי סינא־גאָג" אין מיאַמי ביעטש, וואָס אונזער פרעזידענט האָט דאָרט אויפגעבויט; אייב גינזבורג, מעמבער פון אונזער באָארד אַף גאָווערנאָרס; דר. קלמן דייוויס, זון פון אונזער אומפאַרגעסליכען טרעזשורער, לו־איס דייוויס ע״ה, און מעמבער פון אונזער באָארד אַף גאָווערנאָרס; אלבערט פּראָליך, טראַסטי; ראָזע רובין, טשערליידי פון דער „ביאַליסטאָקער רעליף סאָסייעטי" אין פע־טערסאָן, און אונזער ווייס־פרעזידענט, מר. מאָריס עסטאָן.

די פאַמיליע קאָהען איז געווען פאַר־טראָטען ביי דעם קבלת־פנים דורך מרס. איידע טוירקיש, דעם פרעזידענט׳ס טאָכ־טער; ארטור טוירקיש, דעם פרעזידענט׳ס אייניקעל, וועלכער האָט אַגב באַגריסט אין נאָמען פון דער משפּחה, און אונזער ווייס־פרעזידענט, מר. ווילי־אַם קאָהען, ברודער פון דעם פרעזידענט.

אַלע רעדנער האָבען געוואונטשען דעם פרעזידענט לאַנגע און געזונטע יאָרען פאַר זיין בריייטהאַרציגער הילף צו אונזער אינ־סטיטוציע דורך די אַלע יאָרען.

געריט פון דעם צוגעטיילטען כבוד, האָט מר. קאָהען האַרציג באַדאַנקט אַלע פאַרזאַמעלטע און צוגעזאָגט זיין ווייטער־דיגע הילף פאַר אונזער האָום.

ביי אַ שפּעטערדיגען לאָנטשאָן צווישען זען ענגען קרייז פון טוער, ערב זיין אָפּפאָר פון ניו־יאָרק, האָט מר. קאָהען ווי־דער אונטערשטרעכען זיין טרייהייט צו דער אינסטיטוציע, און געמאָלדען, אַז ער וועט איינצאָלען 25 טויזענט דאָלאָר פאַר דער איבערבוי־אַרבעט אין אונזער בילי־דינג אַלס העלפט אויפן חשבון פון זיין פלעדזש פון 50 טויזענט דאָלאָר. דערביי האָט ער אויך פאַרזיכערט, אַז אויך די אַנדערע העלפט וועט אונז גרייכען אין דער נאָענטער צוקונפט. דער ערשטער טשעק איז אונז טאַקע אָנגעקומען אין עט־ליכע טעג אַרום.

אונזערע טוער, לואים סילווער און איסאַק ריבאָלאָווסקי, מיט זייערע פרויען, אויף א טור אין ישראל און איראָפּע

דעם 12־טען סעפטעמבער, 1966, זיינען אָפּגעפלויגען אויף אַ באַזוך אין מדינת ישראל און איראָפּע חשוב׳ע טוער, די פּאַר־פּאָלקען, מר. און מרס. איסאַק ריבאָלאָווסקי און מר. און מרס. לואיס סילווער.

פריינט סילווער, עקזעקיטיוו דירעקטאָר פון דער ארבעטער רינג היים און איינער פון אונזערע אָנגעזעהנסטע דירעקטאָרען און טוער, איז איינגעלאָדען געוואָרען פון דער ישראל־רעגירונג צו באַזוכען די הייַ־מען פאַר עלטערע לייט, באַוואוסט אַלס „בתי אבות" אין אידישען היימלאַנד און זיך באַקאַנען מיט זייער כאַראַקטער און אַדמיניסטראַטיוון סיסטעם.

פריינט ריבאָלאָווסקי, פון אונזערע ענערגישסטע אינגערע טוער, ווייס־טשער־מאַן פון אונזער באָארד אַף דירעקטאָרען, פאָרט שוין צום צווייטען מאָל אין ישראל מיט דעם צוועק צו באַקענען זיך נאָענטער מיט די לאָנדסמאַנשאַפטליכע פּראָבלעמען אין דער אידישער מדינה.

אַ וואַרעמער אָפּשייד איז געגעבען גע־וואָרען צו די סילווערס און די ריבאָלאָוו־סקיס ביי דעם ערעפענונגס־מיטינג פון אונזער באָארד אַף דירעקטאָרען צום נייעם סעזאָן.

די געסט וועלען וואַרעם אויפגענומען ווערען ביי אַ ספּעציעלער ביאַליסטאָקער פאָלקס־פאַרזאַמלונג און קבלת־פנים, וואָס ווערט פאַר זיי צוגעגרייט דורך דעם „אר־גון יוצאי ביאַליסטאָק" אין תל־אביב. זיי וועלען איבערגעבען אַ לעבעדיגען גרוס פון אונזער אינסטיטוציע און לאָנדסמאַנ־שאַפט אין אַמעריקע און אויך באַהאַנדלען אויפ׳ן פּלאַץ וויכטיגע פּלענער, כדי צו פאַרשטאַרקען דעם בונד צווישען די ביאַ־ליסטאָקער אין ישראל און אין דער וועלט.

צוריק פון ישראל וועלען די ריבאָלאָוו־סקיס און סילווערס באַזוכען פאַריז, וואו עס וועט צוגעגרייט ווערען פאַר זיי אַ פּיי־ערלעכער קבלת פנים פון דער דאָרטיגער ביאַליסטאָקער לאָנדסמאַנשאַפט.

זיי ווערען ערוואָרט צוריק אין ניו־יאָרק דעם 10־טען אָקטאָבער. נאָך זייער צוריק־קער וועלען זיי אָפּגעבען אַן עפענטליכען באַריכט פון זייערע איינדרוקן אין דער מדינה בכלל און ספּעציעל ביי אונזערע ביאַליסטאָקער אין תל־אביב און איבערן לאַנד.

געבורטסטעג ביי אונזערע לאַנדסלייט און טוער

מיט שטאָלץ און פרייד און מיט אַ האַרציגען „מזל טוב" פאַרצייכענען מיר געבורטסטעג ביי אַ צאָל פון אונזערע לאַנדסלייט און טוער, וועלכע זיינען צו דער זעלבער צייט אויך וויכטיגע מיילשטיינער פון אידיש ביאַליסטאָק, לעבען און שאַפען אויפֿן געביט פון געזעלשאַפטליכקייט, פּילאַנטראָפּיע און קולטור.

רחל ענע קאָזיצא פאַרצייכענט 99-סטען געבורטסטאָג

דעם ערב ראש השנה האָט אונזער חשובֿע לאַנדספֿרוי, רחל עני קאָזיצאַ פון לאָס אַנדזשעלעס, קאַליפֿ., דערגרייכט דעם זעלטען־טיפּען עלטער פון 99 יאָר. מרס.

רחל עני קאָזיצאַ

קאָזיצא איז די סאַמע עלטסטע ביאַליסטאָקער לאַנדספֿרוי, מיט וועלכער אונזער דור איז באַשערט.

צו פאַרצייכענען אַזאַ טיפּען עלטער איז אַן אמת׳ע ברכה, באַזונדערס ווען מרס. קאָזיצאַ איז דערצו נאָך געבענטשט מיט אַלע חושים, קלוג, אינטעליגענט און מיט אַ פיינער פעדער אין האַנט. זאָל דערביי פאַרצייכנט ווערן אַ צווייטער וואונדער, אַז אָט די „יונגינקע זקנה" האָט אין איר ניינטען צענדליג פאַרפאַסט אַ בוך: „זכרונות פון אַ ביאַליסטאָקער פרוי", וואָס האָט אַרויסגעפּופּן וואַרעמע רעצענזיעס פון קריטיקער און האָט זיך פאַרשפּרייט אין אַ היפּשער צאָל עקזעמפּליאַרען.

אין דעם בוך שילדערט מרס. קאָזיצאַ אירע איבערלעבונגען אין אַמעריקע ביים „אויסגרינען" זיך און פאַרדינען חיונה, און זי דערמאָנט דאָרט די וועבעררייען אין דער אַמאָליגער ביאַליסטאָק און אין פּעטערסאָן, ווי אויך אַ צאָל דאָרטיגע לאַנדסלייט, ביי וועמען זי האָט געאַרבעט. דאָס בוך איז געשריבן אין אַ פיינעם, פאָלקסטימליכען אידיש. ביים אַרויסגעבען דאָס בוך זייער פיל מיטגעהאָלפֿען איר טאָכטער, מרס. גוירטרוד ריד פון לאָס אַנדזשעלעס, קאַליפֿ.

מיר ווינטשען מרס. קאָזיצאַ, זי זאָל מיט מזל איבערטרעטען אויך דעם שוועל פון אַ יאָרהונדערט און געבענטשט ווערען מיט נאָך אַ סך געזונטע און שפּעריש יאָרען.

מרס. בעקי קאָרנוויין — אַ זעקס־און־אַכציגערין

צווישען אונזערע יובילאָרען האָבען מיר אויך אַן אמת׳ע אשת חיל און איינע פון אונזערע געטרייע דירעקטאָרינס און טוערינס, איבערגעגעבענע שוועסטער אין דער ביאַליסטאָקער ליידיס אָוקזילערי, מרס. בעקי קאָרנוויין, וועלכע האָט דערגרייכט דעם 86־סטען יאָר פון איר שעהן, וואויל־טעטיג לעבען.

מרס. קאָרנוויין איז איינע פון אונזערע

מרס. בעקי קאָרנווייל

עלטסטע מיטגלידערינס, וועלכע איז אָבער יונג אין גייסט און פריש אין ענערגיע און מוט. זי באַזוכט רעגעלמעסיג די מיטינגען פון אונזער באָארד אָף דירעקטאָרען און די ליידיס אָוקזילערי און באַטייליגט זיך אויך אין אונזערע קאַמפּיינס, שאַפענדיג הילף פאַר דער אינסטיטוציע.

מיר האָבען אויך מרס. קאָרנוויין צו פאַרדאַנקען דעם פאַקט, וואָס זי האָט אַריינגעבראַכט אין אונזערע רייען דאָס פילאַנטראָפּישע פּאָר־פּאָלק, אונזערע איצטיגע עהרן וויס־פּרעזידענטען, מאָריס און דאָרין מייסין. אַ גרויסער בעל צדקה, האָט אונז מר. מייסין געהאָלפֿען מיט שוועכע טויזענטער דאָלער אין אונזער בילדינג פאָנד קאַמפּיין, פון וועלכען ער איז טאַקע דערט שערמאַן.

מיר ווינטשען מרס. קאָרנוויין נאָך אַ סך געזונטע יאָרען מיט נחת פון איר פאַמיליע.

איזראַעל אַנעש — א פינף־און־אַכציגער

אַ כשר פאַרדינטער מזל טוב קומט אונזער ליבען פריינט און דירעקטאָר, איזראַעל אַנעש, אַ גוטמוטיגער פאָלקסמענטש, אי־בערגעגעבענער טוער, און אייניער פון אונזערע וועטעראַנען אין דער אינסטיטוציע, איז פיל מאָל געווען מאַרשאַל ביי אונזער באָארד אָף דירעקטאָרס. ער פאַרנעמט אַן אָנגעזעהענעם פּלאַץ צווישען אונזערע דירעקטאָרען און איז אויך אַקטיוו אין דעם ביאַל. בר. 88 א.ר., וואו ער איז צווישען די עלטסטע מיטגלידער.

טראָץ דעם פאַרלוסט פון זיין ליבער פרוי, לינאַ, ע״ה, מיט העכער אַ האַלב יאָר צוריק, האָט פריינט אַנעש ניט אויפגעגעבן

איזראַעל אַנעש

בען זיין געזעלשאַפטליכע אַרבעט און געפינט טרייסט אין דער פאַרזעצונג פון זייער וויכטיגע טעטיגקייטען.

אייניער פון אונזערע עלטסטע לאַנדסלייט, פון דער „אַלטער ביאַליסטאָקער גוואַרדיע", איז פריינט אַנעש נאָך פאַרבליבען יוגענטליך־מוטיג און מיר ווינטשען אים אריכת ימים און וויטערדיגע ענערגיע אָנצוגעהן מיט זיין גוטער אַרבעט, אין נחת און פריידען פון זיין פאַמיליע.

מזל־טוב צו מרס. ליזא אייזענבערג

מיר באַגריסען אונזער חשובֿע טוערין, ליזא אייזענבערג, צום געבורט פון איר ערשטען אייניקעל, דזשעקלין, ביי אירע ליבע קינדער, ריטא און מייקעל פייטלער, אין אָוקלאַנד, קאַליפֿ., און מיר ווינטשען דער פאַמיליע אַ סך נחת פון ניי געבאָרענעם קינד.

דזשאָזעף סלאָון — אַ בן שבעים

אַ האַרציגע גראַטולאַציע פאַרדינט אונזער חשובֿ'ער דירעקטאָר און טוער דזשאָזעף סלאָון צו זיין 70־סטען געבורטסטאָג.

פריינט סלאָון איז ניט בלויז אַ פאַרדינסטפולער, לאַנג־יאָריגער טוער אין אונזער אינסטיטוציע, נאָר ער איז אויך אַקטיוו אין די „ביאַליסטאָקער יאָנג מענס" און אין דער „ביאַליסטאָקער בראָדערלי

דזשאָזעף סלאָון

לאָוו אסס'ן", וואו ער איז לעצטענס ער־וויילט געווארען אַלס טשערמאַן צום 11־טן טערמין. ער איז אויך טעטיג אין היגע נאַציאָנאַלע אידישע ארגאַניזאַציעס פאַר מדינת ישראל און פאַר אַלגעמיין אידישער הילף.

שטענדיג מיט אַ שמייכעל, אַ שאַרפען וויץ אָדער קלוגען פֿסוק, איז דזשאָו סלאָון אַ ליבער מענטש, אַן אמת'ער „גוטער ברו־דער" און מיר ווינטשען אים און זיין מש־פּחה לאַנגע יאָרן און אַ סך נחת און גליק.

בנימין טאַבאַטשינסקי — אַ זיבעציגער

אונזער ליבער לאַנדסמאַן, אַרבעטער־פירער און קולטור־טוער, בנימין טאַבאַ־טשינסקי, האָט מיט מזל דערגרייכט דעם 7־טען צענדליג פון אַ געבענטשט און פרוכטבאַר לעבען.

פריינט טאַבאַטשינסקי האָט צו זיין קרע־דיט וויכטיגע פאַרדינסטען פאַר אידיש ביאַליסטאָק אויף בייידע זייטען ים. אין דער אַלטער היים איז ער געווען צווישען די פירער פון „בונד" און די זיידן פון דער סאָציאַליסטישער באַוועגונג. זיין שטים איז געהערט געווארן עפענטליך אין קאָמף פאַר אַ בעסערער מערכה פון דעם פאָלקסמענטש און האַרעפאַשניק. ער איז אין סוף פון די 30־גער יאָרן דאָ געֿ קומען אין אַ וויכטיגער מיסיע פון די „צישֿ"אַ־שולן און איז געבליבען גע־שטראַנדעט צוליב דעם אויסברוך פון דער צווייטער וועלט־מלחמה.

בנימין טאַבאַטשינסקי, אַ פלאַמיגער רעדנער און אומדערמידליכער טוער, שטעהט איצט אין שפּיץ פון דעם אידישען אַרבעטער קאָמיטעט אין ניו־יאָרק. ער פירט אויך אָן מיט קולטור־אַרבעט איבערן לאַנד, אי זציט אומעטום אַ גרויסען עולם מיט זיינע פאַרטראָגען איבער אידישע פראָבלעמען, ספּעציעל וועגן דער אַרגא־ניזירטער אידישער אַרבעטערשאַפט, וועֿ גען אידיש לשון, שול־וועזען און קולטור.

כאָטש זייער אַ פאַרנומענער מענטש, איז פריינט טאַבאַטשינסקי דאָך נאָענט צו אונזער אינסטיטוציע און אינטערעסירט זיך מיט אונזער אַרבעט. מיר ווינטשען אים אריכת ימים און וויטערדיגען יוגענטלי־כען שוואונג אין זיין וויכטיגער געזעל־שאַפטליך־קולטורעלער אויפגאָבע.

רובין בינדלער און מאָריס מאָ־לאָזאָפסקי — אונזערע ליבע פינף־און־זעכציגער

צוויי פירער, צוויי זיילען פון דער גאָ־ניאָנדז־טרעסטינער לאַנדסמאַנשאַפט אין ניו־יאָרק, פריינט מאָריס מאָלאָזאָפסקי און רובין בינדלער, האָבען דעם פרילינג בייַ אַ פייערליכען באַנקעט פון די „גאָניאָנדז־טרעסטינער יאָנג פרענדס" געפייערט זייער 65־סטען געבורטסטאָג. אונזער אינסטיטו־ציע האָט זיי וואָרעם באַגריסט צו דער פריידיגער געלעגענהייט.

עס איז אַ מזל־ברכה, אַז ביידע יובי־לאָרן, זיינען געווארן ביי אונז „אַדאָפּ־טירטע" ביאַליסטאָקער און נעמען אינטע־רעס און אַנטייל אין דער אַרבעט פון אונ־זער אינסטיטוציע. פריינט בינדלער איז, אַגב, אויך אויף אונזער באָארד אַף גאָווער־נאָרס.

מיר האָבען די צוויי פירער צו פאַרדאַנ־קען די האַרציגע באַציהונג צווישען די גאָניאָנדז־טרעסטינער און די ביאַליסטאָ־קער, אַמאָליגע גוטע שכנים אין דער אַל־טער היים, און היינטיגע געטרייע פריינט אויפֿן אַמעריקאַנעם באָדען. די גאָניאָנדז־טרעסטינער העלפען אונז מיט אַ ברייטער האַנט און אויך מיר האַלטען זיך זייער נאָענט מיט זיי.

זאָל דערביי דערמאָנט ווערען, אַז דער שבת הגדול/דיגער געבורטסטאָג פון רובין בינדלער איז געווארן א טראַדיציאָנעלע דאָטע פאַר אַן אינטימער שמחה בייַ די בינדלערס, וואָס ברענגט באַדייטענדע הילף צו אונזער אינסטיטוציע.

מיר ווינטשען ביידע יובילאָרן נאָך אַ סך מזל/דיגע געבורטסטעג מיט נחת פון זייערע ליבסטע און ענערגיע פאַר ווייטער־דיגער אידיש־מענטשליכער אַרבעט.

חזן הערי פיינבערג ווידער אַנגאַשירט אין פֿלעטבוש דזשואיש צענטער

אונזער פאַרדינסטפולער דירעקטאָר, חזן הערי פיינבערג, איז, מיט מזל, ווידער אויפגענומען געווארן פאַר די ימים־הנוראים אין „פלעטבוש דזשואיש צענ־טער", וואו ער שטייט שוין פאַרן עמוד עטלעע יאָר מיט גרויס כבוד.

חזן פיינבערג איז אַקטיוו אין אונזער האָום, וואו ער איז דער טשערמאַן פון אונזער שוהל־קאָמיטע. ער טרעט אויך אויף זייער אָפּט ביי אונזערע אונטערנעמונגען, איז דער טשערמאַן פון אונזער קולטור־קאָמי־טע. מיר האָבען אים צו פאַרדאַנקען די איינשטעלונג פון אונזער ביבליאָטעק און אַרכיוו.

חזן מרדכי ספּעקטאָר באַנייט קאָנטראַקט מיט זיין שוהל

עס וועט זיכער זיין אַ בשורה טובה פאַר אונזערע לאַנדסלייט, אַז דער „מאָונט סיני דזשואיש צענטער" אין ניו יאָרק, וואו אונזער חשובער לאַנדסמאַן און טוער, חזן מרדכי ספּעקטאָר, איז אַנגעשטעלט אַלס יערליכער שליח־ציבור, האָט אים פאַרלענגערט דעם קאָנטראַקט אויף וויי־טערדיגע דריי יאָר מיט אַ פיינער הוספה אין געהאַלט.

חזן ספּעקטאָר, וועלכער טרעט אויף אָפּט ביי אונזערע אונטערנעמונגען, איז דער טשערמאַן פון אונזער קולטור־קאָמי־טע. מיר האָבען אים צו פאַרדאַנקען די איינשטעלונג פון אונזער ביבליאָטעק און אַרכיוו.

אַ דאַנק צו די פירער און טוער פון אונזערשוהל

מיר דאַנקען האַרציג הרב מאיר וויינ־שטיין פאַר לערנען משניות אַ גאַנץ יאָר אַן געצאָלט; מעקס טאָבייעס, פֿרעזידענט; יחיאל מיכל ליפֿאָווסקי, גבאי; אונזער בעל שחרית, ר' פנחס ווערצבערגער; דעם בעל תוקע, ר' יצחק פּערל; דעם בעל תוקע, ר' חיים ברוך ראָבינאָוויטש; דעם בעל קורא, ווי אויך אַלע מתפּללים פון דער האָום און פון דער נאַכבאַרשאַפט, וועלכע האָבען פֿאַטראָניזירט אונזער שוהל דורך די ימים הנוראים און מיר ווינטשען אַלעמען אַ גוט יאָר.

פריינדליכע אָרגאַניזאַציעס העלפען אונזער אינסטיטוציע

דער ביאַליסטאָקער מושב זקנים ווערט באַטראַכט איבעראַל פאַר אַ פאַלקס־אינ־סטיטוציע און ווערט אונטערשטיצט פון אַ צאָל פריינדלעכע אָרגאַניזאַציעס אין ניו־יאָרק און איבער׳ן לאַנד. געוויסע סאָסייע־טיס האָבען זיך דערביי אויך אויסגעצייכנט מיט זייער ספּעציעלער הילף פאַר דעם איצטיגען בילדינג פאַנד קאַמפּיין פון דער ביאַליסטאָקער האָום.

„לאָמזער יאָנג מענטש" — אַ פּיינער מוסטער פון צדקה

מיר פאַרצייכענען די הילף פון די „לאָמ־זער יאָנג מענטש", וועלכע ענטפערען וואַ־רעם אויף יעדען רוף. די אָרגאַניזאַציע שטיצט אונז מיט 100 דאָלאָר יערליכע דיוס. זיי טראָגען אויך ביי הונדערטער דאָלאָר דורכ׳ן יאָר צו אונזער מעות חי־טים קאַמפּיין" אויף דער איניציאַטיוו פון אונזער ליבען פריינט און דירעקטאָר און אומערמידליכען טוער, אייבערהעם ביימאַן, וועלכער ברענגט אונז די הילף פון די וואונדערבארע „ברידער ביימאַן" ווי אויך פון דער סאָסייעטי. דאָס יאָר האָבען זיי זיך אויך זייער ווארעם אָפּגערופען צו אונזער בילדינג פאַנד קאַמפּיין און בייגעשטייערט אַ שיינע סומע פון דער קאַסע פון דער אָר־גאַניזאַציע.

צוזאַמען מיט פריינט ביימאַן שטייען ביים רודער פון אָט דער וויכטיגער הילפס־אַרבעט אונזערע ליבע פריינט, די פירער פון די „לאָמזער יאָנג מענש", פרעזידענט בערנארד גערבער און דער האָספיטעלער, מר. עלי׳סאַן.

„אינדעפּ. אָפּטראָלענקער יאָנג מענש" וויזיטן שעהנעם ביישפּיל

אַ שיינער זשעסט איז אויך געמאַכט גע־ווארן פון די „אינדעפּענדענט אָסטראָלענ־קער יאָנג מענש בענעוו. אָסס׳ן", וועלכע האָבען לעצטענס בייגעטראָגען 1,000 דאָ־לער צו אונזער בילדינג פאַנד קאַמפּיין.

די „אָסטראָלענקער" זיינען דורך די אַלע יאָרען זייער פריינדליך צו אונזער אינסטי־טוציע, און ויי האָלטען אָפּ זייערע מיטיג־גען אין אונזער בילדינג. די אָסטראָלענ־קער שוהל איז אויך אַריבער אין אונזער ה א ו ם . זייערע חשוב׳ע טוער, ווי דער פּרעזידענט מאַקס טאַביאַס, און טרע־זשורער, סעם שאָפּירא, זיינען צווישען אונ־זערע אָנגעזעהענע דירעקטאָרען און באַ־אַמטע. זיי טראָגען ביי באַדייטענדע הילף אויף יעדען רוף און ביי יעדער גלעגענ־הייט. מיר באַקומען אויך הילף פון די „אָסטראָלענקער חברה תהלים".

די סומע פון טויזענט דאָלאָר צו אונזער בילדינג־פאַנד איז איבערגעגעבען געווא־רען דורך אַ קאָמיטע אין צאַזומענשטעל פון: מאַקס טאַביאַס, פרעזידענט; סעם שאָפּירא, טרעזשורער; היימאַן ראָפּאָפּארט, רעק. סעקרעטאַר. די אַנדערע באַאַמטע, וועלכע זיינען אגב אויך געווען בייהילפיג ביים באַווילליגען דעם חשוב׳ען בייטראָג פון דער קאַסע פון דער סאָסייעטי, זיינען: אַלעקס גלעפאַנד, וויס־פּרעזידענט; דיי־ויד שולץ, פינ. סעקרעטאַר, און לעאָן קעלער, עקס־פרעזידענט.

זאָל דערביי דערמאָנט ווערען, אַז פריינט מאַקס טאַביאַס איז געווארען פרעזידענט פון אונזער שוהל אין דער האָום און איז אויך אָקטיוו אַלס מיטגליד פון אונזער בילדינג קאָמיטע.

גאָלדענע־טרעסטינער — אונזערע געטרייע אונטערשטיצער

די „גאָלדענע־טרעסטינער יאָנג פרענדס" אוז ייער לויידיס אָוקזילערי, ווי אויך די „חברה בית אברהם אנשי טרעס־טינע" זיינען אויך צווישען אונזערע האָר־ציגע פריינט און אונטערשטיצער. די מא־לאָוואוסקיס, די בינדלערס, די ראָזענס, די גודמאַנס, די גראָאַרדס, די ראָזאָפּס, די גאָלדשטיינס האָלטען אַן דעם פריינדשאַפט בונד צווישען זייער לאַנדסמאַנשאַפט און די ביאַליסטאָקער דורך אָפּטע און באַדיי־טענדע ביישטייערונגען פון זייערע אָרגא־ניזאַציעס, ווי אויך פון זייערע פערזענלע־כע פאַנדען. מיט דאַנק און לויב דערמא־נען מיר אויך מרס. און מ. גראָדזענסקי, אַ געבענטשט פּאָר־פאָלק, וועלכע זאַמלען פאַר אונז הילף אין מיאַמי און פאַרשאַפען אויך שטיצע פון זייערע לאַנדסלייט, אין די היגע אָרגאַניזאַציעס.

מיר געניסען אויך פון דער הילף פון אַנדערע אומגעגענטס - לאַנדסמאַנשאַפטען אַרום ביאַליסטאָק, ווי די „חברה אנשי שטשוטשין" א.א.וו., פון די „פוירסט נא־וואָ־אושיצער לויידיס אָוקזילערי", און אַ צאָל אינסטיטוציעס און שוהלען, ווי דער „פּלאָטבוש דזשואיש צענטער", אייניג פון די שענסטע געמיינדעס אין דער אידישער ברוקלין; די זייער חשוב׳ע אינסטיטוציע „עדת ישראל אָף ניו־יאָרק"; קאָנג. בית ישראל אָף פּלעטבוש; קאָנג. תלמוד תורה אדרת א־ל, ניו־יאָרק, א.א.וו.

אַ דאַנק די „ביאַל. יאָנג מענס"

מיר דריקען אויס אַ דאַנק צו די „ביאַליסטאָקער יאָנג מענס" פאַר זייער הילף דעם פאַרגאַנגענעם יאָר, און מיר האָפען, אַז זיי וועלען פאָרזעצען זייער גוטע אַרבעט פאַר אונזער אינסטיטוציע נאָך אַ סך יאָרען.

23-סטער יאָרצייט פון חורבן ביאַליסטאָק אָפּגעהיט מיט ווירדע און עהרפורכט

אין דער וואָך פון דעם 16־טען ביז דעם 23־טען אויגוסט איז אויסגעפאַלען דער 23־סטער יאָרצייט פון חורבן ביאַליסטאָק, מיט 23 יאָר פריער אין אָט דער טראָגישער וואָך אין דעם שוואַרצען יאָר 1943 איז ענד־ליך ליקווידירט געוואָרען די ביאַליסטאָ־קער געטאָ מיט אירע לעצטע 60 טויזענט אידען און אידיש ביאַליסטאָק איז אַוועק מיט פלאַם און רויך.

דער 23־סטער יאָרצייט איז אָפּגעריכט געוואָרען אין אונזער אינסטיטוציע מיט הזכרות, תפילות, קדיש, יאָרצייט־ליכט, אין עכט־אידישען גייסט און טראַדיציע. אויך איבערן לאַנד און אין דער גאָרער וועלט, ביי די ביאַליסטאָקער ישובים, אָרגאַניזאַ־ציעס, ווי אויך אין די פריוואָטע היימען פון פאַמיליעס איז אָט די וואָך פון קאָלעק־טיווער אבלות אָפּגעהיט געוואָרען מיט ווירדע און עהרפורכט.

ביי דעם שיין פון די יאָרצייט ליכט האָבען ביאַליסטאָקער אידען איבער דעם גאַנצען ערד־קוגעל באַנייט די שבועה פון טרייהייט צו זייער אָפּשטאַם, געשוואָרען הייליג צו האַלטען דעם נאָמען פון זייער היימשטאָט און דעם כבוד פון זייער לאַנדס־מאַנשאַפט און פאַרשפּרייטען דעם ביא־ליסטאָקער וואָרט און גייסט אומעטום, וואו נאָר עס שלאָגט אַ אידיש גליד.

ביאַליסטאָקער בריקלייערס העלפען אונזער האָום

די „ביאַליסטאָקער בריקלייערס אסס׳ן" און סיסטערהוד באַטייליגען זיך אין אונזערע קאַמ־פיינס און האָבען זיך אויך וואַרעם אָפּגערופען צו אונזער בילדינג־פאַנד.

אַ באַזונדער דאַנק קומט דעם פרעזידענט, אַרטור אָרנין, דעם חשוב׳ן טוער, היימאַן מען, שוועסטער עטעל אַדלער, בען און מאָריס קראָפּ־טשיק, וועלכע האָבען געהאָלפּען אָנגעמען און דורכפירען דעם באַשלוס פון הילף אונזער ביל־דינג פאַנד.

ביאַל. בראָדערלי לאָוו אַסס׳ן שטיצען אונזער אינסטיטוציע

מיר דאַנקען די ביאַליסטאָקער בראָדערלי לאָוו אסס׳ן מיט זייער טשערמאַן, דזשאָזעף לאָון, און אַלע באַאַמטע פאַר זייער שטיצע צו אַלע אונזע־רע קאַמפּיינס, באַזונדערס צו דעם בילדינג־פאַנד דרייוו.

געסט אין אונזער האָוּם

אין די פאַרגאַנגענע עטלעכע מאָנאַטן איז אונזער האָוּם געווען דאָס פריינטלעכע גאַסט־הויז פאַר אַ צאָל באַזוכער, לאַנדס־לייט פון לאַנד און פון אויסלאַנד, וועלכע זיינען אָפּגעשניטען דאָ ביי אונז אויף זיי־ערע לוסטרייזעס איבער דער וועלט, און זיינען אויפגענומען געווארן מיט אונזער טראַדיציאָנעלער ביאַליסטאָקער מידה פון הכנסת אורחים.

***

עס האָבען אונז באַזוכט אונזערע גאָר חשובע וויס־פרעזידענטען פון דער האָוּם און פון אונזער „ביאַליסטאָקער ליידיס אָוקזילערי", סאל און אסתר ווינער, וועל־כע זיינען, אגב, אויך זייער אָנגעזען אין דער ביאַליסטאָקער קאָלאָניע אין מיאַמי ביטש.

***

פון אַרגענטינע זיינען דאָ געווען צו־אַגסט: זיידעל וואַראָן מיט זיין פרוי, אָנ־

זיידעל וואַראָן

געזעענער געזעלשאַפטליכער טוער און לאַנדסמאַנשאַפטליכער פירער, פרעזידענט פון דעם „פאַרבאַנד פון די ביאַליסטאָקער און אומגעגענט לאַנדסלייט", ווי אויך פון דער קאָאָפּעראַטיווע „לאָ טעקסטיל" אין בועגאָס אייראס, וועלכער האָט, צווישען אַנדערן, האַרציג באַגריסט אונזער אינ־סטיטוציע, און זיך אויך געלאָזט פיין גע־פינגען מיט אָן אָנגעזעענער ביישטייערונג פאַר אונזער האָוּם; דאָבע מינעס־געל, די שוועסטער פון אונזער חשובען טראַסטי, סעם מינעס, און דאָס פּאַרפאַלק: אברהם און חיה גאַרדין, ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט פון בועגאָס אייראס.

***

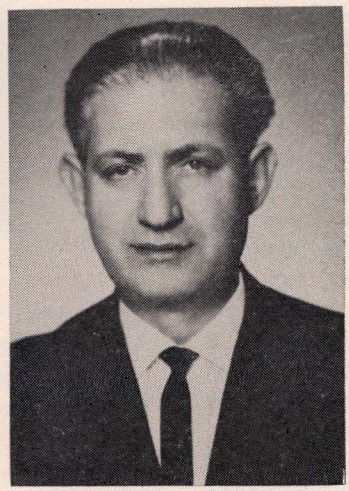
פון אויסטראַליע זיינען ביי אונז געווען צו־גאַסט דאָס פּאַרפאַלק, נחמן און גאָלדע זעווקאָ, פון מעלבורן, וועלכע זיינען אַהין געקומען נאָכן חורבן. אגב האָט מרס. זעוו־קאָ פיל געהאָלפען אין דעם נאָך־מלחמה־פּראָגראַם פון דערהאַלטען ביים לעבען די פאַרבליבענע ביאַליסטאָקער אידען דורך באַזאָרגען זיי מיט שפּייז און געקעכטס אין דער קהלשער ביאַליסטאָקער קיך.

***

פון ישראל זיינען אַהער געקומען דר. בן־יוסף, דירעקטאָר פון דער מיטעל־שולע „תיכון ד'" אין תל־אביב, וועלכע האָט אַדאָפּטירט דעם נאָמען ביאַליסטאָק; זיין פריינט, שלמה דורון, מנהל פון אַ פאָלקס־שולע און דזשוניאָר הייי־סקול אין ירו־שלים, און אונזער לאַנדסמאַן יצחק פריד־מאַן פון תל־אביב.

***

מיר האָבען דאָ אויך געהאַט צו־גאַסט פון מדינת ישראל אונזער לאַנדסמאַן, מאיר זאַוואַדסקי פון נוה שאנן, חיפה, וועלכער איז אַהער געקומען אויף צוריקוועגס פון דעם פּראָצעס געגען דעם ביאַליסטאָקער נאַצי־תליון, אָבערשטורם־פירער דיבוס, און זיינע געהילפען, אין בילעפעלד, דייטש־

מאיר זאַוואַדסקי

לאַנד, וואו ער איז אויפגעטראָטען אלס עדות. די דייטשע פרעסע האָט אויספירליך באַריכטעט וועגען זיין עדות־זאָגען ביים פּראָצעס.

זאַוואַדסקי האָט דורכגעלעבט דעם גרויל פון די דייטשע קאָנצענטראַציע־לאַגערן אין לאָמזשע, אווישוויץ, שטוטדאָרף, בו־כענוואַלד און בערגען־בעלזען. נאָך זיין באַפרייאונג אין 1945 האָט ער עמיגרירט אין מדינת ישראל.

***

פון ענגלאַנד איז דאָ געווען אונזער זייער אָנגעזעענער לאַנדסמאַן, הרב זלמן פּליט־ניק, רב הכולל פון ליוורפול, וועלכער איז דאָ געקומען צו זיין טאָכטער און אייי־דעם, הרב אברהם און אסתר ליבע שלאָ־מאָוויץ, פאַר וואַקאַציע. אַ גרויסער תלמיד חכם און הויכער אינטעלעקטואַליסט, אייי־נער פון די וואויילסטע מוסמכים פון אַמאָ־ליגער וואָלאָזשינער ישיבה, פיינער רעד־נער און שרייבער, דרוקט זיך הרב פּליט־ניק פון צייט צו צייט אין אונזער „ביאַ־ליסטאָקער שטימע". ער האָט איבערגע־געבען אַן אינטערעסאַנטען באַריכט פון די אידען אין ענגלאַנד.

די געסט זיינען אויפגענומען געוואָרען ביי מיטינגען, צוזאַמענקונפטען, אָדער קבלת פּנים צוזאַמענטרעפונגען, וואו זיי האָבען איבערגעגעבען אַ האַרציגען גרוס פון זייערע לענדער אָדער אָרגאַניזאַציעס, און מיטגענומען האַרציגסטע וואונטשען פון אונזער אינסטיטוציע און לאַנדסמאַנ־שאפט אין זייערע וואוין־פלעצער.

***

פון אַרגענטינע איז דאָ אויך געווען צו־באַזוך אונזער חשובער לאַנדסמאַן, בער־נאַרדאָ זעליקאָוויץ, אַן אינטעליגענטער

בערנאַרד זעליקאָוויץ

מענטש און אייגער פון די גרינדער פון דעם ביאַליסטאָקער און אומגעגענט פאַר־באַנד אין אַרגענטינע. ער האָט אונז גע־בראַכט אַ לעבעדיגען גרוס פון אונזערע ביאַליסטאָקער אין יענעם לאַנד.

***

פון פּאַריז איז דאָ געווען צוגאַנסט פרוי ראָזאַ פּאַרענצקאַ מיט איר מאַן פּאָול סענמ־טער, וועלכע זיינען געקומען באַזוכען זיי־ער שוועסטער און שוועגערין טאַניאַ פּא־רענצקי אַ מיטגליד פון אונזער אינסטיטו־ציע, און איר ברודער.

מרס. פּאַרענצקי האָט אונז געבראַכט אַ לעבעדיגען גרוס פון אונזערע לאַנדסלייט אין פּאַריז.

יעקב פּאַט ע״ה

(עטליכע ווערטער אויפן פרישען קבר פון אַ נאָענטען חבר)

פון זיידעל כאַבאָצקי

דינסטיק, דעם 26־סטען אַפּריל 1966, איז נאָך אַ לענגערער שוועכער קראַנקהייט, אין עלטער פון אַרום 76 יאָר, געשטאָרבען יעקב פּאַט. ניט געקוקט אויפן שלעכטען וועטער, איז צו דער לוויה דאָנערשטאָג, דעם 28־סטען אַפּריל, געקומען אַ גאָר גרויסער עולם. לויט דער בקשה פון דער משפּחה האָט מען קיין הספּדים ניט געהאַלטען. ס׳זיינען בלויז געלייענט געוואָרען אויסצוגען פון זיינע ליטעראַרישע שאַפונגען. ער איז באַערדיגט געוואָרען אויפן נייעם „מאָונט כרמל״ בית־עולם פון אידישען אַרבעטער־רינג.

יעקב פּאַט איז געבוירען געוואָרען אין ביאַליסטאָק אין יאָר 1890 בייַ ניט־פאַרמעגליכע עלטערן. זיין פאָטער, נאָסקע, איז געווען אַ בלעכער און זיין מוטער, מאַשע־רייזעל, איז געווען

יעקב פּאַט ע״ה

אַ נופּערקע. די ביידע פאַרדינסטען זיינען געווען גאַנץ נויטיג בכדי צו באַזאָרגען דאָס הויזגעזינד, וואָס איז באַשטאַנען פון אַכט קינדער, פיר זין פיר טעכטער. דער פאָטער, נאָסקע דער בלעכער, האָט נאָך געהאַט אַ באַגער צו מאַכען זיינע זין פאַר רבנים, אַ ציל וועלכען ער האָט שיער־שיער ניט דערגרייכט.

לויט דעם מנהג פון יענער צייט, איז יעקב פּאַט צוערשט געגאַנגען אין די אָרטיגע חדרים. און ווען ער האָט אָנגעהויבען לערנען תלמוד (גמרא), האָט אים דער פאָטער געשיקט לערנען אין ישיבות, פריער אין סלאָבאָדקער ישיבה און דערנאָך אין סלוצקער ישיבה.

די נייע ווינטען, וועלכע האָבען געהאַט בלאָזען אין אירישען לעבען אָנפאָנג 1900, האָבען זיך אויך אַרייַנגעריסען אין די פאַרשלאָסענע בנינים פון די ישיבות. קומענדיג אַהיים פון סלוצקער ישיבה אויף פּסח 1904, איז שוין יעקב פּאַט צוריק אַהין ניט געפאָרען. אין דער זעלבער צייט האָט זיין עלטערער ברודער אַברהם, וועלכער האָט שוין געקראָגען סמיכה און געוואָרט אויפגענומען צו ווערען אַלס רב אין אַ שטעטל, צוזאַמענגעבראַכט אַ צאָל יונגע אידישע אַרבעטער און מיט זיי יעדען שבת געלערנט ציוניזם. ווי אַרבעטער, האָבען זיי געוואָלט הערען פון סאָציאַליזם און ניט פון מזרחי־ציוניזם. אַ שבת נאָך פּסח פון יענעם יאָר, איז צום שרייבער פון די שורות געקומען אַברהם פּאַט און געבעטען מען זאָל איבערנעמען פון אים זיינע תלמידים און זיי זאָלען חס וחלילה ניט אַרייַנפאַלען אין די ניט־אידישע סאָציאַליסטישע פּאַרטייען. אַז איך האָב דעם אָנבאָט אָנגענומען, איז איבעריג צו זאָגען.

די גרופּע איז באַשטאַנען פון אַכט יוגענטליכע. אָבער מיין אויפמערקזאַמקייט איז גלייך געפאַלען אויף דעם קלענסטען פון זיי. פיזיש האָט ער אויסגעקוקט אינגער פון זיינע 14־15 יאָר — גייסטיג אָבער איז ער געווען אַ סך עלטער. נאָכן צווייטען שמועס מיט דער גרופּע, האָב איך דעם קליינעם יאַנקעלע אַרייַנגענומען אַלס פול־באַרעכטיגטען מיטגליד אין דער ביאַליסטאָקער אָרגאַניזאַציע פון „פּועלי ציון״ און סוף יאָר 1904 — אין דער אָרגאַניזאַציע פון ס. ס. (ציוניסטען סאָציאַליסטען). דער סוף איז געווען, אַז ניט לאַנג נאָכדעם איז פון הרב ר׳ אברהם פּאַט געוואָרען אַברעמעל דער עס־עסאָוויץ און פון די אָכט ברידער און שוועסטער זיינען פינף געווען מיטגלידער פון ס. ס.

די מאָס בילדונג וואָס מיר האָבען געגעבען אונזערע מיטגלידער, די אידישע אַרבעטער, איז פאָר דעם גמרא־קאָפּ פון דעם קליינעם יאַנקעלע ניט געווען גענוג. אויף מיין גורל איז אויסגעפאַלען אַרייַנצובערנגען דעם יונגען יעקב פּאַט אין דער אידישער סאָציאַליסטישער אַרבעטער־באַוועגונג צו לערנען מיט אים די „נייע תורה״ און צו זיין דער וועג־ווייזער אין די ערשטע יאָרען פון זיין געזעלשאַפטליכער טעטיגקייט. אָבער שוין דאָן האָט מען געקענט באַמערקען דעם כאַראַקטעריסטישען שטריך אין לויף פון זיין גאַנצען לעבען און דאָס איז, אַז יעקב פּאַט איז אַלעמאָל געווען דער פרייַער קינסטלער און ניט דער געבונדענער דאָגמאַטיקער...

זיין „דעביו״ אַלס רעדנער האָט פּאַט געמאַכט נאָך פּסח 1905, אין דעם קליינעם שטעטעל סאָקאָלע, לאָמזשער גובערניע. מיר האָבען געדאַרפט שיקען אַהין אַ רעדנער און באַשלאָסען אויסצופּרובירען דעם קליינעם יאַנקעלע. די פּראָבע איז געווען אַ גאָלונגענע. מיר האָבען אים אויך אויסגענוצט פאַר אָרטיגע פּאַלען. אין דעצעמבער 1905, ווען דער שרייבער פון די שורות איז געווען געצוואונגען צו פאַרלאָזען אויף אַ געוויסער צייט ביאַליסטאָק, האָט ער איבערגעגעבען די אָנפירונג פון דער ביאַליסטאָקער אָרגאַניזאַציע פון ס. ס. צו זיין יונגען תלמיד און חבר. דאָס האָט אים געגעבען די גלעגענהייט אויסצונוצען, צום ערשטען מאָל, זיין געוואַלדיגע ענערגיע און ווייטען קוק, אַט די צוויי אייגענשאַפטען האָבען אים געהאָלפען צו פאַרנעמען דעם געהעריגען פּלאַץ אין געזעלשאַפטליכען לעבען אויף יענער זייט ים און דאָ אין אַמעריקע.

פאַר סאָציאַליסטישער טעטיגקייט האָט מען אין יענע יאָרען קיין שכירות ניט געצאָלט. חיונה האָט מען געדאַרפט ציען פון מלאכה. דער יונגער י. פּאַט האָט באַשלאָסען צו וועלען אַ שפּיין־מייסטער — אַ גוט־באַצאָלטע פראָפעסיע. ער איז אָנגעקומען אויף לערע אין דער שפּינערייַ־פאַבריק פון ה. מאַכאַי, וועלכער איז געווען אַ קרוב פון די פּאַטס. ליידער, אָדער צום גליק, האָט זיין ברויזענדיגער שוואונג ניט געקענט זיך אינצוימען אין די פיר וועגט פון אַ פאַבריק. נאָך אַ קורצער צייט האָט ער אויפגעגעבען דעם פאַרלאַנג צו ווערען אַן אינדוסטריעלער אַרבעטער. אָנשטאָט דעם האָט ער זיך אָנגעשלאָסען אין אַ פּראָפעסיע, צו וועלכער ער איז געווען אַמבעסטען צוגעפאַסט און מיט וועלכער ער איז געווען פאַרבונדען מער ווי אַ העלפט פון זיין שפּעטערדיגען לעבען — לערעריי. די ערשטע יאָרען איז ער געווען אַ פּריוואַטער לערער פון העברעאיש, וואָס איז דאָן געווען אין דער מאָדע בייַ די פאַרמעגליכע אידען פון ביאַליסטאָק, צו לערנען מיט די קינדער רוסיש און העברעאיש, אָבער ניט אידיש...

זיין ליטעראַרישע קאַריערע האָט יעקב פּאַט אָנגעהויבען אין יאָר 1908. אין יענעם יאָר איז אין ביאַליסטאָק געגרינדעט געוואָרען די באַרימטע „אידישע קונסט" — אַ גרופּע יונגענט־ליכע אַמאַטאָרען שוישפּילער, וועלכע האָבען זיך געשטעלט די אויפגאַבע צו שפּילען אידיש טעאַטער. ס׳האָט זיך געפּאַדערט, אַז די ערשטע פּאַרשטעלונג פון דער „אידישער קונסט" זאָל אויך זיין מיט אַ פּיעסע פון אַן אייגענעם, ביאַליסטאָקער דראַמאַטורג. דער יונגער יעקב פּאַט האָט געמוטמעט אויף זיך די דאָזיגע אויפ־גאַבע. ער האָט אָנגעשריבען אַ דראַמע אונטערן נאָמען „שאָפּען און ליידען", מיט וועלכער די ביאַליסטאָקער „אידישע קונסט" האָט אָנגעהויבען איר טעטיגקייט. פּאַט האָט אויך אָנגעשריבען אַ צאָל איינאַקטערס פאַר קינדער, וועלכע זיינען אָפּט געשפּילט געוואָרען אויף אידישע שול־ימים־טובים. אָחוץ אַ צאָל ליטע־ראַרישע ווערק האָט פּאַט אויך אָנגעשריבען אַ באַדייטענדע צאָל עסייען. ער האָט אָנגעהויבען ווי דער קאָרעספּאָנדענט פון ביא־ליסטאָק פאַר דער וואַרשעווער צייטונג „היינט" און געוואָרען אַ וואונדערבאַרער זשורנאַליסט, באַזונדערס אויפן פּאָלעמישען געביט.

אַ וויכטיגע ראָלע אין לעבען פון יעקב פּאַט זיינען געווען די יאָרען פון 1911 ביזן אויסברוך פון דער ערשטער וועלט־מלחמה. מיט דער הילף פון דער „רייכע מומע איק״א" איז אין ביאַליסטאָק געעפענט געוואָרען אַן אָפּטיילונג פון „עמי־גראַציע־ביורא". דאָס האָט פּאַקטיש געמאַכט אַן איבערקערע־ניש אין דער אָנגעוויטאָגטער פּראָבלעם פון אידישער עמי־גראַציע. אָנשטאָט צו פאָרען מיט די „אָגענטען" און ריזיקירען דאָס לעבען בײַם שמוגלען די גרענעץ, האָט מען דעם עמיגראַנט געהאָלפען באַקומען אַ גובערנאַטאָרסקען פּאַספּאָרט פאַר דער קאָסט־פּרייז פון 18 רובל מיט 75 קאָפּיקעס. אָנשטאָט צו וועג־רען אַ קרבן פון דער באַראַרישער באַהאָנדלונג פון די דייטשע שיף־געזעלשאַפטען מיט זייער טרויעריג־באַרימטער „אָנטלאָ־זינג באָד" אין האָמבורג אָדער ברעמען און נאָך מער טרויעריגער „סטירעידזש" אויף זייערע שיפען, האָט מען פאַר 100 רובל באָאָרגט דעם עמיגראַנט מיט אַ שיפס־קאָרטע פון צווייטען קלאַס אויף די שיפען פון דער בעלגישער „רעד סטאַר ליין" פון אַנטווערפּען.

די ביורא — אויף גומיענער גאַס אין כייקעל גראָוועס הויף — איז געוואָרען דער צענטער פון אידישער עמיגראַציע פאַר אַלע שטעט און שטעטלעך אַרום ביאַליסטאָק. הונדערטער עמי־גראַנטען זיינען וועכענטליך געהאָלפען געוואָרען מיט ראַט און טאַט פון דעם פאַרוואַלטער פון דער ביורא, דעם יונגען יעקב פּאַט.

וועג ביאַליסטאָק איז אָקופּירט געוואָרען פון דער דייטשער אַרמיי אין אויגוסט 1915, איז יעקב פּאַט וויידער געוואָרען טע־טיג פּאָליטיש. אַדאַנק דער איניציאַטיוו פון די אָקטיווע חברים פון ס. ס. איז געגרינדעט געוואָרען די „י. ל. פּרץ קינדערהיים", וועלכע איז אונטער זיין אָנפּירונג געוואָרען איינע פון די גרעסטע און בעסטע שולען אין דעם אידישען שול־וועזען פון שטאָט. אין די וואָלען צו דער ערשטער — און אייניגער — דעמאָקראַ־טישער קהילה אין ביאַליסטאָק, איז אַדאַנק זיין ענערגישער טע־טיגקייט געלונגען די „פּאַראַייניגטע" (ווי די געווען ס. ס.־פּאַרטיי האָט זיך דאַן גערופען) דערווייטלען צען ראַטמענער פון די 70, פון וועלכע די קהילה איז באַשטאַנען. אַלס אָנפּירער פון דער צווייטער גרעסטער לינקער פראַקציע (דער „בונד" האָט געהאַט 15 ראַטמענער), איז י. פּאַט באַשטימט געוואָרען אין דער פאַרוואַלטונג, וועלכע איז באַשטאַנען פון פינף פאַרטרעטער פון די גרעסערע פראַקציעס. ער האָט פאַרוואַלטעט מיט די בילדונג־אַקטיוויטעטען און איז אויך געוואָרען דער אָפּיציעלער סעקרעטאַר פון דער ביאַליסטאָקער קהילה.

אין 1920 איז פאַרגעקומען אַן איבערברוך אין זיין געזעל־שאַפטליכען לעבען. אין אויגוסט 1919 איז ביאַליסטאָק פאַר־נומען געוואָרען פון דער באָלשעוויסטישער אַרמיי, וואָס האָט גלייך איינגעפירט דעם באָלשעוויסטישען רעזשים. אַרטיקע אי־דיש סאָציאַליסטישע טוערס זיינען אָנגעשטעלט געוואָרען אַלס פאַרוואַלטער פון אַלע געביטען. יעקב פּאַט איז באַשטימט גע־וואָרען אַלס דער בילדונג־קאָמיסאַר. דריי וואָכען שפּעטער, ווען די רוסישע אַרמיי האָט געמוזט פאַרלאָזען ביאַליסטאָק, האָבען די אַלע ניי־באַשטימטע קאָמיסאַרען געמוזט ראַטעווען זייער לע־בען און אָנטלויפען פון שטאָט. נאָך אַ קורצער וואָנדערונג אין רוסלאַנד, איז י. פּאַט, אונטער אַ פאַלשען נאָמען, געקומען קיין ווילנע. ער האָט אָנגעקניפּט פאַרבינדונגען מיט וואַרשע, וואוהין ער איז עטלעכע מאָל געקומען פערזענליך.

אין 1921 איז יעקב פּאַט אָנגעשטעלט געוואָרען אַלס סעק־רעטאַר פון די ציש״א־שולען אין פּוילען. ער האָט אַריבערגע־בראַכט זיין פרוי און צוויי קינדער פון ביאַליסטאָק און געוואָרען אַ וואַרשעווער תושב. ער האָט זיך אָנגעשלאָסען אין „בונד", וועלכער האָט אים אויסגענוצט אויף אַלע געביטען — אַלס רעד־נער, שרייבער און ראָטמאַן אין דער וואַרשעווער קהילה. ס׳איז איבעריג צו זאָגען, אַז אין זיין נייער היים, וואַרשע, האָט י. פּאַט בלויז אויסגענוצט דעם רייכען גייסטיגען באַגאַזש, וואָס ער האָט געבראַכט מיט זיך פון זיין אַלטער היימשטאָט ביאַליסטאָק.

דעם 1־טען יאַנואַר 1930 איז י. פּאַט צום ערשטען מאָל געקומען קיין אַמעריקע אין שליחות פון דער צענטראַלער אי־דישער שול־אָרגאַניזאַציע (צישא). דעם ערשטען קבלת־פּנים האָט אים געגעבען דער „ביאַליסטאָקער ברענטש 88 אַרבעטער־רינג. ביים פאָרשטעלען דעם גאַסט, האָט דער דעמאָלטיגער פאָרזיצער פון ברענטש לואיס קאָהן, אַרויסגעבראַכט דעם פאַקט, אַז ער האָט געאַרבעט ביי פּאַט׳ס פאָטער, נאָסקע דער בלעכער, און אַז זיין פאָטער איז געווען זיכער, אַז אויך דער איצטיגער בונדישער טוער וועט זיין אַ רב. דער ברענטש האָט בייגע־שטייערט 500 דאָלאָר. ווי י. פּאַט האָט פיל מאָל דערמאָנט, איז דאָס ניט נאָר געווען די גרעסטע סומע וואָס ער האָט באַ־קומען פון אַנדערע ברענטשעס פון אַרבעטער־רינג, נאָר ס׳האָט אים געגעבען מוט און קוראַזש אָנצוגיין מיט דער אַרבעט. דער דערפאָלג פון דער ערשטער שליחות האָט געפּירט צו דעם, אַז אין 1936 איז פּאַט צום צווייטען מאָל געקומען קיין אַמעריקע פאַר דעם זעלבען צווועק.

אין 1939 איז י. פּאַט צום דריטען מאָל געקומען קיין אַמע־ריקע אַלס אייניער פון אַ דעלעגאַציע פון דריי. די אַנדערע צוויי זיינען געווען עמנואל נאָוואָגרודסקי, סעקרעטאַר פון „בונד" אין פּוילען, און בנימין טאַבאַטשינסקי, פירער פון „בונד" אין בי־א־ליסטאָק. די צווייטע וועלט־מלחמה האָט פאַראורזאַכט, אַז אַלע דריי דעלעגאַטען זאָלען פאַרבלייבען אין אַמעריקע. אייניער פון זיי, יעקב פּאַט, איז שוין פאַרבליבען דאָ אויף אייביג...

די פאַרצווייגטע טעטיגקייטען פון יעקב פּאַט אויף דעם סאָציאַל־פּאָליטישען, געזעלשאַפטליכען און קולטורעלען געביט איז אַן אָפּגענער בוך. דאָ, אין זיין נייער און לעצטער היים, האָט זיין ברויזענדע נשמה געקראָגען דעם אמת׳ן תיקון. ווי באַשיי־דען מיר, ביאַליסטאָקער, זאָלען וועלען זיין, מעגען מיר אונ־טערשטרייכען, אַז די געוואָלדיגע ענערגיע, וואָס י. פּאַט האָט אַרויסגעוויזען בײַם דורכפירען זיינע געשאַפענע פּלענער, איז ענג פאַרבונדען מיט דעם וואָס אין זיינע יונגע יאָרען האָט ער אייניגעזאַפּט אין זיך דעם גייסט פון זיין היימשטאָט. ביאַליסטאָק האָט פאַרמאָגט צוויי אייגנעשאַפּטען, מיט וועלכע זי האָט זיך אויסגעצייכענט אַנטקעגען די אַנדערע שטעט אין אַמאָליגען רוס־

מרדכי וו. בערענשטיין אַוועק אין דער אייביקייט

פון בן משה

דעם 21־טען אַפּריל, 1966 איז אין עלטער פון 61 יאָר, נאָך אַ פאַרצויגענער קראַנקהייט, פון אונז אַוועקגעריסען געוואָרען אונזער ליבער פריינט און קולטור־טוער, מיט־רעדאַקטאָר פון „ספר ביאַליסטאָק" און מיטאַרבעטער פון אונזער „ביאַליסטאָקער שטימע", מרדכי וו. בערענשטיין ע"ה. ער האָט איבערגעלאָזען אַ

מרדכי וו. בערענשטיין ע"ה

פרוי, זעלדע; אַ טאָכטער, מאַשאַ, מיט איר מאַן יוחנן לעאָן, און 3 אייניקלעך: לאה, צביה און נחמה.

מרדכי וועלוועל בערענשטיין איז געבאָרען געוואָרען אין קליינעם שטעטל ביטען, גראָדנער גובערניע, אין יאָר 1905, ביי אַ טאַטען אַ מלמד, און אַליין אויך געלערנט אין די ישיבות פון סלאָנים, באַראַנאָוויטש און ביאַליסטאָק. ער איז אָבער ניט געבליבען ביי שטענדער און גמרא, נאָר מיטגעשלעפּט געוואָרען מיט די נייע, פרישע ווינטען פון סאָציאַליזם און „בונד", די ארגאַניזאַציע פון וועלכער ער איז געוואָרען אַ לייטענדע פיגור און וואָגיגער וואָרטזאָגער.

זיין וואַנדער־וועג איבער דער גרויסער גאָרער וועלט האָט געפירט דורך דעם שליאָך פון די פּליטים אין דער לעצטער וועלט־מלחמה דורך וואַרשע, ווילנע, טיף־רוסלאַנד, דייטשלאַנד, אַרגענטינע און צוריק לעצט אַמעריקע, וואו ער האָט געשאַפען און געווירקט זייענ לעצטע יאָרען אין אויך אויסגעהויכט זיין לעצטען אָטעם.

וועגען דעם גרויסען נפטר, דעם למדן, משכיל, היסטאָריקער און ספּעציעל דעם כראָניקער פון לעצטען אידישען חורבן נאָך דער צווייטער וועלט־מלחמה, ביאַגראַף און ביבליאָגראַף, מחבר פון וועלט־פּולע ווערק, רעדאַקטאָר, שרייבער און רעדנער, איז שוין געשריבען געוואָרען אַסך נעקראָלאָגען אין דער היגער און אויס־לענדישער אידישער פּרעסע. מיר ווילען זיך אָפּשטעלען אויף דעם „ביאַליסטאָקער מאָמענט" אין דעם נפטר׳ס קורצען אָבער שטורמישען לעבען און זשורנאַליסטיש־קולטורעלער קאַריערע.

געקומען איז ער צו אונז באַלד נאָך זיין אָנקום און באַזעצען זיך אין אַמעריקע. באַלד נאָך דער באַגעגעניש אין אונזער „ביאַליסטאָקער צענטער" האָבען מיר פון אים אַרויסגעפילט דעם זשעני פון אַ גרויסען גייסט, דעם טאַלאַנט פון אַ זעלטענעם שרייבער און די אינטימקייט פון אַ הייסישען שכן, וועלכער איז פאַרליבט אין דעם אַמאָליגען קליינשטעטל און וועלכער האָט רעדאַקטירט 15 יזכור־ביכער צו פאַראייביגען דעם אָנדענק פון אונזערע קדושים.

מרדכי וו. בערענשטיין, ביים אָנקומען אין ניו־יאָרק, האָט זיך באַלד דערנענטערט צו אונזער ביאַליסטאָקער צענטער און איז געוואָרען אַ מיטאַרבעטער פון אונזער „ביאַליסטאָקער שטימע" אויף חורבן־טעמעס. ער איז געוועז אַ „לעבעדיגע ענציקלאָפּעדיע" פון מעמואַרען, פאַקטען, ציפערן, נעמען, סטאַטיסטישע מאַטעריאַלען אַן זעלטענער מומחה אין דער געאָגראַפיע פון אידיש־פוילען און וויס־רוסלאַנד. דערצו איז ער געווען באַשאָנקען מיט אַ פענאָמענאַלען זכרון און אַ פליסיגער רעדנער, וואָס האָבען פיל געהאָלפען צו זיין זעלטענעם טאַלאַנט.

עס איז געווען אַן אינטערעסאַנט בילד צו זען, ווי ער פלעגט אַרייַנקומענדיג אין אונזער אָפּיס, באַלד דערשמעקען אַ ניי בוך מיט זיין ליטעראַרישען חוש־הריח און זיין גרויס דאָרשט נאָך אַ פריש וואָרט. ווי אַ פאַרשמאַכטער נאָך וויסען, פלעגט ער זיך צוכאַפּען צו דעם נייעם בוך, ספר אָדער צייטונג און עס שוין פון האַנט ניט אַרויסלאָזען. ביי אים איז עס געווען אַ יקר־המציאות; אַזוי נייגעריג איז ער געוון וועגען אַלץ, וואָס איז נאָר וואָס אַרויס פון דרוק.

אַלס פּערזאָן איז מרדכי וו. בערענשטיין געווען אַ ליבער, גוטמוטיגער און העכסט אייַדעלער מענטש; שטענדיג מיט אַ שמייכעל אויפן פּנים, שטענדיג מיט אַ גוט וואָרט אָדער בשורה. אַלס שרייבער איז ער געווען זייער פּעדאַנטיש, אַרבעטסאַם, פאַראַנטוואָרטליך, גענוי און פּרעציז, יעדעס וואָרט געוואויגען און געמאָסטען.

מרדכי וו. בערענשטיין איז אַרויסגערעסען געוואָרען מיט געוואָלד דורך דעם מלאך־המות פון דעם סאַמע שויס און שוים פון לעבען, אין סאַמע מיטען פון זיין פאַריאָגטער רוטין און אָנגעשטרענגטער אַרבעט.

מיט מרדכי וו. בערענשטיין איז אַוועק אין דער אייביקייט אַ ניט־דערזונגענע ליד; איז פאַרשוואונדען פון דער אויבערפלאַך אַן אידעאַליסטישע געשטאַלט פון דעם היימישען ישיבה־בחור, פאַרשער און גריבלער, למדן, משכיל און אינטעלי־גענט; גרויסען יודע־ספר און פאַרביסענעם רעוואָלוציאָנער, אַ טיף ווועלכען מענטערפט שוין, ליידער, מער ניט אין אונזער פאַר׳יתום׳טען דור און פאַראַרעמטען אידישען לעבען.

כבוד צו זיין אָנדענק!

לאָנד. דאָס זיינען געווען: דינאַמישע שפּערישקייט און וויטע וויזיע. וועו ביאַליסטאָקער האָבען פאַרלאָרען זייער היימשטאָט, האָבען זיי דאָרטיגע צוויי אייגענשאַפטען, ווי אַ גייסטיגע ירושה, מיטגעבראַכט מיט זיך אין זייערע נייע היימען אין דער גאָרער וועלט.

ס׳איז געווען אַ מאָמענטאַלער צופאַל, וועו פאַט האָט זיך באַטראַכט ווי אַ וואַרשעווער אָדער אָפּילו אַ ווילנער... וועו ער האָט זיך אָבער באַזעצט אין ניו יאָרק, איז ער צוריק געקומען אַהיים... צו זיין ביאַליסטאָק. ער איז גלייך געוואָרען אַ מיטגליד פון ביאַליסטאָקער ברענטש 88 אַרבעטער־רינג און אַ נאַענטער פרייַנט פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט. דאָס איז געווען זיין געדאַנק, אַז אָנשטאָט אַ יזכור־בוך, זאָל דאָס הייסען „ספר ביאַליסטאָק". אַ ספר איז אַ הייליגע זאַך און דער אָנדענק פון ביאַליסטאָק דאַרף בלייבען הייליג. די קראַנקהייט, וועלכע האָט זיך אָנגעהויבען אין 1960, האָט צעשטערט אַלע זיינע פלענער.

דאָס אַוועקגיין פון יעקב פּאָט אין דער אייביקייט וועט זיי אַ גרויסער פאַרלוסט פאַר דער אידישער ראַדיקאַלער געזעלשאַפט בכלל און פאַר דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט און זיינע חברים בפרט.

ביי זיין פרישען קבר וויל‌ען מיר צוזאָמען זאָגען: שלאָף רואיג אַלטער חבר — דו האָסט דיין אייביגע רו כשר פאַרדינט.

אונזערע פאַרלוסטנ

צום אייביגן אַנדענקען

אברהם קאַהן, ע"ה

פרייטאָג, דעם 8 אַפּריל 1966, איז אין עלטער פון 83 יאָר געשטאָרבן אַברהם קאַהן, ע"ה.

אברהם קאַהן ע"ה

דער נפטר, אַ האַרציגער מענטש און פון די וועטעראַנען אין אונזער לאַנדס־מאַנשאַפט און אין אונזער אינסטיטוציע, איז געווען אייגער פון אונזערע אָנגעזעענסטע טוער דורך די אַלע יאָרען. ער האָט אויך באַקליידט דעם אַמט פון וויצע־פּאָר־זיצער פון אונזער באָארד אָדער איז דירעקטאָרען פּאָר אַ געוויסער צייט און איז אויך געווען טשערמאַן און פון די אַקטיוויסטע טור־ער פון דעם ביאַליסטאָקער ברענטש 88 אַרבעטער־רינג.

אברמ׳עלע קאַהן, וועמענס נאָמען מען האָט אַזוי פּאָפּולאַריזירט און פּאַרצוירגען דורך אַלגעמיינער ליבשאַפט, איז געווען אַ „גוטער ברודער" מיט אַלעמען, גוטמו־טיג, לעבענסלוסטיג און מיט אַ שטענדי־גען שמייכעל אויפן פּנים. ער פלעגט ניט פּאַרפעלען ביי אונז קיין מיטינג אָדער אונטערנעמונג און פלעגט אויך זיין אַן אָפּטער גאַסט אין אונזער אָפּיס.

דער נפטר לאָזט איבער אַ טאָכטער און אייידעם, ד"ר און מרס. ווילי־אַם גאָלד־מאַן, 2 אייניקלעך און 2 אור־אייניקלעך. זיין נאָמען איז פאַראייביגט געוואָרען אויף דעם מעמאָריעל טאָפּעל אין אונזער שול, נעבען דעם נאָמען פון זיין גאָטזעליגער פרוי, יעטע קאַהן ע"ה, וועלכע איז גע־וועז אַ טעטיגע שוועסטער פון אונזער ליידיס אָוקזילערי.

לואיס און פעני מענדעלסאָן ע"ה, געשטאָרבן אַ קורצע צייט אַיינער נאָך דעם אַנדערן.

לואיס און פעני מענדעלסאָהן ע"ה

לואיס איז געשטאָרבן נאָך אַ לאַנג־גערער קראַנקהייט דעם 26 אַפּריל 1966 אין עלטער פון 73 יאָר, און פעני האָט אים נאָכגעפאָלגט אין אַ פּאָר וואָכן, דעם 14 מאַי 1966 אין עלטער פון 68 יאָר. געטריי ביי לעבען, האָבען זיי זיך אויך ניט צעשיידט נאָכן טויט.

לואיס מענדעלסאָן איז געווען אַ לאַנג־יאָריגער טוער און דירעקטאָר אין אונזער אינסטיטוציע און אויך אַן אַקטיוויסט מיטגליד אין דעם „ביאַליסטאָקער פּוינ־טערס קלוב". ער פלעגט אַוועקגעבען זיי־נע פּרייַ זונטאָגען צו קומען העלפען פּוינטען אונזער בילדינג צוזאַמען מיט די אַנדערע מיטגלידער און טוער פון דעם „קלוב", אָפֿט פּריוויליגען בייטראָג פון זיין אַרבעט צו אונזער אינסטיטוציע.

פעני, אַ זייער אינטעליגענטע פרוי, מיט אַן אַמעריקאַנער אויסבילדונג און אַ פּיינער פּעדער, אַ פּאַרדינסטפולע גע־זעלשאַפטליכע טוערין, איז געווען אַ די־רעקטאָר אין אונזער האָוּם און אַ לאַנג־יאָריגע רעקאָרדינג סעקרעטאַרין ביי אונ־זער „בראַנקס ליג".

דאָס פּאַרפאָלק לאָזט איבער אַ שנור, מרס. רייטשעל רודער, און 2 אייניקלעך: האָארד היוז מענדעלסאָן און לינדא נעיל מענדעלסאָן, ווי אויך ברידער און שוואָ־גערס.

דזשייקאָב באַרבעל ע"ה, געשט. דעם 14 יוני אין עלטער פון 85 יאָר.

דער נפטר, אַ געטרייער מיטגליד פון אונזער אינסטיטוציע, ליבער מענטש און פיינער בעל צדקה, איז געווען דער מאַן פון אונזער פּאַרשטאַרבענער טוערין, סע־רע באַרבעל ע"ה. אַ קורצע צייט פאַר זיין טויט האָט ער באַזוכט אונזער אינ־סטיטוציע און איבערגעלאָזט אַ דאָניישאָן פון 500 דאָלאָר פאַר אַ בעט אין אונזער איבערגעבויטען בילדינג. די בעט וועט איצט טראָגען דעם בשותפות׳דיגען נאָ־מען פון דזשייקאָב און סערע באַרבעל, ע"ה.

מר. באַרבעל לאָזט איבער 3 טעכטער: סיליע קאַסעל, בעטי ראָס און אידיט בעלאַסקאָ; 5 אייניקלעך און 5 אור־אייניקלעך. דער נפטר איז אויך געווען אַ מחותן צו אונזער אומדערמידליכען טוער, אייבערהעם ביימאַן.

דוד שאָשקעס ע"ה, געשט. דעם 1־טען אַפּריל אין עלטער פון 74 יאָר.

דער נפטר, אַן ענערגישער געזעל־שאַפטלעבער טוער און געווען ווייס־פּרעזידענט פון דער „ביאַליסטאָקער בראָ־דערלי לאָוו אסס׳ן", לאָזט איבער אַ פרוי, מערי; אַ טאָכטער, גוירטרוד שוואַרץ; אַ זון, הערבערט שאָר, און 2 אייניקלעך.

פיליפּ פיקסעל ע"ה, געשט. דעם 24 אויגוסט 1966, אין עלטער פון 68 יאָר.

דער נפטר, אַ ליבער און האַרציגער מענטש, האָט געשטאַמט פון אַ פיינער באַלעבאַטישער משפּחה אין ביאַליסטאָק, און געווען אַ מיטגליד פון אונזער אינ־סטיטוציע. ער איז אויך געווען אַ מיט־גליד פון ביאַליסטאָקער ברענטש 88 אַ.ר. און פון דעם ביאַליסטאָקער פּוינטערס קלוב.

מר. פיקסעל פלעגט קומען פּרייוויליג צוזאַמען מיט די אַנדערע מיטגלידער פון דעם „קלוב" צו פּוינטען אונזער בילדינג, אָפּגעבענדיג פאַר דעם צוועק זייגע פרייַ זונטאָגען.

ער לאָזט איבער אַ פרוי, לינא, אַ טאָכטער, בעטי לינקער, און 2 אייניק־לעך: מארשא און לארי.

ירוחם פישל באַרג ע"ה, געשט. אין סידני, אויסטראַליע, דעם 21 יוני 1966, אין עלטער פון 63 יאָר.

ירוחם פישל באַרג ע"ה

דער נפטר, אַן אָנגעזעענער משכיל און מלומד, איז געווען דער זון פון דעם ביאַליסטאָקער רב און דרשן, מחבר פון א צאָל ספרים, הרב ר' יצחק באַרג ע"ה.

אין סידני האָט דער נפטר פאַרנומען אַן אָנגעזעענעם פּלאַץ צווישען דער אָר־טיגער אידישער אינטעליגענץ. א גרויס־סער מומחה אין העברעאיש, קולטור־טויער און געזעלשאַפטליכער עסקן, איז ער געווען צווישען די פירער פון דער קהילה און די זייַלן פון דער ציונים־טישער אַרגאַניזאַציע ווי אויך פון די חינוך־אַנשטאַלטען אין שטאָט. ער האָט זיך באַטיליגט אין די ציוניסטישע קאָנ־גרעסען אין ירושלים, איז געווען אָנגע־שלאָסען אין דער „ברית עברית עולמית" און אין דער לאָקאַלער „דזשואיש עדיו־קיישאַן קאָמיטי". קורץ פאַר זיין טויט איז ער באַאויפטראַגט געווארן פון דער קהילה אין סידני צו ווערן דער רעדאַק־טאָר פון א זשורנאַל איבער דעם אי־דישען לעבען אין שטאָט, וואָס די גע־מיינדע האָט געוואָלט אַרויסגעבען.

דער נפטר לאָזט איבער א פרוי, פעני, א זון, ד"ר בנימין באַרג, גראַדואירט פון האַרוואַרד און קאַלאָמביע אוניווער־זיטעטען, און איצט אָנגעשטעלט אין עקאָנאָמישען און סאָשיאַל עפעירס דע־פּאַרטמענט פון די „יונייטעד ניישאָנס" אין ניו יאָרק; א זון מאַרקום באַרג, און א פאַרהיראָטע טאָכטער, בעלא רע־בעקא סאָפיא אין סידני, און 2 אייניק־לעך.

מיט דעם נפטר איז אַוועק אין דער אייבערקייט איינער פון די פיינסטע מש־כילים פון אמאָליגען ביאַליסטאָקער אָרט און שטייגער, וועלכע פאַרשווינדען פון אונזער אויבערפלאַך.

סאַל מינעס ע"ה, געשט. דעם 14 יוני אין זיינע מיטעלע יאָרען.

א חשובער לאַנדסמאַן און מיטגליד פון אונזער אינסטיטוציע, איז ער אויך געווען אַקטיוו אין „קלוב ביאַליסטאָקער פריינט. ער איז געווען פון דער נאַטור א פיינער, אַרבעטסזאַמער מענטש. ער לאָזט איבער א פרוי, דזשעני; א טאָכ־טער באַרבאַרא מינעס, און א זון, אירע מינעס.

אַלעקס גאַנאַנזסקי ע"ה, געשט. דעם 8 מאי 1966 אין עלטער פון 70 יאָר.

דער פאַרשטאָרבענער, א ליבער מענטש מיט פיינע אייגענשאַפטען, איז געווען א ברודער פון אונזער פאַרדינסטפולער פּיאָנערין־טוערין, מרם. איידע אייזאַק, מיטגרינדערין און ערען־פּרעזידענטין פון דער ביאַליסטאָקער לידים אָוקזיליע־רי.

אַלעקס גאַנאַנזקי איז געווען אַן אָנגע־זעענער מיטגליד פון ביאַליסטאָקער בריק־לייערס אסס'ן און פון אונזער ביאַליס־טאָקער צענטער און מושב זקנים, וועלכען ער האָט געהאָלפען בויען, לייגענדיג צי־געל אין זיינע פרייַע זונטאָגען.

ער לאָזט איבער א פרוי, גאָסי; א זון, פיליפ; א טאָכטער, ראָזלין, און 4 אייניקלעך.

לואיס ראָזה ע"ה, געשט. דעם 6 יולי 1966 אין בוירמינגהעם, אַלא.

דער נפטר איז געווען א לאַנג־יאָרי־גער מיטגליד פון אונזער אינסטיטוציע.

לואיס ווינער ע"ה, געשט. דעם 3 יולי 1966, אין עלטער פון 83 יאָר.

מר. ווינער, וואויליער און האַרציגער מענטש, איז געווען א מיטגליד פון אונ־זער אינסטיטוציע.

אילאַי פריד ע"ה, געשט. דעם 31 יולי 1966.

דער פאַרשטאָרבענער, א גוטמוטיגער, פיינער מענטש, א קאָטער פון פאַך, איז געווען א מיטגליד פון דעם „ביאַליסטא־קער קאָטערס קלוב". ער האָט, אַגב גע־אַרבעט ביי אונזער חשוב'ן וויים־פּרע־זידענט, דייוויד לובין.

מר. פריד לאָזט איבער א פרוי מיט 2 קינדער.

אוירווינג סטאָון ע"ה, געשט. דעם 14 אויגוסט 1966.

דער נפטר איז געווען א מיטגליד פון דער „ביאַליסטאָקער יאָנג מענס אסס'ן".

דייוויד קורלאַנטשיק ע"ה, געשט. דעם 15 אַפּריל 1966 אין עלטער פון 79 יאָר.

דער פאַרשטאָרבענער, א געטרייער מיטגליד פון אונזער האָוּם ווי אויך פון דער „ביאַליסטאָקער סאָשעל קלוב" און ליבער האַרציקער מענטש, לאָזט איבער א פרוי, אַדעל קורלאַנטשיק; טאָכטער, נעטי יעגעלוועל; זון, סעם קורלאַנטשיק; 2 אייניקלעך און 4 אור־אייניקלעך.

רעי נאַסאָף ע"ה, געשט. דעם 19 אַפּריל 1966, אין עלטער פון 78 יאָר.

א לאַנגיאָריגע מעמבער און טוערין פון אונזער האָוּם, האָט מרם. נאַסאָף לעצטענס דורכגעלעבט א שרעקליכע פא־מיליע־טראַגעדיע: אירע ביידע קינדער, טאָכטער אסתר בערנשטיין און זון נאָר־מאַן נאַסאָף, זיינען יונג פאַרשניטען גע־ווארן פון דער וועלט איינע נאָך די אַנדערע. דער מאַמע'ס האַרץ האָט ניט געקענט אויסהאַלטן דעם שווערען קלאַפ און זי האָט זיי אין א קורצער צייט שפּע־טער נאָכגענאַלגט אין דער אייביקייט.

מרם. נאַסאָף לאָזט איבער צוויי פאַר־הייראָטע טעכטער: דאָראָטי ריפקין און ראָזע קריטשמאַן, און א צאָל אייניקלעך.

נחמקה רעמבאַ ע"ה, געשט. דעם 16 אַפּריל 1966 אין אונזער האָוּם אין על־טער פון 95 יאָר.

די נפטרת, א גוטהאַרציגע און גאָטס־פאַרכטיגע פרוי, איז געווען פון די עלט־סטע זקנות אין אונזער האָוּם, געאַכטעט און באַליבט פון אַלעמען. איר מאַן, אַב־רהם רעמבאַ ע"ה, האָט זיך אויך אויפגע־האַלטן און איז געשטאַרבן אין אונזער מושב זקנים. בלינד א סך יאָרען, איז ער באַדינט געווארן פון זיין פרוי, ווי א קליין, צערטליך קינד.

מרם. רעמבאַ האָט אויך אַכטונג גע־געבען אויף אַנדערע קראַנקע זקנים און זקנות, באַזונדערס אויף אַן אַלטער, הילפלאָזער רביצין, פייגעלע, אויף ווועמען זי האָט אויפגעפאַסט ווי א געטרייע „שמש'טע".

די נפטרת איז אַוועק פון דער וועלט מיט א שיינעם נאָמען. זי האָט איבער־גלאָזט 2 פאַרהייראָטע טעכטער: מרם. אייידע גאַלאַנט און מרם. טילי שיננאָלד; 12 אייניקלעך, אור־אייניקלעך און 1 אור־אור־אייניקעל.

די פאַמיליע האָט פאַראייביגט די נע־מען פון זייערע עלטערן, אַברהם און נחמקע רעמבאַ, אויף דעם מעמאָריעל־טאַפעל אין דער שול פון אונזער האָוּם.

חיה גוזאָווסקי ע"ה, געשטאָרבען דעם 8 מאי 1966 (מוצאי ל"ג בעומר) אין סאן כאָזע, קאַסטא ריקא, אין עלטער פון 83 יאָר.

חיה גוזאָווסקי ע"ה

די נפטרת, איינע פון אונזערע עלטסטע ביאַליסטאָקער לאַנדסמענער, איז געווען אַן אמת'ע אשת חיל, גוט, קלוג און גאַסטפֿאַרכטיג, פון די ביאַליסטאָקער נשים צדקניות. זי איז געווען די אַלמנה פון שמואל גוזאָווסקי ע"ה, פון טרעסטינע, וועלכער האָט געהאַט גרויסע פאַרדינסטען פאַר אונזער אינסטיטוציע.

כאָטש ווייט פון אונז, אין אַן אַנדער לאַנד, איז מרם. גוזאָווסקי געווען צוגעבונדען צו אונזער אינסטיטוציע און האָט אונז געשטיצט מיט א בריוועטער האַנט, ספּעציעל יעדען ערב יום־טוב. זי האָט אויך אריינגעגעבען א ספר תורה אין אונזער שול.

מרם. גוזאָווסקי לאָזט איבער 2 זין: הערמאַן גוזאָווסקי, אין די בראַנקס, און יאָסל גוזאָווסקי, אין קאַסטא ריקא; ווי אויך א טאָכטער, אפעליא מילגראַם, אין קאַסטא ריקא מיט איר מאַן, און 6 אייניקלעך. דער נאָמען פון דער נפטרת איז דורך דער פאַמיליע פאַראייביגט געווארן אין דער שול פון אונזער האָוּם, נעבען איר מאַן שמואל, ע"ה.

מיט מרם. גוזאָווסקי איז אַוועק אין דער אייביקייט איינע פון די אַמאַליגע געשטאַלטען פון די ביאַליסטאָקער מאַמעס און באָבעס, וואָס פאַרשווינדען שוין, ליידער, פון אונזער אויבערפלאַך.

סיידי לעווין ע"ה, געשט. דעם 13 יולי 1966 אין עלטער פון 66 יאָר.

די פאַרשטאָרבענע, א ליבע, נאָבעלע פרוי, איז געווען די אַלמנה פון אונזער חשוב'ן לאַנדסמאַן און מיטגליד, אַשר לעווין, ע"ה.

סיליע (וואָלאַם) דיינעס ע"ה, יונג פאַרשניטען פון דער וועלט, דאָנערשטאָג אָוונט, דעם 26 מאי אין ניו יאָרק.

סיליע (וואָלאַם) דיינעס ע"ה

די נפטרת, א חשובע פרוי מיט מידות טובות, האָט געשטאַמט פון דער באַוואוסטער ביאַליסטאָקער פאַמיליע וואָלאָזיקי, אָנגעזעענע האַלבהענדלער אין דער אלטער היים.

זי לאָזט איבער א מאַן, מאָרים; א זון, דאָקטאָר־כעמיקער, ארטור; א ברודער, אונזער פאַרדינסטפולער געטרייער טוער, מייקל וואָלאַם; פּלימעניצעס און א צאָל קוזינס.

עני (חנה) סיגעל ע"ה, געשט. דעם 22 מאי 1966 אין עלטער פון 83 יאָר אין פּעטערסאָן.

די פאַרשטאָרבענע, אַן אָנגענעמענע לאַנדספרוי און געוועזענע סעקרעטאַרין פון ביאַליסטאָקער רעליף סאָסייעטי אין פּעטערסאָן, לאָזט איבער 2 אייניקלעך: סטענלי סיגעל און מאַרווין סיגעל אין אַרלאַנדאָ, פלאָ.

ראָזע ווהייט ע"ה, 80 יאָר, געשט. דעם 6 אפּריל 1966.

די פאַרשטאָרבענע איז געווען די אַלמנה פון אונזער לאַנדסמאַן און טוער פון די ביאַליסטאָקער יאָנג מענס אסס'ן איזידאָר ווהייט ע"ה.

רוטה ראָזען ע"ה, 63 יאָר, געשט. דעם 24 מאַרטש 1966.

די פאַרשטאָרבענע איז געווען די פרוי פון אונזער לאַנדסמאַן און טוער פון די ביאַליסטאָקער יאָנג מענס אסס'ן היימאַן ראָזען.

אסתר טשעיס ע"ה, 75 יאָר, געשט. דעם 16 מאי 1966.

די פאַרשטאָרבענע, א גוטע האַרציגע פּערזאָן, איז געווען א מיטגליד פון אונזער ליידים אָוקזיליערי. זי לאָזט איבער א מאַן און א פאַרהיראַטען זון.

סיליע פיינבערג ע"ה, געשט. דעם 31 יולי 1966 אין עלטער פון 65 יאָר.

די פאַרשטאָרבענע לאָזט איבער קינדער און אייניקלעך, ווי אויך א שוועסטער, אונזער חשוב'ע, לאַנגיאָריגע דירעקטאָרין און טוערין אין דער ביאַליסטאָקער לייַדים אָוקזיליערי, מרם. דזשוליא פאַרבער.

סיליע פיינבערג ע"ה

בעסי (ברכה) האַראָוויץ ע"ה, געשטאָרבען דעם 23 יולי 1966.

די נפטרת איז געווען די שוועסטער פון אונזער חשוב'ן לאַנדסמאַן און אַנגעזעענעם מיטאַרבעטער פון דעם „פאָרווערטס", פריינט נייטען (נחמן) זאַלאָוויטש.

זי לאָזט איבער א מאַן, מאָרים; א זון, דזשאַרדזש; א טאָכטער, נעמי, און 3 אייניקלעך: מארטי, פרעדי און דזשודי.

סערע ראַפּפּער ע"ה, געשט. דעם 31 יולי 1966.

די פאַרשטאָרבענע איז געווען א געטרייער מיטגליד פון אונזער „בראַנקס לינ", לאָזט איבער א מאַן, דזשוליוס; און 2 פאַרהיראַטע טעכטער: מרם. דזשאַנעט קאָהען און מרם. ראָבערט האַקמייער, מיט זייערע פאַמיליעס.

שרה גאָלד ע"ה געשט. דעם 18 מאי 1966 אין אונזער האָוּם אין עלטער פון 84 יאָר.

די נפטרת איז געווען א פיינע גאַסטפֿאַרכטיגע פרוי. זי לאָזט איבער א שיינעם דור קינדער און קינדס־קינדער, וועלכע האָבען איר אָפּגענעבען גרויס „כיבוד אם".

די פאַמיליע האָט מנדב געווען 800 דאָלאָר צו אונזער האָוּם אין זייער מוטערס אָנדענק.

לשנה טובה תכתבו ותחתמו

אַ יאָר פון גליק, געזונט און פרידען!

MR. & MRS. ALFRED M. GOULDON

On the occasion of the 5726th *Rosh-Hashanah wishes their children, grandchildren, great grandchildren* and *their families, sisters* and *brothers* and *all our relatives* and the Bialystoker Landsleit and to my life long friend *David Sohn The most wonderful Director of the Bialystoker Home and Hospital,* since the Home & Hospital was Established. And to all the residents of the Home and Hospital.

A HEALTHY, HAPPY ROSH HASHONAH!

MR. NATHAN SCHWARTZ

and Family

wish all their relatives and friends

A Happy New Year

Greetings from the . . .

DIAMOND FAMILY

Monticello, New York

MR. & MRS. MORRIS LIBERMAN

and Daughter

and MRS. RACHEL LIBERMAN

Miami Beach, Fla.

Extend to their family and friends the best wishes for A Happy New Year

---

To Our Beloved and Devoted Mother

MRS. LIZA AIZENBERG

New York

We wish a New Year filled with health and happiness

RITA & MICHAEL FEITLER

Oakland, Calif.

HONEY N'SPICE BAKE SHOPS, Inc.

187 CLINTON STREET NEW YORK, N. Y. 10002

Extend to all their friends and customers the best wishes for A Happy New Year

---

MR. & MRS. JACK NATKOFF

Bronx, N. Y.

wish their family and friends

A Happy New Year

Greetings from . . .

EDWARD BOKAR

Wholesale Fruits and Produce

229 WEST STREET NEW YORK, N. Y.

Greetings In Honor of . . .

DAVID SOHN

Good wishes and a Happy New Year from

MR. & MRS. ISIDOR WILSON

Los Angeles, Calif.

אונזערע חשוב׳ע פריינד

מר. דזשייקאָב קאָהען

און פאַמיליע

פרעזידענט פון ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע לאַנדסלייט און צו

כלל ישראל פאַר געזונט, פרייד און אמת׳ן גליק

צום נייעם יאָהר.

פאַמיליע דיוועס

קינדער און קינדס־קינדער פון אונזער גאָטזעליגען
טרעזשורער

לואים דיוועס ע״ה

און מערי דיוועס ע״ה

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע לאַנדלייט
און דעם גאַנצען כלל ישראל

אַ שנת חיים ושלום ברכה והצלחה

אונזער חשובער לאַנדסמאַן

מר. ל. שאַברי

ווינשט אַלע פריינט און אַלע אידען געזונט
און פרייד צום נייעם יאָהר.

אונזערע טראָסטיס

מר. און מרס. לעאָן דאַלידסקי

פאָרעסט הילס, נ. י.

ווינשען אַלע פריינד, לאַנדסלייט און כלל ישראל
אַ כתיבה וחתימה טובה

אונזערע וויס־פרעזידענטען

מר. און מרס. ווילליאַם קאַהן

און פאַמיליע, ברוקלין

ווינשען א גוטען, געבענשטען נייעם יאָהר צו אַלע
זייערע פריינד און כלל ישראל.

דער ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים

228 איסט בראָדוועי, נ. י.

ווינטשט זיינע באַאמטע, דירעקטאָרען, מיטגלידער, טוער, שטיצער
און פריינט, שוועסטערס פון דער ביאַליסטאָקער ליידיס אָוקזילערי,
פון דער „בראָנקס ליג", דעם „קלוב ביאַליסטאָקער פריינט", אַלע
אָנגעשלאָסענע אָרגאַניזאַציעס, ווי אויך ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט
און כלל ישראל איבער דער גאָרער וועלט

אַ שנת חיים ושלום

אַ יאָר פון מאַטעריעלען וואוילזיין און גייסטיגע אויפריכטונג, הצלחה
און פראָגרעס, שלום אין מדינת ישראל און פרידען איבערן גאַנצען
ערד-קוגעל.

ELI'S BAKERY, Inc.

1168 WHALLEY AVENUE, NEW HAVEN, CONN.

מר. און מרס. עלי איצקאָוויץ

און טאָכטער

ניו-הייוון, קאָנ.

◈

A Happy New Year

to All Our Friends and Customers

ווינשען אַלע זייערע קרובים, פריינד און

לאַנדסלייט אַ סך גליק און געזונט

צום נייעם יאָהר.

מר. און מרס. פּאָל שאַכטע

און פאַמיליע

◈

ווינשען זייערע צאָהלרייכע פריינד, לאַנדסלייט
און אַלע אידען אויף דער גאָרער וועלט געזונט,
גליק און פרייד צום נייעם יאָהר.

מר. און מרס. הערי גודמאַן

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו דער משפּחה,
צו אַלע גאַניאַנדז-טרעסטינער לאַנדסלייט
און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. סעם גארניצקי

און טאָכטער

לאָס אַנדזשעלעס, קאַליפאָרניע

ווינשן זייער פאַמיליע אין ישראל און אַלע פריינד,
לאַנדסלייט און אַלע אידען אומעטום
א פריילעכן נייעם יאָר.

אונזער וויים-פרעזידענט

מר. און מרס. וויליאַם ווינער

און פאַמיליע

פעטערסאָן, נ. דזש.

ווינטשען אַלע פרייַנד און אַלע אידען אַ גוטען
געזונטען נייעם יאָהר.

מר. און מרס. סאָל גאָלד

און משפּחה

פּעירלאָון, נ. דזש.

באַגריסען אַלע קרובים, פרייַנד און אַלע אידען
צום נייעם יאָר און ווינשען זיי
אַ כתיבה וחתימה טובה.

דר. און פרוי מ. יוכנאָוועצקי

פּאַריז, פראַנקרייך

ווינשען דער ביאַליסטאָקער אידישער קאָלאָניע אין לאָנד
און אַלע ביאַליסטאָקער אידען איבער דער גאַרער וועלט
אַ גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. וויליאַם סמיטה

און פאַמיליע פון שיקאַגאָ

(איצט אין מיאַמי, פלאָרידע)

ווינטשען אַלע פרייַנד און דעם גאַנצען כלל ישראל
אַ שנת חיים ושלום, געזונט און גליק.

מר. און מרס. בענעט אַראַנאָווסקי

און פאַמיליע

באַגריסען אַלע מיטגלידער און זייערע פאַמיליעס,
אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען
צום נייעם יאָהר.

מר. און מרס. פיליפּ דיימאַנד

און פאַמיליע

פּעטערסאָן, נ. דזש.

אונזערע בעסטע וואונשען צום נייעם יאָהר צו אונזערע
אַלע פרייַנד און צו אַלע אידען אומעטום.

מר. מייער דושאַקאָבי

און פאַמיליע

ווינשען צום נייעם יאָר זייערע פרייַנד, לאַנדסלייט
און אַלע אידען אַ שנת ברכה והצלחה.

מר. און מרס. הערי פּאָל

און פאַמיליע

ברוקלין

באַגריסען צום נייעם יאָר אַלע זייערע קרובים, פרייַנד און
דעם כלל ישראל און ווינשען אַלעמען אַ יאָר פון כל טוב.

מר. און מרס. הערבערט סמיט

און קינדער

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע לאַנדסלייט און פרייַנד
אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. ראובן פישער

און פאַמיליע

ווינשען זייערע קרובים, די מיטגלידער פון קאטערס קלוב
און דעם גאַנצען כלל ישראל אַ געזונטען
פרייליכען נייעם יאָר.

מרס. אידיט מאַראַנץ
און פאַמיליע

ווינשען צום נייעם יאָר זייערע אַלע פרייַנד און לאַנדסלייט
אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. הערשל נעמדעל
און פאַמיליע

2943 WEST 5th STREET, BROOKLYN, N. Y. 11224

ווינטשען אַלע פריינט, קאָלעגן־קונסטלער און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט געזונט, גליק און אַלדאָם גוטס צום נייעם יאָר.

מרס. לינאַ אַלפּערט
און פאַמיליע

שיקען זייערע האַרציגע באַגריסונגען און בעסטע וואונשען צו זייערע פריינד, צו די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און צו אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. סאָל סלייווען
און משפּחה

שיקען זייערע ברכות צו אַלע פריינד און צום כלל ישראל צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. לואים נייבעל
שיקאַגאָ, אילל.

ווינטשען אַלע זייערע לאַנדסלייט, פריינט און כלל ישראל אומעטום אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. לואים נערבער
און פאַמיליע

(שיקאַגאָ)

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע פריינד און צו אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. בערנאַרד טויב
ברוקלין, נ. י.

ווינטשען זייערע קרובים, לאַנדסלייט, פריינט און אַלע אידען אַ יאָר פון פרידען און גליק.

מר. און מרס. סימאָור גאָלדשטיין

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צום נייעם יאָהר צו אַלע פריינד און צום כלל ישראל.

מר. מיכאל פּיט
און פאַמיליע

פֿרעז. פון „ביאַליסטאָקער צענטער" אין
מעלבורן, אויסטראַליע

באַגריסען אַלע פריינט און אַלע אידען צום נייעם יאָר און ווינשען אַלעמען אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. דייוויד שומאַן
שיקאַגאָ, אילל.

ווינטשען אַ גליקליכען געזונטען נייעם יאָר צו אַלע פריינט, לאַנדסלייט און כל ישראל

מר. און מרס. זעליג נייַדאָרף
און פאַמיליע

וואַלי סטרים, לאַנג אייַלאַנד

ווינשען זייערע קרובים, פרייַנד און לאַנדסלייט פון נאָענט
און ווייט געזונט און פרייד צום נייַעם יאָר.

מר. און מרס. סעם נייַדאָרף
און פאַמיליע
בעווערלי הילס, קאַליפ.

ווינשען זייערע קרובים און לאַנדסלייט אומעטום
א שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. מייער און פּאָלין מאַם
און פאַמיליע
ברוקלין, נ. י.

ווינשען זייער משפּחה און אַלע אידען איבער דער
גאַרער וועלט א כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. מאָרים סאַפּערשטיין
און פאַמיליע
ברוקלין, נ. י.

אַלע פרייַנד, באַקאַנטע און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט,
ווי אַלע אידען בכלל, ווינשען מיר א געזונט יאָר
מיט פּרנסה בכבוד.

מר. און מרס. אַדאָלף העלער
און פאַמיליע

ווינשען צום נייַעם יאָר זייערע קרובים, אַלע לאַנדסלייט
און אַלע אידן

א שנת חיים ושלום, א כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. סאל בינדלער
מר. און מרס. ראובן בינדלער
און זייערע פאַמיליעס

שיקען זייערע האַרציגע ברכות צו אַלע זייערע פרייַנט,
לאַנדסלייט און צו אַלע אידען פּאַר

א כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס.
פּאָל ניודאָוו־ניעווואַדאָווסקי
און פאַמיליע
בריטאַן ביטש, נ. י.

ווינטשען אַלע פרייַנט, לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל

א גוטן געזונטען און פרייליכען נייַעם יאָר

מר. איזידאָר קאַהן
און פאַמיליע
1 יוניאָן סקוואַר, נ. י.

שיקט זיינע ברכות צום נייַעם יאָר צו אַלע פרייַנט,
לאַנדסלייט און אַלע אידען.

מר. און מרס. דיוויד הויז
און פאַמיליע
וועסט נויאַרק, נ. דזש.

ווינשען אַלע אידען איבער דער גאַרער וועלט

א גוטן, גליקליכען נייַעם יאָר.

מר. דושייקאַב פאַנער

שיקט זיינע האַרציגע גרוסען און גוטע וואונשען צום
נייַעם יאָר צו אַלע זיינע פרייַנט, באַקאַנטע
און צו אַלע לאַנדסלייט.

מר. און מרס. ישראל מינעס
און פאַמיליע

פֿרעזידענט פון ביאַליסטאָקער סאָשעל קלוב פון שיקאַגאָ

שיקט זיינע בעסטע וואונשען צום נייעם יאָר צו
אַלע פריינד, לאַנדסלייט און כל ישראל.

מר. און מרס. דייוויד לובין
וויס־פּרעזידענט פון „ביאַליסטאָקער צענטער"

וויל נטשען אַ גוטען געבענטשטען נייעם יאָר אַלע זייערע
פריינד, אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען.

מר. און מרס. לעאָן סטאָלער
און פאַמיליע

ניו יאָרק

וויל נשען אַ גוטען, געזונטען און פרייליכען נייעם יאָר, אַלע
פריינד, די סאָקאָלקער און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, און
אַלע אידען איבער דער גאַנצער וועלט.

האַרציגע לשנה טובה וואונטשען פון

אברהם זבאַר און פאַמיליע
מעלבורן, אויסטראַליע

צו זייערע קרובים, ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און טוער
אין אויסטראַליע און איבער דער גאַנצער וועלט
און צו כלל ישראל

פאַר אַ יאָר פון געזונט און גליק.

מרס. אסתר סטיין
און פאַמיליע

פלאַשינג, נ. י.

וויל נשען אַלע פריינד און אַלע אידען איבער דער וועלט
אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר
אַ כתיבה וחתימה טובה

אונזערע וויס־פּרעזידענטען

מר. און מרס. סעם שאַפּירא
און פאַמיליע

שיקען זייערע ברכות צו אַלע אידען צום נייעם יאָר
פאַר געזונט, פרייד און גליק.

מר. און מרס. ידידיה האַמבורג
און זין

וויל נשען אַלע פריינט, לאַנדסלייט און כל ישראל
אַ כתיבה וחתימה טובה צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. מאָרים שאַבאַד
(כאַבאַצקי)

וויל נשען זייערע משפּחות און אַלע לאַנדסלייט אַ גוטען,
גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. איזי לעף
און פאַמיליע

ברוקלין, נ. י.

וויל נשען זייער משפּחה, אַלע לאַנדסלייט און כל ישראל,
געזונט, גליק און פרייד צום נייעם יאָר.

גאָלדבאַרא פוד סטאָרס
גראָסערס

152 אָרטשאַרד סטריט, ניו־יאָרק

GR 3-7470 - 1

וויל נשען זייערע קאָסטאָמערס און אַלע אידען
אַ כתיבה וחתימה טובה

סעם באַראָוויטש - הערי גאָלדמאַן

אונזערע ווייס־פּרעזידענטן

מר. און מרס. פּאל ווינער

און פּאַמיליע

(איצט אין מיאַמי ביטש, פלאָרידא)

ווינשען א גוטען, געבענשטען נייעם יאָר מיט פיל פרייד צו זייערע אלע פריינד און אלע לאַנדסלייט.

דעוו. און מרס. הערי פיינבערג

און פּאַמיליע

קיו־גארדענס, נ. י.

ווינטשען די באַאמטע און מתפּללים פון דעם פּלעטבוש דזשואיש סענטער, אלע פריינד און לאַנדסלייט, א געזונטען און גליקליכען נייעם יאָר, א כתיבה וחתימה טובה.

האַרציגסטע וואונטשען צום נייעם יאָר צו ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט איבעראַל און צו כלל ישראל איבערן גאַנצען ערד־קוגעל", „געצייכענט" מיט וואָרט פון האַרץ צו האַרץ,

פון

בען און נערא ראַבינאָוויץ

פּאַריז, פראַנקרייך

מר. און מרס. סידני און פלאָרענס דושאַבלאָן

ברוקלין, נ. י.

שיקען זייערע ברכות און גוטע וואונטשען צו אלע פריינט פון נאָענט און פון ווייט, צום גאַנצען כלל ישראל פאַר א שנת חיים ושלום, א יאָר פון געזונט, גליק און פרידען אויף דער וועלט.

די גאַרדאַן פּרעס

ווינשען אלע פריינד און די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט

א שנת חיים ושלום, א יאָר פון לעבען,

געזונט און גליק.

מר. און מרס. סעם מיינעס

ווינטשען אלע פריינד און מיטגלידער פון קלוב מיט זייערע פאַמיליעס און אלע אידען בכלל, א געזונט צופרידען יאָהר.

מר. און מרס. גרשון נעריגג

און פּאַמיליע

ווינשען די משפּחה און פריינד, אלע לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל אומעטום, א שנת חיים ושלום,

א כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. אַרטשי לין

און משפּחה

שיקען זייערע בעסטע וואונטשען פאַר א נייעם, גליקליכען יאָר צום גאַנצען כלל ישראל.

מר. לעאָן סוראָזקי

און פּאַמיליע

מעקסיקא

ווינטשען אלע פריינט און אלע לאַנדסלייט, און דעם כלל ישראל א כתיבה וחתימה טובה.

קלוב „ביאַליסטאָקער פריינט"

באַגריסט אלע מיטגלידער מיט זייערע משפּחות אלע לאַנדסלייט און אלע אידען און ווינשט זיי

א כתיבה וחתימה טובה

מר. דייוויד ה. מיערסאָן
און פאַמיליע
לאָס אַנדזשעלעס, קאַליפאָרניע

ווינשען אַלע זייערע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע אידען
געזונט און הצלחה צום נייעם יאָהר.

מר. און מרס. ס. מאַלאַך
און פאַמיליע

פאַלם ספּרינג, קאַליפ.

שיקען זייערע גליק-ווינשען צום נייעם יאָהר
צו אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט
איבער דער גאַנצער וועלט.

מר. און מרס. מאָרים עסטאָן
און פאַמיליע
ניו-יאָרק
וויים-פּרעזידענט פון דעם
ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים

ווינשען צום נייעם יאָר זייערע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע
אידען געזונט, פרייד און גליק.

מר. און מרס. דושיק לאַנדסמאַן
און פאַמיליע

ברוקלין, נ. י.

ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָהר
געזונט, גליק און פרייד

מר. און מרס. סיימאָן קאַטשאַלסקי
און פאַמיליע

האַרטפאָרד, קאָנעטיקוט

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע פריינד און אַלע אידען
אומעטום א שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. דושאָוף בערמאַן
און פאַמיליע

מאָנטרעאָל, קאַנאַדע

שיקען זייערע ברכות און גוטע ווינשען צום נייעם יאָהר
צו אַלע זייערע פריינד און דעם כלל ישראל.

מר. און מרס. איסאַק און מאַלי ריבאַל
(ריבאַלאָווסקי)

ווויצע-פּאַרזיצער פון ביאַליסטאָקער צענטער

ווינטשען זייער פאַמיליע, אַלע פריינט און לאַנדסלייט
א גוטן און געבענטשט יאָהר

לשנה טובה תכתבו ותחתמו!

מר. מ. סיראָטא

סט. קלעיר, פראַנקרייך

ווינשט צום נייעם יאָר אַלע לאַנדסלייט און דעם
כלל ישראל געזונט, פרייד און כל טוב.

לשנה טובה וואונטשען פון

מר. און מרס. וואָלף באַביטש
פּאַריז, פראַנקרייך

צו זייער פאַמיליע און קרובים אומעטום און צו
אַלע ביאַליסטאָקער איבער דער וועלט
פּאָר א שנת חיים ושלום.

די ביימאַן פאַמיליע

מר. אברהם ביימאַן
מר. און מרס. סעמ ביימאַן
מר. און מרס. מאָריס ביימאַן

שיקען זייערע האַרציגע באַגריסונגען און גוטע וואונשען
צו אַלע לאַמזשער און ביאַליסטאָקער און צו אַלע אידען.

מר. און מרס. הערי באַם
און זייער זון
פילאַדעלפיע, פּא.

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע זייערע פריינד פון נאָחענט
און וויים, און דעם כלל ישראל, א שנת חיים ושלום,

א כתיבה וחתימה טובה.

ביאַליסטאָקער לוידים אָוקוילערי

228 איסט בראָדווויי, ניו־יאָרק

ווינשט אַלע שוועסטער און זייערע פאַמיליעס,
אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ גוטען,
געזונטען און גליקליכען נייעם יאָר.

ביאַליסטאָקער ברענטש 88, א. ו

ניו־יאָרק

מיר באַגריסען אונזערע מיטגלידער און פרייַנד
און אַלע לאַנדסלייט צום נייעם יאָהר.

בראַנקס ליג
פון ביאַליסטאָקער הויז

אונזער האַרציגע באַגריסונג צו אַלע אונזערע
שוועסטער און לאַנדסלייט צום נייעם יאָהר.

ביאַליסטאָקער יאָנג מענס אסס׳ן

ניו־יאָרק

צום נייעם יאָהר ווינשען מיר אונזערע
אַלע מעמבערס און אַלע אידען
אַ כתיבה וחתימה טובה

אינד. אַסטראַלענקער יאָנג מענס בענוואַלענט אַסאָסיאייישאַן

ניו־יאָרק

מיר באַגריסען אַלע אונזערע מיטגלידער און פרייַנד
און אַלע אידען צום נייעם יאָר און ווינשען זיי געזונט
און גליק.

אינד. ביאַליסטאָקער בראָדערלי לאָוו אַסאָסיאייישאַן

ניו־יאָרק

מיר שיקען אונזער באַגריסונג צו אונזערע
מיטגלידער און צו אַלע אידען
צום נייעם יאָהר.

ביאַליסטאָקער אונטערשטיצונגם פאַראיין „סומך נופלים״

מיר ווינשען אַלע ברידער מיט זייערע
פאַמיליעס און אַלע לאַנדסלייט בכלל
אַ שנת חיים ושלום

ביאַליסטאָקער סאָשעל קלוב

לאָם אַנדזשעלעס, קאַליפ.

שיקט זיינע האַרציגע לשנה טובה וואונטשען צו די
ביאַליסטאָקער אין לאָם אַנדזשעלעס, איבער אַמעריקע, אין מדינת ישראל און אין דער גאַנצער וועלט, און
צו כל ישראל אומעטום.

ביאַליסטאָקער בריקלייערס אַסס׳ן און די סיסטערהוד

ניו־יאָרק

צום נייעם יאָהר וואָס קומט, ווינשען מיר אַלע מעמבערס
און דעם גאַנצען כלל ביאַליסטאָקער
אַ כתיבה וחתימה טובה

ביאַליסטאָקער אונד. פאַראיין

ברוקלין

מיר שיקען אונזערע ברכות צו אַלע אונזערע מעמבערס
און צו אַלע אידען צום נייעם יאָהר.

ביאַליסטאָקער רעליף סאָסייעטי
פּעטערסאָן, נ. דזש.

★

מיר דאַנקען אַלעמען וואָס האָבען געהאָלפען אין אונזער אַרבעט.

מיר וויינשען צום נייעם יאָר אַלע אונזערע טויער מיטגלידער, אַלע פרייַנד און דאָנייטאָרס און אַלע אונזערע לאַנדסלייט פון בייַדע זייטען ים

אַ געזונטען און גליקליכען יאָר

BIALYSTOKER-BRISKER AID SOCIETY
of Detroit, Mich.
wishes all their members, friends and landsleit
a very Happy and Healthy New Year

JACK SLIPOWITZ
President

RUBIN GELCHINSKY
Vice-President

New Year Greetings

from

A Good Friend

COUNSELLOR ABRAHAM KAPLAN

1450 BROADWAY NEW YORK

ביאַליסטאָקער בענעוו. סאָסייעטי אין מילוואָקי

מיר שיקען אונזער באַגריסונג צו אַלע אונזערע מיטגלידער און לאַנדסלייט און צו אַלע אידען צום נייעם יאָר. זאָל דער יאָר וואָס קומט איצט אַן, ברענגען ישועות ונחמות צו אונזער גאַנצען כלל ישראל.

ביאַליסטאָקער סאָשעל קלאָב
ברוקלין, נ. י.

ווינשט אַלע מעמבערס און זייערע פאַמיליעס, אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידן אַ שנת חיים ושלום.

New Year Greetings from . . .

AL. LIDSKY
Stationery Supplies

416 GRAND STREET
New York City
OR 4-3466

גאַניאַנדם־טרעפטינער יאָנג פריענדם

ווינשען אַלע מיטגלידער און זייערע פאַמיליעס ווי אויך אַלע אידען, אַ גוטען, געבענשטען נייעם יאָר פון געזונט און פרייד.

New Year Greetings from . . .

YORKVILLE
COFFEE CO.

401 EAST 90th STREET
New York City
TR 6-0606

ביאַליסטאָקער פאַראיין „אהבת אחים"
ניו־יאָרק

אונזערע האַרציגסטע באַגריסונגען און גוטע ווינשען צו אַלע אונזערע מיטגלידער און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

New Year Greetings from . . .

VOGEL'S
DAIRY PRODUCTS

145 READE STREET
New York City
RE 2-9785

ביאַליסטאָקער לײַדים אָוקוילערי שיקאַגאָ

פֿיל גליק, געזונט און פֿרייד ווינשען מיר צו אונזערע שוועסטער, פֿריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר

לשנה טובה וואונטשען צו דער ביאַליסטאָקער שארית הפּליטה, קאָצעטלער איבער דער וועלט און אומעטום

פון

פּסח און מרים בורשטיין

תל־אביב, ישראל

ביאַליסטאָקער מאָשעל קלאָב שיקאַגאָ

מיר שיקען אונזערע האַרציגע בגרוסונגען צו אַלע מיטגלידער און אַלע לאַנדסלייט צום נייעם יאָר

האַרציגע נייַ־יאָר וואונטשען צו אונזער פּאָמיליע אין ישראל, משפּחה אין קענעדע, אורוגוואַי, לאַנדסלייט און פֿריינט אומעטום, פון

אברהם און צפורה שיקעוויטש

און קינדער

תל־אביב—יפו, ישראל

Greetings and Best Wishes for . . .

A HAPPY and PROSPEROUS NEW YEAR

MR. & MRS. ABE NOVICK

320 WEST END ROAD SOUTH ORANGE, N. J.

מר. און מרס. אשר און העלען דאָפעלט

און פאַמיליע

שיקען זייערע ברכות צו אַלע פריינט, לאַנדסלייט און כל ישראל צום נייעם יאָר.

די גאַראַזשי ברידער און זייערע משפחות

97 באוערי, ניוייאָרק

ווינשען אַלע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ געזונטען, גליקלעכען נייעם יאָר.

Greetings from . . .

LOUIS GREENBERG, Inc.

Plumbing Supplies

43 SUFFOLK STREET NEW YORK CITY

OR 4-2636

Greetings from . . .

BARNEY BRAINUM STEEL CO.

723 KENT AVENUE BROOKLYN, N. Y. 11211

MA 5-5156

ORegon 4-0110 GRamercy 5-9062

Residence: 35 Seacoast Terrace, Brooklyn, N. Y. 11235, DE 2-7623

LOUIS EMPLOYMENT AGENCY

MORRIS RABINOWITZ, *Prop.*

110 EAST 4th STREET NEW YORK CITY

אונזערע ליבע, חשוב'ע פרויַנד

מר. און מרס. א. גרינהויז

פון יאָהאַנעסבורג, ס. אפריקע

ווינשען אַלע זייערע פריַינד און אַלע אידען איבער דער גאַרער וועלט אַ כתיבה וחתימה טובה, אַ געבענשטען און מזל'דיגען נייעם יאָר.

מר. און מרס. דוד פּאַדליאַשוק

פּאַריז

שיקען זייערע האַרציגע ווינשען און גרוסען צו אַלע פריַינד, לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל צום נייעם יאָר פּאַר אַ שנת חיים ושלום.

PRIME PAPER CORP.

22 Read Street New York 7, N. Y.

SPring 7-6767

Greetings from . . .

KAPLAN BROTHERS

BLUE FLAME CORPORATION

New and Used Gas Ranges

523 West 125th Street New York, N. Y.

MOnument 2-6990 - 1

DR. & MRS. HERBERT DUBOVSKY

309 W. WAYNE AVENUE EASTON, PA.

Extend Best Wishes to Their Family and Friends for

A HAPPY NEW YEAR

Compliments from . . .

HUB FIREPROOF CO.

2576 PARK AVENUE BRONX, N. Y.

MO 9-0533

באַגריסונגען פון פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָהר

(לויט'ן אלף בית)

— א. —

אַ גוט יאָר
צו אַלע אידען!

מר. ווילי‌אַם אייבראַמסאָן
און פאַמיליע
שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע קרובים, פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. פיליפ אַבראַמאָוויץ
און פאַמיליע
ווינשען אַלע קרובים און פריינד צום נייעם יאָר א כתיבה וחתימה טובה.

מר. מ. ז. אַטענשטיין
און פאַמיליע
ווינשען אַ גוטען געבענטשטען יאָר צו אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט ווי אויך צום גאַנצען כלל ישראל.

מר. אוֹן מרס. סעם אָגוש
און פאַמיליע
ווינשען צום נייעם יאָר אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט אַ גמר חתימה טובה.

מר. און מרס. טשאַרלז אייבראַמסאָן
און פאַמיליע, ברוקלין
מיר ווינטשען אונזערע קרובים, אַלע אונזערע פריינד און לאַנדסלייט אַ שנת חיים ושלום, ברכה והצלחה.

אַ כתיבה וחתימה טובה
צום גאַנצען כלל ישראל.

מרס. רעבעקאַ אַפּעלבוים
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינטשען זייערע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ גוטען, געזונטען און גליקליכען יאָר, אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. איזראַעל אַנעש
און פאַמיליע
ווינשען אַלע פריינד, לאַנדסלייט און די מעמבערס פון ברענטש 88 א. ר. אַ כתיבה וחתימה טובה.

מרס. שרה אינדיג
ווינשט אַלע פריינד און אַלע אידען אַ גוטען, געבענשטען נייעם יאָר פון גענזונט און כל טוב.

מר. און מרס. אהרן אַרקער
און פאַמיליע, ברוקלין
שיקען זייערע האַרציגע ברכות צו אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. דזשעק אַפּעלבוים
שיקען זייערע גוטע וואונשען צו דער משפּחה און צום כלל ישראל.

מר. און מרס. לואיס אייזדאַק
און פאַמיליע
ווינשען אַלע פריינד, לאַנדסלייט אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים אַ יאָר פון געזונט און פרייד.

מרס. עטעל אַדלער
און פאַמיליע
ווינשען אַלע פריינד, משפּחה און לאַנדסלייט אַ גוטען געבענטשטען יאָר.

מר. מאַריס אַדלער
און פאַמיליע, לאָס אַנדזשעלעס
ווינשען אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. מאַקס אַלטשולער
און פאַמיליע, אוירווינגטאָן, נ. דזש.
ווינשען זייערע אַלע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ גוטען און גליקליכען יאָר.

מר. ראובן אַפּעל
און פאַמיליע, קי וועסט, פלאַ.
ווינשען זייערע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען א גליקליכען נייעם יאָר.

מר. לואיס אַלבערט
און פאַמיליע
ווינשען זייערע קרובים און אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. הערי אגוש
און פאַמיליע,
ווינטשען אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ נייעם, געזונטען און פריילִיכען יאָר.

חאַשקע אַסטראָוו
און פאַמיליע
שיקט אירע ברכות צו אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. דעניעל אַלעקסאַנדער
און פאַמיליע, שיקאַגאָ
שיקען זייערע גליקוואונשען און גרוסען פאַר אַ נייעם, גוטען געבענטשטען יאָר צו אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט.

די פאַמיליע פון
מר. דזשייקאָב בארבעל ע"ה
און פאַמיליע, ברוקלין, נ. י.
ווינשען אַ כתיבה וחתימה טובה אַלע פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

— ב. —

מרס. אַנאַ בערגער
ענגלישטאַן, נ. דזש.
ווינשען אַלע אידען אַ גוטען און געבענטשטען יאָר.

ברכה והצלחה צום נייעם יאָר
צו אַלע אידען.

חיים ביטערמאַן
מעקסיקאָ
ווינטשט זיין פאַמיליע און כלל ישראל אַ גוט יאָר.

הרב משה חיים אלתר וחנה בייקאָפסקי
לינדען, נ. דזש.
ווינשען אַלע אידען אומעטום אַ שנת חיים ושלום, אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. א. ביליג
בראָנקס, נ. י.
ווינטשען אַלע לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל אומעטום אַ געבענטשען נייעם יאָר.

מרס. פרידע בראַמסאָן
ניו־יאָרק
ווינשט אַלע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע אידען אומעטום אַ געבענטשט און מזל׳דיג יאָר.

די פאַמיליע ברעסלאָו
מאָנטיסעלאָ, נ. י.
ווינשען אַלע זייערע קרובים, פריינט און לאַנדסלייט און אַלע אידען אומעטום אַ כתיבה וחתימה טובה צום נייעם יאָר.

סעם און סערע בעל
און פאַמיליע
ווינשען אַלדאָס גוטס צו אַלע פריינט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מרס. ס. ה. ביינדער
אַמאַהאַ, נעב.
ווינשט די משפחה און אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ גליקליכען, פריילעכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. ברוך בערגער
ברוקלין, נ. י.
ווינשען אַלע אידען צום נייעם יאָר אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. לואיס בראַדמאַן
שיקט זיין ניי־יאָר באַגריסונג צו אַלע לאַנדסלייט און צום גאַנצען אידישען פאָלק.

מר. איזידאָר בערמאַן
און פאַמיליע,
סילווער ספרינגס, מערידען
ווינשען אַלע פריינד און אַלע אידען אַ גליקליכען נייעם יאָר

מר. און מרס. אוירווינג ב. בלאָק
ווינשען פיל גליק און פרייד צו אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען.

מר. טשאַרלז בערגער
און פאַמיליע
ווינשען זייערע פריינד, לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מרס. גאָלדע (מען) ברעסנער
מילפאָרד, מאַס.
ווינשט אַלע פריינד און כל ישראל אַ געזונטען און גליקליכען נייעם יאָר.

אַ כתיבה וחתימה טובה
ווינשען מיר אונזער משפחה אין פאַריז און ישראל, קרובים, פריינד און באַקאַנטע.

מר. אן מרס. מאַקס באַביטש
בראָנקס

מר. און מרס. מאָריס בענדער
און זייער זון
באַגריסען צום נייעם יאָר אַלע פריינט און אַלע לאַנדסלייט און ווינשען זיי אַ כתיבה וחתימה טובה.

גליק און צופריעדנהייט צום נייעם יאָר
ווינטשען
אַ גרופע לאַנדסלייט

— ג. —

מר. און מרס. דניאל גאָלדבערג
און משפחה, קאָלטשעסטער, קאַנ.
ווינשען אַ גוטען, געבענשטען נייעם יאָר זייערע קרובים, לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל.

מרס. גאַסי גאָרדאָן
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען צום נייעם יאָר זייער משפחה און אַלע ברידער פון ביאַליסטאָקער בריקלייערס אסס׳ן, און אַלע לאַנדסלייט אַ שנת ברכה והצלחה.

מר. און מרס. בען גאָלוב
און פאַמיליע, בראָנקס, נ. י.
באַגריסען זייערע פריינט, די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייס יאָר.

מר. און מרס. נייטען גאָלדבערג
בראָנקס
שיקען זייערע ברכות און גליקוואונשען צו אַלע פריינד און צו אַלע לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מר. ב. גאָלד
מיאַמי, פלאָרידא
שיקען צום נייעם יאָר זייערע גוטע וואונשען צו אַלע פריינד און צום כלל ישראל.

מאָריס גינזבורג
און פאַמיליע, ברוקלין
באַגריסען צום נייעם יאָר אַלע פריינד און לאַנדסלייט און ווינשען זיי כל טוב.

מרס. סאָניע גיטמאַן
ווינטשט אירע פריינד און אַלע אידען אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר פון כל טוב.

מר. מאָריס גאָלדפיין
און פאַמיליע
ווינשען אַלע פריינט און דעם כלל ישראל אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. אייק און קיידי גאָרדאָן און פאַמיליע
נוואַרק, נ. דזש.
ווינשען זייערע קרובים און אַלע לאַנדסלייט אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. עלי גוראַלסקי
ווינשען אַלע זייערע פריינד און דעם כלל ישראל א כתיבה וחתימה טובה.

מרס. סערע גאָטליב
ווינשט אַלע לאַנדסלייט און די שוועסטער פון אונזער ליידיס אָקזילערי אַ גוט געבענטשט יאָר.

מר. און מרס. ליסאנסקי־געיל
ווינטשען זייערע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. גאָלדמאַן
און משפחה, ברוקלין
ווינשען אַלע זייערע פריינט, קרובים און לאַנדסלייט אַ גוט און געבענטשט יאָר.

מר. און מרס. דזשעק גאָלדען
און פאַמיליע, בראָנקס
ווינשען צום נייעם יאָר זייערע אַלע פריינד אַ סך געזונט און גליק.

מר. און מרס. דזשעק גאָלדבערג
און פאַמיליע
ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

שנת חיים ושלום
צו כלל ישראל.

מר. און מרס. דזשוליוס גאָטליב
און פאַמיליע
באַגריסען זייערע פריינט און אַלע אידען צום נייעם יאָר און ווינשען זיי אַלדאָס גוטס.

מר. און מרס. הערי גראָף
ענגעלוואוד, נ. דזש.
ווינשען צום נייעם יאָר אַלע פריינד, לאַנדסלייט און דעם גאַנצען פאָלק ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. ווילי‌אַם גלאגאס
און פאַמיליע
לאָס אַנדזשעלעס
ווינשען זייערע פריינד און לאַנדסלייט פיל גליק און צופרידענהייט צום נייעם יאָר.

אַ גוט, געבענטשט יאָר
צו אַלע טוער און מעמבערס פון ביאַליסטאָקער מושב זקנים.

מר. און מרס. הערי גרינשטיין
און פאַמיליע
ווינשען צום נייעם יאָר געזונט און גליק צו אַלע פריינד און דעם כלל ישראל.

מרס. סיליע גאשעוויטש
ווינשט אַ גוטען נייעם יאָר צו אַלע אירע פריינד און כל ישראל.

מר. און מרס. מייקעל גאָלדבערג
מאָנטעווידעאָ, אורוגוואי
שיקן זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. דזשאָזעף גרובאַרד
בראנקס
ווינשען פיל גליק און פרייד צו אַלע פריינד און כל ישראל צום נייעם יאָר.

— ד. —

די זקנים און זקנות
פון דער ביאַליסטאָקער האָום ווינטשען אַלע מיטגלידער, מנדבים און כלל־ישראל אַ שנת חיים ושלום.

מר. נייטען דזשאַנאָוויץ
און פאַמיליע, פאַסעיק, נ. דזש.
באַגריסען אַלע פריינט צום נייעם יאָר און ווינשען זיי געזונט און אַלדאָס גוטס.

מר. מ. דזשאַנאָפסקי
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען אַלע קרובים, פריינד און אַלע לאַנדסלייט פיל געזונט און גליק צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. ב. דינעס
און פאַמיליע, פאָלסבורג, נ. י.
שיקן זייערע ברכות צום כלל ישראל צום נייעם יאָר.

מר. דזשעק דירעקטאָר
און פאַמיליע, נאַרוויטש, קאַנ.
ווינשען אַ גליקליכען נייעם יאָר אַלע פריינט, די בעקער אַרבעטער, און אַלע אידען בכלל.

מר. און מרס. אַלעקס דאָרען
פון מילוואָקי
ווינשען אַלע פריינד, לאַנדסלייט און משפחה אַ געזונטען און גליקליכען יאָר.

מר. דוד דימענטשטיין
און פאַמיליע
(שאול רייסקים אייניקעל)
ווינשען אַלע קרובים און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

די פאַמיליע דזשאַראַף
ווינשט אַלע זייערע קרובים, פרייִנד און דעם כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. לואיס דזש. דיאַמאַנד
ניו ראשעל
ווינשט אַ גוטען געבענטשטען נייִ־יאָר צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. א. דארעוויטש
און פאַמיליע, שיקאַגאָ
שיקען צום נייעם יאָר די בעסטע וואונשען צו זייער פאַמיליע, פריינד און צו די משפחות אין מדינת ישראל און אין אויסטראַליע.

מרס. סיליע דזשאַפע
און פאַמיליע
שיקען זייערע ברכות צו אַלע פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מרס. רייטשעל דזשאַפע
און פאַמיליע
באַגריסען האַרציג זייערע אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מרס. בלומע דאָבקין און פאַמיליע
פּעטערסאָן, נ. דזש.
שיקען זייער גוטען וואונש צו אַלע פריינד צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. דזש. ה. דענים
און פאַמיליע, בראָנקס, נ. י.
ווינשען די זקנים פון דער ביאַליסטאָקער האָום אַ שנת חיים ושלום.

מרס. רייטשעל דזשעקמאן
און פאַמיליע
ווינשען אַ גוטען, פריילִיכען יאָר אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען.

מר. און מרס. דזש. דאברימאַן
און פאַמיליע, עוואַנסטאָן, איל.
ווינשען זייער משפחה און אַלע פריינד און דעם כלל ישראל אַ שנת חיים ושלום וברכה והצלחה.

ר. דאווידסאָן
אַנטוווערפּען, בעלגיע
ווינטשט די ביאַליסטאָקער אידען און כל ישראל אַ געבענטשטען יאָר.

— ה. —

מרס. רעבעקאַ הענקאָוויץ
און פאַמיליע
ווינשען זייערע קרובים און פריינד אַ סך גליק צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. טביה האַנאָוער
און פאַמיליע

ווינשען אַלע פריינד און כלל ישראל
אַ גוטען ,געבענשען נייעם יאָר.

רבי אברהם מ. העלער
און פאַמיליע, ברוקלין

שיקען זייערע גוטע וואונשען צו אַלע
פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. דזשאָרדזש און פערל האַלפּערן

ווינשען אַלע פריינד, לאַנדסלייט און
דעם גאַנצען כלל ישראל אַ כתיבה
וחתימה טובה.

מרס. סיליע הארן
און פאַמיליע, ברוקלין

באַגריסן אַלע פריינד און לאַנדסלייט
צום נייעם יאָר.

מר. מאַקס העלער
און פאַמיליע, מילוואָקי

ווינשען אַלע אידען אַ גוטען צופרידע־
נעם נייעם יאָר.

— ו. —

מר. און מרס. מייקעל וואַלאַס
און פאַמיליע, ניו־יאָרק

ווינשען זייער פאַמיליע, קרובים, פריינט
און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט איבער
דער גאָרער וועלט אַ געבענטשטען נייעם
יאָר.

מר. און מרס. איזידאָר וועבמאַן
און פאַמיליע

ווינשען אַ גוטען, געבענשטען יאָר אַלע
פריינד און אַלע אידען.

מר. און מרס. דזש. וויסאטשעק
און פאַמיליע

שיקען זייערע באַגריסונגען און גוטע
וואונשען צו אַלע זייערע פריינד און
ווינשען דעם כלל ישראל אַ כתיבה
וחתימה טובה.

מר. און מרס. ס. וויגער
בראָנקס

ווינשען אַלע פריינד און אַלע אידען
אַ גוטען, געזונטען נייעם יאָר.

מר. ה. ווהייט
בראָנקס, נ. י.

ווינשט צום נייעם יאָר אַלע פריינד
און לאַנדסלייט געזונט, גליק און פיל
פרייד.

מר. און מרס. סיימאָן ווינבערג
און משפּחה

ווינשען אַ כתיבה וחתימה טובה צו אַלע
אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. נחמיה ווערבלוד
און פאַמיליע

באַגריסן צום נייעם יאָר אַלע זייערע
קרובים, פריינד און אַלע אידען.

מר. און מרס. פיליפ וויטאָף

ווינשען אַלע פריינד און דעם כלל
ישראל אַ נייעם יאָר פון אַלדאָס גוטס.

עזור ווייסגאַרבער (ווייס) כינקע סודאביטשער
בראָנקס, נ. י.

ווינשען פיל גליק צום נייעם יאָר צו
אַלע פריינד און אַלע אידען.

מר. און מרס. דזשאָו וויטאף
און פאַמיליע

אַ האַרציגען גליקוואונש צו אַלע אונ־
זערע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם
יאָר.

מר. דזשייקאָב ווילסאָן
ניו־יאָרק

ווינשט אַ כתיבה וחתימה טובה אַלע
פריינד און כלל ישראל.

מר. און מרס. סעם און נעטי ווייַנשטיין
בראָנקס

ווינשען אַ גוטען און געבענשטען נייעם
יאָר זייערע פריינד און דעם כלל ישראל.

מר. און מרס. אב. און מערי ווינבערג

שיקען זייערע האַרציגע וואונשען צו
אַלע פריינד און אַלע אידען צום נייעם
יאָר.

מר. און מרס. מאָריס ווייס
און פאַמיליע, פּעטערסאָן, נ. דזש.

ווינשען אַלע לאָדזשער און ביאַליסטאָ־
קער פריינט, וואו נאָר זיי געפינען זיך,
אַ געזונטען און גליקליכען נייַם יאָר.

אַ ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן
ווינטשט כלל ישראל

אַ שנת חיים ושלום.

מר. דזשאָזעף וואַריק
און פאַמיליע

באַגריסען זייערע אַלע פריינד און אַלע
אידען צום נייעם יאָר.

מרס. נעטי וואגמאן
און פאַמיליע

ווינשען אַלע פריינט און לאַנדסלייט אַ
גוטען, געבענטשטען יאָר.

מר. און מרס. אַרטור וואַכטעל
עלפאַסאָ, טעקסאס

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע
פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מרס. יעטע ווהייט

ווינשט אַלע פריינד און אַלע אידען אַ
גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. מאָריס ווין
און פאַמיליע, מאָנטרעאל, קאַנאַדע,

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע פריינד און
כל ישראל אלדאָס גוטס.

מר. סידני ווידערלייט
און פאַמיליע

שיקען זייערע ברכות צו דער גאַנצער
משפּחה און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

— ז. —

מר. און מרס. דייויד זאַקים
און פאַמיליע
פּעטערסאָן נ. דזש.

ווינשען זייערע קינדער, פריינד און
אַלע לאַנדסלייט פיל גליק און פרייד
צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. מיטשעל זיילאָן
פּעטערסאָן, נ. דזש.

ווינשען אַ גוטען און געזונטען נייעם
יאָר צו אַלע זייערע פריינד און צום
כלל ישראל.

מר. מאיר זאַקהיים
ניו־יאָרק

באַגריסט אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדס־לייט און ווינשט זיי אַ געזונטען נייעם יאָר.

מר. און מרס. איזידאָר זאַלעוויץ
בראָנקס, נ. י.

ווינשען אַלע לאַנדסלייט און כלל ישראל אַ גוט יאָר, אַ שנת חיים ושלום.

מר. דזשוליוס זאַבלודאָווסקי
און די קינדער

ווינשען פיל גליק און פרייד צו זייערע אַלע פריינט צום נייעם יאָר.

אהרן ומרת צפורה חייט ובניהם

ווינטשן זייער פאַמיליע, ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און כלל ישראל אַ שנת חיים ושלום.

— ט. —

מר. איזידאָר טימאַנער

ווינשט אַלע אידען אַ יאָר פון געזונט און פרנסה און שלום אויף דער וועלט.

מר. און מרס. בען טראָש
און משפּחה, מילוואָקי, ווייסק.

ווינשען אַלע פריינד און אַלע אידען אַ גוטען, נייעם יאָר.

מרס. איווע טענד
און פאַמיליע

ווינשען אַלע נאָענטע און אויך ווייטע פריינד און אַלע לאַנדסלייט בכלל אַ גוטען, געבענשטען יאָר.

מר. ה. טאשמאן
און פאַמיליע

ווינשען אַלע לאַנדסלייט און פריינד אַ געזונטען, גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. דייויד טשעסלער
און פאַמיליע

ווינשען אַ שנת חיים ושלום צו אַלע פריינד און אַלע אידען.

מר. מאַקס טאַבייעס
און פאַמיליע

ווינשען אַלע פריינד און אַלע אידען אַ געזונטען, גליקליכען נייעם יאָר.

מר. לעאָנאַרד טער
און פאַמיליע

ווינשען צום נייעם יאָר זייערע פריינד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מרס. פעני טאַלינסקי
און קינדער

ווינשען אַלע זייערע פריינד און לאַנדס־לייט אַ גוטען יאָר.

מר. מאַקס טשייסען
און פאַמיליע, בראָנקס

ווינטשן צום נייעם יאָר אַלע פריינד און לאַנדסלייט פיל געזונט און גליק.

מר. און מרס. בערנאַרד י. טויב
און פאַמיליע

ווינשען אַלע זייערע פריינד און אַלע אידען אַ גוטען, געזונטען נייעם יאָר.

— י. —

מרס. אסתר יערוזאַלימסקי
און פאַמיליע, לאָס אַנדזשעלעס, קאַליפ.

ווינשען צום נייעם יאָר זייערע קרובים און פריינט פון נאָענט און וויַיט, אַלע לאַנדסלייט פון אומעטום און אַלע אידען איבער דער וועלט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. מאָריס יעלין
ברוקלין

ווינשען אַ געזונטען, גליקליכען נייעם יאָר צו זייערע פריינד און צו אַלע לאַנדסלייט.

מר. יעקב יערוזאַלימסקי
און משפּחה, לאָס אַנדזשעלעס

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט און דעם גאַנצען כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. לואיס יאַנאָוויץ
און משפּחה, וועסטפיעלד, נ. דזש.

ווינטשען אַלע זייערע פריינט און די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אַ גוטען, געזונטען נייעם יאָר.

מר. און מרס. ווילי‌אַם יאַנאָווסקי
און משפּחה

ווינשען זייערע אַלע פריינד און קרובים און אַלע לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

— כ. —

מר. יעקב כהן
בראָנקס

באַגריסט צום נייעם יאָר אַלע פריינד, חברים, שרייבער און דעם כלל ישראל אומעטום.

— ל. —

מר. הערמאַן לובין און פאַמיליע
ניו־יאָרק

ווינטשען צום נייעם יאָר אַלע פריינט און אַלע אידען אַ גוטען און פרייליכען יאָר.

מר. און מרס. שמואל לאָנדאָן
סאַנטאַ מאָניקאַ, קאַל.

ווינשען צום נייעם יאָר אונזערע קרובים און פריינד און דעם גאַנצען כלל ישראל אַ געזונטען, גליקליכען נייעם יאָר.

מר. דזשעק לאפסקי
און פאַמיליע, לאָס אַנדזשעלעס

ווינשען פיל גליק אַלע פריינד צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. ראַלף לינסקי
טאַמפּאַ, פלאָרידאַ

ווינשען זייערע אַלע פריינד און לאַנדס־לייט פיל גליק און צופריעדנהייט צום נייעם יאָר.

מרס. אסתר ליבערמאַן
אַרלאַנדא, פלאָרידא

ווינשט אירע קינדער, קרובים און אַלע אידען אַ גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. סעם לובעטסקי
זייער טאָכטער, איידעם און איניקלעך
אין דעטראָיט און קוזין גוטשקאָווסקי
אין ישראל
שיקען זייערע בעסטע וואונשען צום נייעם יאָר צו אַלע פריינד און צו אַלע לאַנדסלייט.

מר. מאָריס ליבערמאַן
מיאַמי ביטש
ווינשט אַ גוטען, געזונטען נייעם יאָר צו אַלע פריינט און לאַנדסלייט.

מרס. ווייאָלאַ לין
און פאַמיליע
ווינשען פיל געזונט און גליק צו זייערע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. הערי לאַזאַר
ברוקלין
ווינשען אַלע פריינד און אַלע לאַנסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. לואיס לעווין
ברוקלין, נ. י.
ווינשען אַלע פריינט און לאַנדסלייט אַ געזונטען גליקליכען נייעם יאָר.

מרס. פעני לעווין
בראנקס
ווינשט אַלע אידען אויף דער גאַנצער וועלט אַ כתיבה וחתימה טובה מיט געזונט און פרייד.

מר. און מרס. אייבערהעם לעווין
און פאַמיליע, ראטשעסטער, נ. י.
ווינשען זייערע פריינד און אַלע אידען אַ גליקליכען פרייליכען יאָר.

מר. און מרס. פיליפ לינענבערג
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען אַ גוטען, געזונטען נייעם יאָר צו אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט.

מר. און מרס. לואיס ליוואַי
בראָנקס, נ. י.
ווינשען אַ כתיבה וחתימה טובה צו זייערע פריינד, לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל.

בערל און שרה לעף
ברוקלין
ווינשען זייער משפחה און אַלע אידען אַ גליקליכען נייעם יאָר.

מר. עלי לידסקי
און פאַמיליע
ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. חיים לאַזניק
און פאַמיליע
פון מאריסטאָן, טעניסי,
ווינשען זייערע פריינד און לאַנדסלייט אַ גוט יאָר.

מר. און מרס. ווילי‌אַם לאַזאַראָף
און פאַמיליע, ווערנא, נ. דזש.
ווינשען אַלע אידען אַ גוטען גליקליכען נייעם יאָר.

מרס. דזש. ליימאן
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען זייערע פריינד און אַלע אידען אַ געזונטען, גליקליכען נייעם יאָר.

סעם לעף און פאַמיליע
(גוטוואַך דער מוליער)
ספרינגפילד, מאַס.
ווינשען אַ כתיבה וחתימה טובה אַלע פריינד און אַלע אידען.

— מ. —

מר. און מרס. סעם מעי
היי פאַלס, ניו־יאָרק
שיקען זייערע האַרציגסטע ברכות צו אַלע פריינד, און כלל ישראל, צום נייעם יאָר.

מר. הערי מוסען
ברידזשפאָרט, קאָנ.
ווינשט אַלע פריינד און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה צום נייעם יאָר.

אסתר און ישראל מעכאַניק
בראָנקס
ווינשען לכבוד דער בר־מצוה פון זייער אייניקעל דזשעפרי אַ געבענשטען נייעם יאָר צו זייער פאַמיליע, לאַנדסלייט און כלל ישראל.

סאל און סערע מינעס
ברוקלין, נ. י.
שיקען זייערע ברכות און גוטע וואונשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

די גבאים און מתפללים
פון דער שוהל פון ביאַליסטאָקער מושב זקנים ווינטשען אַלעמען אַ גוטען און געבענטשטען יאָר.

מיר באַגריסען צום נייעם יאָר אונזערע שוועסטער און בריידער, קרובים, פריינד און חברים אין מאַנטרעאָל, קאַנאַדע, ניו־יאָרק און אין ישראל.

סאַניעל און מלכה מירמאַן
מאָנטרעאָל, קאַנאַדע

געזונט און גליק
צום גאַנצען כלל ישראל ווינטשט אַ ביאַליסטאָקער אַריבערגעקומענע פאַר־פאַלק.

מר. און מרס. אשר מעקלער
און פאַמיליע, לאָס אַנדזשעלעס
באַגריסען און ווינשען אַלדאָס גוטס צו אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. היימאַן מען
און פאַמיליע
ווינשען זייערע קרובים און פריינד און אַלע לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. דזשאָו מינעס
און פאַמיליע
ווינשען אַ פרייליכען, געזונטען יאָר צו אַלע זייערע פריינד און כל ישראל.

מר. און מרס. דיינע מאַגיל
ווינשען אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען

מר. און מרס. אייזיק און דאָרע מייערסאָן
ברוקלין
ווינשען צום נייעם יאָר אַלע פרייַנד און כל ישראל געזונט און גליק.

מר. און מרס. אייבראַם מענדעלסאָן
שיקען זייערע נייַ־יאָר גרוסען און גוטע וואונשען צו אַלע אידען.

מר. און מרס. ווילי‌אַם מענדעלסאָן
ווינשען זייערע פריינד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

הערמאַן און יאַכע מאַריין
מאַנטרעאָל
שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר אומעטום.

מר. און מרס. לעאָן מעכאַניק
בראָנקס, נ. י.
ווינשן אַלע אידען אויף דער גאַנצער וועלט אַ שנת חיים ושלום, געזונט, גליק און פרייד.

מרס. בעסי מאַרעל
און פאַמיליע
ווינשען אַלע קרובים, לאַנדסלייט און אַלע אידען פיל גליק און געזונט צום נייעם יאָר.

מר. עקיבא מאנדעל
און פאַמיליע
ווינשען אַ גוטען, געבענשטען יאָר אַלע לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל.

מרס. בעקי מינעס
קינדער, אייניקלאַך און אור־אייניקלאַך
באַגריסען אַלע לאַנדסלייט צום נייעם יאָר און ווינשען אַלעמען אַ כתיבה וחתימה טובה.

ביילע מינקאָוויץ
און פאַמיליע
ווינשען אַלע זייערע קרובים, פריינד און לאַנדסלייט אַ יאָר פון געזונט און פרייד.

מרס. דיינע מעדוועיעוו
ווינטשט אַ געזונטען יאָר צו דער פאַמיליע, פריינט און לאַנדסלייט.

מרס. פאָלין מילער
לאָס אַנדזשעלעס
ווינשט צום נייעם יאָר אַלע אירע פריינד און אַלע לאַנדסלייט אומעטום געזונט און פרייד.

מאַקס מאַרגוליס
(„מארס טעקסטאיל‌ס")
פּעטערסאָן, נ. דזש.
ווינטשט זיינע פּעטערסאָנער לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ שנת חיים ושלום.

— נ. —

מר. און מרס בענדזשאַמין ניומאַן
פּעטערסאָן, נ. דזש.
ווינשט אַ גוטען און געזונטען יאָר אַלע פריינד און לאַנדסלייט.

מר. און מרס. פּאָול ניודאָוו
און פאַמיליע
ווינשען צום נייעם יאָר אַלע זייערע פריינד און אַלע אידען געזונט, גליק און פרייד.

אַ שנת חיים ושלום
צו אַלע אידען ווינטשט
אַ לאנדסמאַן

מר. און מרס. איזידאָר נאָכלין
און פאַמיליע, בראָנקס
ווינשען אַלע פריינט און כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. מאָריס ניומאַן
און פאַמיליע, ברוקלין
שיקען זייערע גליקוואונשען צום נייעם יאָר אַלע פריינד און לאַנדסלייט.

מר. און מרס. לואיס סילווער
און זייערע קינדער יהודית און מאַרק
ווינשען אַלע פריינד און אַלע אידען אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר.

— ס. —

מר. און מרס. סעם סלאָיער
ווינשען זייערע אַלע פריינד און אַלע אידען אַ גוטען, גליקליכען יאָר. מיט געזונט און פרייד.

דר. יעקב און שושנה סאָקאָל
און טעכטער, בעווערלי הילס, קאַליפ.
ווינשען אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און כלל ישראל אַ גליקליך יאָר.

מר. און מרס. הענרי סאָלין
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען אַלע קרובים, פריינד און אַלע אידען אַ געבענטשטען און גליקליכען נייעם יאָר מיט געזונט און פרייד.

מר. און מרס. געניאַ און מאָריס סאָלאָמאָן
און פאַמיליע
באַגריסען אַלע פריינד און כלל־ישראל מיט דעם וואונש פון אַ געזונטען, גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. סאל סאַלאָמאָן
און פאַמיליע, פאָר ראַקאָוועי
אונזערע האַרציגע באַגריסונגען צום נייעם יאָר צו אונזערע אַלע פריינד און צו אַלע אידען אויף דער גאָרער וועלט.

מרס. באַרנעט סאַנדערס
און פאַמיליע, פּעטערסאָן, נ. דזש.
ווינשען אַלע פריינד און אַלע אידען אַ סך געזונט און גליק צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. מאַקס סאקס
און פאַמיליע, פאַסעיק, נ. דזש.
ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ גוטען, געבענשטען יאָר.

מרס. פאָלי סיגעל
ווינשט איר פאַמיליע, אַלע שוועסטער פון דער אוקזילערי און אַלע לאַנדסלייט אַ גוטען און געזונטען יאָר.

מרס. חנה בושעל־סאָלאָוו
און משפּחה, עלסינאָר, קאַליפ.
ווינשען זייערע פריינד און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

מרס. עני סאָקאָלאָוו
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען אַ גוטען, גליקליכען יאָר צו אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען.

מרס. מערי סטיין
און פאַמיליע
ווינשען געזונט און פרייד צו אַלע פריינט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מרס. הערי סאָקאָל
און פאַמיליע, בוירמינגהעם, אַלאַ.
ווינשען אַ גוטען, געבענשטען יאָר צו אַלע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען.

מר. אב סילווער
סיאַטעל, וואַש.
ווינשט אַלע אידען אומעטום אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. נייטען סטיין
און פאַמיליע, פּעטערסאָן, נ. דזש.
שיקען זייערע גוטע וואונשען צו אַלע לאַנדסלייט און פריינד צום נייעם יאָר.

מרס. עלי סינגער
און פאַמיליע, פּעטערסאָן, נ. דזש.
ווינשען אַלע פריינד און אַלע אידען פיל פרייד און גליק צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. מאַקס סטיין
און פאַמיליע, ניו־יאָרק
ווינשען זייער משפּחה און אַלע אידן אַ גוטען געבענשטען נייעם יאָר.

מרס. איידע סטאלמאן
פּעטערסאָן, נ. דזש.
ווינשט צום נייעם יאָר אַלע אירע פריינד און לאַנדסלייט פיל גליק, געזונט און פרייד.

מרס. אסתר סאַכאַר
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען אַלע פריינד און אַלע אידען אַ גוטען געזונטען נייעם יאָר.

מר. און מרס. סאָל סאיד
און פאַמיליע
ווינשען זייערע קרובים, לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ גוטען, געזונטען און פריילעכען נייעם יאָר.

מרס. פּאַלאַ סאוויצקי
האָדסאָן, נ. י.
שיקט אירע האַרציגסטע נייַ־יאָר ברכות צו אַלע אידען איבער דער גאַנצער וועלט.

מרס. מינע סלייטער
און פאַמיליע
האַליוואוד, פלאָרידא
ווינשען זייערע פריינד און אַלע לאַנדסלייט אַ גליקליכען נייעם יאָר פון גענזונט און פרנסה, אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. מאָריס סאַלנעט
און פאַמיליע, ברוקלין, נ. י.
ווינשען אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר צו אַלע זייערע קרובים, פריינד און לאַנדסלייט.

חזן מרדכי ספּעקטאָר און זיין פרוי מרים סאַנדלער
66 אָווערלוק טעראַס, ניו־יאָרק
שיקען זייערע האַרציגע וואונשען צום נייעם יאָר, מיט פיל גליק און געזונט, צו אַלע פריינד, לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל איבער דער גאַנצער וועלט.

אַדעל ספּונט
ווינשט אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ גוטען, געזונטען יאָר.

מר. און מרס. סעמועל סאַוואַד
אַטלאַנטיק סיטי, נ. דזש.
ווינשען זייער פאַמיליע, פריינד און באַקאַנטע אַ גליקליכען יאָר און אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. הערי סידער
און פאַמיליע, פילאַדעלפיע
ווינשען אַלע פריינד, דעם כלל ישראל אַ גוטען, געבענשטען נייעם יאָר.

מרס. סערע סייבעל
ווינשט אַלע נאַענטע און ווייטע פריינד, און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. פיליפ סלאַפאַק
און פאַמיליע, קרעגבורי, נ. דזש.
ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ גוטען, געזונטען און גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. מאַקס סוטקער
שיקאַגאָ
ווינשט אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר צום גאַנצען כלל ישראל.

מר. און מרס. דזשאָזעף סאָבעל
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען צום נייעם יאָר אַלע פריינט און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. דוד סאָהן
און פאַמיליע
שיקען זייערע האַרציגסטע ברכות צו אַלע זייערע פריינד און צום כלל ישראל צום נייעם יאָר.

מר. איזידאָר סאָקאָל
און פאַמיליע
לאָס אַנדזשעלעס
שיקט די האַרציגסטע באַגריסונגען און בעסטע וואונשען צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. באַרני סאקס
און פאַמיליע, קליפטאָן, נ. דזש.
ווינשען אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען אַלדאָס גוטס צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. ה. סיימאָן
(באַקאַנט אַלס כאַצקעל זאַוואַדער)
לאָס אַנדזשעלעס
ווינשען אַלע לאַנדסלייט, פריינד און משפּחה אַ גוטען, גליקליכען יאָר.

מר. און מרס. דזשייקאָב סייבעל
און פאַמיליע, קאַנקאַרד, קאַליפ.
ווינשען אַ גוטען, געזונטען און פריילעכען נייעם יאָר צו אַלע פריינד, ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און צו אַלע אידען איבער דער וועלט.

— ע. —

מר. און מרס. דזש. עלינדזשער
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשט אַלע פריינד און אַלע אידען אַ שנת חיים ושלום.

מרס. גאַלדע עפשטיין
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. איזידאָר עפראָן
לאַנג איילאַנד
שיקען זייערע באַגריסונגען און נייַ־יאָר וואונשען צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט.

מר. און מרס. דייויד עלבוים
בראָנקס

מיר שיקען אונזערע ברכות צו אַלע פריינד, באַקאַנטע און צום כלל ישראל צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. דייויד ענטעלעס
ניו־יאָרק

ווינשען אַלע פריינד און כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

פראָפ. און מרס. שמואל עברי און זון
באַלטימאָר

ווינשען אַלע לאַנדסלייט אַון אַלע אידען אַ שנת חיים ושלום.

— פ. —

פיל גליק

צו אַלע אידען צום נייעם יאָר ווינטשט דער אָפיס־סטעף פונ׳ם ביאַליסטאָקער מושב זקנים.

מר. סעם פאָלאַק
און פאַמיליע, ברוקלין, נ. י.

ווינטשען צום נייעם יאָר אַלע פריינד און אַלע אידען גוטע גזונט און גליק.

מר. פאָול פארסאָן
טרעזשורער פון ביאַליסטאָקער רעליף־סאָסייעטי פון פעטערסאָן, ניו דזשיורזי

ווינשט זייגע פריינט, לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל איבער דער גאַנצער וועלט אַ נייעם יאָר, מיט געזונט און פרייד.

מר. דייויד פינקוס
פעטערסאָן

ווינשט זייגע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. מייער פייק
ברוקלין

ווינטשען זייער משפחה, אַלע לאַנדסלייט און כל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. ר. פיסעצקי
און פאַמיליע

מיר ווינשען אַ גליקליכען און געזונטען יאָר צו אַלע אונזערע פריינד אין לאַנדסלייט.

מר. און מרס. סעם פאָסט
און פאַמיליע

שיקען זייערע האַרציגע באַגריסונגען און גוטע וואונשען צו אַלע זייערע פריינד פאַר אַ גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. ס. פערלין
מיאַמי ביטש

ווינשען אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ נייעם יאָר פון כל טוב.

מר. ב. ל. פולוואר
און פאַמיליע

שיקען דעם האַרציגסטע גליקוואונש צו אַלע פריינד און כלל ישראל צום נייעם יאָר.

מרס. שרה פאָגאָרעלסקי
און קינדער
סאַנטאַ מאָניקאַ, קאַליפ.

ווינשען אַלע זייערע קרובים, פריינד און לאַנדסלייט און דעם גאַנצן אידישן פאָלק אַ שנת חיים ושלום.

מר. לואיס פלאַטאָף
און פאַמיליע

ווינשען צום נייס יאָר אַלע אַלע פריינד און אַלע לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

אונזערע חשובע פריינט

מר. מאיר פערעלמאַן און פרוי

ווינשען אַלע לאַנדסלייט און פריינט אַ נייעם גליקליכען יאָר.

מר. ה. פינעס און פאַמיליע

שיקן זייער האַרציקן גליקוואונטש צו אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט.

מר. מאַקס פלאטאָף
און פאַמיליע,

ווינשען צום נייעם יאָר זייערע פריינד און אַלע אידען געזונט און פרייד.

— פ. —

מר. און מרס. שעפארד פאַרבער
און משפחה

ווינשען אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. דייויד פאַקס
און פאַמיליע, בראָנקס

ווינשען אַלע פריינד, לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מרס. יעטע פינקעלשטיין
און פאַמיליע, ברוקלין

ווינשען אַלע זייערע פריינט און לאַנדסלייט און דעם גאַנצען כלל ישראל אַ געזונטען נייעם יאָר.

גאָלדע פרידענבערג
און פאַמיליע

מיר ווינשען אַלע אונזערע נאָענטע און ווייטע פריינד און אַלע לאַנדסלייט אַ געזונטען און גליקליכען יאָר.

מר. און מרס. דייויד פאָרמאַן
שיקען זייערע גוטע וואונשען צום נייעם יאָר צו אַלע זיינע פריינד און לאנדסלייט.

מר. און מרס. מאַרטין פינק
פאָרעסט הילס, נ. י.

ווינשען אַלע פריינד אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר.

מרס. בעסי פוקסמאַן און פאַמיליע

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע זייערע פריינד, די שוועסטער פון בראָנקס ליג און אַלע לאַנדסלייט בכלל, אַ גוטען און גליקליכען לעבען מיט געזונט און פרייד.

דאָרע פאַנדע

ווינשט אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ נייעם יאָר פון אַלדאָס גוטס.

מר. און מרס. איזראַעל פעדער
שיקען זייערע האַרציגע ווינטשעוואַניעס צו אַלע לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

סעם און דזשוליאַ פאַרבער
און פאַמיליע
ווינשען אַלע לאַנדסלייט און כל ישראל אַ גוטען, געבענטשטען נייעם יאָר.

מרס. דזשעסי פאַרבער
און פאַמיליע, נוארק, נ. דזש.
שיקען זייערע נייַ־יאָר ברכות צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מרס. מאלי פוקס
ווינשט אַלע אירע פריינד און לאַנדסלייט און כל ישראל אַ געזונטען גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. דזשייקאָב פיימאַן
ווינשען אַ גוטען און זיסען יאָר אַלע פריינד און אַלע לאַנדסלייט.

מר. און מרס. דייויד פיין
און פאַמיליע, ברוקלין
שיקען זייערע באַגריסונגען צום נייעם יאָר צו אַלע קרובים, פריינד און אַלע לאַנדסלייט.

מר. און מרס, סאָל פיינסאָד
און די קינדער, בראָנקס
באַגריסען אַלע פריינד און אַלע אידען מיט די בעסטע ווינשען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. לעאָן פריד
און פאַמיליע, ברוקלין
פסח דעם מצבה־קריצער'ס זון, ווינשט זיין קוזינע אידע סאָקאָלאָווסקי אין אויסטראַליע און אַלע פריינד און לאַנדסלייט אומעטום אַ נייעם יאָר פון געזונט און אַלדאָס גוטס און שלום אויף דער וועלט.

— צ —

מרס. ראָזע צוקערמאַן
און פאַמיליע
שיקאַגאָ
(פרעז. פון ביאַל. ליידיס אָוקזילערי)
ווינשט איר פאַמיליע און פריינד און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. לייבקע ציבולסקי
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען אַלע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ שנת חיים ושלום, אַ כתיבה וחתימה טובה.

— ק —

בענדזשאַמין קרינסקי
בראָנקס, נ. י.
שיקט זיינע ברכות צום נייעם יאָר צו אַלע אידען אויף גאָר דער וועלט פאַר אַ שנת חיים ושלום, געזונט און גליק.

מר. און מרס. לואיס קאַמענעצקי
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען דעם כלל ישראל און מדינת ישראל אַ שנת חיים ושלום.

דר. און מרס. נחמן קאַצענעלענבאָגען־קאַצען
און טאָכטער איווע
קליוולאַנד, אָהאַיאָ
ווינשען זייער משפחה אין ישראל און אַלע זייערע פריינד דאָ און אין אויס־לאַנד אַ גוטען, געבענטשטען יאָר, אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. מאָריס קאלינסקי
און פאַמיליע
מיר ווינשען אַלע אונזערע פריינד אוּן לאַנדסלייט און דעם גאַנצן כלל ישראל אַ שנת ברכה והצלחה, לאלתר ולחיים טובים.

מר. בען קראפטשיק
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען אַ גליקלעכטן, צופרידענעם לע־בען צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

מרס. ענאַ קוזניצקי און פאַמיליע
שיקאַגאָ
שיקען זייערע האַרציגע גליקוואונשען און באַגריסונגען צו אַלע לאַנדסלייט, פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. דזשייקאָב קאטץ
און פאַמיליע, פעטערסאָן
ווינשען אַלע פריינד און דעם כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. לואיס קאַטאָוויץ
ווינשט אַ גוטען, גליקליכטן נייעם יאָר צו אַלע פריינט און אַלע אידען.

איסאק קאגאן
ווינשט אַלע אידען בכלל און פריינד און לאַנדסלייט בפרט, געזונט, גליק און אַ שנת שלום ושלוה.

מר. דייויד קאַס
און פאַמיליע, לאָס אַנדזשעלעס
שיקען צום נייעם יאָר זייערע בעסטע וואונשען צו זייערע פריינט און צו כל ישראל פאָר אַ לעבען פון פרייד און גליק.

מרס. בעקי קאָרנוויין
און פאַמיליע
ווינטשען אַלעמען אַ געזונט און גליקליך נייַ־יאָר.

שמואל און סימע קאַפלאַן
און פאַמיליע, בראָנקס, נ. י.
שיקען זייערע ברכות צום נייעם יאָר צו אַלע פריינד און אַלע אידען איבער דער גאַנצער וועלט.

מר. סעם קאַופמאַן
און פאַמיליע
ווינשען אַ גוטען, געזונטען יאָר צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט.

מרס. רעי קרעמער
און פאַמיליע, בראָנקס
ווינשען אַלע פריינד, לאַנדסלייט און כלל ישראל אַ נייעם יאָר פון געזונט, פרנסה און גליק.

מר. און מרס. משה קאָזאַק
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען צום נייעם יאָר אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. הערשעל קאָזאַק
און פאַמיליע, ניו־יאָרק
באַגריסען צום נייעם יאָר אַלע לאַנדס־לייט און פריינד און ווינשען זיי אַלדאָס גוטס.

מר. און מרס. מאָריס קראַפטשיק
און פאַמיליע
ווינשען אַ גוטען און געזונטען יאָר צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט.

העלען קלעמענטינאָווסקי
און פאַמיליע

ווינשען זייערע קרובים, פריינד און לאַנדסלייט ווי דעם גאַנצען כלל ישראל אַ שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. מייער קאָס
ברוקלין, נ. י.

ווינשען אַלע זייערע פריינד און די שוועסטער פון דער ליידיס אָרקעסטער פון ביאַליסטאָקער צענטער און אַלע לאַנדסלייט אַ גוטען יאָר.

דזשייקאָב קעסטען און פאַמיליע

ווינשט זיינע קרובים, לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ גוטען, געבענשטען נייַ־יאָר.

מר. אבנר אַדלער קאטשעפסקי
ברוקלין

ווינשט אַ שנת חיים ושלום צו זיינע קרובים, פריינד און אַלע אידען צום נייַעם יאָר.

מרס. יעטע קאַפלאַן
און פאַמיליע, לייקוואוד

ווינשען זייערע אַלע פריינד און לאַנדס־לייט אַ גוטען, געבענשטען יאָר.

מר. און מרס. דייוויד קייזען

ווינשען אַ גוטען, געבענשטען יאָר זייער פאַמיליע און אַלע פריינד.

קרובים

פון אַ ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן ווינ־שען אַלע אידען אַ גוט יאָר.

מר. און מרס. סאַל קרים
און פאַמיליע, גרעיט נעק, נ. י.

ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. מ. ד. קאַפעלמאַן
און פאַמיליע, העמדען, קאַנ.

שיקען זייערע גליקוואונשען צו אַלע פריינד, לאַנדסלייט און צו אַלע אידען.

מר. און מרס. טשאַרלז קאָס
און פאַמיליע

ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ געזונטען און גליקליכען יאָר.

די משפחה קאָזיאַל
סאַן כאָזע, קאַסטא ריקא

ווינשען אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה צום נייַעם יאָר.

מרס. איידאַ קאַפלאַן
און פאַמיליע, שיקאַגאָ

ווינשען אַלע פריינד און דעם כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

— ר —

די ברידער ראָסקיעס
און זייערע משפחות אין קאַנאַדע

שיקען זייערע ברכות צום נייַעם יאָר צו אַלע פריינד, לאַנדסלייט און כלל ישראל.

מר. דייוויד ראָזענבלום
באַגריסט זיינע קרובים, פריינד און אַלע לאַנדסלייט צום נייַעם יאָר און ווינשט זיי געזונט און צופריידענהייט.

מרס. סיליע ריבאַק און פאַמיליע
רעדינג, פּאַ.

ווינשט איר משפחה, פריינד און אַלע אידען אַ געזונטען און פרייליכען נייַ־יאָר.

מר. און מרס. ד. רייפעל
באָלטימאָר, מער.

שיקען זייערע ברכות צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייַעם יאָר.

מר. און מרס. סעמועל ראָזנוואַסער
און פאַמיליע

ווינשען אַ געזונטען פרייליכען יאָר אַלע פריינד און אַלע אידען.

מרס. ראָזע רובין
(טשערלייַדי פון ביאַליסטאָקער רעליף סאָסייעטי פון פּעטערסאָן)

שיקט איר וואונש פאַר אַ גוטען און גליקליכען נייַעם יאָר צו אַלע לאַנדס־לייט און צו אַלע אידען.

מר. נייטען ראָזין
און פאַמיליע, ברוקלין

ווינשען אַלדאָס גוטס צום נייַעם יאָר זייערע אַלע פריינט, לאַנדסלייט און כל ישראל מיט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מרס. ראָזע ראַשבאַם
און פאַמיליע

ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט און אַלע אידען אומעטום, אַ שנת חיים ושלום, גליק און צופרידענהייט.

מר. לואיס ראָטה
בוירמינגהעם, אַלאַ.

ווינשט אַלדאָס גוטס צו אַלע אידען און צו אַלע גוטע מענשען אויף גאַר דער וועלט, צום נייַעם יאָר.

מר. און מרס. דזשעק ראַם
און משפּחה, לאָס אַנדזשעלעס, קאליפ.

שיקען זייערע האַרציגע גרוסען און גוטע וואונשען צו אַלע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייַעם יאָר.

מר. און מרס. אהרן ראָזאַנסקי
און פאַמיליע

ווינשען אַ גוטען גליקליכען נייַעם יאָר זייער משפּחה, די לאַנדסלייט און דעם כלל ישראל.

לואיס ב. רובינסאָן און פאַמיליע
(לייבעל אָסטראָווער)

פעטערסאָן, נ. דזש.

ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייַעם יאָר אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. לואיס (לייזער) ראָזענבערג און משפחה

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע פריינד און אַלע אידען צום נייַעם יאָר און אַ כתיבה וחתימה טובה.

עטעל און לואיס רוטענבערג
סקאַרסדעיל, נ. י.

ווינשען אַלע פריינד און דעם גאַנצען כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

די ברידער ריילענדער

שיקען זייערע גוטע וואונשען צו דער גאַנצער פאַמיליע און צו אַלע אידען צום נייַעם יאָר.

מרס. האנאה ריטשמאַן
ברוקלין, נ. י.

ווינשט צום נייַעם יאָר אירע נאָענטע און ווייטע פריינד און אַלע לאַנדסלייט אַ שנת חיים ושלום.

מר. סעם ראַצקין
לאָס אַנדזשעלעס, קאַל.

ווינטשט אַ שנת חיים ושלום, ברכה און הצלחה צו אַלע פריינט און צום כלל ישראל.

מרס. עמא ראָטענבערג
אָוקלאנד, קאַל.
שיקט אירע בעסטע וואונטשען צו אַלע פריינד צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. אוירווינג רובין
און פאַמיליע
ווינשען אַ גוטען, געבענשטען נייעם יאָר אַלע זייערע פריינד און אַלע אידען.

— ש —

מר. און מרס. שמוס
און פאַמיליע
ווינשען אַלע פריינט און אַלע לאַנדסלייט אַ געזונטען און גליקליכען יאָר און אַ כתיבה וחתימה טובה צו אַלע אידען.

מר. און מרס. מאָריס שוואַרץ
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען דעם כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. אַלעקס און מינע שוואַרץ
ווויהאָקען, נ. דזש.
שיקען זייערע באַגריסונגען צום נייעם יאָר צו אַלע זייערע פריינד, לאַנדסלייט און צו כלל ישראל.

מר. לואיס שוואַרץ
און פאַמיליע, ברוקלין
ווינשען אַ פריליכען, געזונטען יאָר צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט.

מרס. ראָזע שעראָף
מידל ווילעדזש, נ. י.
ווינטשט אַלע פריינט און אַלע אידען אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס: דזשאַרדזש שעוואַך
און פאַמיליע, בראָנקס
ווינשען אַלע פריינט און לאַנדסלייט אַלדאָס גוטס צום נייעם יאָר.

מר. הירש שפונד און פאַמיליע
דזשוירזי סיטי
ווינשען אַלע פריינד אַ גליקלעכן נייעם יאָר.

מר. אַסקאַר שלייפער
און פאַמיליע
ווינשען אַלע פריינד און אַלע אידען אַ שנת חיים ושלום.

מרס. ראָזע שניידער
און פאַמיליע, בראָנקס
ווינשען זייערע קרובים, לאַנדסלייט און כל ישראל געזונט און פרייד צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. וועלוועל שטשופאַק
און פאַמיליע, ברוקלין
שיקען זייערע ברכות צו אַלע פריינד און צום כלל ישראל צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. מ. שניר
און פאַמיליע, בראָנקס
שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מרס. ליליען שאַבאַצקי
און פאַמיליע
ווינשען אַלע פריינד, פאַטראָניזערס און אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

די ברידער שופמאַן
ווינשען אַלדאָס גוטס צו זייערע צאָל־רייכע פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מרס. איווע באָריס־שוואַרצבערג
און פאַמיליע
ווינשען אַ כתיבה וחתימה טובה צו דער פאַמיליע און אַלע לאַנדסלייט אין כל ישראל אַ יאָר פון שלום און ברכה.

מר. לעאָן שיפרין
און פאַמיליע (ניו־יאָרק)
שיקען זייערע גוטע וואונשען צו אַלע פריינד און כל ישראל צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. דזשייקאָב שאַבאַט
און פאַמיליע, לאָס אַנגעלעס
ווינשען אַלע פריינד און אַלע לאַנדסלייט אַ גוטען און געזונטען יאָר.

מרס. נאַדיאַ שאַשקעס
און פאַמיליע
ווינשען אַ שנת חיים ושלום צו כל ישראל אויף גאָר דער וועלט.

מר. און מרס. סאל שוואַרץ
ניו־יאָרק
ווינטשען זייער פאַמיליע, פריינט און אַלע אידען אַ גוט, געבענטשט יאָר.

אַ כתיבה וחתימה טובה
ווינטשען מר.

מאַקס ראָזענטהאַל

און זיין פרוי
רבקה (טיקטין) ראָזענטהאַל
און סטעף

צו זייערע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און צו כל ישראל איבער דער גאַנצער וועלט.

אַלם ביאַליסטאָקער רייזע־ביורא

וועלכע האָט שוין פיל לאַנדסלייט געפירט קיין ישראל און אַנדערע לענדער, באָטען מיר אַן אַלע ביאַליסטאָקער אידען: 1) אַ לוסט־רייזע אויף אַ שיף אָדער ערָאָפלאַן קיין ישראל, אייראָפּאַ, און אַנדערע טיילען וועלט; 2) מיר באַזאָרגען רעפרידזשע־רייטאָרס און עלעקטרישע אַפּלייענסעס, סקריפּס און שפּייז־פּאַקעטען קיין ישראל (ספּעציעלער הנחה פּריז פאַר ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט); 3) טראַנספּאָרטאַציע און אינשורענס פון פראַכט קיין ישראל, אייראָפּע, אַזיע, אפריקע, אויסטראַליע. קומט אונז זעהן און מאַכט אַרענדזשמענטס, איר וועט זיך פילען היימיש און צופרידען בייַ אייער „ביאַליסטאָקער פרייַנט".

MAX ROSENTHAL
TRAVEL BUREAU
79 Norfolk St., New York 2, N. Y.
OR 4-3382-3, OR 4-3319
Closed Saturdays, Open Sundays

Tel. LU 3-2261
FALLS POULTRY CORP.
Dressed Poultry
448 EAST 173rd STREET
Bronx, N. Y.

„א שמועס" — אָריגינעלע סקולפּטור פון פּאָל ניודאָוו

אונזער חשובער לאַנדסמאַן און טוער, פּאָול ניודאָוו, האָט אונז צוגעשיקט אַן אינטערעסאַנט בילד פון זיינער אַ סקולפּטור, „אַ שמועס", וואָס באַווירקט מיט

„אַ שמועס"

דער געמיטליכקייט פון די 2 אהובים־ידידים, וועלכע לאָזען זיך אַריין אין אַ געשפּרעך. די שטריכען זיינען געניוע; די פּנימער — מילדע און ליבע.

דאָס איז אַ פיינער טאַלאַנט, וואָס פריינט ניודאָוו באַזיצט און נוצט עס ליידער ניט אויס.

אָבער, ווינטשען מיר פריינט ניודאָוו, וועלכער איז לעצטענס געווען קראַנק, אַז ער זאָל זיך פולשטענדיג ערהוילען און קענען לייסטען זיינע כוחות פאַר אונזער אינסטיטוציע, פאַר דער לאַנדסמאַנשאַפט און פאַר שעפערישער קונסט.

ערשטער ביאַליסטאָקער בולעטין דערשינען

אונזער אינסטיטוציע האָט אַרויסגעגעבען זומער אַן ענגליש־אידישען בולעטין מיט אַן איבערזיכט איבער די טעטיגקייטען פון אונזער האָום און די איבערבוי־אַרבעט אין אונזער בנין.

די אויסגאָבע איז פונאַנדערגעשיקט געווארן צו אַלע מיטגלידער פון דער אינסטיטוציע און דער אָפּרוף איז געווען זייער אַ וואַרמער.

אַ קינסטלערישער אויפטו!

מרים סאַנדלער

חזן מרדכי ספּעקטאָר

דער וועלט־באַרימטער ביאַליסטאָקער קינסטלער, חזן מרדכי ספּעקטאָר, און די אינטערנאַציאָנאַלע קאָלאָראַטור־סאָפּראַנאָ, מרים סאַנדלער, האָבען אַרויסגעגעבען צום צום ערשטען מאָל זייער רעקאָרדינג־אַלבום פון אידישער נגינה.

וואָס עס שרייבט די וועלט־פרעסע וועגען די גאָט־געבענטשטע טאַלאַנטען, קען יעדער אייגער לייענען אויף דעם „מאַנטעל" פון דעם רעקאָרדינג־אַלבום, וועלכער באַשטייט פון 12 קאָמפּאָזיציעס — חזנישע, העברעאישע און אידישע פאָלקס־לידער — געשריבען פון די גרעסטע אידישע קאָמפּאָזיטאָרען און שרייבער. מיר דרוקען דאָ אַ בריוו פונ׳ם שרייבער מאיר וועלטמאַן צו די קינסטלער:

דעם 18־טען יולי, 1966

חשובע פריינט חזן מרדכי און מרים ספּעקטאָר!

איך שיק אייך מיין דערלויבעניש צו נוצען מיין ליד „שלום, ישראל", וועלכען איר זינגט מיט גרויס דערפאָלג. אייער רעקאָרדינג־אַלבום, וואָס איר גרייט זיך אַרויסצוגעבען, גלויב איך, וועט זיין אַ גרויסע קינסטלערישע גע־שענק אין דער אידישער וועלט. חוץ וואָס איר וועט קריגען כבוד און רום ביי אייער לעבען, וועט איר אויך דערגרייכען אומשטערבליכקייט מיט אייער אויפטו. איךווינטש אייך דערפאָלג אין אייער גרויסער אונטערנעמונג, און האָף אַז איר וועט בערנגען פיל פרייד און נחת־רוח אין די היימען פון טויזענ־טער אידען וואָס לעכצען נאָך אידישער נגינה. אייער רעקאָרדינג־אַלבום וועט פאַרשפּרייט ווערען איבער דער גאַנצער וועלט וואו נאָר עס עקזיסטירט אַ אידישער ישוב, וויייל איך וויים עס פון דערפאָרונג. ווען איר וועט פאַרטיג ווערען, בעט איך אייך 12 רעקאָרדס פאַר מיינע פריינט, וועלכע איך שיק אַרויס קיין ישראל, אַרגענטינע און אויך קיין רוסלאַנד, וואָס פאַרשאַפט מיר אַ סך פרייד, וויייל מיינע קרובים שפּילען די רעקאָרדס פון צייט־צו־צייט פאַר אַן עולם, און ווי מ׳שרייבט מיר, וויינען זיי פאַר פרייד און באַגייסטערונג.

בכבוד רב, אייער **מאיר וועלטמאַן**

■

אינהאַלט פון רעקאָרד:

I	II
1. די גמרא	1. יחי רצון
2. האָפענונג	2. הערט געזאַנג
3. שיבנה בית המקדש	3. נאָך מנחה־מעריב
4. זשאַמעלע	4. סימונה
5. שלום, מולדתי	5. שלום, ישראל
6. שולמית	6. שיר־השירים

דעם רעקאָרד־אַלבום קען מען קריגען אין אָפּיס פון ביאַליסטאָקער צענטער 228 איסט בראָדוועי, ניו־יאָרק

לשנה טובה באַגריסונג

פון

אַלבערט פריילִיך

(טראָסטי)

ביאַליסטאָקער צענטער און מושב זקנים

פון טיפן האַרצן ווינטש איך אַ געזונטען און גליקליכען יאָר צו אַלע מיינע גוטע פריינט, באַאמטע און דירעקטאָרען פון דער אינסטיטוציע, צו אַלע טוער און צו אַלע מיטגלידער און אונטערשטיצער פון אונזער מושב זקנים.

איך ווינטש אויך אַ זיסע עלטער און לאַנגע יאָרן צו אונזערע זקנים און זקנות, וואָס וואוינען דאָ ביי אונז.

גלויבט מיר הייליג, אַז איר זייט אין גוטע הענט. וואויל איז אייך, וואָס איר קענט אויסלעבן אייערע געשענקטע יאָרן אין אונזערע וועלט.

מיינע וואָרעמסטע ברכות זיינען אויך געווענדעט צו די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און צו כלל ישראל צום נייעם יאָר.

צו אַלעמען — אַ שנת חיים ושלום!

אַלבערט פריילִיך

New Year Greetings

from

ALBERT FROLICH

Trustee

Bialystoker Center and Home for the Aged

From the very bottom of my heart I herewith extend best wishes for a Happy and Prosperous New Year to all my truly-good friends, to the Officers and directors of the Institution, to all co-workers, and to all the members and patronizers of our Home.

I wish longevity and a sweet old age to the residents of our Home; may they enjoy a healthy and happy life!

Believe me truly that you, old folks, are in very good hands, and you ought to consider it a good fortune to spend your years of grace within the confines of our Institution.

My best wishes to Bialystoker kinfolk and to Jewry at large.

To one and all, a year of happiness, brotherhood and peace!

ALBERT FROLICH

Mr. and Mrs. Elly Tarlofsky

and Family

TREASURER

of the

BIALYSTOKER CENTER AND HOME FOR THE AGED

extend to their family, friends
and kinfolk everywhere
heartiest wishes

for

A HAPPY AND PROSPEROUS NEW YEAR

האַרציקע וואונטשען צו אונזער פאַמיליע אין אַרגענטינע און צו
אונזערע לאַנדסלייט, און כלל ישראל איבער דער גאָרער וועלט
פאַר אַ שנת חיים ושלום.

May the New Year bring happiness to All,
salvation to our people and peace on earth.

L'SHONOH TOVOH!

New Year Greetings

from

the Members of the

BOARD OF GOVERNORS

of the

BIALYSTOKER CENTER and HOME FOR THE AGED

Martin and Abe Ginsburg

and their families

May the New Year sound the clarion of
brotherhood and peace throughout the world.

West New York, New Jersey

לשנה טובה תכתבו ותחתמו!

Morris and Doreen Masin

Vice-Presidents

of the

BIALYSTOKER CENTER AND HOME FOR THE AGED

Chairman of the

BUILDING MODERNIZATION DRIVE

extend the warmest wishes

to their family, friends, officers, directors
and members of this Institution, and of all
their favorite affiliations

for

A HAPPY AND PROSPEROUS NEW YEAR

in a world of brotherhood and peace

L'Shonoh Tovo! לשנה טובה!

HEARTIEST GREETINGS

and Best Wishes

for

A HAPPY AND PROSPEROUS NEW YEAR

to all their kin, neighbors,
friends, Bialystoker kinfolk
and to all Israel

from

The Rubin Family

MR. AND MRS. SAM AND HENRIETTA RUBIN
and Family, Brooklyn, New York
Vice-Presidents of the Bialystoker Center, Home for the Aged
and the Ladies Auxiliary; Co-Chairman, Building Fund Committee

MRS. ETHEL BRODY
and Family, Brooklyn, New York

MR. AND MRS. LOUIS RUBIN
and Family, Brooklyn, New York

MR. AND MRS. HYMAN RUBIN
and Family, Montreal, Que., Canada

DR. AND MRS. GDALI RUBIN
and Family, Brooklyn, New York

MR. AND MRS. MAX RUBIN
and Family, Brooklyn, New York

MR. AND MRS. NOAH RUBIN
and Family, Brooklyn, New York

MR. AND MRS. JACK RUBIN
and Family, Brooklyn, New York

A Happy
and
Prosperous
NEW YEAR

to our
Landsleit, Friends
and
Family

שנת חיים ושלום

געווידמעט די איבערגעבענע אַרבעטער
פאַר מדינת ישראל

וועלכע טוען שאַפען
סיי ברויט סיי וואַפען

HERMAN L. and PAULINE FRIEDBERG

The River View Residence
New York

פאָולין
און
הערמאַן
פרידבערג

די ביאַליסטאַקער

and from our Children

Dr. Professor
SIDNEY and AUDREY FRED BORG
Head of Civil Engineering Department
Stevens Institute of Technology, Hoboken, New Jersey
and Children
Nicholas, Andrew, Jill Debora and Kennet

•

ROBERT and ETHEL FRED BORG
Director of American Society Civil Engineers
Graduate Lawyer and Member New York State Bar

•

General Manager
KREISLER BORG CONSTRUCTION CO.
Scarsdale, New York
and Children
Tina, Nan, Lisa, Nathaniel and Jeremia

•

Professor
MATTHEW and MARGOT FRED BORG
Orlando, Florida
and Children
Angela and Allen

עם ישראל חי

פון

בן יהודית בהר

אין דעם גרויסן נגב,
דער מדבר פול מיט זאַמד,
דאַרט בויען איצט די אידן
פאַר זיך אַן אייגען לאַנד.

און מען גראָבט, מען פֿקערט
מיט סאַכע און מיט פערד ;
דער איד טוט זייען תבואה
אויף זיין אייגען ערד.

און די ערד זי שמייכלט
צום פֿקערמאַן מיט פרייד,
זי ווייסט זי וועט אים געבען
מיט א פולער האַנט זיין ברויט.

חלב ודבש וועט פליסען
ווידער פון דאַם ניי,
און יעדער איד וועט זינגען
עם ישראל חי !

MR. & MRS. GEORGE SANN
and FAMILY
extend warmest greetings to all for A Happy New Year

EDWARD & RUTH WINSTON
and Son Barry
extend to their families, Bialystoker kinfolk and all their friends best wishes for a Happy New Year

MR. & MRS. JULIUS ZIPPIN
SLINGERSLAND, N. Y.
A Very Healthy and Happy New Year

Compliments of . . .
MR. & MRS.
HARRY ROSENBERG
and Family

Compliments of . . .
MRS. MINNIE MARKS
and Family

Good Wishes for a Happy New Year
To All Our Friends
NAT SONNE
and Family

Greetings for
A Very Happy New Year
from
ESTELLE GOTTLIEB
Honorary President of the
Young Women's League of the
Bialystoker Home

MR. & MRS.
GEORGE ABRASH
Paterson, N. J.
Wish all their friends a A Happy and Prosperous New Year

MR. & MRS. J. DEITCH
PATERSON, N. J.
A Happy and Prosperous New Year
to
All our Relatives and Friends

Mr. & Mrs.
H. J. STEIR
extend warmest New Year wishes to their family and to all Israel

Hearty Greetings from . . .
Mr. and Mrs.
MICHAEL KRIEGER
and Family
Lawrence, New York

WARMEST NEW YEAR GREETINGS to our dear family, relatives and friends;
to our cherished children:
HERBERT & BARBARA SIDERMAN
and to their darling baby-boy
JEFFREY STEVEN
1 year old on September 13, 1966
Bless Him !
MARVIN & MURIEL FLAGG
and the Boys
HOWARD — MICHAEL — JONATHAN
12 years 9 years 5 years

Hearty Mazol Tov to
Our Brother and his Wife
IRVING & FRANCES GOLDBERG
upon their son's marriage
HERB GEORGE to DIANE
Good Luck and Good Health and may they celebrate many more happy occasions!
HARRY & RAE SIDERMAN

MILTON & RUTH WIENER
and Family
Trustees of the
BIALYSTOKER HOME FOR THE AGED
wish their parents, families, and Bialystoker kinfolk, a Year of Health and Happiness

LOTTIE GERBER
and Family
CHICAGO, ILL.
extend their heartiest greetings upon the occasion of the New Year and voice hope that all of Jewry's aspirations will be fulfilled

MR. & MRS.
SAMUEL J. MARINE
PHILADELPHIA, PA.
May the Days of the New Year Unfold for our Relatives and Friends Health, Happiness and Prosperity

RUBIN and SYLVIA WEISBROD
and FAMILY
Children of our Directors
Abe & Yetta Schreiber
extend to all their relatives, friends and acquaintances, best wishes for a Healthy Happy and Prosperous New Year

Mr. and Mrs.
IRVING & SYLVIA SCHOENFELD
President of the
BIALYSTOKER LADIES AUXILIARY
extend to their family and to all directors, auxiliary members and friends, their best wishes for a Happy New Year

Greetings from . . .
S. F. MELNICK
387 MAIN STREET
East Orange, N. J.

COUNSELLOR
PHILIP NOVICK
Wishes his Friends and Relatives
A Happy and Prosperous New Year
217 Broadway New York City

HARVEY & SHIRLEY SIEGEL
extend to their grandmother, our director
PAULINE SIEGEL
and to all their friends and Bialystoker kinfolk best wishes for a Happy New Year

MR. & MRS.
IRVING M. LEVINE
Ellenville, N. Y.
convey New Year greetings to all friends and members of the Bialystoker Center and Home for the Aged and wish them abundant health and happiness

Compliments of . . .

CASCADE LAUNDRY

Myrtle & Marcy Avenues
Brooklyn, N. Y.

Happy New Year to All our Friends from the Children and Grandchildren of

MORRIS & ANNIE EDELSTEIN

Compliments of . . .

ISRAEL COHEN & SON

749 WILLIAMS AVENUE
Brooklyn, N. Y.

Greetings from . . .

VALLEY FORGE FLAG CO.

1 ROCKEFELLER PLAZA
New York, N. Y. 10010

Greetings and Best Wishes for A Happy and Prosperous New Year!

MR. & MRS.
LOUIS OGUSH
and Family

MRS. CLARA ASCH
and Family

Wish all their relatives and friends A Happy New Year

MRS. SADIE PERLIN
and FAMILY
Norfolk, Va.

Extend their Greetings for A Happy New Year

Best Wishes for a Happy and Prosperous New Year

Mr. & Mrs.
A. J. GOLDFARB & FAMILY
"A. J. GOLDFARB, Inc."
Wholesale Jewelry
15 Maiden Lane New York 38, N. Y.

Greetings from . . .

METROPOLITAN HARDWARE CO.

11 ESSEX STREET
New York, N. Y.

Mr. & Mrs.
LOUIS GOLDSTOCK
and Family

1000 Gr. Concourse, Bronx, N. Y.

Wish all Their Friends A Happy and Prosperous New Year

Greetings and Best Wishes from . . .

our Vice President
MRS. ROSE KASS
and FAMILY

MRS. DINA KAGAN
and Family

Wish all their Friends A Happy New Year

COUNSELLOR
PHILIP F. SCHNEIDER
and Daughter

Comptroller of the Bialystoker Center
Extend their New Year Greetings to All Their Friends & Members of the Institution

MR. and MRS.
ABE & YETTA SCHREIBER

Extend Their Best Wishes for a Happy, Prosperous New Year to all Their Relatives and Friends

Greetings from . . .

HYMAN AUGUST
Sons, Daughter-in-Law & Grandchildren
BRUCE ALAN and DEBRA JOY
and Best Wishes for a Happy New Year
and Son

MRS. MAMIE ISSEKS
SOL H. ISSEKS

Wish all their Relatives and Friends a healthy and a happy New Year

Best Wishes for a Happy New Year to All Relatives and Friends

MRS. SAMUEL KASSEL
and Family

A Happy New Year to our many Relatives and Good Friends!

COUNSELLOR & MRS
DAVID GOLDBERG
Chairman, Board of Directors
AND SON GARY

DR. and MRS.
BENJAMIN GISSEN
and Family

Extend their Greetings for a Happy and Prosperous New Year

MR. & MRS.
LOUIS & SHIRLEY
ELPHAND
and Children
Phyllils, Sandy & Philip

Extend their heartiest Greetings to all Friends for A Happy New Year

MR. & MRS.
HYMAN PEARLSTEIN
JAMAICA, L. I.

Extend to all Bialystoker Landsleit, Friends and to Jewry everywhere their warmest greetings and best wishes for a Happy and Prosperous New Year!

Compliments of the . . .

CONSOLIDATED TEA CO.

263 CLASSON AVENUE
Brooklyn 5, N. Y.
NEvins 8-5050

MR. & MRS.

STANLEY KAGAN

West Caldwell, N. J.

Wish All Their Friends
A Happy New Year

MR. & MRS. JACK WOLF

NEW YORK

wish all their friends and associates a Blessed New Year

BIALYSTOKER
CUTTERS CLUB

extend to their Membership, to the Bialystoker Home of the Aged and to Israel at large their warmest wishes for a Happy and Prosperous New Year

---

MR. HARRY KARP

c/o KARPS LUMBER YARD

conveys his message of greetings to his friends and to all Israel for

A HAPPY NEW YEAR

Mr. and Mrs.

MILTON BURSTEIN

and FAMILY

Wish all their friends A Prosperous New Year

Mr. and Mrs.
MARTIN A. BURSTEN

AND FAMILY

LAKE SUCCESS, L. I.

Extend their compliments for the New Year

MR. & MRS. B. GOLDBERG

of Brooklyn and Miami Beach, Florida

wish their Friends, Bialystoker Landsleit and all Israel a Happy New Year

---

New Year Greetings from . . .

LEOPOLD TAZREITER

170 WYTHE AVENUE
Brooklyn, N. Y.

Distributors of
Mosha's 100% Pumpernickel
Good Year to All!

MR. & MRS.

JACOB A. LICHTENFIELD

extend to their relatives and friends and all Bialystoker Landsleit best wishes for a Happy and Prosperous New Year

---

MR. CHARLES MINK

AND FAMILY

Extend their heartfelt New Year Greetings

MRS. BLUME SHAFER
and Family

extend to their friends best wishes for a Happy and Prosperous New Year

---

ISAAC KAGAN

168-30 — 127th STREET
Jamaica, N. Y.

extends best wishes to all his Friends for a Happy New Year

Mr. and Mrs.
ROBERT KAMBER

and FAMILY

Asbury Park, N. J.

Give their best wishes for a Happy New Year for all

Mr. and Mrs.
JACK INGBERG

and FAMILY

Extend their best wishes to everyone for a Happy and Prosperous New Year

---

Mr. and Mrs.
MORRIS ACKERMAN

New Paltz, N. Y.

express to all their relatives, neighbors and friends heartiest New Year Wishes

---

MR. & MRS. JACK VERNON

wish all their friends and Jews everywhere a Happy New Year

JACK & ANNE ZELKOWITZ
and Daughter BETTY

Wish Their Family and Friends A Prosperous New Year

MR. & MRS.

WILLIAM KASENETZ

and Family

Vice-President of
Bialystoker Home for the Aged

extend to all their relatives, friends and acquaintances cordial New Year wishes!

OSCAR MACKLER
CELIA KAYE — SADIE KLEID

Children of the late

LENA MACKLER

extend greetings to their Bialpstoker kinfolk and to all Israel for a Happy New Year

---

MR. & MRS. DAVID SIEGEL

AND FAMILY

Milwaukee, Wisc.

extend to their friends, Bialystoker Kinfolk in town and the world over best wishes for a very Happy New Year

---

MRS. A. ALTER

of Alters Bakery

244 Courtland St., N. Terrytown, N. Y.

Wishes all their friends a Happy and Healthy New Year

Mr. and Mrs.
DAVID CHESLER

extend their greetings to all for a Happy and Prosperous New Year

---

SAM SCHWARTZ

Extends his hearty greetings for the New Year

In Fond Memory of our Dearly-Beloved Husband and Father

ABRAHAM SCHNEIDER

Passed to Eternity, November 14, 1961
Forever in our hearts!

MINNIE AND ROSLYN SCHNEIDER

Greetings from . . .

HI FI BEVERAGES, Ltd.

103 3rd STREET
Brooklyn, N. Y.

Greetings and Best Wishes from

MURRAY BARON

for A Happy New Year

Compliments of . . .

MR. & MRS. BEN AND JEAN BRODY

314 WEST 74th STREET NEW YORK, N. Y.

Extend their Heartiest Greetings to All their Friends for A HAPPY NEW YEAR

314 WEST 77th STREET NEW YORK, N. Y.

MRS. LIZA AIZENBERG

and Her Children

Rita and Michael Feitler

Extend Best Wishes to Their Family and Friends Everywhere for A Happy New Year

---

Compliments from . . .

PUBLIC FISH MARKET

Monticello, New York

New Year Greetings from . . .

FALLSBURG FISH MARKET

So. Fallsburg, New York

MElrose 5-7733 - 4 - 5

KAZAN FLOOR COVERINGS

Carpets, Rugs, Linoleum, Asphalt and Rubber Tile

ALTER KAZAN, *Proprietor*

3060 THIRD AVENUE, cor. 157th St. BRONX, N. Y. 10451

G & R KOSHER FOODS

Strictly Kosher

בשר כשר

Meat - Poultry - Provisions and Frozen Foods

83 Norfolk Street New York 2, N. Y.

Tel. SPring 7-2560 Established 1932

Greetings from . . .

THE PINE MANOR HOTEL

Mrs. Frieda Rothberg, Prop.

P. O. BOX 888 LIBERTY, N. Y.

Ideal Summer Resort. Open also over the High Holidays. Reasonable Rates. Homelike Meals. Good Rest.

Phone: 914 — 292-9503

Mrs. Rothberg wishes all patronizers and Bialystoker kinfolk a Happy New Year

---

סאל סאַיד און פאַמיליע

הייליגען דעם אַנדענק פון זייערע עלטערן

מנחם מענדיל און חנה סלאווע ע"ה

און פון זייערע בריידער

בנימין און שאַיקע (סעם) ע"ה

מיט צדקה פאַר דעם ביאַליסטאַקער מושב זקנים צום נייעם יאָר.

IN MEMORY OF

Our Beloved Husband and Father

SAMUEL WIENER ע"ה

GRamercy 5-5330 Lic. No. L445

SECUNDA LIQUOR STORE, Inc.

Imported and Domestic

WINES AND LIQUORS

8th Avenue Subway at Our Door

167 East Broadway New York 2, N. Y.

Best Wishes for a Happy New Year

J. ZABUSKY

House Furnishings, Crockery. Dinner Sets and Aluminum Ware

59 HESTER ST., cor. Ludlow St. NEW YORK

SP. 7-0732

WILENSKY'S BARSALEE HOTEL

WHITE SULPHUR SPRINGS, N. Y.

Liberty Station

אַפּ־טו־דעיט רומס, אַלע סאַרטען ספאַרטס — שווימען, ענטערטיינמענט, כשר, גרויסער פול. דושון — 32 דאַלאַר אַ וואָך און העכער. דושולי און אויגוסט — 38 דאַלאַר און העכער. — ריזאַנעיבעל רעיטס פאַר קינדער.

Liberty 496-R or DI 2-2425 (7/4)

New Year Greetings from . . .

MR. & MRS. SIDNEY SHAPIRO

and Family

760 PLATO STREET FRANKLIN SQUARE, L. I., N. Y.

IN MEMORY

OF

JULIA AND ABRAHAM KASS

HAL KASS

Compliments of . . .

THEODORE WIENER

Wiener Trading Corp.

61 Mill Street Paterson, N. J.

Compliments of . . .

O. K. SANITARY PROD.

1020 RUTLAND ROAD

Brooklyn, N. Y.

Creators of Fine Monuments and Gates

SILVER MONUMENT WORKS

125 Stanton St., New York — SP 7-6691 — GR 3-6664

SAMUEL SILVER

Reputable Skill Since 1924 — After 7 P.M. Call NI 5-2525

CAMP LAKOTA

on MASTEN LAKE

BOYS & GIRLS — 5 TO 16 YEARS

"In Beautiful Mamakating Park"

WURTSBORO NEW YORK

- Only 73 Miles from N. Y. C.
- Elevation 1855 Ft.
- 39th Camp Year
- Drama, Dancing, Music
- Crafts, Nature, Riding
- Friday Night Services
- All Land - Water Sports
- 5 Mile Spring Fed Lake
- Excellent Kosher Cuisine
- Doctor, Reg. Nurses
- Mature, Experienced Staff
- Tuition

Call or Write

MRS. LILLIAN SHABOTSKY

1555 GRAND CONCOURSE BRONX 52, N. Y.

Phone: TRemont 2-2164 or LUdlow 3-6240

Greetings from . . .

GRADINGER & KASS

5111 — 18th AVENUE

Brooklyn, N. Y.

KAZAN'S FLOWER SHOP

34 XAVIER DRIVE

Yonkers, N. Y.

314 YOnkers 3-0215

New Year Greetings from . . .

DR. & MRS. LOUIS LINN

55 EAST 86th STREET NEW YORK, N. Y. 10028

ORchard 4-2616

EMJAY Photographers

Candid Portrait - Movies - Stereo

MORTON RUBINSTEIN • JACK GOLDBERG

201 East Broadway New York 2, N. Y.

SAM & RUTH SILVER
of "Silver's Fish Market"
2663 VALENTINE AVENUE BRONX, N. Y.
extend to their friends, customers and neighbors best wishes for a Happy New Year

---

VEGETARIAN HOTEL
Fannie Shaffer's
FOR HEALTH & PLEASURE
Delicious vegetation dishes - special diets - health lectures & cultural discussions - art instruction - free boating - lakeside park - folk dancing - band nitely - all sports - pool - shuffleboard.
Woodridge 3, N. Y. — Tel. (914) 434-4455
N. Y. Tel.: SH 3-7575 (Evenings)

Greetings from . . .
EAST END PHARMACY, Inc.
55 Avenue C, corner 4th Street
CAnal 8-4990 New York City

New Year Greetings from . . .
GOTHAM EXTERMINATING COMPANY
241 EAST BROADWAY
New York, N. Y. 10002

IN BLESSED MEMORY
of Dear Husband and Beloved Father
SOLOMON WEISS
by KATE, NAT and MORTON WEISS
Forever in our hearts!

IN CHERISHED MEMORY OF A
Dear Mother, Grandmother and Great Grandmother
JENNIE (SHAINKE) ROSENBERG
CHILDREN:
Ida, Dave, Libby, Fred
Sylvia and Henry
Grandchildren and
Great Grandchildren

MR. & MRS. JOSEPH SLOANE
their children and grandchildren
TONI M. BROWN of BEVERLY HILLS, CALIF.
MINDY, TRACY and STEVEN SLOANE of CLEVELAND, OHIO
extend their sincere best wishes to all relatives and friends for a Healthy and Happy New Year
JOSEPH SLOANE, Inc.
Printers
151 WEST 25th STREET NEW YORK, N. Y. 10001
CH 3-3756

ZION MEMORIAL CHAPEL
Our Official Undertakers
41 CANAL STREET NEW YORK CITY
Tel. CAnal 6-1617 IRVING SMITH

IN LOVING MEMORY OF
MORRIS EISENSTADT ע"ה
MARY EISENSTADT ע"ה
BERTRAM EISENSTADT ע"ה
JEANETTE EISENSTADT ע"ה
GERALDINE EISENSTADT ע"ה
GEORGE EISENSTADT ע"ה
THE FAMILY

IN MEMORY OF MY DEAR HUSBAND
SAM SOKOLOWITZ
Forever in our hearts!
ROSE SOKOLOWITZ

Greetings from . . .
BROOKLYN BRONZE TABLET CORP.
18 CRESCENT STREET BROOKLYN, N. Y.

IN EVERLASTING MEMORY

OF OUR

Affectionately-Endeared Parents

HYMAN and SARAH GOLDBERG

MAX and HINDA SIDERMAN

•

Beloved Sisters and their Families

FANNIE and JACOB PALESCHUCK

and Son M. HERMAN

ANNIE and BARNET ROSAN

Son ALEX

and Daughter RAE RANOWITZ

MARY and SAM ROGOFF

and Darling Granddaughter

CARL ANNE FEINBERG

•

Cherished Brothers

ELIAS GOLDBERG

HARRY GOLDBERG

JULIUS GOLDBERG

•

Forever in our hearts!

Their lives will be a stimulating example to follow;
their memory — an everlasting sentiment
to nurture in our daily pursuits.

Rae & Harry Siderman

IN BLESSED MEMORY

OF OUR

Dearly-Beloved Wife,

Cherished Mother,

Affectionate

Grandmother

and

Great Grandmother,

DORA COHEN

MAY HER CHASTE SOUL

REST

IN HEAVENLY PEACE!

•

JACOB COHEN

and

Family

•

Miami Beach - New York

Ruth and David Kapp

136 EAST 57th STREET

New York City

extend

their warmest greetings and best wishes to all their

FRIENDS AND ASSOCIATES

for

A HAPPY AND PROSPEROUS NEW YEAR

with

Brotherhood and Peace On Earth

NEW YEAR
GREETINGS
from
MR. & MRS.
JOSEPH
and
GWENDOLYN
SANDLER
along with
Best Wishes to all
their friends for
longevity, good health
and good luck.

•

May the Year
5727
be a timespan of
freedom, peace,
brotherhood
and happiness
to all!

BIALYSTOKER CENTER AND HOME FOR THE AGED

228 EAST BROADWAY, NEW YORK

extends

to all its Officers, Directors and Members, Co-Workers, Patronizers and Friends

and to all affiliated Organizations,

to Bialystoker Kinfolk in America, Israel and the World over, and
to the Jewish People everywhere
on the face of the globe,

WARMEST NEW YEAR GREETINGS AND BEST WISHES

for Life, Health and Prosperity, Material Welfare and Spiritual Progress
in a world of brotherhood and peace.

RAY NOSOFF

succumbed on April 19, 1966.

Mrs. Nosoff followed her late, young departed children, Esther Bernstein, and Norman Nosoff, a short time after their passing.

A woman of valor and merit and dedicated member of our Home and the Ladies Auxiliary, Mrs. Nosoff is survived by her daughters, Dorothy Rifkin and Rose Krichman.

The family has perpetuated the name of the deceased on a memorial plaque in our Home next to the nameplates of the other members of the Nosoff family.

ANNA DAVIS

died on April 22, 1966.

The deceased, a noble individual, was the daughter-in-law of our late Treasurer, Louis and Mary Davis.

She is survived by her husband, our Member of the Board of Governors, Dr. Kalman Davis, children and grandchildren.

The family set up a memorial plaque for the deceased in the synagogue of our Home next to the other late kin of the Davis Family.

BETTY SHAPIRO

passed away on Nov. 17, 1965.

The deceased, an individual endowed with fine qualities, was the sister of Sylvia Leff, and a close friend of the Bronson and Fisher families.

Her name was perpetuated in the synagogue of our Home, where nameplates were also erected for Julius and Mollie Leff, parents of Mr. and Mrs. Carl Leff of Howard Beach, N. Y.

HARRY SCHNEIDER

passed away on August 29, 1966.

The deceased, a man of rare qualities, is survived by his wife and a brother, David, and a sister, Mrs. Isidore Bloom.

Mr. Schneider was the uncle of our grand benefactors and esteemed members of our Board of Governors, Norman and Herbert Bloom.

DOROTHY SEITZ

The deceased, a charitable lady, died on August 27, 1966.

Endowed with fine qualities, she was a member of our Home as well as of the "Bronx League."

She was the daughter of our late members and co-workers, Abraham and Celia Brasch. Mrs. Brasch, one of our pioneers, was the Founder and First President of the "Bronx League."

Dorothy is survived by her husband, Louis, a daughter, and a son, and by 3 sisters: Mrs. Jeanette Cohn, Mrs. Claire Glick and Mrs. Florence Perlman. The Brasch Sisters were always instrumental in raising funds for our Home at the Annual Brasch Memorial Luncheon of the "Bronx League." The family is closely attached to our Institution.

We Mourn the Loss of SYLVIA SABIN

We join our distinguished kinsman, Dr. Albert Sabin, and his family in bewailing the grave loss of their dear wife and mother, Sylvia Sabin.

A world-renowned scientist and pioneer-inventor of the live polio vaccine, Dr. Albert Sabin, is the son of our meritorious members and co-workers, Jacob and Tillie Saperstein-Sabin of Paterson, N.J. of blessed memory. Tillie, known to us, as Teibel, was secretary of the "Bialystoker Relief Society" in Paterson for many years.

We offer to Dr. Sabin and his daughters, Deborah and Amy, our warmest expression of sympathy, condolence and consolation, and we hope that in his continued scientific work to relieve human misery will he find solace, ease and comfort.

YISKOR SERVICES IN OUR SYNAGOGUE

Memorial lamps for Yom Kippur, Day of Atonement, September 24th, will be lit alongside all plaques, and "yiskor" services will be held on that solemn day for the loved and lost who parted from our mortal world. Our aged residents will rehearse their memory with reverence and awe.

It is customary to give charity upon mentioning the name of a deceased at a "yiskor" prayer. We, therefore, ask you to bear in mind our Bialystoker Home, as we hallow the names of your dearest and nearest.

BLEVITZKY BROS. EXPERT CRAFTSMEN IN MONUMENT WORK

We recommend the Blevitzky Bros., our Bialystoker specialists in the manufacture and artistry of monument work of all styles and designs, for your memorial needs.

Headed by JOSEPH BLEVITZKY, one of our meritorious directors and a distinguished officer of the "Bialystoker Brotherly Love Ass'n," this establishment assures you courtesy, quality, dignity, decorum and grace, at competitive rates.

The name Blevitzky is your guarantee of complete satisfaction.

When in need of a manument or any other allied kind of memorials, please contact:

BLEVITZKY BROS.
210-212 Forsyth Street
(near Houston St.)
New York, N. Y. 10002
GRamercy 7-4908

MRS. ETHEL KAUFMAN

passed away on July 24, 1966, at the age of 79 years.

Widow of the late Morris Kaufman, President of the International Furriers Union and repu-

Mrs. Ethel Kaufman
(Photo from the younger years).

table communal leader, Mrs. Kaufman spent the balance of her days at our Home, where she drew her last breath.

An intelligent person, a lady of valor and merit, she has won the love of all our residents with her motherly concern and care for everyone around her.

Mrs. Kaufman is survived by a fine offspring: son, Dr. I. Chas. Kaufman, a noted physician; daughter, Mrs. Anne Bugen; 3 grandchildren: David, Joshua and Gerald, and 2 great grandchildren: Joan and Margery; brother, Morris Applebaum and sister, Sarah Kahan.

The family has extended to our Home a very generous donation and perpetuated the name of the deceased on our memorial tablet next to the nameplate of her husband, Morris Kaufman.

PERPETUATE THE NAMES OF YOUR LOVED AND LOST ON OUR MEMORIAL TABLETS!

ROSE ROSS

passed away on March 27, 1966 at the age of 79 years.

Widow of our kinsman, Louis Ross, and a lifelong devoted member and supporter of our Home and of the Bialystoker Ladies

Mrs. Rose Ross

Auxiliary, Mrs. Ross was a pious and charitable lady. She contributed generously to our Home and to the current building fund campaign.

Rose Ross is survived by 2 sons: Jack Ross of Douglaston, N. Y. and Hyman Ross of Woodland Hills, Calif.; 2 daughters: Mrs. Libby Sherman and Miss Esther Ross of the Bronx, grandchildren and 1 great grandchild.

The name of Mrs. Ross was perpetuated by the family in the synagogue of our Home next to the nameplates of her late husband, Louis Ross, and daughter, Sarah Grodsky.

ANNA PICKARD

died on April 6, 1966.

The deceased, a resident of our Home, is survived by her daughter, Mrs. Helen Cooper of Irvington; son, Dr. Carl Pickard, member of our Medical Board and noted physician, grandchildren and great grandchildren.

A Memorial To A Darling Mother

(Obituary note on the 1st anniversary of the passing of Rose Siegel,* Aug. 31, 1965)

by May S. Wechsler

Always keenly aware of the beauties around her, my mother was never too occupied with mundane things to watch the flight of a bird, look at a sunset or rejoice in the blue of the sky.

I can remember our summers in the country. On brilliant days my mother would come out of the kitchen; standing in the doorway, fragile, slightly flushed, she would sigh gently and comment on the beauty of the cloudless sky.

The harmony of colors in the greens and yellows of sun-drenched fields would prompt mother to remark upon the matchless artistry of nature. Those summers are gone — only the memory remains. . . .

* The deceased, Rose Siegel, who died at a ripe age, hailed from a rabbinical lineage in Old Bialystok. She as well as her husband, Joseph Siegel of blessed memory, who also came of rabbinic stock were devoted members and supporters of our Home.

Her daughter, and M. Wechsler, May S. Wechsler, and her son, Abraham Siegel, carry on the parental tradition of charity to our Home. They perpetuated the names of their parents on the memorial tablet in our Home.

We feel that the above lines are a worthy memorial to a worthy mother.

ROSE FLATTAU

passed away on April 16, 1966.

The deceased, a noble woman and devoted member of our Home, is survived by her son, Henry Flattau and daughter, Jeannette Silverman. The family has arranged for a memorial plaque that was erected in our synagogue next to her husband, Pawel Flattau.

IN MEMORIAM

HARRY WEINTRAUB

passed away on April 23, 1966 at the age of 49 years.

A noble individual, the deceased is survived by his wife, Annette and daughter, Joan.

Mr. Weintraub was the son-in-law of our worthy member, Mrs. Sophie Schoenwald, and the brother-in-law of Mrs. Rose Abramowitz, Max Schoenwald and our late director and co-worker, Rev. Chaim Schoenwald.

HERMAN HOTT

died on April 28, 1966 at the age of 53.

The deceased, a fine, gentle man, was the son-in-law of our esteemed members, the late Harry and Nettie Socolow.

He is survived by his wife, Mrs. Carrie Hott.

The widow has perpetuated the name of the deceased on the memorial tablet in the synagogue of our Home next to the nameplates of the Socolow kin.

ZANE S. MESSINGER

died on August 15, 1966.

The deceased, a man of noble traits, was the son-in-law of our esteemed late members, Morris and Annie Edelstein.

He is survived by his wife, Lillian; daughter, Merrill; son, Andrew, and by his brother and sister-in-law, our worthy members, William and Helen Auslander.

PHILIP LIPSTEIN

died on August 19, 1966, at the age of 67 years.

The deceased, a noted builder and realtor, communal worker, a fine individual and devoted member of our Home, is survived by his wife, Grace; son Michael; daughter, Mrs. Barbara Kurland; 3 brothers: Morris, Louis and Joseph; 2 sisters: Mrs. Rehba Leff and Mrs. Augusta Levine, and 5 grandchildren.

MICHAEL ROZENTAL

died on August 15, 1966 at the age of 78 years.

One of the last mohicans of the Bialystoker Russian-Jewish inteligentsia here and abroad, a graduate lawyer and noted realtor, with great merits for the rescue of stranded Eastern Jews in Hitler Germany, Mr. Rozental was also a member of our Board of Governors.

He is survived by his wife, Vera; son and daughter-in-law, Leonid and Nadina Rozental of Venezuela, and 2 grandchildren: Andrey and Peter.

ALBERT SCHLEFER

died on March 28, 1966 at the age of 56 years.

A noted real-estate lawyer and ex-president of the "Flatbush Jewish Center," also supporter of our Home, the deceased is survived by his wife, Esther; 2 sons: Richard M. and Mack, 4 sisters and a brother.

JOEL SALTZMAN

died on July 18, 1966, at the age of 13 years.

The Grim Reaper has taken a heavy toll, when cutting Joel's life a short time after his Bar Mitzvah, and tossing the parents, Mr. and Mrs. Nolan and Libby Saltzman, and the grandparents, Mr. and Mrs. Jacob Katz of East Paterson into anguish and grief.

The bereaved grandfather, Mr. Jacob Katz is very active in the "Bialystoker Relief Society" of Paterson, N. J., and he serves there as Treasurer. He is also the ad-book manager of their annual journal. Mr. Katz is also a director of our Home.

JESS J. WEINER
Passed to Eternity

On August 6, 1966, our esteemed kinsman, Mr. Jess J. Weiner, died suddenly in New York at the age of 52 years.

A graduate of the University of Virginia and of Harvard Law School, the deceased hailed from Paterson, N. J. and was a son of

Jess J. Weiner

Bialystoker parentage, our benefactors, the late Mr. and Mrs. Louis Weiner. Before his retirement, he was in partnership with his brother, Martin, in an extensive textile establishment in Clifton, N. J.

Jess J. Weiner who was also the nephew of our esteemed Vice-President, Mr. William Weiner of Paterson, is survived by his wife, Burt Watson Weiner; 2 sons: Jerome and Robert; his brother, Martin; 2 sisters: Mrs. Harry (Florence) Hausman of Miami Beach and Mrs. Samuel (Sadie) Wohlman of New York City.

DR. SOL FEIGIN
Passed to Eternity

Last April our Home has endured a grave loss through the passing of Dr. Sol Feigin, eye-specialist and member of our Medical Board.

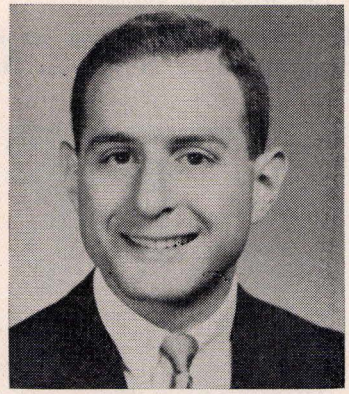
He is survived by his wife, Mrs. Dorothy L. Feigin; son, Dr. Simon L. Feigin, and 4 grandchildren.

GRADUATIONS

The past school season was successfully concluded with a number of our young folk having graduated from their respective institutes of learning, and we congratulate:

Dr. Robert C. Siegel

who graduated last June from Harvard Medical School and is presently interning at Moffitt Gen-

Dr. Robert C. Siegel

eral Hospital in San Francisco, Calif. Prior to his matriculation in Harvard Medical School, he attended Princeton University, wherefrom he graduated summa cum laude and received exceptional awards and honors for his scholastic attainments.

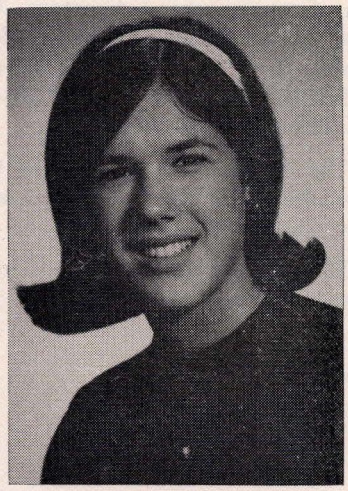
Dr. Robert C. Siegel is the proud son of our friends, Sam and Selma Siegel, of Kingston, Pa. and cherished grandson of our esteemed Vice-Presidents, William and Celia Cohen of Brooklyn, N.Y.

Please join our membership ranks! Read the "Bialystoker Stimme!"

Shery Nelson & Donna Tarlowe

upon their graduations last summer.

Shery completed her course of study on June 22, 1966 at the Tea-

Shery Nelson

neck High School and entered the Penn University in Philadelphia, Pa.

Donna graduated on June 27 from the Lincoln High School in Brooklyn and also entered college.

Both girls parted from their

Donna Tarlowe

schools with flying colors.

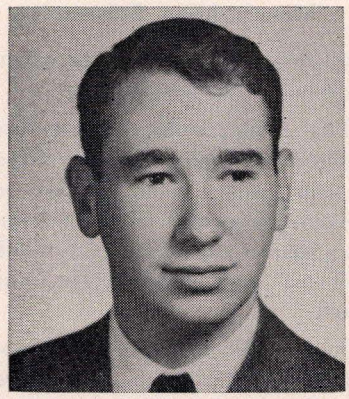
Shery is the daughter of our good friends, Frances and Robert Nelson, and Donna is the daughter of our Members of the Board of Governors, Gus and Sybil Tarlowe.

Devoted cousins, Shery and Donna brought great honor and joy to their dear grandparents, our Treasurer and Grand Benefactor, Elly Tarlofsky and his wife, Fannie.

Eugene A. Shapiro

upon his graduation from the Forest Hills High School on June 28, 1966. He is entering Tulane University in New Orleans, La., this September.

Eugene is the dear son of Mr. and Mrs. Harry Shapiro, and the grandson of our esteemed director and meritorious Treasurer of our Bialystoker Ladies Auxiliary, Mrs. Sarah Zalewitz, and of our late member and co-worker, William Zalewitz of blessed memory.

Eugene A. Shapiro

PLEASE ATTEND OUR BIALYSTOKER ANNUAL THEATRE BENEFIT

Monday Evening, October 17, 1966 — at the "Anderson Jewish Theatre," 2nd Ave. at 4th St., New York

Tickets available at our Office — 228 East Broadway, New York, N. Y.

WEDDINGS

Some young couples from amid our folk have recently tied the knot of matrimony, and we felicitate:

Mr. & Mrs.
Martin Robert Cohen

upon their marriage on September 11, 1966.

The bridegroom, Martin Robert, is the dear son of our esteemed benefactors, Louis and Ethel Cohen of Lawrence, L. I., and the grandson of our distinguished President, Mr. Jacob Cohen, and of the late Dora Cohen of blessed memory.

The bride, Susan Iris, is the daughter of our good friends, Mr. and Mrs. Harry Ruttenberg of Cedarhurst, L. I., N. Y.

Our esteemed President has arrived from Miami Beach to grace the wedding with his presence.

Mr. & Mrs.
Morris Leon Schwartz

who entered the covenant of marriage on June 26, 1966.

The bridegroom, Morris Leon, a gifted medical student, is the son of our dear friends, Sol and Eleanor Schwartz. Mrs. Schwartz is an efficient member of our office staff in our employ for many years.

The bride, Heni, a college student, is the daughter of our friend, Mr. Borenstein.

Mr. & Mrs.
Nathan Zuckerman

who have united in nuptials on June 25, 1966.

The bridegroom, Nathan, is the grandson of our esteemed director, Mrs. Mollie Fuchs.

Mr. & Mrs.
Sheldon R. Gering

who united in nuptials on August 7, 1966.

The bridegroom is the proud son of our esteemed directors, Mr. and Mrs. George Gering. Mr. Gering who is also active in the "Club Bialystoker Friends," where he served as President.

The bride, Sue Carole, is the cherished daughter of Mr. and Mrs. LeRoy Millard.

The Gerings are generous supporters of our Home.

WEDDING ANNIVERSARIES

We congratulate our friends who have recently marked their wedding anniversaries:

Mr. & Mrs.
Herman Greenberg

who summed up half a century of a happy wedded life on July 4, 1966.

The Greenbergs recorded their 50th wedding anniversary with charity to our Home.

Izaak & Mollie Rybalowski

upon their 19th wedding anniversary on July 24, 1966.

The Rybalowskis are among the leaders of the younger Bialystoker generation in America amid our rank and file, with Izaak serving as Vice-Chairman of our Board of Directors. Both are very active in the "Club Bialystoker Friends."

The Rybalowski's have recently embarked on a trip to Israel and Europe and we wish them bon voyage and a safe return.

Barbara Joan Kasenetz and Murray T. Greenberg Join Under the Wedding Canopy

June 14, 1966 marked a lucky date on the family calendar of the Kasenetzs, Cohens and the Greenbergs, when Barbara Joan and Murray T. walked the aisle to tie the knot of matrimony under the wedding canopy.

The elaborate wedding at the luxurious "Plaza Hotel" in New

Mr. and Mrs. Murray T. Greenberg

York was graced, among others, by the presence of our esteemed President, Mr. Jacob Cohen of Miami Beach, Fla. Of course members of the family both from New York and from Miami Beach attended the "simcha."

Barbara Joan is the proud daughter of our eminent Vice-Presidents, William and Rose Kasenetz, with Bill also serving as the efficient Chairman of our Building Committee. She is also the cherished granddaughter of our dear President, Mr. Jacob Cohen and of the late Dora Cohen of blessed memory.

Murray is the fond son of Joseph and Adele Greenberg, reputable citizens of North Bergen, New Jersey.

We wish the newlyweds and their families good luck.

BAR MITZVAHS

A number of adolescents amid our rank and file have recently attained traditional Jewish maturity upon their Bar Mitzvahs,

Samuel Freedenberg

of Harrisburg, Pa., upon his Bar Mitzvah on June 11, 1966.

The gifted Bar Mitzvah boy, a graduate of the Hebrew School

Samuel Freedenberg

in Harrisburg with highest awards and a holder of a distinguished place on the Honor Roll of the Susquehanna Township Junior High School in Harrisburg, is the son of our member, Mrs. Ethel Freedenberg and of the late Harry Freedenberg of Harrisburg.

Samuel is also the grandson of our meritorious pioneer and veteran, Hon. President of the Bialystoker Ladies Auxiliary and director of our Home, Mrs. Goldie Freedenberg, and of our late director and ardent co-worker, Solomon Freedenberg of blessed memory.

The uncles of the Bar Mitzvah boy, Morris, Milton and Ben Freedenberg, with their families, dedicated members of our Home, as well as the other members of the family from Pittsburgh, Baltimore and Worcester, attended the Bar Mitzvah in Harrisburg

We wish Samuel, his mother, grandmother, and all the Freedenbergs mazol tov and lots of "nachas."

Phil. Jacob Gryngauz

of Johannesburg, So. Africa, upon his Bar Mitzvah on Aug. 21, 1966.

Phil. Jacob is the cherished son of our dedicated kinfolk and grand benefactors, Eva and Israel

Phil. Jacob Gryngauz

Gryngauz of Johannesburg.

Mr. Gryngauz graces our Institution with generous aid, bridging the gap of distance with the magic of Bialystoker charity.

***

Joel Weisbrod

upon his Bar Mitzvah on September 11, 1966.

The capable Bar Mitzvah boy is the dear son of our worthy members, Rubin and Sylvia Weisbrod, and cherished grandson of our esteemed directors, Abraham and Yetta Schreiber. Mrs. Schreiber is the Recording Secretary of our Bialystoker Ladies Auxiliary for over a quarter of a century.

She was awarded a testimonial citation for her splendid service to our Institution over the years. Our best wishes to the boy and to the families.

Dennis Ingberg

upon his Bar Mitzvah on October 15, 1966.

Dennis who excelled in reading the Portion of the Law and in the fluent delivery of his speech, is the cherished son of our ardent co-workers, Mr. and Mrs. Jack Ingberg, and endeared grandson of Mrs. Anna Elowitz and of the late Hyman Elowitz of blessed

Dennis Ingberg

memory, as well as of Mr. and Mrs. Dave Ingberg.

Mrs. Ingberg, mother of the Bar Mitzvah boy, commonly known as "Ethel," is the efficient Administrative Director of our Home.

Dennis' brother, Warren, age 10, looks also forward to his Bar Mitzvah with same eagerness, as the years roll quickly by.

Be it noted that in addition to excellent service on the staff and unparalleled help in case of emergencies, the Ingbergs are also among the generous contributors to our Home.

We wish Dennis and the family lots of luck.

MAZOL TOV TO MRS. LIZA AIZENBERG

We congratulate our director and donor, Mrs. Liza Aizenberg on the arrival of her first grandchild, Jacqueline, born to her children, Rita and Michael Feitler of Oakland, Calif., and we wish the family nachas and good luck.

Our Worthy Director, LOUIS AIDAK, Reached His 90th Birthday

The Aidak family photo: R. to L. Mrs. Ruth Winston; Louis Aidak and Mrs. Ida Aidak.

9 decades of a productive life became the proud record of our worthy director, Louis Aidak, last summer, when he reached his 90th birthday to the joy of his immediate family, the Aidaks and the Winstons ,and to our general pleasure and delight.

A Bialystoker Senior of lifelong service and merit, Louis Aidak marked this significant milestone with a background of fine achievement. Noted draftsman and expert builder, he supervised the construction of our building 35 years ago, and to this very day he recollects with pride his vital contribution of know-how, experience and — above all — of true love for the job, he was watching.

While Louis animated stone and steel with the pulse of life, Ida, first in Newark and then in New York, put the homebound breath of life into estranged women of Bialystoker descent on the American soil and organized our Bialystoker Ladies Auxiliary. She was the Organization's first President, and continues to serve the cause as the Auxiliary's Honorary President to this very day.

Both pioneers and veterans, the Aidaks have instilled their love to the Bialystoker cause into their offspring. Their children, Ruth and Edward Winston and their grandson, Barry, are also members of our Home. In fact, Ruth matches mother, is among our younger workers in the Auxiliary and excels with her dedication and service. Both Ruth and Eddie are also on the Board of Directors of our Home.

We wish Louis many more happy returns in good health, and the Aidaks and the Winstons lots of "nachas" and good luck!

SHAPIRO Seniors and Juniors Mark Triple Events

Our Vice-Presidents, Sam and Sophie Shapiro, have recently marked a merger of "nachas" in the family, with 3 generations celebrating happy events, all through last summer.

The senior Shapiros observed their 54th wedding anniversary on June 8, 1966.

Shapiro juniors, our directors, Sidney and Constance, celebrated their 20th wedding anniversary on May 19, 1966, and their daughter, Susan, marked her birthday on June 7th.

Mrs. Bella Masin, daughter of Sam and Sophie, and wife of Jack Masin, marked her birthday on June 9th.

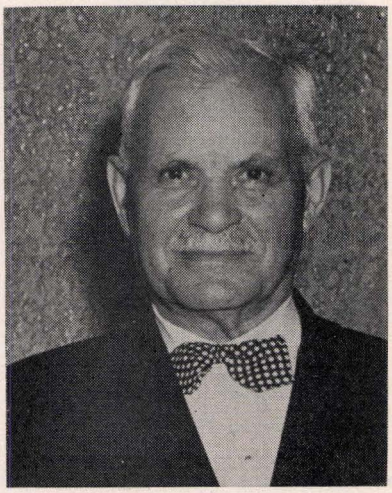
Of course, the family saw fit to associate these happy events with charity to our Home.

We wish the Shapiros: parents, children and grandchildren, good health and lots of luck.

LOUIS (LEIZER) ROSENBERG Observed His 91st Birthday

Our esteemed kinsman and member, Mr. Louis Rosenberg, commonly-known as "Leizer," recently passed the threshold of 9 decades and reached his 91st birthday.

Alert, lively and in full command of his faculties, endowed with a phenominal memory, Mr. Rosenberg can still recite by heart many verses of classic Russian

Louis Rosenberg

poetry and of the Yiddish theatrical repertoire, from Goldfaden and up. Intelligent, sociable and charitable, he is also the founder and Hon. President of the "Bnai Henach Ve-Tzivia Family Circle." Himself closely attached to us, he also brought this Circle as well as all the members of his family into the orbit of our Institution and enrolled them, as members of our Home and supporters of our cause. In this direction, he was warmly assisted and inspired by his late wife, Jennie Rosenberg of blessed memory, sister of our Editor and the Institution's Executive Director, David Sohn.

Be it noted that his children, and grandchildren who occupy prominent positions in various areas of the City's civic life, adore greatly this Head of their family,

On his 91st birthday, our Institution wishes Louis Rosenberg many more happy returns.

Bialystoker Unterstitzung Verein "Somech Noflim" Observes 80th Jubilee With Festive Spread

A round-up of 8 decades of communal service and landsmanshaft activities will be featured by the "Bialystoker Unterstitzungs Verein Somech Noflim" on Sunday, October 30, 1966, when the Organization will celebrate its 80th anniversary at an elaborate banquet at the "Sabra" Restaurant in New York.

Oldest of the Bialystoker societies on the American soil, "Somech Noflim" was the pioneer of organized landsmanshaft philanthropy in dispensing aid to the needy kinfolk. The Society took also an active part in the Bialystoker relief, dispatched abroad to the war-stricken and impoverished hometown. They halped us build and maintain our Home, and they do so at the very present time, participating in all our campaigns, including our Building Fund Drive. A number of their officers serve on our Board of Directors.

Sam Oberstein
President

The Officers of the Organization are:

Sam Oberstein, President; Max Chasan, Abe Janis and Herman Kruger, Vice-Presidents; Abe Charnes, Fin. Secretary; Jacob Buch, Rec. Secretary; Ralph Kashin, Treasurer; Sidney Rubinowitz and Hyman Rosenthal, Trustees; Harry Liebhaber, Sargeant-at-Arms.

We felicitate the Organization and we wish them continued vigor, fervor and zeal to carry on their good work for many more years to come.

Bialystoker Young Mens' Ass'n Celebrates 60th Anniversary at Exquisite Banquet

The "Bialystoker Young Mens' Ass'n" marks its 60th anniversary with a gala banquet on Sunday, October 16, 1966, at the "Americana" in New York.

Youngest among the Bialystoker pioneer landsmanshaft societies on the American soil at the turn of the century, a brand of "young men" at its inception, the Organization helped us build and maintain our Home over the years, and also cooperated in our overseas relief work to our kinfolk in the Old World, as well as in local philanthropy. They have also participated in our current Building Fund Campaign. Some of the officers of the Organization serve on our Board of Directors.

Morris Goldberg
President

"The "Bialystoker Young Mens'" were also the first Organization to establish an Old Age Fund for their members.

The Officers of the "Bialystoker Young Mens' Ass'n" are:

Morris Goldberg, Chairman; Charles Koss, Vice-Chairman; Bernard Silverstein, Fin. Secretary; Murray Kramer, Rec. Secretary; Louis Ogush, Treasurer; Thomas Carlinsky, Chairman, Banquet Committee.

We congratulate the Organization and we wish them that they may age gracefully in record and service, yet retain their youthful vitality, true to their name and disposition.

By a printer's error, the Organization's name was omitted in our recent Bulletin. We are sorry for the mistake.

LAZAR FAMILY LAUDED FOR SEASONAL AID

A vote of thanks is in order for Bros. Hyman, Eli, and Sam Lazar for their devotion and support to our cause over the years in the tradition of their dear parents and our meritorious directors, the late Charles and Celia Lazar-Berger of blessed memory.

Particular credit is due to the Lazars and their families for the seasonal Passover aid. Following an established custom, they supplied us last Passover with a generous quantity of fruits and eggs from their own business, as well as from their friends and acquaintances.

We hope that they will keep up this fine practice in good health.

Brooklyn and Long Island Kosher Butchers Honor Izzie Leff

We thank the Brooklyn & L. I. Kosher Butcher Ass'n for their charity to our Home in honor of our mutual friend and worthy kinsman, Isidore Leff. A noble gesture, indeed!

THANKS to the UNITED KOSHER MEAT & POULTRY DEALERS for their generous New Year donation to our Home.

"BRONX LEAGUE" RECORDS SUCCESSFUL SEASON

by Rae Siderman

Financial Secretary

The "Bronx League" proudly marks a season of lively activities. The bi-monthly meetings every second and fourth Wednesday at "Parkside Plaza," 58 E. Mt. Eden Ave., Bronx drew a fine attendance A number of new members joined our Organization.

We have also participated in the board meetings and affairs of our Home and we have contributed substantial amounts to all campaigns that were launched by the Institution, including the most essential Building Fund Drive.

A hearty welcome was tendered to our Vice-President, Mrs. Ray Kramer and to other sisters on May 11, 1966, marking their return from the vacations in Florida.

The Annual Memorial Luncheon, commemorating the name and spirit of our Founder and First President, Mrs. Celia Brasch, was held on June 8, 1966. The Brasch Sisters: Mesdames Cohen, Seitz, Perlman and Glick, along with their families helped considerably towards the moral and financial success of the Function.

The "Bronx League" has concluded the season with a proud record of work and accomplishments.

As for our Social Register, Happy Birthday and Anniversary Felicitations are in order to all our members who celebrated these joyous events.

Our get-well wishes are addressed to Hon. President, Bessie Fuchsman; Vice-President, Ray Kramer; Rec. Secretary, Fannie Solomon, and to our members: Mrs. Lena Fishman; Mr. and Mrs. Mollie Tannenbaum; Ella and Morris Kaplan; Sadie and Morris Nidetch; Mrs. Pearl Forman, Fannie Shatsky, Mary Weinstein and all others who missed up some meetings due to ill health.

A special mazol tov is expressed to Mollie Sands upon her marriage to Marvin Rubin. We wish them a long happy wedded life.

We gratefully acknowledge the charitable support of our member, Sylvia C. Dyner of Florida, towards our Building Fund Drive. Same vote of thanks applies to all our sisters who generously responded to the Building Fund, as well as to other campaigns.

Honorable mention is made of our distinguished Mothers Of The Year: Mary Nathanson and Bertha Solomon. We particularly congratulate Mrs. Mary Nathanson on her 77th year of residence in the United States this Rosh Hashanah. Both Mothers we herewith wish longevity and good luck.

We wish a hearty mazol tov to sister Mary Weinstein upon the engagement and marriage of 2 granddaughters. May many more "simchos" follow, as time progresses!

Our worthy benefactors, Louis and Pauline Nathin are graciously commended for past generous support to the "Bronx League." We hope that they will continue to favor us with their annual donation.

Due credit is given to our worthy Ambassador, brother Rubin Fisher who delights us with his inspiring talks at our meetings.

Our Organization has endured heavy losses and we record with deep grief the passing of our esteemed officers, co-workers and and members: Louis Mendelson, on April 26, 1966; Fannie Mendelson, on May 14; Louis Fishman, on June 5, and Sarah Raffer on July 27th.

The Mendelsons, a blessed couple, have served our Organization faithfully over the years, with Fannie as our efficient Recording Secretary till almost her very last draw of breath.

We wish the bereaved families solace, ease and comfort, and we hope that they will carry on the good work of their late kin.

On behalf of our Officers: Bessie Fuchsman, Hon. President; Lillian Shabotsky, President; Ray Kramer, Vice-President; Fannie Fisher, Treasurer, and Fannie Solomon, Rec. Secretary, we bid all our members and kinfolk as well as the Jewish people the world over, a Happy and Prosperous New Year.

A Triple "Simcha" in The Ginsburg Family

We are pleased to record a treefold tie of happy events in the Ginsburg Family of West New York, N. J. and we hearily congratulate:

Martin & Bobbie Ginsburg

upon the arrival of their granddaughter, Jaime Lynn, born to their children, Richard and Bonnie Levy on June 9, 1966, and upon the first birthday of their grandson, Jeffrey Bruce, dear son of Allan and Arlene Ginsburg on July 21, 1966.

Mr. & Mrs. Abe Ginsburg

upon the marriage of their children, Mr. and Mrs. David Hartstein, on June 26, 1966.

Martin and Abe, the Ginsburg Bros. and proud sons of our late Vice-President, Mr. Jacob Ginsburg of blessed memory, are grand benefactors of our Home and serve on our Board of Governors.

We take this opportunity to thank the Ginsburg Bros. for their generous commitment regarding the 9th floor of our modernized building.

PLEASE ASK FOR OUR BUILDING FUND BULLETIN!

We will gladly mail same to you!

BIALYSTOKER LADIES AUXILIARY CLAIMS VITAL ACHIEVEMENTS

by Yetta Schreiber
Recording Secretary

Our Bialystoker Ladies Auxiliary takes pride in lively activities and vital accomplishments that took place during the bygone season.

Our regular weekly meetings every Monday afternoon at the Bialystoker Home were well attended, and new members have joined our rank and file.

We drew our income from annual dues at the rate of $5.00, from various donations, functions and affairs, as well as from raffles. Particular credit in the area of raffles is due to our devoted sisters: Mrs. Rose Goldberg, Vice-President of our Home, and Mrs. Rebecca Henkowitz.

One of the substantial sources of income is also our annual bazaar, under the chairmanship of Milton Wiener, Trustee of the Home, assisted by his wife, Ruth, his family, as well as by a dedicated team of our members.

We have contributed to the Home during the past season sizable sums, and we have participated in every campaign, particularly in the current Building Fund Drive.

Our "good will committees," including the writer of this report, have paid visits to bereaved families, to sick individuals, to needy people, and have brought aid, succor and comfort to everyone in distress.

Our Administration is headed by the efficient President, Mrs. Sylvia Schoenfeld who tries her very best to further our aims and goals and to interest new ladies in our paramount work.

We were graced a few times by the visits of our Hon. President, Mrs. Goldie Freedenberg who defied remote distance and ill health and came to our meetings, and we wish her a speedy and complete recovery.

It is with joy that we note the 90th birthday of Mr. Louis Aidak, cherished husband of our Hon. President, Mrs. Ida Aidak. Be it noted that despite many obstacles Ida still comes to our meetings. We wish Louis many more happy returns and Ida with their children, Ruth and Edward Winston, and grandson Barry, lots of "nachas" in good health.

We hail our devoted workers: Hilda Sloyer, Dora Weinberg, Nettie Wagman, Rose Kass, Henrietta Rubin, Julia Farber, Bluma Shafer, Sarah Zalowitz, Beckie Kornwein, Ida Zalowitz, Rose Rashbaum, Ruth Blumberg, Anna Sokoloff, Esther Sachar, Rae Siderman, Bessie Morrell, Sarah Gottlieb, etc., for their beneficial service to our cause over the years.

We announce with a sense of delight that our worthy sister, Sarah Rubinstein was married to Mr. Victor Sunshine, one of the dedicated workers for our Home, and we wish the couple a happy wedded life.

We are also pleased to record that our sister, Celia Plocki, left for England for a reunion with her family, and we wish her a safe return.

Our Organization plans to launch a large-scale membership drive during the coming new season.

The opening meeting of the Auxiliary will take place on Monday, September 19th, 1966, 1 o'clock, at our Home. Hostess of this meeting will be Mr. and Mrs. Abraham and Yetta Schreiber who will provide refreshments in honor of the Bar Mitzvah of their grandson, Joel Weisbrod, son of their children, Sylvia and Rubin Weisbrod of Plainview, L. I.

The Auxiliary wishes her officers, members, friends, and all Israel everywhere in the world a Happy and Prosperous New Year.

"Bialystoker Cutters Social Club" Lauded for Beneficial Aid To Our Home

The "Bialystoker Cutters Social Club" gave us a renewed evidence of loyalty and faith by substantial aid to our "Summer Emergency Drive," when a donation of $100 was recently brought by our liaison officer and worthy director, Rubin Fisher.

The Organization responds generously to our call at any and every occasion.

They have observed their 31st Anniversary on May 28, 1966, with an outing in Swan Lake, NY, and have marked this joyous event with charity to our Home.

Proud of this American brand of public-spirited communal workers, with special loyalty to our Bialystoker cause, we wish the officers and members of the Organization continued good luck and success in all their endeavors.

Bialystoker Theatre Benefit Monday Evening, Oct. 17, 1966

Our Annual Theatre Benefit will take place on Monday Evening, Oct. 17, 1966, at the "Anderson Yiddish Theatre," Second Ave. at 4th Street, New York.

The new, gay, amusing show "The Poor Millionaire," a musical comedy by Sholem Secunda, will be performed. The star-artists: Jacob Jacobs, Leo Fuchs, Miriam Kresin, Leon Liebgold, Thelma Mintz, along with a cast of noted talents will feature this rare spectacle of humor, wit and song.

This will be the premiere of the New Season, and we hope that our friends will enjoy a good show in addition to a noble humanitarian deed. Tickets were mailed to our members, kinfolk and friends.

PLEASE SUBSCRIBE TO OUR LOAN FUND! SEE APPEAL ON INSIDE COVER PAGE!

INSTITUTIONAL BRIEFS

Martin Burstein Named Among Top-Aides in Governor Rockefeller's Campaign

Our esteemed director, Mr. Martin Burstein, has been quoted in the press among the key-figures in the current re-election campaign of Governor Nelson Rockefeller.

A noted journalist and expert in public relations, a prominent Republican, active in political and civic life, Mr. Burstein helped Governor Rockefeller also in his previous election campaign.

Hailing from Bialystoker stock, proud son of our Bialystoker couple, and dear members, Shepsel and Minnie Burstein, Martin nurtures in his heart a warm sentiment for his kinfolk and for our Institution. In fact, he serves on the Board of Governors of our Home. He follows in the footsteps of his late mother, Minnie, who was also very active for our Home and among the devoted workers of our Bialystoker Ladies Auxiliary.

Martin's brother, Milton, is also among our faithful members and supporters.

Dore Schary Campaign Manager in the Gubernatorial Race of Frank O'Connor

Another Bialystoker name hit the headlines in New York State s forthcoming gubernatorial election. This is Mr. Dore Schary, a reputable figure, hailing from Bialystoker parentage, who was named as campaign-manager for the Democratic nomination of New York City Council President, Frank O'Connor, for the State's Governor.

PLEASE HELP US WITH YOUR LOAN!
(Read our appeal on the inside cover page).

The Iscols Visit Our Home; Leave Generous Donation

We were graced last May with a visit by Mr. and Mrs. Fred Iscol, dear children of our late directors and co-workers, Jacob and Kate Iscolsky whose names are perpetuated in our Home.

The visitors left a generous donation to our Home in memory of their parents.

Harold Talin Helpful in Our Fund-Raising Drives

Our young director, Mr. Harold Talin, is highly instrumental in our fund-raising campaigns, particularly in our current building-fund drive.

Noted accountant and through his wide-spread contacts, he enlisted the interest and support of many new donors.

Son of our meritorious director, Mrs. Fannie Talinsky, and of the late Philip Talinsky of blessed memory, he follows the pattern of his parents and family.

Our Summer Volunteer Campaigners

Our "Summer Emergency Drive" was conducted full speed and brought in substantial results into our Home.

Limited space does not permit to enumerate all volunteer solicitors, but honorable mention particularly deserve a few directors and campaigners who especially excelled in this area of work.

These are: Abraham Baiman; Sam Shapiro; Morris Eston; Hyman August; Abraham and Yetta Schreiber; Harry and Rae Siderman; Mrs. Hilda Sloyer; Mrs. Rose Rashbaum.

To one and all our warmest thanks and best wishes.

High Holiday Services In Our Synagogue

The synagogue of our Home will, as always, also this year be the house of prayer for the High Holidays not only for the residents on the premises, but also for the neighbors of the immediate vicinity.

Fine precentors will officiate. Seats will be reserved upon prepaid purchase of tickets, and the worshippers will enjoy the Holidays in a proper atmosphere, in companionship and in comfort.

Get-Well Wishes

We offer our best wishes for complete recovery to our worthy directors:

PAUL NEWDOW;
IRVING SCHOENFELD;
SOL BINDLER;
ABE SCHREIBER;
ABRAHAM BAIMAN;
ISIDORE WEBMAN;
SAM MINES;

and all others who have been afflicted through illness during the summer. We hope to meet upon the commencement of the new season in good health.

New Memorial Tablet Will Shortly Be Installed

To meet the growing demand for the perpetuation of names, and in view of overcrowding on all previous tablets, a new Memorial Tablet was ordered, and will shortly be installed, providing ample space for many nameplates.

All interested may come to see us and make the desired memorial arrangements. Along with a memorial plaque comes also the accommodation of kaddish prayers, yahrzeit and "yiskor" services.

Our First Bulletin

We have published and circulated among our members and friends our first Bialystoker Home Bulletin, featuring our activities, affairs particularly our reconstruction work in the building and our drive for funds.

The Bulletin evoked lively interest and resulted in a warm response to our call for aid.

Unfortunately, many of those old-timers have gone to Eternity. They were not spared to see and enjoy the modernized building. Yet some were lucky to reach this great day, when the Old Home will take on a new, young shape.

It is to these survivors, the Grand Bialystoker Seniors that we owe a bow; it is to these founders and bearers of this great Institution over the precarious odds of the bygone years that we ought to tip our hats in reverence and in respect.

For were it not for the bricklayers who gave up their free Sundays and the company of their families to lay brick upon brick and erect our building; were it not for the painters who voluntarily labored to give our structure the grace of fresh color; were it not for the volunteer waitresses and nurses from amid our female folk who personally tended the aged residents to save the expense of hired help; were it not for the public-spirited men and women who pawned their jewelry to pay the bills and meet the debts of our Home in crucial times — we would have not enjoy the fruits of our work.

We, therefore, bow to the gray heads of our pioneers and veterans, and we acclaim their merits with the joyous wish to jointly celebrate the dedication ceremonies of our remodeled Home in the very near future.

To our pioneers and veterans — bravo, cheers and good luck!

A DEPLORABLE SITUATION

A glance at our memorial tablets in the synagogue of our Home arouses sad thoughts; makes us feel the calamity, caused by the Grim Reaper, and the void left in our ranks, with our dearest and nearest gone from our midst.

More so are we saddened, when many of the survivors, children, grandchildren or other next of kin do not even bother to come and inspect these memorial plaques, to pay respect to the memory of their loved and lost, or to find out whether and how kaddish and yahrzeits are being observed.

We bring this fact to public attention.

OUR $100,000 LOAN FUND DRIVE

Approved at our Opening Meeting of the New Season, a $100,000 Loan Project has been proclaimed with the aim of completing our alteration work in our reconstructed building and purchasing furniture, installing fixtures and obtaining the necessary domiciliary and medical equipment for our Home and Infirmary, (see details in our Appeal on the inside English cover page).

The lenders will receive bonds which will bear 6% interest a year. The Loan is guaranteed by our million dollar building and all our possessions therein.

Please join us in this Drive, lend us your money for your personal advantage as well as for the benefit of our Institution which is close to your heart!

OUR MEMBERSHIP DRIVE

On the outset of the New Year, we invite each and everyone in the American Jewish community to join our membership ranks.

Ours is the "people's home." We keep our doors open to everyone in need of shelter and care, if the party concerned meets our standards and rules.

We feel that everybody ought to help us in our work, just as we try to accommodate each individual who turns to us for aid.

The New Jewish Year 5727 ushers in under the summons of an expanded Bialystoker Rank and File. Please contact us for details and make your access into our fold your sacred New Year resolution.

One and all become members of the Bialystoker Center and Home for the Aged!

Michael Rubin, Young Bialystoker Virtuoso-Pianist, Startles Musical World

We proudly break the good news that our young and gifted kinsman, Michael Rubin, will shortly appear at Carnegie Hall with the American Symphony Orchestra.

Age 16, son of our member Joseph Rubin and grandson of our worthy kinsmen, Leon and Rose Rubin of Brooklyn, a student of the Abraham Lincoln High School in Brooklyn, Michael has also attended the Juliard Music College Class on a scholarship basis. He is the winner of the 1966 Youth Scholarship Award, accorded at a contest at the Brooklyn Academy of Music.

Recently Michael played solo on the WQXR Radio Station's "Young Artists Competition Program," and he won a cash award of $750 for excellent performance. He was lauded by the Superintendent of Schools, Dr. Bernard E. Donovan for his "rare talent." A statement in the New York Times termed him as "the most talented pianist in New York City Public High Schools."

Michael is fond of his Bialystoker origin. He proved it by playing a number of times at our performances and by gracing our recent 35th Anniversary Banquet at the "Hotel Americana," with his splendid performance.

Counsellor Philip Novick Hailed Upon 76th Birthday

On Sunday, April 3, 1966, our Hon. Chairman of the Board of Directors and esteemed Legal Adviser, Counsellor Philip Novick, reached his 76th birthday, in a process of graceful aging.

It is a source of gratification to observe the 76th year-old "youngster," bursting with energy and wit, active in the legal profession, performing the responsible functions of a Surrogate Judge, heading our Board of Directors and lending us legal aid, and participating in many other vital national and civic causes; God's blessing, indeed.

BIALYSTOKER STIMME

Published by the

BIALYSTOKER CENTER & HOME FOR THE AGED

228 EAST BROADWAY • GRamercy 5 - 7755—7756 • NEW YORK 2, N.Y.

NEW YORK | SEPTEMBER, 1966 | No. 299

TOPICS OF THE DAY

By DAVID SOHN

THE NEW YEAR TAKES A BOW

In the whirlwind of time, the old Jewish year 5726 fades away from the scene of life, loaded with the yoke of anguished experiences, and in comes and takes a bow the new year 5727, young, vital and full of pep, heralding the message of a new course of events.

Throughout the world, the vanishing year was a timespan of "cold war" and hot tempers, with nation raising sword against nation. An impetus of building strategic positions, digging trenches, perfecting deadly weapons for successful warfare, marked the international race of competing might. Building for destruction was the basic theme of such horrorful endeavors.

We, at our Bialystoker Home for the Aged, have also been engaging in construction work, but with an entirely different aim and goal. We have rebuilt and modernized our Home for security, comfort and peace. We have remodeled our building to give our aged residents a better place to live in, to animate brick and steel with the vapor of care and spirit of love.

It is, therefore, that we come to our readers with the good tidings of our Home, completing the finishing touches of a grand alteration job, of an Old Age Home, taking on young, new shape.

While changing our face to suit the standards of grace and decor of modern times, we have not altered our basic policy of a traditional environment and of the quality and nature of a "people's home." We still profess the ideals that had animated the founders of this Institution and have made 228 East Broadway the site of a "Home with a Soul."

While engaged in the hustle and bustle of reconstruction, we did not abandon our duty and responsibility to the residents on the premises. The care and attention given them during the bygone year rated first class in all respects.

Nor did we relinquish our commitment to the needy folk outside the Home. Termed as the "world address of Bialystoker Jewry" our Bialystoker Center has dispatched aid to misery-stricken folk throughout the globe through cash assistance, clothing, medicine, etc.

We have also pursued, in the outgoing year, our cultural program. Our vast library, archive and museum have been systematized, and will shortly be open to the public. We have also launched a number of cultural functions and affairs.

In the field of social service, we have brought through our especially appointed committees aid and succor to bereaved families, to the sick folk, to the lonely and forsaken.

At present, we are facing 2 major projects that will be the focus of general attention in the very near future: the festive dedication ceremonies of our remodeled building, and the release of the 300th Issue of our "Bialystoker Stimme." With this current 299th edition, we are only one step away from the coveted goal.

It is in this spirit of service and accomplishment that we welcome the incoming New Year. We thank our officers, directors, members and friends for their cooperation todate and we count on their continued patronage.

To one and all — best wishes for a Happy and Prosperous New Year.

OUR MERITORIOUS VETERANS

Our Home is now the scene of complete reconstruction, aiming to give our building a new, fresh look; to rejuvenate and revitalize our facilities; to modernize our services and care in conformity with the contemporary standards of our day and age.

More than ever before, just at this very time, we ought to record the merits of our matchless pioneers and veterans who laid the foundations of our Home more than 3 decades ago and who carried the burden of its maintenance to this very day.

$100,000 BUILDING LOAN DRIVE FOR OUR HOME — OFFICIALLY PROCLAIMED

At our Opening Meeting of the New Season a $100,000 Public Loan Drive was approved and proclaimed, as a fund-raising medium to complete the reconstruction of our building and to acquire the necessary furniture, as well as other vital domiciliary and medical equipment for our Home and Infirmary.

The call for aid towards the Drive, voiced on the spot there and then resulted in an enthusiastic response on the part of individuals and organizations and totalled in the amount of $16,800.

The Loan is based on the issue of bonds in denominations of $100, $500 and $1,000 dollars each bearing 6% interest a year. As security for same, we offer our million-dollar building with all our possessions therein — hence a firm guarantee.

We, therefore, appeal to our members, kinfolk, friends and patronizers, and to the public at large, individuals and societies as well, to subscribe to our Drive by substantial loans. It is a sound investment that bears profitable dividends; at the same time, it is a vital aid to our Home, an effective means to attain the coveted goal of a reconstructed, modernized edifice to shelter and to care for our aged and ailing residents.

We know that the cause is close to your heart, and we entreat you to help us and yourself in this two-fold way of personal advantage and public service.

For details, please contact our office, 228 East Broadway, New York and we will be happy to enlighten you on the terms as well as on the procedure of the Loan.

We take this opportunity to thank all those who have already answered our call, and hoping that you, too, will follow the trend and assist one of America's noblest institutions with your kind loan, we remain, with best New Year wishes.

Sincerely yours,

BIALYSTOKER HOME FOR THE AGED
228 East Broadway, New York

Please make your checks payable to the
BIALYSTOKER HOME FOR THE AGED

Following is the list of the lenders who have already answered our call for loans:

Mr. & Mrs. E. Tarlofsky	$ 2,000
Mr. & Mrs. David J. Goldberg	1,000
Mr. & Mrs. David Zakin	1,000
Paterson, N. J.	
Mr. & Mrs. Harry Siderman	1,000
Mr. & Mrs. Izaak Rybalowsky	1,000
Mr. & Mrs. Simon Weinberg	1,000
Mr. & Mrs. Sol Gold	1,000
Paterson, N. J.	
Mr. & Mrs. William Cohen	1.000
Mr. Julius Zabludowsky	500
Mr. & Mrs. Sam Shapiro	500
Mr. & Mrs. David Sohn	500
Mr. David Pincus	500
Paterson, N. J .	
Mr. & Mrs. Morris Eston	500
Mr. & Mrs. Joseph Blevitsky	500
Mr. & Mrs. Isadore Zalowitz	500
Mr. & Mrs. Sidney Shapiro	300
Mr. Max Tobias	300
Mr. & Mrs. Leon Dolidsky	300
Mr. & Mrs. Sam Rubin	200
Mr. & Mrs. Barney Sachs	200
Wayne, N. J.	
Mrs. Esther Sachar	200
Mr. & Mrs. Alex Schwartz	200
Weehoken, N. J.	
Mr. & Mrs. Wm. Schuback	200
Mrs. Julia Farber	200
Miss Ruth Blumberg	200
Mr. & Mrs. Irving Schoenfeld	200
Mrs. Dora Biskowitz	200
Mr. & Mrs. Abe Schreiber	200
Mr. & Mrs. Charles Koss	200
Mrs. Lisa Aizenberg	200
Jack & Ethel Ingberg	100
Cantor & Mrs. Mordecai Spektor	100
Mr. & Mrs. Hyman Mann	100
Mrs. Nettie Wagman	100
Mrs. Charles Berger	100
Mrs. Fannie Talinsky	100
Mr. & Mrs. Archie Lynn	100
Mr. & Mrs. Wm. Weiner	100
Paterson, N. J.	
Frieda Bramson	100
Esther & Aron Einhorn	100
TOTAL	$16,800

A HAPPY AND PROSPEROUS NEW YEAR TO ALL!

5727 NEW YEAR ISSUE 1966

BIALYSTOKER STIMME

Published by the

BIALYSTOKER CENTER & HOME FOR THE AGED

228 EAST BROADWAY • GRamercy 5 - 7755—7756 • NEW YORK 2, N.Y.

NEW YORK SEPTEMBER, 1966 (253) No. 299

Please, Don't Forget to Attend Our Annual Theatre Benefit!

We cordially invite you to our spectacular

Annual Theatre Benefit

on MONDAY EVENING, OCTOBER 17, 1966, at 8:00 O'CLOCK

at the

Anderson Jewish Theatre

SECOND AVENUE at 4th STREET, NEW YORK

to see, hear and enjoy the fascinating, lively

PREMIERE PERFORMANCE OF THE SEASON

the new, gay, amusing show

"THE POOR MILLIONAIRE"

an American-Yiddish musical comedy, bursting with humor, wit and joy,

Set to Tune by the Dean of the Yiddish Song

Sholem Secunda

and featuring the favorite stars:

Producer-Director, JACOB JACOBS; Hollywood Comedian, LEO FUCHS; gracious artist, MIRIAM KRESIN; famous singer-performer, LEON LIEBGOLD; well-known artist, THELMA MINTZ, along with a cast of noted talents.

• • • •

Tickets available at our BIALYSTOKER HOME FOR THE AGED, 228 East Broadway, New York, and at the Box Office on the evening of the Performance.